charlotte brontë

«Charlotte Brontë e cel dintîi romancier subiectiv din literatura engleză, precedîndu-i pe Proust, Joyce şi pe toţi istoricii conştiinţei individuale. Dar, în contrast cu romanul modern, romanele ei nu manifestă interesul detaşat faţă de procesele mentale, nici nu reprezintă un exerciţiu intelectual sau un diagnostic îndelung cumpănit, ci sînt o involuntară autorevelaţie care se produce prin mijlocirea unei autobiografii torenţiale. Pentru că subiectul tuturor romanelor sale e ea însăşi. Asemenea propriei sale vieţi, cărţile ei conţin povestea unei lupte neînduplecate.»

ANA CARTIANU

Vol. I-II, Lei 16

editura minerva

1261

charlotte brontë

charlotte brontë

shirley

Ilustrația copertei : *Francisc Kalab*

charlotte brontë

shirley

Roman

*

TRADUCERE DE DUMITRU MAZILU
PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE DAN GRIGORESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1986
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

SHIRLEY by CHARLOTTE BRONTË

London and Glasgow
Collins Clead-Type Press
f.a.

PREFAȚA

Dincolo de semnificațiile literare, apariția romanului *Shirley* cuprinde înțelesul unor momente importante ale biografiei autoarei lui. În împrejurări foarte neplăcute, aceasta a fost cartea care a obligat-o pe Charlotte Brontë să dezvăluie că ea se afla sub pseudonimul Currer Bell, care o ascunsese atît de bine după publicarea lui *Jane Eyre*: Thomas Cautley Newby, editorul celor două surori mai mici din familia Brontë (în 1847, Anne își tipărise la el *Agnes Grey* și Emily *La răscruce de vînturi*), primise, la începutul anului 1848, manuscrisul unui nou roman, *Doamna de la Wildfell Hall* de „Acton Bell“ (pseudonimul împrumutat de Anne). Între timp, editorii lui *Jane Eyre* o anunțau pe Charlotte că romanul „domnului Currer Bell“ cunoscuse „o mare vogă în America și, în consecință, un editor american oferise foarte mult pentru primele coli ale unei viitoate lucrări“ [1] semnate de acest domn.

Newby a înțeles că poate profita de pe urma confuziei create de pseudonimele celor trei autori și de încăpățînarea cu care ei refuzau să se arate la față, lăsînd-o pe această tînără domnișoară Charlotte Brontë să se ocupe de toate problemele lor editoriale; e drept că ea purta corespondența nu numai în numele lui Currer Bell, ci și în acela al lui Ellis (Emily) și Acton (Anne), autorii, la fel de misterioși, ai celorlalte romane.

[1] Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *Surorile Brontë*, București, Editura Tineretului, 1967, p. 91.

Și Newby se afla în tratative cu o editură americană și, conștient că o carte semnată Currer Bell are mari sorți de succes, a afirmat că toate cele trei romane apărute pînă atunci aparțineau, de fapt, acestui autor (ironic, el le publicase tocmai pe cele care nu erau scrise de „Currer Bell" și care, în pofida valorii lor — lucru valabil, cel puțin, în ceea ce privea *La răscruce de vînturi* —, nu fuseseră prețuite nici de critici, nici de public). Mai mult, susținea că și cea de-a patra carte, în curs de apariție în editura lui — *Doamna de la Wildfell Hall* („cea mai bună dintre toate") — ar fi opera aceluiași scriitor.

Editorii lui *Jane Eyre* au trimis o scrisoare alarmată domnului Currer Bell: partenerul lor american îi anunțase că o casă rivală de editură primise de la Newby prima parte a unui nou roman semnat cu acest nume a cărui faimă asigura acum succesul comercial al oricărei cărți. Dar, evident, avînd întîietatea, concurenții îi puteau înlătura pe oneștii editori ce semnaseră un contract legal și nu aveau cum să facă față unor asemenea practici neloiale. Manuscrisul trimis de Newby consta dintr-un bizar amestec al romanului lui „Acton Bell" și al primelor capitole din noua carte a lui „Currer Bell" — *Shirley.*

Cele două surori au hotărît atunci să renunțe la anonimat: după un drum lung și istovitor — cu trăsura, pe o furtună îngrozitoare, pînă la Leeds, și, apoi, de aici, cu un tren de noapte, la Londra — se înfățișează editorilor lui „Currer Bell" și, spre marea uluire a acestora, le dezvăluie adevărul. Cele două surori se întîlneau cu notorietatea și constatau — mai ales Charlotte — că aceasta e foarte greu de purtat. Mai presus, însă, de obositoarea experiență trăită de ele în cele cîteva zile de la Londra, copleșite de viața mondenă (o invitație la operă, alta la un prînz în casa domnului Smith, editorul cărții — acestea însemnau pentru candida și stîngacea provincială, venită dintr-un sat pierdut în pădurile și în mlaștinile din Yorkshire, împrejurări cu totul neobișnuite, cu adevărat frivole), călătoria aceasta a avut un rezultat cu adevărat important: hotărîrea domnului Smith de a publica, în cursul anului următor, romanul *Shirley.*

Charlotte se întorsese acasă extenuată: „Eram subțire cînd am plecat, dar cînd m-am întors eram uscată. Fața mi-era ce-

nușie și foarte îmbătrînită, cu cute ciudate, adînc săpate; ochii îmi străluceau în chip nefiresc. Eram slăbită și totuși n-aveam astîmpăr" [1]. Însă această făptură firavă și surprinzător de energică avea acum, mai mult decît oricînd înainte, certitudinea că drumul spre afirmarea literară e deschis larg înaintea ei. Scrisorile trimise, în cele cîteva săptămîni următoare călătoriei ei la Londra, celor mai apropiate prietene mărturisesc un optimism, o încredere în viitor ce anunță o mare transformare a firii acestei tinere deprinse cu o viață tristă și searbădă, care își trăise pînă atunci cu sfială puținele bucurii.

Cele cîteva luni ce o despărțeau de publicarea lui *Shirley* nu îi vor da, însă, temei pentru liniștea sufletească pe care o aștepta după izbînda literară a ei și a surorii celei mai mici. Nefericirile se vor ține lanț. La 24 septembrie 1848, singurul băiat din familie, Branwell, cu un an mai mic decît Charlotte (era născut în 1817), se stingea pe neașteptate. Era bolnav de mai multă vreme, purtările lui ciudate îi exasperau pe toți ai casei, începînd cu tatăl, reverendul Patrick Brontë, un om cultivat și blajin, dar cu o morală rigidă. Branwell fusese speranța întregii familii, dar de o bună bucată de vreme nu o confirmase în nici un fel; aflăm din numeroasele scrisori ale surorii mai mari, Charlotte, că prezența lui devenise de-a dreptul stingheritoare, că era absent la tot ce se întîmpla în jurul lui, însingurat și straniu, privindu-și surorile ca pe niște străine.

Familia Brontë s-a consolat greu, cu toate că — așa cum spunea Charlotte — nu plîngea pierderea unui sprijin, ci „naufragiul unui talent, prăbușirea unei promisiuni, stingerea pretimpurie a unei lumini care ar fi putut să fie arzătoare și plină de strălucire" [2].

La scurtă vreme după moartea lui Branwell, scrisorile surorii celei mai mari trădează o altă îngrijorare: Emily răcise la înmormîntarea fratelui lor, într-o zi mohorîtă de toamnă, cînd vînturile echinocțiului sînt umede și reci în Yorkshire. O tuse îndărătnică, un junghi dureros în piept, răsuflarea scurtă — toate

[1] Cf. *idem*, p. 94.

[2] Cf. Clement Shorter, *Charlotte Brontë: A Biography (C.B.: Biografie)*, Londra, 1956, p. 116 (prima ediție — 1923).

erau simptomele unei boli neiertătoare, care le răpusese pe cele două surori mai mari, Maria și Elizabeth, cu peste douăzeci de ani în urmă, cînd erau niște fetițe de școală. Nepăsătoare față de propria suferință, Emily înfrunta boala cu stoicism, privită cu deznădejde de Charlotte, de Anne și de tatăl lor care „vedeau cum se profilează un nou mormînt la capătul unui drum întrerupt prea devreme“ [1].

Emily s-a stins la 19 decembrie, la puțin timp după ce împlinise 30 de ani. Cea mai afectată de această împrejurare tragică a fost Anne. În scrisorile care anunțau prietenelor ei moartea celei care „nu a putut învinge destinul dușmănos dat tuturor celor aleși de marile virtuți ale minții și ale sufletului“, se și citea teama că Anne nu o să reziste celei de-a doua lovituri primite într-un răstimp atît de scurt. Răspunsurile la misivele tot mai insistente ale editorilor, care îi aminteau că *Shirley* trebuie să apară în toamnă și că ei nu sînt decît în posesia celor cîteva capitole de început, sînt scurte și surprinzător de indiferente: pe Charlotte o interesează, mai mult decît orice, soarta plăpîndei Anne.

Nici recenzia nedreaptă și răutăcioasă apărută în ianuarie 1849 în *The Quarterly Review* (în care nu se reproșa atît vreun cusur al cărții, cît cutezanța unei „guvernante“ de a vorbi despre „lumea bună“, înfățișată în *Jane Eyre*) nu a afectat-o. Ar fi mîhnit-o, mărturisea ea, numai cine știe ce „notiță necuviincioasă“ despre cartea sărmanei Emily; deși referirile din recenzia la romanul ei o jigneau pe această reprezentantă a clanului Brontë, orgolios și neiertător față de cei care nu-l respectau îndeajuns. Era preocupată de sănătatea surorii ei care, cu toate leacurile prescrise, era din ce în ce mai îngrijorătoare. Anne părea resemnată și firea ei blîndă și tăcută nu cunoștea spaima de moarte: de îndată ce a venit primăvara și a putut să iasă din casă, a fost convinsă că vindecarea nu e departe.

Nu a fost așa. La sfîrșitul lui mai, pe de o parte pentru că nu avea nici o îndoială că schimbarea aerului nu poate să-i facă decît bine, pe de altă parte pentru că o chema amintirea

[1] *Idem*, p. 127.

unor minunate zile petrecute cîndva pe țărmul mării, a plecat la Scarborough, un orășel pitoresc de pe coasta de est a Angliei. Era însoțită de Charlotte și de o prietenă a celor trei surori. Au fost cîteva zile minunate și bolnava a început să spere că se va reface repede. Pe neașteptate, însă, fără vreun semn evident de înrăutățire, Anne s-a sfîrșit, murmurînd cuvinte de încurajare pentru sora ei [1]. Avea 29 de ani.

Nu trecuse nici un an de cînd, la întoarcerea de la Londra, toate păruseră atît de senine, drumurile vieții atît de netede; acum, înconjurată de mormintele celor dragi, Charlotte nici nu își mai făcea vreun plan privind publicarea lui *Shirley*. A rămas la Scarborough mai multe săptămîni și pentru că nu se putea despărți de mormîntul surorii ei, și pentru că se gîndea cu spaimă la întîlnirea cu sărmanul ei tată, atît de greu lovit de întîmplările din ultima vreme. Abia pe la mijlocul verii, după ce editorii i-au trimis nenumărate scrisori, s-a întors la manuscris. Cine îi citește cu atenție romanul bagă de seamă că, începînd cu capitolul *Valea cu umbra morții*, tonul se schimbă și tragica experiență recentă a scriitoarei își pune semnul pe întregul univers al cărții.

De altfel, Charlotte Brontë face parte din categoria scriitorilor pentru care literatura nu înseamnă, pur și simplu, un rezultat al fanteziei. *Jane Eyre* fusese, în linii mari, proiecția autobiografică a evenimentelor ce se însoțise cu elementul livresc, preluat de la narațiunea romantică a începutului de secol și de la „romanele gotice“ ale secolului precedent, numai pentru a i se conferi mai mult dramatism și a răspunde gustului pentru extraordinar al cititorilor de pe atunci. Avusese, se știe bine, de suferit de pe urma prejudecăților oamenilor din orășelul ei, Haworth, care nu acceptaseră să se recunoască în unele pasaje ale cărții. „Zadarnic aș încerca să le explic — recunoștea ea cu tristețe — că un personaj de roman nu poate fi identic cu modelul pe care și l-a ales scriitorul. Că acesta are un drept sacru, nescris în nici una din legile guvernului Maiestății-Sale: dreptul la *imaginație*. Că fiecare personaj creat de mine e numai

[1] Vezi Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *op. cit.*, p. 104.

în parte asemănător celui care m-a inspirat şi că, într-o măsură cel puţin egală, îmi seamănă mie, pentru că am pus în fiinţa lui judecăţile mele despre el şi toate cîte le-am simţit cînd l-am privit şi mi l-am adus aminte mai tîrziu. Nu voi izbuti niciodată, oricît aş vrea, să mă depărtez de mine însămi cînd desenez chipurile personajelor mele. Cînd scriu, o făptură nevăzută ţine în faţa mea un ciob de oglindă: îmi văd şi modelele, dar mă zăresc, fără să vreau, şi pe mine"[1].

Elementele — rudimentare, poate — ale unei estetici romantice a romanului se desluşesc în aceste cîteva rînduri. Şi, desigur, dacă se adaugă jocul situaţiilor, atmosfera din casa Rochester, prezenţa misterioasă a unor personaje care intervin malefic în acţiune, apartenenţa la romantism a cărţii din 1847 nu mai prezintă nici un fel de îndoială. Şi, aşa cum au interpretat adesea exegeţii literaturii engleze de la mijlocul secolului trecut, trecerea de la *Jane Eyre* la *Shirley* reprezintă o evoluţie spre realism, spre o viziune fundamental diferită — dacă nu chiar opusă — aceleia care defineşte romanul de debut al scriitoarei[2]. În primul rînd, nu se poate stabili o „stare pură" a mişcărilor literare; ceea ce observa cîndva G. Călinescu în privinţa clasicismului, a romantismului, a barocului e adevărat în cazul oricărui curent, din orice epocă a istoriei culturii: „Nu există în realitate un fenomen artistic pur, clasic ori romantic"[3]. Surorile Brontë (şi contemporanii lor — Dickens sau Thackeray, de exemplu) ilustrează acest adevăr. Nici *Jane Eyre*, nici *La răscruce de vînturi*, nici *Agnes Grey*, tot aşa cum nici *Marile speranţe*, *David Copperfield* sau *Bîlciul deşertăciunilor* nu pot fi circumscrise unui curent literar anume. În Franţa, cuvîntul *realism* nu căpătase un sens teoretic precis, dar romanul lui Stendhal şi al lui Balzac creau cadrul unei direcţii noi, diferite şi de aceea

[1] Scrisoare din 21 iulie 1848; citată în K. Tillotson, *Novels of the Eighteen-Forties (Romane din anii 1840)*, Oxford, 1954, p. 196.

[2] Vezi Walter Allen, *The English Novel (Romanul englez)*, Harmondsworth, 1982, p. 193 (prima ediţie, în 1954).

[3] G. Călinescu, *Impresii asupra literaturii spaniole*, Bucureşti, Editura Fundaţiilor, 1946, p. 13.

a romanului lui Fielding pe care istoria literaturii îl numeşte *realist*. Ceea ce nu-i împiedică pe comentatori să observe că, deopotrivă la Balzac şi la Stendhal, se poate vorbi de un „romantism rezidual"[1] care conferă prozei acestor creatori ai unei noi epoci un caracter complex.

Cu atît mai puţin unitară e proza narativă engleză; s-ar spune că tocmai în patria lui Fielding premisele realismului fuseseră uitate şi scriitorii din preajma mijlocului de secol al XIX-lea se îndreptau spre o formulă nouă, sprijinindu-se mai curînd pe intuiţie şi pe concluziile unei recente experienţe sociale decît pe precedentul artistic constituit de romanul veacului precedent. Situaţia romanului englez din vremea surorilor Brontë e greu să fie surprinsă în formule, şi cine a încercat să o facă a eşuat. Ea reprezintă doar un moment într-o evoluţie defel unitară; a fost comparată cu dezvoltarea rapidă a dramei elizabethane, de la „asamblarea nesistematică de episoade cărora le lipsea unitatea şi forţa conferite de o conştiinţă creatoare clar orientată spre un scop", pînă la „acele viziuni pline de putere ale vieţii umane, aşa cum sînt, de exemplu, *Macbeth* şi *Volpone*"[2].

Romanele surorilor Brontë ocupă, pe această hartă complicată a istoriei literare engleze, o poziţie căreia nu-i lipseşte deloc relieful caracteristic. A trecut multă vreme de cînd ele erau privite cu o anume îngăduinţă, socotindu-se că „romantismul rezidual", ecourile sentimentalismului din secolul al XVIII-lea ar estompa trăsăturile personale ale acestor cărţi[3]. Dimpotrivă, se spune că „opera scriitoarelor engleze din acea vreme (în general, n.n.) tinde să aducă sentimentul şi inteligenţa mai aproape una de alta"[4], că ea „reprezintă o considerabilă aprofundare a posibilităţilor romanului de a deveni un portret al vieţii engleze, o creştere a ca-

[1] F.W.J. Hemmings şi colab., *The Age of Realism (Epoca realismului)*, Hassocks, 1978, pp. 60—67.

[2] G. D. Klingopulos, în *The Pelican Guide to English Literature (Ghidul literaturii engleze publicat de colecţia Pelican)*, Harmondsworth, 1966, vol. VI, p. 101.

[3] Cecil David (1934), citat în J. P. Stern, *On Realism (Despre realism)*, Londra, 1972, p. 78.

[4] G. D. Klingopulos, *op. cit.*, p. 101.

pacităţii ei de a analiza nuanţele morale şi emoţionale“ [1], că „marchează o legătură mai strînsă între activitatea de scriere a romanelor şi convingerile cele mai sincere şi mai serioase ale scriitorilor“ [2]. Charlotte şi Emily Brontë sînt astăzi aşezate — împreună cu George Eliot şi Elizabeth Gaskell — alături de cei mai de seamă reprezentanţi ai romanului englez de la mijlocul secolului.

Comentatorii acestui fenomen, impunător prin amploarea şi prin însuşirile estetice ale majorităţii operelor publicate într-un răstimp de numai cîţiva ani, privesc totuşi, nu o dată, cu o anume îngăduinţă romanele scrise de surorile Brontë pe care le definesc „mărturii autobiografice“, ceea ce ar implica o fantezie limitată şi o incapacitate de a depăşi terenul experienţei directe, „priveliştile dezolante, apăsătoare“ ale existenţei lor [3]. Avea dreptate Petru Comarnescu să dea această replică: „Mai ales Charlotte caută omenescul dincolo de natură şi dincolo de instinctele primitive, năzuind către valorile superioare ale umanismului, către o viaţă luminoasă, pentru ea şi pentru ceilalţi nedreptăţiţi“ [4].

Din această perspectivă, romanul *Shirley* e unul dintre argumentele cele mai convingătoare care pledează în sprijinul ideii că autoarea lui căuta *omenescul* în manifestările lui cele mai felurite; şi că, în adîncurile conştiinţei ei, se desluşea aspiraţia spre lumină şi spre puritate, aşa cum observa Comarnescu. Acţiunea cărţii se desfăşoară în ultimii ani ai războaielor cu Napoleon; mai bine de treizeci de ani despart personajele naraţiunii de momentul publicării ei. Şi, cu toate acestea, chiar şi judecăţile cele mai puţin favorabile o consideră a fi unul dintre cele mai reprezentative romane *de actualitate.*

Charlotte Brontë a ales una dintre cele mai agitate epoci din istoria ţinutului Yorkshire, pe care îl cunoştea atît de bine. În

[1] *Idem*, p. 107.
[2] *Ibid.*
[3] J. D. Cooke, L. Stevenson, *English Literature of the Victorian Period (Literatura engleză a perioadei victoriene)*, New York, 1949, p. 116.
[4] Petru Comarnescu, *Prefaţă* la Charlotte Brontë, *Jane Eyre*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, Colecţia „Biblioteca pentru toţi“, 1966, p. XV.

1800, consemnează cei care au studiat complexele evenimente de atunci, „Parlamentul de la Londra votase o lege uluitoare: ea interzicea muncitorilor, sub aspră pedeapsă, să ceară creşterea salariilor sau scăderea orelor de lucru. Chiar dacă ţara se afla în stare de război, e greu să se accepte logica unei asemenea măsuri menite să împingă spre sărăcie o categorie socială de a cărei muncă depindea productivitatea industriei ce devenise vitală pentru Anglia, tocmai în acest moment greu al istoriei ei“ [1]. După doisprezece ani, Parlamentul a declarat „criminală“ distrugerea maşinilor de către muncitori; răzvrătindu-se pe tot cuprinsul Angliei împotriva scăderii lefurilor şi a masivelor concedieri, „ludditii“, cum au fost numiţi ei după numele conducătorului lor, John Ludd, au pornit la război împotriva maşinilor pe care le considerau vinovate de propriile lor nenorociri. „Era, de fapt, o luptă înverşunată împotriva capitalismului, dar nici muncitorii, nici patronii nu îşi dădeau seama de asta“ [2].

În 1847, cu puţină vreme deci înainte de compunerea primelor pagini din *Shirley*, la Leeds, cel mai important oraş industrial din Yorkshire, s-au produs mari mişcări ale muncitorilor textilişti care cereau mărirea salariilor şi scăderea zilei de lucru pentru femei şi copii [3]. În întreaga Anglie, ţărănimea protesta împotriva unor legi vechi de treizeci de ani care stabileau preţuri foarte nefavorabile ale produselor agricole. Demonstraţii ale partizanilor unei reforme electorale aveau loc pretutindeni în ţară. La toate acestea, se adăugau veştile despre sîngeroasele ciocniri ale armatei engleze cu irlandezii răsculaţi, despre înspăimîntătoarele proporţii ale foametei din această nefericită provincie a Regatului. În asemenea dramatice împrejurări, un roman cu tematică socială, chiar dacă înfăţişa evenimente petrecute cu mai multe decenii în urmă, era, evident, o carte *de actualitate.*

[1] E. J. Hobsbawn, *The Age of Revolution (Epoca revoluţiei)*, Londra, 1962, p. 83.
[2] *Idem*, p. 111.
[3] G.D.H. Cole, *A Short History of the British Class Movement (Scurtă istorie a mişcării muncitoreşti britanice)*, Londra, 1948, p. 136.

În „flămînzii ani patruzeci", cum a fost numit acest deceniu al secolului trecut în istoria Angliei, confruntarea dintre muncitori și patroni reprezenta una dintre problemele esențiale ale vieții sociale.

Succesul romanului *Mary Barton*, publicat de Elizabeth Gaskell în 1848, dovedea cît de adînc era interesul față de aceste probleme ale Angliei contemporane. Și, chiar dacă unii critici i-au reproșat „lipsa de obiectivitate" (reproș, desigur, neîntemeiat), aprobarea cititorilor era un argument lipsit de orice echivoc.

Multă vreme, în critica engleză compararea celor două romane — *Mary Barton* și *Shirley* — devenise un loc comun. Abia relativ recent, pe la sfîrșitul anilor '40 ai secolului nostru, s-a observat că, în afara mediului căruia aparține acțiunea, puține sînt lucrurile care leagă aceste cărți. Psihologia personajelor, atitudinea lor față de universul social ce li se deschidea dinainte, concluziile fiecărei autoare sînt atît de diferite, încît orice comparație e, în cele din urmă, superficială. Principala calitate a lui *Shirley* e, neîndoielnic, puterea de a observa amănuntele cu adevărat semnificative și de a le cuprinde în imagini clare și verosimile.

În prefața celei de-a doua ediții a lui *Jane Eyre* (datată 21 decembrie 1847, deci într-un moment în care lucra la noul ei roman), Charlotte Brontë își definise, cu o remarcabilă concizìune, un crez artistic de mare importanță pentru înțelegerea întregii ei viziuni romanești : „Convenționalismul — scria romanciera — nu înseamnă moralitate... Există o deosebire ; și nu e cîtuși de puțin o faptă rea să marchezi apăsat și limpede hotarul care le desparte"[1]. Această opoziție decisă față de convenționalism e ilustrată, poate mai bine decît în *Jane Eyre*, în romanul de față. Poate că uneori se mai simte tendința scriitoarei de a investi comportarea personajelor sale cu un sens prea evident, că „hotarul dintre bine și rău" despre care vorbea în amintita prefață e trasat, nu o dată, prea precis.

---

[1] *Jane Eyre*, ediția citată, traducere de Paul B. Marian și Dumitru Mazilu, p. 4.

Aversiunea față de prefăcătorie, de gesturile făcute de complezență sînt exprimate într-un chip care amintește tehnica narativă atît de caracteristică romanului englez al epocii : purtarea oamenilor maturi e privită și judecată fără menajamente cu ochii copiilor, ceea ce îi îngăduie scriitorului o sinceritate care poate fi iertată, pentru că ea aparține vîrstei inocenței. Nu e, firește, întotdeauna așa : nici Jane, nici Heathcliff, nici David, nici Nicholas Nickleby — copii sărmani — nu sînt iertați cînd se răzvrătesc împotriva tiraniei ipocriților protectori. Dar în *Shirley* comentariul nu aparține unui copil : romanciera e aceea care sancționează minciuna și prefăcătoria, asumîndu-și toate riscurile ce decurg de aici. Experiența pe care o avusese după ce se aflase că ea scrisese *Jane Eyre* — toți cei ce se recunoscuseră în carte nu i-au mai vorbit fiindcă se simțiseră ofensați — nu a făcut-o să-și schimbe gîndul de a-i înfățișa în noul roman pe oamenii mai bine cunoscuți de ea.

„N-are importanță dacă voi fi cunoscută sau nu, dacă voi fi judecată rău sau dimpotrivă — sînt decisă să nu scriu altfel. Mă voi îndrepta într-acolo unde mă duc puterile mele... Trebuie în privința scrisului să am deplină libertate. Pierderea a ceea ce avem mai scump și mai apropiat de noi în lumea aceasta produce o înrîurire asupra caracterului : căutăm ceea ce ne-a mai rămas pentru a ne sprijini și, dacă găsim, ne agățăm cu o tenacitate nou încordată. Facultatea imaginativă m-a ridicat pe cînd mă prăbușisem... ; de atunci exercitarea ei necontenită m-a ținut deasupra apei... ; și pentru mine este o datorie... de a apăra darul acesta și de a profita de stăpînirea lui"[1].

„Facultatea imaginativă" nu se manifestă, însă, aici cu amploarea din *Jane Eyre*. Și, se cuvine să remarcăm, rezultatul atitudinii mai reținute, al dorinței de a se detașa mai mult de evenimentele narate e benefic. Charlotte Brontë își va caracteriza romanul ca fiind „rece, real și obișnuit,... la fel de lipsit de romantism ca dimineața unei zile de luni". Capacitatea ei de a înțelege tensiunea socială „dintr-un moment critic de tranziție"

---

[1] Scrisoare din 21 septembrie 1849 ; vezi Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *op. cit.*, pp. 109—110.

e, s-a spus, „admirabilă“ [1]. Scriitoarea a ajuns la această „pictură precisă a unei lumi cunoscute ei din documentele istorice studiate cu atenție“, printr-o „inteligentă selecție a esențialului“ [2]. Diferențele de clasă, conflictele de interese sînt surprinse cu o exactitate care nu a trecut neobservată de comentatorii cărții ; în cele mai bune pagini ale lui *Shirley*, sînt respinse deopotrivă și tendința de simplificare a faptelor, și aceea de a se identifica în vreun fel cu una sau cu alta din cele două tabere aflate în luptă. E limpede, însă, că — așa cum se întîmpla cu mai toți scriitorii din generația ei — simpatiile romancierei mergeau alături de muncitori, de acea clasă care, cu vorbele unui alt scriitor reprezentativ al vremii, Charles Kingsley, „sînt sarea pămîntului englez, cei a căror trudă îi dă țării putere și prosperitate“.

Și, cu toate acestea, e limpede că romanciera nu și-a putut împlini planul inițial în toate detaliile. Nici nu ar fi avut cum să fie altfel, de vreme ce ea a ales un procedeu care însemna, de fapt, limitarea „facultății imaginative“ : portretul personajului central e inspirat — sînt de acord toți comentatorii — de un model real. Inteligenta și impulsiva Shirley Keeldar, tînăra cu o personalitate atît de puternică e Emily Brontë. Se înțelege de la sine că un asemenea portret nu putea fi pictat cu deplină obiectivitate ; mai ales după moartea surorii ei — survenită, se știe, în vremea în care Charlotte își scria romanul —, sentimentele adînci de dragoste și de admirație (cărora li se adăuga acum durerea pentru pierderea îndurată) căpătaseră o intensitate aproape nefirească.

Cu toate acestea, portretul voluntarei Shirley nu e estompat de subiectivismul scriitoarei ; și aceasta pentru simplul motiv că modelul însuși era un om cu însușiri neobișnuite și Charlotte nu făcea decît să-i păstreze cu exactitate (sau, oricum, cu modificări neimportante) înfățișarea adevărată. În general, mai ales

---

[1] Derek Traversi, în *The Pelican Guide to English Literature*, p. 258.

[2] S. Vines, *A Hundred Years of English Literature, 1830—1940 (O sută de ani de literatură engleză, 1830—1940)*, Londra, 1950, p. 176.

portretistica e domeniul în care noul roman lasă să se distingă elemente care marchează un evident progres în comparație cu mult mai popularul *Jane Eyre*. E adevărat că eroina e înconjurată de personaje care devin aproape neverosimile prin înfățișarea lor lipsită aproape de umbre. Dar convenția „omului bun“, a personajului constituit exclusiv din calități era acceptată de cititorii epocii victoriene ; la urma urmelor, romanele lui Dickens — și tocmai cele mai îndrăgite dintre ele — abundă în asemenea oameni : de la Joe Gargery și Herbert Pocket din *Marile speranțe*, pînă la Agnes Wickfield și Pegotty din *David Copperfield*, lumea dickensiană e populată de zeci de personaje care întrupează mari însușiri sufletești și intelectuale. Mai toți acești superbi eroi literari sînt, însă, inocenți, rareori capabili să acționeze. Nu acesta e cazul personajelor din *Shirley*, și Robert Moore e, desigur, exemplul cel mai elocvent.

Spirit deschis spre înnoiri, generos, dornic să le facă o viață mai omenească lucrătorilor din fabrica sa, el înfruntă cu bună știință mari primejdii ; și, tot în sensul tradiției victoriene, e învingător. Povestea dragostei sale o anticipează, într-o anumită măsură, pe aceea a lui David Copperfield (romanul lui Dickens va apărea în 1850) : și aici se deslușește silueta unui personaj feminin care îl iubește cu discreție pe eroul principal și e răsplătit în cele din urmă pentru credința și modestia lui — Caroline Helstone în *Shirley*, Agnes în *David Copperfield*. Și aici, personajul principal descoperă fericirea adevăratei iubiri după ce trece printr-o experiență decepționantă : refuzul întîmpinat de cererea în căsătorie făcută lui Shirley (la Dickens — searbăda căsătorie cu Dora Spenlow). Dar comparația cea mai îndreptățită e, firește, aceea cu romanul scris tot de Charlotte Brontë cu doi ani mai înainte de *Shirley*.

Elementul cel mai vrednic de luare-aminte e eliminarea înclinației spre melodramă. Lumea din cartea mai nouă a scriitoarei e descrisă pe un ton „rece, real și obișnuit“. Ceea ce și explică succesul de public mult mai modest al romanului din 1849. Iubirea dramatică dintre sărmana și onesta guvernantă și nefericitul domn Rochester, iubire împlinită într-un tîrziu, după traversarea unei tragedii ce amintește de acțiunea din romanele

gotice, e înlocuită cu o dragoste mai omenească, poate fără tensiunea din *Jane Eyre*, dar și fără gesturile grandilocvente de acolo. Caroline Helstone e exemplară pentru o categorie întreagă — Jane fusese *un caz* cu totul deosebit.

Și, așa cum relevă un istoric al romanului englez, Charlotte Brontë dă eroinelor sale — mai ales celor din *Shirley* — un sens nou, necunoscut de predecesoarele sale, romancierele primelor decenii ale secolului : ,personajele ei feminine „sînt toate răzvrătite împotriva propriei condiții și răzvrătirea lor e aceea a unor femei"[1]. Eroinele celorlalte — inclusiv ale celei mai celebre dintre ele, Jane Austin — fără să ezite, fără să se întrebe dacă soarta aceasta a lor e dreaptă sau nu, își acceptă poziția de *femei* într-o lume creată, despotic, de bărbați. Și — constată oricine citește romanele scrise înainte de *Shirley* — eroinele lor aparțin, de fapt, acestei lumi : eroinele din *Shirley* nu își află locul (și nici nu vor să și-l afle) într-o astfel de lume.

Revolta Carolinei — sau impulsul ei spre revoltă — se explică prin cauze economice : dar e tot atît de adevărat că ea reprezintă mai mult decît atîta — e un elan spre un nou sens al demnității, e un nou fel de a se privi pe sine, fără complexe, fără ipocrizie, cu o admirabilă conștiință de sine. O conștiință prefigurată de Jane Eyre și care se va regăsi — deși nu atît de clar exprimată, cu atîta precizie a analizei psihologice — în *Villette*, romanul din 1853.

Jane Eyre e, în primul rînd, un roman al copilăriei : capitolele înfățișînd însingurarea nefericitei orfane în casa atît de neospitalieră a familiei Reed sînt cele care sugerează adevărata artă de creare a unor situații verosimile și de reliefare a unui înțeles tragic al existenței unor făpturi lipsite de apărare într-o lume vrăjmașă. Dar, de îndată ce se lasă pe seama „facultății imaginative" și se îndepărtează de datele propriei experiențe, Charlotte Brontë se apropie de granița primejdioasă a melodramaticului și a bizarului. În *Shirley*, personajele, mediul, poate și evenimentele care alcătuiesc episoadele cele mai semnificative

[1] Walter Allen, *op. cit.*, p. 192.

ale raporturilor între oameni sînt desprinse dintr-un univers pe care romanciera îl cunoștea bine.

De la biografii scriitoarei aflăm că editorii înșiși se temeau „de asemănări prea izbitoare între eroii cărții și modelele lor locale, asemănări care ar fi putut duce la scandaluri publice în lumea din Yorkshire"[1]. (Scandalurile nu vor lipsi : vor fi unii cetățeni onorabili ai comitatului care se vor indigna zgomotos pentru că romanul trata necuviincios cîteva fețe bisericești.) Vrînd să risipească această teamă, scriitoarea furnizează elemente utile reconstituirii viziunii sale : nu va putea fi identificată în ținutul ei natal, pentru că a cunoscut puțini oameni și, mai cu seamă, „puțini au cunoscut-o pe ea"[2]. Exemplele pe care le dă sînt relevante pentru tehnica ei portretistică : modelul domnului Helstone era un cleric care murise mai de mult la vîrsta de 80 de ani. „Îl văzuse o singură dată, la tîrnosirea unei biserici, cînd era o copilă de zece ani, și fusese impresionată de înfățișarea lui, de aerul lui sever și marțial. Mai tîrziu auzise vorbindu-se despre el, și bine, și rău. Unii îl apreciau entuziaști, alții îl detestau. Din anecdotele, din întîmplările al căror erou fusese făcut, Charlotte cumpănise adevărul și stabilise o medie a cărei reprezentare era personajul din carte"[3].

Pe un alt personaj, *mr.* Hall, îl știa mai bine. „Originalul după care făcuse copia artistică îi fusese mai familiar. Dar el n-o cunoștea decît foarte puțin"[4]. Charlotte Brontë era, evident, un artist care lucra după model ; nu copia, ci elimina detalii, adăuga, modifica, dar rezultatul era un portret care putea fi recunoscut. Și, semnificativ, ea nu încerca să îndepărteze bănuiala că eroii ei s-ar fi putut recunoaște ; ci că *scriitoarea*, ascunsă sub numele unui bărbat, ar fi fost identificată de ei.

Pentru că e cunoscută mai ales ca autoare a lui *Jane Eyre*, Charlotte Brontë e considerată adesea a fi reprezentanta unui romantism tîrziu. Judecată parțială, pentru că și popularul ei

[1] Zoe Dumitrescu-Bușulenga, *op. cit.*, p. 108.
[2] Vezi *idem*, p. 109.
[3] *Ibid.*
[4] *Ibid.*

roman stă sub dublul semn al romantismului și al realismului. Cu atît mai greu încape *Shirley* între limitele curentului romantic. Stilul însuși, construcția frazei, o anume severitate a rostirii așază cartea într-o zonă care are prea puține tangențe cu romantismul. Dar chiar și în cuprinsul acelor capitole în care construcția e austeră, izbucnește uneori, pe neașteptate, un pasionat acord liric. „Tumulturile sentimentelor febrile, agitate dă acestor pagini sevele unei vieți secrete și ne face să le privim cu simpatie. Tot așa cum o elocință exaltată, o imaginație copleșitoare își revarsă poezia în multe pagini de proză ale lui *Shirley*" [1].

Romanul pe care, împreună cu *Villette*, critica modernă îl privește ca pe realizarea cea mai de seamă a scriitoarei (și se aud tot mai des voci care susțin că el reprezintă una din culmile cele mai înalte ale întregii proze victoriene) nu a fost prețuit decît tîrziu. La scurtă vreme după apariție, de pildă, o poetă de mare sensibilitate și rafinată cultură, Elizabeth Barrett Browning, îi scria unei prietene: „Am citit de curînd *Shirley*; nu e egală, la fel de spontană ca *Jane Eyre* și nu spune lucrurile la fel de răspicat. Mărturisesc că mi s-a părut greoaie, cu toate că în privința științei de a compune ea e un progres" [2].

Cu puține variante, judecata s-a păstrat neschimbată — mai ales cînd intervenea comparația cu alte cărți ale romancierei — pînă spre sfîrșitul secolului. În 1887, într-o biografie a artistei (care a rămas multă vreme principala sursă de informație pentru cercetători), se spunea: „*Shirley* are — și merită să aibă — mulți prieteni și conține pasaje de mare îndrăzneală și frumusețe; dar, în ansamblu, trebuie să fie declarată inferioară atît predecesoarei, cît și urmașei sale. Îi lipsește splendida unitate a lui *Jane Eyre*, forma unică a lui *Villette*. Ea constă dintr-o serie de portrete și de scene de exterior — toate bine scrise, unele superbe; dar, pentru a rămîne în domeniul aceleiași metafore, umbli prin carte ca printr-o galerie de picturi, întotdeauna gata să mergi mai departe, dar niciodată dornic să te întorci, de vreme ce continuitatea impresiei e cu desăvîrșire imposibilă" [1].

[1] Louis Cazamian, în Emile Legouis, Louis Cazamian, Raymond las Vergnas, *A History of English Literature*, Londra, 1971, p. 1147.

[2] Scrisoarea din 2 aprilie 1850; în *The Letters of Elizabeth Barrett Browning*, Londra, 1951, vol. I, p. 442.

Sau o opinie și mai echivocă, aparținînd uneia dintre cele mai reputate comentatoare a istoriei literare a Angliei, o personalitate culturală de mare prestigiu de la cumpăna dintre cele două veacuri: „*Shirley*... nu avea forța primei cărți și era mai artificială. Ea dovedește, poate, efortul pe care l-a făcut scriitoarea care a vrut cu tot dinadinsul să depășească ceea ce fusese atît de natural și de spontan. Dar a fost și revoluționară în gradul cel mai înalt, aruncînd deoparte vălul discret al eroinei pe care au respectat-o aproape toți romancierii anteriori — fecioara care așteaptă cu respirația tăiată venirea lui Făt-Frumos, răsucindu-și gîtul la toate ferestrele, blestemînd cerul și pămîntul care au înmormîntat-o în aceste sihăstrii, departe de drumurile lui" [2].

Un grăunte de adevăr e, totuși, în această judecată ironică: cu Charlotte Brontë pasiunea intră în romanul englez. Pasiunea, așa cum o înțeleseseră poeții generației lui Byron și a lui Shelley, iubirea adîncă, totală. Alături de această pătimașă dăruire, în *Shirley* vibrează o iubire ce îmbrățișează întreaga umanitate cu care scriitoarea devine părtașă, proclamîndu-i idealurile demnității și justiției. În excelenta traducere a lui Dumitru Mazilu, *Shelley* își capătă acum pe deplin meritatul drept de cetate între tălmăcirile românești din aceste ultime decenii.

DAN GRIGORESCU

[1] Augustine Birrell, *Life of Charlotte Brontë*, Londra, 1887, p. 122.

[2] Margaret O. W. Oliphant, *The Victorian Age of English Literature (Epoca victoriană a literaturii engleze)*, Londra, 1892, p. 307.

TABEL CRONOLOGIC

1816 *21 aprilie* La Thornton (astăzi, cartier al orașului Bradford), în comitatul Yorkshire din centrul Angliei, se naște Charlotte, fiica pastorului Patrick Brontë (născut în 1777 la Emdale, în Irlanda — pe adevăratul nume Brunty, pe care și-l schimbase cînd fusese admis la Colegiul St John's, în 1802) și al Mariei Brontë (n. Branwell, din Penzance, Cornwall). Se căsătoriseră în 1812 și mai aveau două fiice : Maria (n. 1813) și Elizabeth (n. 1815). Patrick publicase mai multe cărți de versuri.

Coleridge publică poemul *Christabel* ; Byron — cîntul al 3-lea din *Childe Harold* ; *Prizonierul din Chillon* ; Shelley — *Alastor sau duhul singurătății* ; Leigh Hunt — *Povestea de la Rimini* ; Thomas Love Peacock — romanul *Headlong Hall*.

E.T.A. Hoffman — *Elixirul diavolului* (Germ.) ; *Benjamin Constant* — *Adolphe* (Fr.).

1817 Se naște Patrick Branwell Brontë, singurul băiat din familia Brontë.

Byron — *Manfred* ; *Jeluirea lui Tasso* ; Coleridge — *Frunze sibilinice* ; *Biographia Literaria* ; John Keats — *Poeme* ; Godwin — *Mandeville* ; Peacock — *Melincourt* ; Mary Wollstonecraft Shelley — *Frankenstein sau Prometeul mo-*

dern ; William Hazlitt — *Personajele pieselor lui Shakespeare* ; David Ricardo — *Principii de economie politică.* Bryant — *Thanatopsis* (Amer.) ; Arnim — *Paznicii coroanei* (Germ.).

1818 Se naşte Emily Jane Brontë.
Apare volumul de versuri *Fecioara din Killarney* de Patrick Brontë.

Byron — *Beppo* ; Shelley — *Răscoala Islamului* ; Keats — *Endymion* ; Walter Scott — *Rob Roy* ; Leigh Hunt — *Prelegeri despre poeţii englezi* ; Hazlitt — *Privire asupra scenei engleze.*

1819 Byron — *Mazeppa* ; Shelley — *Rosalind şi Helen* ; *Cenci* (dramă) ; Keats — *Ode* ; Wordsworth — *Peter Bell* ; Elizabeth Barrett — *Lupta de la Marathon* ; Walter Scott — *Mireasa din Lamermoor* ; Leigh Hunt — *Prelegeri despre autorii comici englezi* ; Thomas Campbell — *Antologia poeţilor britanici.*
Schopenhauer — *Lumea ca voinţă şi reprezentare* (Germ.) ; Chénier — *Opere* (Fr.).
O demonstraţie paşnică a muncitorilor din Manchester e reprimată sîngeros de armată, pe cîmpul St. Peter : 11 morţi şi peste 400 de răniţi („Peterloo" — 16 august). Se emit legi menite să limiteze libertăţile individuale.

1820 Familia Brontë se mută la Haworth, un orăşel din celebrul ţinut mlăştinos din Yorkshire.
Se naşte Anne.

Shelley — *Prometeu descătuşat* ; *Unei ciocîrlii* ; Keats — *Lamia, Isabella, Ajunul Sfintei Clare şi alte poeme* ; Walter Scott — *Poeme diverse* ; *Ivanhoe* ; Ch.R. Maturin — *Melmoth rătăcitorul* ; Hazlitt — *Prelegeri despre literatura dramatică în epoca Elizabethei.*
Lamartine — *Meditaţii* (Fr.).
Prinţul regent îi succede tatălui său, devenind regele George al IV-lea ; Parlamentul respinge proiectul unui decret de divorţ, propus de noul rege, care voia să se despartă de regina Caroline.

1821 Maria Brontë moare de cancer ; cei şase copii rămaşi orfani vor fi crescuţi de sora ei, Elizabeth Branwell.

Southey — *O viziune a Judecăţii de apoi* ; Byron — *Profeţia lui Dante* ; *Cain* ; *Sardanapal* ; *Marino Faliero* ; *Cei doi Foscari* ; Shelley — *Epipsychidion* ; *Adonais* (odă funebră la moartea lui Keats) ; *Întru apărarea poeziei* ; Walter Scott — *Kenilworth* ; Thomas de Quincey — *Confesiunile unui fumător de opiu* ; James Mill — *Elemente de economie politică.*
Manzoni — *Logodnicii* (It.).
Mişcarea revoluţionară a lui Tudor Vladimirescu.

1822 Byron — *O viziune a Judecăţii de apoi* ; Shelley — *Elada* ; Walter Scott — *Poezii conţinute în romanele autorului lui „Waverley"* ; *Piratul* ; Peacock — *Maid Marian.*
Puşkin — *Evgheni Oneghin* (Rus.) ; Vigny — *Poeme* (Fr.).
La Congresul de la Verona, Anglia refuză să sprijine hotărîrea Sfintei Alianţe de a interveni împotriva mişcărilor populare din Spania.

1823 Byron — *Insula* ; *Werner* ; Th Moore — *Iubirile îngerilor* ; *Fabule pentru Sfînta Alianţă* ; Walter Scott — *Quentin Durward.*
Stendhal — *Racine şi Shakespeare* (Fr.) ; Fenimore Cooper — *Pilotul* ; *Pionierii* (Amer.).

1824 Maria, Elizabeth, Charlotte şi Emily Brontë sînt trimise la şcoala-internat pentru fiicele de clerici de la Cowan Bridge, unde condiţiile de viaţă ale elevelor erau înspăimîntătoare.

Byron — *Cer şi pămînt* ; Walter Scott — *Fîntîna Sfîntului Ronan* ; *Vieţile romancierilor.*
Englezii pătrund în Birmania.

1825 Maria şi Elizabeth Brontë mor de tuberculoza contractată la şcoala de la Cowan Bridge. Charlotte şi Emily sîn aduse acasă. Charlotte începe să îşi noteze confesiuni, poveşti ; parte a acestor însemnări vor fi publicate în 1933 sub titlul *Legende din Angria* (nu-

mele țării fantastice unde ea, împreună cu surorile ei și cu Branwell, plasau acțiunea poveștilor).

Walter Scott — *Povestiri din cruciade*; Thomas Carlyle — *Viața lui Shakespeare*; Th. Moore — *Viața lui Sheridan*. Micu, Maior — *Lexiconul de la Buda* (Rom.); William Cullen Bryant — *Un im al pădurii* (Amer.).
Numeroase greve se declanșează în întreaga Anglie; primele încercări de formare a sindicatelor muncitorești.

1826 Elizabeth Barrett — *Eseu asupra spiritului și alte poeme*; Ann Radcliffe — *Gaston de Blondeville* (postum); Mary Wollstonecraft Shelley — *Ultimul om*; Disraëli — *Vivian Grey*.

1827 Walter Scott — *Viața lui Napoleon Bonaparte*; Th. Moore — *Epicureul*.
Victor Hugo — *Cromwell* (Fr.); Heine — *Cartea cîntecelor* (Germ.) Poe — *Tamerlan și alte poeme*; Cooper — *Preria* (Amer.).

1828 Walter Scott — *Cronicile de la Canongate*; Samuel Rogers — *Italia*.
Webster — *Dicționar american al limbii engleze* (Amer.).
Izbucnesc scandaluri din pricina dezvăluirii corupției unor înalți funcționari guvernamentali englezi.

1829 Southey — *Sir Thomas More*; James Mill — *Analiza intelectului uman*.
Poe — *Al Aaraf* (Amer.); Mérimée — *Cronica domniei lui Carol al IX-lea* (Fr.); *Curierul românesc*; *Albina românească* (Rom.).
Parlamentul, silit de primejdia unor răscoale în Irlanda, votează legea emancipării catolicilor cărora, din vremea lui Henric al VIII-lea, nu li se permitea să voteze, să fie aleși în Parlament și să ocupe posturi în administrație; nici acum, însă, nu au voie să fie numiți lord cancelar al Angliei sau lord locotenent al Irlandei.
Pacea de la Adrianopol.

1830 Leigh Hunt — *Viața lui Napoleon Bonaparte*; Th. Moore editează corespondența și jurnalele lui Byron; Tennyson — *Poeme, mai ales lirice*.

Hugo — *Hernani*; Stendhal — *Roșu și negru*; Balzac — *Gobseck* (Fr.); Pann — *Versuri muzicești*; Cârlova — *Ruinurile Tîrgoviștei* (Rom.).
William al IV-lea pe tronul Angliei. Revoluția din Iulie în Franța.

1831 Charlotte Brontë e trimisă la școala domnișoarei Wooler de la Roe Head, unde va rămîne un an.

Walter Scott — *Poveștile unui bunic*.
Pușkin — *Boris Godunov* (Rus.); Hugo — *Notre Dame de Paris* (Fr.); Leopardi — *Cîntece* (It.); Poe — *Poeme*; Holmes — *Ultima frunză*; Whittier — *Legende din Noua Anglie* (Amer.).
Camera Comunelor respinge legea reformei electorale, propusă de guvernul englez. Răscoale în Irlanda.
În Țările Române intră în vigoare Regulamentul Organic.

1832 Southey — *Istoria războiului peninsular*; De Quincey — *Klosterstein*.
Hugo — *Regele petrece* (Fr.); Goethe — *Faust, Partea a II-a*; Lenau — *Poezii* (Germ.); Pellico — *Închisorile mele* (It.); Gr. Alexandrescu — *Poezii* (Rom.).
Parlamentul englez votează reforma electorală.

1833 Dickens — *Schițe de Boz*; Carlyle începe să publice, în „Fraser's Magazine", romanul *Sartor Resartus*; Disraeli — *Minunata poveste a lui Alroy*; Robert Browning publică, anonim, poemul *Pauline*.
Michelet — *Istoria Franței*; Balzac — *Moș Goriot* (Fr.).
Lordul locotenent al Irlandei e investit cu puteri discreționale pentru a înăbuși răscoalele din insulă; e abolită sclavia din coloniile engleze; se votează o a doua „lege a fabricilor", la fel de ineficientă ca și aceea din 1819, neizbutind să rezolve grava problemă a copiilor exploatați de patronii atelierelor.

1834 Edward Bulwer Lytton — *Ultimele zile ale orașului Pompei*; Walter Landor — *O cercetare a operei lui Shakespeare*.
Lenau — *Faust* (Germ.); Mickiewicz — *Pan Tadeusz* (Pol.).
Parlamentul englez votează o lege care prevede aspre pedepse pentru cei suspectați de vagabondaj; consecința e o masivă emigrație spre Statele Unite.

1835 Charlotte Brontë e învăţătoare la şcoala domnişoarei Wooler, la Roe Head. Plecase aici însoţită de Anne, venită să înveţe la această şcoală ; Charlotte nu poate, însă, îndura priveliştile grelelor corvezi la care sînt supuse elevele şi, după trei luni, se întoarce acasă şi continuă să scrie. Cu ea se întoarce şi Anne, care nu va mai urma cursurile nici unei alte şcoli.

Bulwer Lytton : — *Rienzi ;* Th. Moore editează operele lui Byron.
Musset — *Nopţile* (Fr.) ; Büchner — *Moartea lui Danton* (Germ.) ; Andersen — *Poveşti* (Dan.) ; Lönnrot — *Kalevala* (Finl.).
Energice măsuri ale guvernului englez împotriva corupţiei din administraţia oraşelor ; rezultatele sînt, însă, mai puţin importante decît sperau legiuitorii.

1836 Charlotte îi trimite lui Southey un poem, însoţit de o scrisoare ; răspunsul, pe un ton politicos, o sfătuieşte pe tînăra poetă să renunţe la literatură.

Dickens începe publicarea *Documentelor postume ale clubului Pickwick.*
Musset — *Confesiunile unui copil al secolului* (Fr.) ; Eckermann — *Convorbiri cu Goethe* (Germ.).
Se înfiinţează la Londra „Asociaţia muncitorilor" ; curînd după înfiinţare, asociaţia prezintă o *cartă,* cuprinzînd cererile de democratizare a vieţii politice din Anglia. Ia, astfel, naştere „mişcarea cartistă", a cărei activitate va avea o mare importanţă pentru viaţa socială şi politică a Angliei din perioada următoare.

1837 Charlotte Brontë e cerută în căsătorie de Henry Nussey, fratele celei mai bune prietene a ei, Ellen ; îl refuză.

Dickens — *Oliver Twist ;* Disraeli — *Henrietta Temple ; Veneţia ;* Carlyle — *Revoluţia franceză.*

Emerson — *Cărturarul american ;* Hawthorne — *Povestiri repovestite* (Amer.) ; Musset — *Un capriciu* (Fr.) ; Gogol — *Taras Bulba* (Rus.).
Moartea lui William al IV-lea. Victoria — regină a Angliei.

1838 Branwell Brontë e concediat pentru „neglijenţă vinovată" din postul pe care îl avea la administraţia căii ferate Manchester-Leeds.

Elizabeth Barret Browning — *Serafimii şi alte poeme ;* Dickens — *Nicholas Nickleby.*
Hugo — *Ruy Blas* (Fr.) ; Poe — *Gordon Pym* (Amer.).
Intensificarea acţiunilor cartiste în întreaga Anglie.

1839 Charlotte şi Emily Brontë îşi simt sănătatea tot mai slăbită ; Emily, care conducea o şcoală la Halifax, trebuie să se întoarcă acasă. Charlotte şi Anne se angajează guvernante ; la sfîrşitul anului, profund dezamăgită şi umilită de această experienţă din familia unor oameni bogaţi şi grosolani, Charlotte se întoarce la Haworth. Branwell lucrează la un poem epic, *Călătorul.*

Thackeray — *Catherine ;* Charles Lever — *Harry Lorrequar ;* Carlyle — *Cartismul.*
Stendhal — *Mînăstirea din Parma* (Fr.) Longfellow — *Glasurile nopţii ;* Poe — *Prăbuşirea casei Usher ; Povestiri ale grotescului şi ale arabescului* (Amer.).
Trupele engleze ocupă Adenul. Flota britanică atacă porturile chineze, vrînd să impună administraţiei locale să nu-i controleze pe negustorii europeni suspecţi că fac comerţ cu opiu.

1840 Branwell Brontë se angajează preceptor „în cîteva case respectabile". O scrisoare (însoţind un fragment de roman), trimisă de Charlotte lui Wordsworth, capătă un răspuns rece şi indiferent. Sînt dovezi că ea lucra pe atunci la un roman intitulat *Caroline Vernon,* pe care, însă, nu-l va termina niciodată.

Thackeray — *Carnet de schițe pariziene*; Dickens — *Vechea prăvălie de curiozități*; Browning — *Sardello*. Sainte-Beuve — *Port Royal* (Fr.); Lermontov — *Un erou al timpului nostru* (Rus.); Dana — *Doi ani în fața catargului* (Amer.).

În Irlanda izbucnește foametea. Primii coloniști englezi în Noua Zeelandă.

1841 Charlotte se angajează din nou guvernantă. Deși lucrează într-o casă ospitalieră, renunță și de data aceasta la o asemenea îndeletnicire. Intenționează să deschidă o școală. Pentru o mai bună pregătire ca profesoare, Charlotte și Emily pleacă la Bruxelles, unde locuiesc în gazdă la un profesor, Constantin Héger; scrisori găsite și publicate în 1913 vor dovedi că între Charlotte și Héger a existat o idilă. Moartea mătușii lor, Elisabeth Branwell, le obligă pe cele două surori să se întoarcă acasă, în Anglia. Surorile moștenesc fiecare o sumă de 100 de lire: au fonduri cu care ar putea să întemeieze școala; dar anunțurile lor nu au succes, nici un elev nu se înscrie la școala surorilor Charlotte și Emily Brontë.

Browning — *Trece Pippa* (poem dramatic); Charles Lever — *Charles O'Malley*; Carlyle — *Despre erou și eroism în istorie*. Longfellow — *Balade*; Poe — *Coborîre în Maëlstrom* (Amer.).

O dispută privind legea cerealelor provoacă mari disensiuni în rîndurile Partidului Conservator.

1842 Branwell Brontë e preceptor în casa unui pastor bogat, Robinson, iar Anne guvernantă în aceeași familie.

Macaulay — *Cîntecele vechii Rome*; Tennyson — *Poezii*; Browning — *Regele Victor și regele Charles*; Dickens — *Note din America*; *Martin Chuzzlewit*; Thackeray — *Documentele lui Fitz-Boodle*.

Gogol — *Mantaua*; *Suflete moarte* (Rus.); Poe — *Mascarada morții roșii* (Amer.); Balzac — *Prefața la Comedia umană*; Comte — *Curs de filosofie pozitivă* (Fr.).

O nouă lege a muncii interzice copiilor sub 10 ani să lucreze în mine; se fixează la $6^1/_2$ ore ziua de muncă a copiilor din fabrici și la 12 ore a femeilor.

1843 Charlotte Brontë se află la Bruxelles și își continuă studiile cu Héger.

Browning — *Întoarcerea druizilor*; Bulwer-Lytton — *Ultimul baron*; John Ruskin — *Pictori moderni* (publicarea celor cinci volume se va încheia în 1860); John Stuart Mill — *Un sistem al logicii*.

Kierkegaard — *Sau... sau* (Danem.); Poe — *Gîndacul de aur* (Amer.).

Teritoriul Natal din Africa de Sud devine posesiune engleză. E anexată provincia indiană Sind.

1844 Întoarsă acasă, Charlotte încearcă din nou să deschidă o școală, împreună cu Emily. Proasta reputație a fratelui lor face ca nimeni să nu se înscrie.

Thackeray — *Norocul lui Barry Linden*; Bulwer-Lytton — *Zanoni*; Disraeli — *Coningsby*; De Quincey — *Logica economiei politice*.

Dumas — *Cei trei mușchetari* (Fr.); Petöfi — *Poezii* (Ung.); Zorilla — *Don Juan Tenorio* (Sp.); Heliade — *Zburătorul* (Rom.)

Englezii își impun suveranitatea asupra Coastei de Aur, în Africa.

1845: Browning — *Povești dramatice de dragoste*; Elizabeth Barrett Browning — *O dramă a exilului*; Disraëli — *Sybil*. Mérimée — Carmen (Fr.); Wagner — *Tannhäuser* (Germ.); Poe — *Corbul* (Amer.); Kogălniceanu — *Letopisețele Țării Moldovei* (Rom.).

Conducătorii aripii de stînga a cartismului înființează Societatea Fraților Democrați, la crearea căreia participă Marx și Engels.

1846 Publicarea culegerii de poeme sub semnătura Currer (Charlotte), Ellis (Emily) şi Acton (Anne) Bell; surorile plătesc 50 de lire pentru tipărire: se vînd doar două volume. Pastorul Brontë e ameninţat să orbească. Branwell are crize de *delirium tremens*, provocate de alcoolism. În această atmosferă deprimantă, surorile încep să scrie epică: Charlotte — romanul *Profesorul*, Emily — *La răscruce de vînturi*, Anne — *Agnes Grey*; ultimele două îşi găsesce editori, romanul scris de Charlotte (inspirat de idila ei din Bruxelles), însă, e respins de mai multe ori şi va apărea postum, în 1857.

Browning — *Luria, o tragedie a sufletului*; Thackeray — *Snobii Angliei, prezentaţi de unul dintre ei*; Edward Lear — *Cartea cu absurdităţi*.

Dostoievski — *Oameni sărmani* (Rus); Balzac — *Verişoara Bette*; George Sand — *Balta diavolului* (Fr.); Hawthorne — *Muşchi dintr-o casă parohială*; Poe — *Filosofia compoziţiei* (Amer.); Bălcescu — *Puterea armată şi arta militară la români* (Rom.).

1847 Sub pseudonimul Currer Bell, apare *Jane Eyre* de Charlotte Brontë.

Christina Rosetti — *Versuri*; Browning — *Clopote şi rodii* (volum care adună poemele dramatice publicate pînă atunci de poet); Dickens — *Dombey şi fiul*; Thackeray — *Cartea snobilor*.

Balzac — *Vărul Pons* (Fr.); Longfellow — *Evangeline*; Poe — *Ulalume* (Amer.); Arany — *Toldi* — (Ung.); Pann — *Povestea vorbei* (Rog.).

Se limitează la 10 ore ziua de lucru a minorilor şi a femeilor. În Irlanda, partidul Tînăra Irlandă declanşează lupta pentru independenţă.

1848 Moare Patrick Branwell Brontë. Anne Brontë publică *Doamna de la Wildfell Hall*. Emily moare în decembrie.

Kingsley — *Tragedia sfîntului* (poem dramatic); *Spumă* (roman); Thackeray — *Bîlciul deşertăciunilor*; John Stuart Mill — *Principiile economiei politice*.

Lowell — *Viziunea lui Sir Launfal*; *O fabulă pentru critici*; *Scrisorile lui Biglow* (Amer.); Dumas-fiul — *Doamna cu camelii* (Fr.).

Înfrîngerea cartismului. Armata engleză îi zdrobeşte pe răsculaţii irlandezi. Englezii anexează teritoriul dintre rîurile Orange şi Vaal, în Africa de Sud; forţele armate engleze ocupă o parte din Nicaragua.

Revoluţiile europene.

1849 *Mai* Anne Brontë moare de tuberculoză.

Charlotte publică, sub numele ei adevărat, romanul *Shirley*. La Londra, unde fusese în primăvară împreună cu Anne, se întîlnise cu Thackeray şi cu alţi scriitori de vază ai vremii.

Tennyson — *Prinţesa*; Ruskin — *Cele şapte lumini ale arhitecturii*; Macaulay — *Istoria Angliei*.

Thoreau — *Nesupunerea civică* (Amer.).

Anexarea provinciei indiene Pundjab. Englezii îl detronează pe regele Siamului, înlocuindu-l cu un principe aservit lor. În Canada de Est au loc violente proteste antiengleze.

1850 Tennyson — *In memoriam*; *Povestiri despre regele Arthur*; Meredith — *Poeme*; Elizabeth Barrett Browning — *Sonete din portugheză*; Dickens — *David Copperfield*; Kingsley — *Alton Locke*; Thackeray — *Povestea lui Pendennis*; Spencer — *Statica socială*.

Apare revista *The Germ*, editată de prerafaeliţi.

Chateaubriand — *Amintiri de dincolo de mormînt* (Fr.); Hawthorne — *Litera stacojie*. Emerson — *Oameni reprezentativi* (Amer.).

1851 Charlotte Brontë începe să scrie romanul *Villette*.

Elizabeth Barrett Browning — *Ferestrele casei Guidi*; Thackeray — *Umoriştii englezi din secolul al XVIII-lea*; Ruskin — *Pietrele Veneţiei*.

Sainte-Beuve — *Cozeriile de lunea*; Labiche — *Pălăria de pai florentină* (Fr.); Melville — *Moby Dick*; Beecher-Stowe — *Coliba unchiului Tom*; Longfellow — *Legenda de aur*; Hawthorne — *Casa cu șapte frontoane* (Amer.).

Expoziția din Hyde Park, de la Londra, organizată sub patronajul prințului Albert, demonstrează progresul tehnologic și științific înregistrat de Anglia. O flotă engleză ancorează în Lagos și instalează aici un rege supus intereselor Marii Britanii. Englezii obțin concesionarea construcției primei căi ferate din Egipt.

1852 Charlotte Brontë o vizitează la Manchester pe scriitoarea Elizabeth Gaskell, viitoarea sa biografă.

Tennyson — *Odă la moartea ducelui Wellington*; Dickens — *Casa întunecată*; Thackeray — *Povestea lui Henry Esmond*. Leconte de Lisle — *Poeme antice* (Fr.); Hebbel — *Agnes Bernauer*; Storm — *Nuvele* (Germ.); Turgheniev — *Povestirile unui vînător* (Rus.); Alecsandri — *Poezii populare* (Rom.).

Trupe engleze ocupă teritoriile de coastă ale Birmaniei.

1853 Charlotte Brontë publică romanul *Villette*.

Arnold — *Poeme*; Kingsley — *Hypatia*; Ruskin — *Prelegeri despre arhitectură și pictură*; G.H. Lewes — *Filosofia științelor pozitive a lui Comte*.

Wagner — *Inelul Nibelungilor* (Germ.); Hugo — *Blestemele* (Fr.); Alecsandri — *Doine și lăcrămioare* (Rom.).

Anglia și Franța intervin în războiul ruso-turc; armatele lor debarcă în Crimeea.

1854 Charlotte Brontë se căsătorește cu reverendul Arthur Bell Nicholls, asistentul tatălui ei.

Tennyson — *Șarja brigăzii de cavalerie ușoară*; Dickens — *Timpuri grele*.

Thoreau — *Walden* (Amer.); Nerval — *Fiicele focului* (Fr.);

Jókai — *Ultimele zile ale ienicerilor* (Ung.); Keller — *Heinrich cel Verde* (Germ.).

1855 *31 martie* Charlotte Brontë moare de tuberculoză în casa de la Haworth.

1860 În *The Cornhill Magazine* se publică *Emma*, fragment dintr-un roman de Charlotte Brontë, găsit în hîrtiile ei.

D. G.

CAPITOLUL I

LEVITIC

În anii din urmă, o ploaie deasă de diaconi s-a abătut asupra părților de nord ale Angliei : îi găsești puzderie pe dealuri ; fiecare parohie are parte de unul sau mai mulți ; sînt destul de tineri ca să poată fi foarte activi, și s-ar cuveni să facă tare mult bine. Dar nu despre anii din urmă are să fie vorba. Ne vom întoarce la începutul acestui secol : anii din urmă — anii de-acum — sînt prăfuiți, arși de soare, încinși, arizi. Vom ocoli amiaza — o vom uita la vremea siestei, vom petrece miezul zilei dormind — și vom visa despre zori.

Dacă îți închipui, din acest preludiu, cititorule, că ți se pregătește ceva în chip de povestire romanțioasă, niciodată n-ai săvîrșit o mai mare greșeală. Te aștepți cumva la sentimentalism, poezie și visare ? Prevezi pasiune, impulsuri și melodramă ? Domolește-ți nădejdile ; redu-le la o treaptă mai joasă. Dinainte ți se vor înfățișa fapte reale reci și concrete ; ceva neromantic precum dimineața de luni, cînd toți cei ce sînt nevoiți să trudească se trezesc cu conștiința că trebuie să se scoale și să se îndrepte spre munca lor. Nu e o afirmație categorică precum că nu vei gusta lucruri pasionante — poate către mijlocul și sfîrșitul ospățului — dar s-a hotărît ca primul fel ce va fi pus pe masă să se numere printre cele pe care un catolic — ba, ce să mai vorbim, chiar un anglo-catolic —

le poate mînca în Vinerea Mare din Săptămîna Patimilor : linte rece cu oțet, fără untdelemn ; pîine nedospită, cu buruieni amare, iar despre friptură de miel, nici vorbă.

În anii din urmă, zic, prin părțile de nord ale Angliei a plouat cu diaconi ; dar în una mie opt sute unsprezece-doisprezece un asemenea potop încă nu se abătuse pe acolo. Diaconii erau rari pe atunci : nu ființa nici un Ajutor pastoral nici o Asociație a diaconilor care să întindă o mînă de sprijin bătrînilor parohi și protoerei și să le ofere mijloace pentru a plăti un coleg tînăr și viguros, ieșit de la Oxford sau Cambridge. Urmașii de azi ai apostolilor, ucenici ai doctorului Pusey [1] și unelte ale Propagandei [2], pe vremea aceea abia se cloceau sub păturile molcuțe ale leagănelor, sau erau supuși purificării prin botez în ligheanul lavoarului. Uitîndu-te la oricare dintre acești prunci nu puteai bănui că dublele volănașe plisate ale bonetei încingeau fruntea unui dinainte hărăzit, anume blagoslovit ca urmaș al sfinților Pavel, Petru și Ioan ; nici nu puteai prevedea în faldurile lungii cămășuțe de noapte stiharul alb în care avea să muștruluiască mai tîrziu, cu toată severitatea, sufletele enoriașilor săi, și să-l uluiască în chip straniu pe preotul de modă veche, cînd avea să-și fîlfîie de la înălțimea amvonului veșmîntul ca o cămeșoaie ce nu fluturase pînă atunci mai sus decît pupitrul.

Totuși, chiar și în vremurile acelea de lipsă, se mai întîlneau diaconi : planta prețioasă era rară, dar se putea găsi. Un anume district favorizat din West Riding [3], Yorkshire, se putea lăuda cu trei toiege ale lui Aron ce propășeau pe o rază de douăzeci de mile. Ai să-i vezi, cititorule. Pășește în această plăcută casă-grădină aflată la marginea comunei Whinbury, intră în micul salon — și acolo îi vei găsi așezați la masa de prînz. Îngăduie-mi să ți-i prezint : domnul Donne, diaconul din Whinbury ; domnul Malone, diaconul din Briarfield, domnul Sweeting, diaconul din Nunnely. Casa este locuința domnului Donne, proprietate a unui anume John Gale, mic postăvar. Domnul Donne avusese bunătatea de a-și invita confrații să ospăteze cu dînsul. Noi doi, dumneata, cititorule, și cu mine, ne vom alătura comesenilor, vom vedea ce este de văzut și vom auzi ce este de auzit. Deocamdată, însă, dumnealor nu fac altceva decît să mănînce, iar în timp ce ei mănîncă, noi vom rămîne deoparte, să stăm de vorbă.

Domnii aceștia sînt în floarea tinereții : dispun de întreaga putere de muncă a acestei vîrste interesante — o putere de muncă pe care sleiții lor parohi vîrstnici tare ar vrea s-o aducă pe făgașul îndatoririlor pastorale, exprimîndu-și adesea dorința de a o vedea cheltuită în supravegherea harnică a școlilor și în vizitarea cît mai frecventă a bolnavilor din parohiile respective. Dar junii leviți [1] socotesc asta o îndeletnicire anostă ; ei preferă să-și reverse energia în ocupații care, deși în ochii altora se înfățișează mai încărcate de plictiseală, mai îmbîcsite de monotonie decît munca țesătorului la război, par să le ofere o nesecată sursă de preocupare și satisfacție.

Mă refer la un du-te-vino între dumnealor, de la și spre locuințele respective : nu un cerc, ci un triunghi de vizite pe care și le fac reciproc în tot cursul anului, și iarna, și primăvara, și vara, și toamna. Anotimpul și starea vremii n-au importanță ; cu un zel de neînțeles înfruntă ninsoarea și grindina, vifornița și ploaia, noroiul

[1] *Edward Bouverie Pusey* (1800—1882), teolog englez, creatorul mișcării ritualiste, care a dus o fracțiune a bisericii anglicane spre catolicism.

[2] Congregație întemeiată și organizată de papa Grigore al XV-lea (1622), pentru propagarea catolicismului în țările păgîne

[3] Una dintre cele trei unități administrative ale comitatului Yorkshire, cu capitala la Wakefield.

[1] Ajutori de preot. De la *Leviticul*, una dintre cărțile *Vechiului Testament* privitoare la regulile de cult și la îndatoririle diaconilor.

și praful, pentru a se duce să prînzească, să ia ceaiul sau să cineze împreună. Ce anume îi atrage ar fi greu de spus. Nu prietenia, fiindcă ori de cîte ori se întîlnesc, se ceartă. Nu religia ; cuvîntul ăsta nu este niciodată pomenit între dînșii. Teologie poate că mai discută ei din cînd în cînd, dar despre cucernicie — niciodată. Nici slăbiciunea pentru mîncare și băutură ; fiecare dintr-înșii s-ar putea desfăta la el acasă cu o friptură de vacă la tavă și un *pudding* la fel de bune, cu ceai la fel de tare și pîine prăjită la fel de gustoasă ca și cele ce i se servesc la confratele său. Doamna Gale, doamna Hogg și doamna Whipp — respectivele lor gazde — afirmă că „ăsta-i numai ca să dea oamenilor bătaie de cap". Cînd zic „oameni", aceste cucoane cumsecade se referă, bineînțeles, la dumnealor însele ; fiindcă într-adevăr tare le mai dă de furcă sistemul ăsta de neîncetate invazii reciproce.

După cum am spus, domnul Donne și oaspeții săi sînt așezați la masa de prînz, iar doamna Gale îi servește, dar păstrează în ochi o scînteie din aprigul foc de la bucătărie. Dînsa socotește că privilegiul de a invita din cînd în cînd cîte un prieten la masă, fără nici o plată suplimentară (privilegiu inclus în condițiile de închiriere), a fost folosit cu prisosință în ultima vreme. Astăzi e abia joi, iar luni domnul Malone, diaconul din Briarfield, a venit la micul dejun și a stat și la masa de prînz ; marți, domnul Malone și domnul Sweeting, din Nunnely, au venit la ceai, au rămas la cină, au ocupat patul de rezervă, și au onorat-o cu prezența dumnealor la micul dejun de miercuri dimineață ; acum, joi, iată-i din nou aici la prînz, și doamna Gale e aproape sigură că au să rămînă toată noaptea. *C'en est trop* [1], ar spune dînsa dacă ar ști franțuzește.

[1] Depășește măsura.

Domnul Sweeting își taie în bucăți felia de friptură de vacă din farfurie și se plînge că e tare ; domnul Donne zice că berea e răsuflată. Ei nu, dar e culmea culmilor ! Dacă ar fi măcar politicoși, doamna Gale nu le-ar pune chiar atîta la inimă ; dacă s-ar arăta măcar mulțumiți cu ce li se dă, nu i-ar păsa, dar „diaconii ăștia tineri e așa de înfumurați și de zeflemitori, că nu le ajunge nimeni cu prăjina la nas ; nu se poartă față de dînsa cu bună-cuviința și respectul «ce i s-ar cuveni», și asta numai fiindcă nu ține slujnică, ci face singură toată treaba gospodăriei, ca și mama dumneaei, Dumnezeu s-o ierte ! Pe-urmă vorbesc întruna urît despre obiceiurile din Yorkshire și despre oamenii din Yorkshire", semn pentru doamna Gale că nici unul dintre ei nu e gentleman adevărat, și nici de neam bun. „Preoții bătrîni face cît toată liota asta de tinerei de-a învățat la colegiu ; ei știe ce e buna-cuviință și se poartă frumos și cu cei mari și cu cei mici."

— Pîine ! strigă domnul Malone pe un ton care, deși tărăgănat pentru a rosti numai două silabe, îl dezvăluie de îndată a fi de baștină din țara trifoiului și a cartofilor [1].

Doamna Gale îl dușmănește pe domnul Malone mai mult decît pe fiecare dintre ceilalți doi ; dar îi este și teamă de el, fiindcă e un personaj înalt, solid, cu picioare și brațe adevărat irlandeze și o față tot atît de autentic națională : o față nu milesiană [2] — nu gen Daniel O'Connell [3], ci un chip cu trăsături proeminente de indian nord-american, specific pentru o anumită clasă de boiernași irlandezi, cu o expresie pietrificată și mîndră, mai potrivită unui proprietar de moșie cu sclavi decît unui

[1] Irlanda.

[2] Adică asemenea celor din neamul Milesius, legendar rege al Spaniei ai cărui fii au cucerit Irlanda.

[3] Om politic și orator irlandez (1775—1847), luptător pentru cauza libertății Irlandei.

moşier cu ţărani liberi pe pămîntul lui. Tatăl domnului Malone îşi zicea gentilom ; era sărac, înglodat în datorii şi de o aroganţă prostească ; iar fiu-său îi semăna leit.

Doamna Gale îi aduse pîinea întreagă.

— Taie-o, femeie ! spuse oaspetele.

Şi „femeia" o tăie, aşa după cum suna porunca. Dacă ar fi dat ascultare îndemnurilor din inima ei, l-ar fi tăiat şi pe domnul Malone în felii ; sufletul ei de yorkshireză se răzvrătea cumplit în faţa unui asemenea sistem de a porunci.

Preoţii aveau o poftă de mîncare zdravănă, şi cu toate că friptura de vacă era „tare", au înfulecat pînă ce n-a mai încăput în ei. Au dat pe gît, de asemenea, o cantitate respectabilă de „bere răsuflată", iar un platou cu *Yorkshire pudding* şi două castroane de legume au dispărut precum frunzele după ce trec lăcustele. Brînza, la fel, s-a bucurat de o deosebită preţuire din partea dumnealor ; iar o „turtă cu mirodenii", servită în chip de desert, a pierit ca o nălucă şi nici că s-a mai aflat vreo urmă din ea. Prohodul i l-a cîntat în bucătărie Abraham, fiu şi moştenitor al doamnei Gale, un tînăr în vîrstă de şase primăveri ; trăsese nădejde că acea turtă înturna-se-va nevătămată, iar cînd mama sa aduse tablaua goală, el cu glas mare a strigat şi amarnic s-a jeluit.

În vremea aceasta diaconii şedeau şi îşi sorbeau vinul, o licoare dintr-o recoltă fără pretenţii, degustată fără prea multă desfătare. Domnul Malone, într-adevăr, ar fi preferat cu necuprinsă bucurie un whisky ; însă domnul Donne, englez fiind, nu ţinea în casă asemenea băutură. În timp ce-şi sorbeau vinul, se ciocneau în păreri ; nu despre politică, nici despre filozofie, nici despre literatură — aceste subiecte erau acum ca întotdeauna cu totul lipsite de interes pentru dînşii — nici măcar despre teologie, practică sau doctrinară, ci despre mărunte chestiuni de disciplină ecleziastică, nimicuri ce păreau tuturor, în afară de ei, goale ca nişte baloane de săpun. Domnul Malone, care izbuti să-şi agonisească două pahare de vin, pe cîtă vreme confraţii săi se mulţumiră cu unul singur, se bine dispuse treptat, în felul dumisale ; adică, devenise puţin cam prea îndrăzneţ, debita necuviinţe pe un ton arogant şi rîdea zgomotos, încîntat pe propria-i deşteptăciune.

Fiecare dintre comeseni ajunse pe rînd calul său de bătaie. Malone avea la îndemînă un stoc de glume, pe care obişnuia să le servească fără greş, cu prilejul agapelor de felul celei de faţă. Rareori îşi împrospăta glumele, lucru care dealtfel nici nu era necesar, deoarece el însuşi nu se socotea niciodată plicticos, şi puţin îi păsa de ce gîndesc alţii. Pe domnul Donne îl onoră cu aluzii la fizicul său extrem de firav, împunsături la adresa nasului său cirn, ironii muşcătoare în legătură cu un anume pardesiu jerpelit de culoarea ciocolatei, pe care acel domn îl arbora ori de cîte ori ploua sau se arăta a ploaie, şi critici referitoare la o colecţie aleasă de expresii *cockney* şi un fel de a pronunţa de aceeaşi speţă, proprietate personală a domnului Donne, care meritau a fi luate în seamă pentru eleganţa şi preţiozitatea cu care îi împodobeau stilul.

Domnul Sweeting a fost luat peste picior cu privire la statura sa — era un bărbat puţintel, cît un băieţel ca înălţime şi lăţime, în comparaţie cu atleticul Malone — ironizat în legătură cu înzestrările lui muzicale — cînta la flaut şi intona imnuri ca un serafim (aşa li se părea cîtorva cuconiţe tinerele din parohie), şfichiuit ca „favorit al cucoanelor", înţepat în legătură cu mama şi sora sa, pentru care bietul domn Sweeting nutrea sentimente adînc înrădăcinate în suflet şi despre care avea din cînd în cînd nesocotinţa să vorbească de faţă cu hirotonisitul irlandez din alcătuirea căruia măruntaiele afecţiunii fireşti fuseseră, nu se ştie cum, omise.

Victimele întîmpinau aceste atacuri fiecare în felul său ; domnul Donne cu o mulţumire de sine pompoasă şi cu o nepăsare uşor încruntată, singurele proptele ale dem-

nității sale dealtfel firave ; domnul Sweeting cu indiferența născută dintr-o stare de spirit plină de îngăduință și blîndețe, care nu pretindea să aibă vreo demnitate de apărat.

Cînd bătaia de joc a lui Malone ajunse prea supărătoare, ceea ce se întîmplă foarte curînd, ceilalți doi se uniră să-i dea riposta, întrebîndu-l cîți băieți strigaseră după el pe drum în ziua aceea „Peter irlandezul !" (pe Malone îl chema Peter — reverendul Peter Augustus Malone) ; rugîndu-l să le spună și lor dacă în Irlanda se obișnuia ca în cursul vizitelor pastorale fețele bisericești să poarte în buzunare pistoale încărcate și toroipan în mînă ; interesîndu-se de înțelesul anumitor cuvinte englezești (pe care domnul Malone le stîlcea cu accentul său irlandez), și folosind alte asemenea metode de răzbunare pe măsura rafinamentului înnăscut al spiritului fiecăruia.

În felul acesta, bineînțeles, nu-i puteau veni de hac. Nefiind o fire nici blîndă, nici flegmatică, Malone ajunse repede în culmea furiei. Vocifera, gesticula ; Donne și Sweeting rîdeau. Pe tonul cel mai ridicat și mai ascuțit al vocii sale celtice îi batjocori ca fiind saxoni și snobi ; la rîndul lor, ceilalți îl tachinară, spunîndu-i că este băștinaș al unui pămînt cucerit. În numele țării sale, Malone amenință cu răscoala și își declară ura amară împotriva stăpînirii engleze ; ceilalți doi pomeniră despre zdrențe, cerșetorie și jeg. Salonașul răsuna de vociferări ; ai fi zis că după asemenea insulte grave trebuie neapărat să urmeze un duel ; era de mirare că domnul și doamna Gale nu se alarmau de zarva aceea și nu trimiteau după un vardist să impună liniște. Dar dînșii erau obișnuiți cu asemenea întîmplări ; știau prea bine că diaconii nu luau niciodată împreună masa ori ceaiul, fără un pic de exercițiu de acest soi, și nu-și făceau griji în privința urmărilor, știind că certurile clericale sînt pe cît de zgomotoase pe atît de nevătămătoare ; că nu duceau la nimic și că, indiferent în ce termeni s-ar fi despărțit tinerii preoți

într-o anume seară, aveau să se întîlnească negreșit a doua zi de dimineață ca fiind cei mai buni prieteni din lume.

În timp ce vrednica pereche stătea în jurul vetrei din bucătărie, ascultînd ciocnirea sonoră și repetată dintre pumnul lui Malone și planșa de mahon a mesei din salon, ca și tresăririle și clinchetul carafelor și paharelor după fiecare bufnitură, rîsul batjocoritor al beligeranților englezi confederați și perorațiile bîlbîite ale izolatului hibernian[1] — în timp ce stătea deci așa, se auziră pași afară și ciocănelul de pe ușă bătu insistent.

Domnul Gale se duse și deschise.

— Pe cine aveți sus în salon ? întrebă un glas — un glas destul de impresionant, nazal ca ton, repezit ca rostire.

— Ah ! Domnul Helstone, dumneavoastră sînteți ? Nici nu vă vedeam pe întuneric ; acuma se întunecă repede. Poftiți înăuntru sir.

— Mai întîi vreau să știu dacă merită osteneala să poftesc înăuntru. Cine e sus ?

— Diaconii, sir.

— Ce ! Toți ?

— Da, sir.

— Au mîncat aici ?

— Da, sir.

— Mulțumesc.

După aceste cuvinte în casă intră un ins — un bărbat de vîrstă mijlocie, îmbrăcat în negru. Străbătu bucătăria spre o ușă ce da înăuntrul locuinței, o deschise, își propti capul într-o parte și rămase în ascultare. Avea ce asculta, căci larma de sus ajunsese chiar atunci mai asurzitoare decît oricînd.

— Ha ! exclamă el doar pentru sine ; apoi, întorcîndu-se către domnul Gale : Aveți deseori parte de asemenea soi de distracții ?

[1] De la Hibernia, denumirea latină a Irlandei.

Domnul Gale fusese epitrop, şi deci era indulgent cu preoţimea.

— Sînt tineri, ştiţi dumneavoastră, sir — sînt tineri, spuse el cu înţelegere.

— Tineri! Merită o bătaie zdravănă cu varga. Soi rău — soi rău. Şi chiar dacă ai fi un disident[1], John Gale, şi nu un fiu credincios al bisericii adevărate, tot aşa ar proceda — la fel şi-ar da în petic; dar am să...

În chip de încheiere a acestei fraze, trecu pragul uşii ce ducea în casă, o închise în urma lui şi porni în sus pe scară. Iarăşi ciuli urechile cînd ajunse în dreptul odăii de deasupra. Făcîndu-şi intrarea fără să se anunţe, se propti în faţa diaconilor.

Iar convivii amuţiră; rămaseră ca împietriţi; năvălitorul aşijderea. Noul-venit — un om mic de stat, dar cu o ţinută demnă, şi purtînd pe umerii săi laţi cap, cioc şi ochi de uliu, apoi deasupra tuturor acestora un Rehoboam, adică o pălărie cu boruri late şi îndoite în sus pe margini, pălărie pe care pare-se că nu socotea necesar s-o ridice sau s-o scoată în faţa celor prezenţi — îşi încrucişă braţele pe piept şi-i măsură de sus pînă jos pe tinerii săi prieteni — dacă prieteni se puteau numi — cum îi veni mai bine la îndemînă.

— Aşa! începu el, rostindu-şi cuvintele cu o voce care nu mai era nazală, ci adîncă — mai mult decît adîncă — o voce făcută înadins să răsune dogit şi cavernos. Aşa! S-a reînnoit minunea Sfintelor Rusalii? Au pogorît din nou pe pămînt limbile despicate? Unde sînt? Chiar adineauri glasul lor umplea casa întreagă. Am auzit cele şaptesprezece limbi în plină înverşunare: parţii, mezii şi elamiţii, pămîntenii din Mesopotamia, cei din Iudeea, Capadochia, din Pont şi din Asia, din Frigia şi Pamfilia, din Eghipet şi din acele părţi ale Libiei dimprejurul Cirenei,

[1] Adept al unor secte care nu recunoşteau autoritatea Bisericii anglicane.

străini din Roma, evrei şi prozeliţi, cretani şi arabi — acum două minute fiecare dintre ei trebuie să-şi fi avut trimisul în această odaie.

— Vă cer iertare, domnule Helstone, începu domnul Donne. Luaţi loc, vă rog, sir. Doriţi un pahar de vin?

Politeţurile nu primiră nici un răspuns. Hultanul în redingotă neagră urmă:

— Dar ce vorbesc eu despre harul limbilor? Halal har! Am greşit capitolul şi cartea şi *Testamentul*: *Evanghelia* în loc de *Lege*, *Faptele Apostolilor* în locul *Facerii*, cetatea Ierusalimului în locul cîmpiei Şinar. Nu harul limbilor, ci încurcătura limbilor m-a asurzit cu huietul ei. *Voi*, apostoli? Aud? Voi trei? Hotărît — nu. Trei înfumuraţi zidari de la Turnul babilonului — nici mai mult, nici mai puţin!

— Vă încredinţez, sir, că stăteam şi noi puţin de vorbă la un pahar de vin, după o masă ca între prieteni: îi puneam la punct pe disidenţi.

— Aha! Îi puneaţi la punct pe disidenţi, asta făceaţi domniile-voastre! Malone îi punea la punct pe disidenţi? Mie-mi suna în ureche altfel, că-i punea la punct pe confraţii dumisale întru apostolat. Vă certaţi între voi şi făceaţi aproape tot atîta tărăboi — numai voi trei — cît face Moise Barraclough, croitorul predicator, cu toţi ascultătorii săi la un loc în capela metodistă de jos din vale, cînd sînt în toiul redeşteptării la dreapta credinţă. Ştiu eu cine e tartorul — dumneata, Malone.

— Eu, sir?

— Dumneata, sir. Donne şi Sweeting stăteau liniştiţi pînă ce-ai venit dumneata, şi ar sta iar liniştiţi dacă ai pleca. Păcat că nu ţi-ai lăsat pe malul celălalt năravurile irlandeze, cînd ai trecut canalul ca să vii încoace. Apucăturile studenţilor din Dublin n-au ce căuta aici la noi; fapte care ar putea trece neobservate într-o mlaştină sau în vreun fund de munte din Connaught ar aduce, într-o parohie englezească aşezată, oprobriu asupra celor ce se

îndeletnicesc cu ele și, ceea ce e cu mult mai rău, asupra instituției ale cărei umile mădulare sînt, și-atît.

Exista o oarecare demnitate în modul cum acest vîrstnic și mărunt gentleman îi dojenea pe tineri, deși poate că nu era chiar demnitatea cea mai potrivită cu respectiva împrejurare. Domnul Helstone, stînd drept ca un băț, arătînd ca un uliu la pîndă, avea, în ciuda pălăriei sale preoțești, a redingotei negre și a ghetrelor, mai mult aerul unui ofițer veteran care-și muștruluiește subalternii, decît al unui preot venerabil care-și povățuiește fiii întru credință. Blîndețea evanghelică, dulceața apostolică păreau să nu fi suflat cu duhul lor asupra feței aceleia oacheșe și aspre, ci hotărîrea îi împietrise trăsăturile și ascuțimea înțelepciunii îi săpase brazde adînci pe chip. Și cucernica față bisericească urmă :

— M-am întîlnit cu Supplehough, care bălăcărea prin noroi în noaptea asta ploioasă. Se ducea să predice la taraba concurenței, în Milldean. După cum v-am spus, l-am auzit pe Barraclough mugind în mijlocul unei adunături ca un taur apucat de alte alea ; dar pe *domniile-voastre*, domnilor, vă aflu zăbovind la un pahar de vin de Porto tulbure și ciorovăindu-vă ca niște babe arțăgoase. Nu-i de mirare că Supplehough a convertit, dînd cu capul la fund în cristelniță șaisprezece oameni în toată firea pe zi, și asta zi de zi, de două săptămîni încoace ; nu-i de mirare că Barraclough, secătură și fățarnic cum e, le ademenește pe toate țesătoarele astea tinere, înzorzonate în floricele și în panglicuțe, să vadă că pumnul lui e mult mai tare decît marginea de lemn a putinei în care face el baie ; și nu-i deloc de mirare că *domniile-voastre*, cînd sînteți lăsați să vă descurcați singuri, fără parohii dumneavoastră — adică eu, Hall și Boultby — care să vă stăm proptele, prea adesea ați ține sfînta liturghie adresîndu-vă doar pereților goi ai bisericii noastre, iar crîmpeiul de predică seacă a domniilor-voastre l-ați citi numai pentru ajutoarele voastre, pentru organist și paracliser. Dar destul

asupra acestui subiect. Am venit să stau de vorbă cu Malone. Am să-ți încredințez o treabă grea. O, viteze căpitan !

— Ce fel de treabă ? întrebă Malone îmbufnat. Doar nu poate fi nici o înmormîntare la ceasul ăsta din zi.

— Ai cu ce te apăra ?

—Cu ce mă apăra ? Oho ! Am și brațe și picioare — și își arătă brațele și picioarele vînjoase.

— Ei, asta-i ! Vreau să zic, ai arme ?

— Am pistoalele pe care mi le-ați dat chiar dumneavoastră ; de ele nu mă despart ; le așez gata încărcate pe scaun, la căpătîiul meu, în fiecare seară. Am și toiagul de corn.

— Prea bine. Vrei să te duci pînă la Hollow's Mill ?

— Dar ce păcatele se întîmplă la Hollow's Mill ?

— Nimic deocamdată, și poate că nici n-o să se întîmple ; dar Moore e singur acolo ; i-am trimis la Stilbro' pe toți lucrătorii în care se poate încrede ; la fața locului au mai rămas doar două femei. Pentru cei care-i doresc binele ar fi un prilej fericit să-i facă o vizită, dac-ar ști ce frumos li s-a netezit calea.

— Eu nu mă număr printre cei care-i doresc binele ; puțin îmi pasă de el.

— Țțț ! Malone, măi, ție ți-e frică.

— Așa mă cunoașteți dumneavoastră pe mine ? Dacă aș ști că iese cu păruială, m-aș duce ; dar Moore e un om ciudat, închis, pe care nici măcar nu mă laud că-l înțeleg ; și de dragul tovărășiei lui plăcute, n-aș face un pas.

— Dar *este* prilej de păruială ; și dacă nu iese o încăierare în toată legea — căci, într-adevăr, nu prea se arată semne — nu e totuși de crezut ca noaptea să treacă în deplină liniște. Știi că Moore s-a hotărît să instaleze mașinile cele noi, și așteaptă astă-seară două vagoane de rame și cuțite de la Stilbro'. Scott, maistrul, și cîțiva oameni aleși pe sprînceană s-au dus să le aducă.

— Lăsați să le aduc cu bine și în deplină liniște.

— Așa zice Moore, și susține că nu are nevoie de nimeni ; cu toate acestea, trebuie să aibă pe cineva acolo, măcar ca să depună mărturie dacă se întîmplă ceva. Părerea mea e că omul ăsta e foarte nesocotit. Stă în biroul lui cu obloanele neferecate, iese pe întuneric și umblă brambura pe vale, pe ulița Fieldhead, printre lanuri, ca și cînd ar fi odrasla preaiubită a vecinilor sau — fiindu-le zișilor vecini cá sarea-n ochi — parcă s-ar fi născut „vrăjit", cum se spune în cărțile de basme. Nu-i este învățătură de minte soarta lui Pearson, nici soarta lui Armitage — împușcați unul în casa lui și celălalt afară, în bălți.

— S-ar cuveni să-i fie învățătură de minte și să se păzească, se amestecă domnul Sweeting. Și nu cred că s-ar păzi, dacă i-ar fi dat să audă ce-am auzit eu deunăzi.

— Ce-ai auzit, Davy ?

— Îl cunoașteți pe Mike Hartley, sir ?

— Țesătorul acela antinomian [1] ? Îl cunosc.

— După ce a băut cîteva săptămîni la rînd, Mike sfîrșește cu o vizită la parohia din Nunnely, ca să-i spună domnului Hall ce părere are dînsul despre predicile sale, să veștejească tendința îngrozitoare a ceea ce propovăduiește despre fabrici, și să-l prevină că pastorul și toți ascultătorii săi se află în bezna cea necuprinsă.

— Da, dar asta nu are nimic de-a face cu Moore.

— Pe lîngă faptul că este antinomian, mai este și un aprig iacobin și un nivelator [2], sir.

— Știu. Dacă e băut zdravăn, nu se mai gîndește decît la uciderea de regi. Mike nu cunoaște bine istoria, și ți-e mai mare dragul să-l auzi înșirînd pomelnicul tiranilor

[1] Membru al unei secte religioase după a cărei doctrină, în conformitate cu poruncile *Evangheliei*, pentru mîntuire nu este nevoie de respectarea unor comandamente morale, ci doar de credință.

[2] La origine, un adept al direcțiilor radicale în perioada Revoluției burgheze din Anglia, în secolul al XVII-lea.

asupra cărora, după cum spune el, „răzbunarea sîngelui a cucerit izbînda". Omul ăsta găsește o bucurie ciudată în uciderea capetelor încoronate, sau a oricăror altor capete, din motive politice. Mi-a ajuns la ureche că are el un of ciudat în ce-l privește pe Moore : la asta făceai aluzie, Sweeting ?

— Ați folosit tocmai cuvîntul potrvit. Domnul Hall crede că Mike nu-i poartă lui Moore nici un fel de ură personală ; zice că chiar îi place să alerge după el și să stea de vorbă, dar are *oful* ăsta, să se dea o pildă cu Moore. Deunăzi i-l ridica în slăvi domnului Hall ca pe proprietarul de fabrică dăruit cu cel mai luminat cap din Yorkshire, și din acest motiv afirmă că Moore trebuie ales ca jertfă, ca o ofrandă de cel mai mare preț. Dumneavoastră ce credeți, Mike Hartley ăsta e în toate mințile, sir ? întrebă brusc Sweeting.

— Nu-mi dau seama, Davy. Poate că e scrîntit, sau poate că e numai viclean — ori, mai știi, o fi și una și alta.

— Zice că are vedenii, sir.

— Așa ! E un adevărat Ezechiel sau Daniel cînd e vorba de vedenii. Vinerea trecută, seara tîrziu, tocmai mă culcam, a venit să-mi povestească despre o viziune care i s-a dezvăluit în parcul Nunnely chiar în după-amiaza aceea.

— Povestiți-ne și nouă, sir — cum a fost ? îl rugă Sweeting.

— Davy, tu ai în craniul tău o despărțitură enormă care se cheamă Curiozitate ; Malone, vezi, nu are așa ceva ; nici uciderile și nici vedeniile nu-l interesează. Uită-te la el cum seamănă în clipa asta cu un Saf voinic și cu mințile duse aiurea.

— Saf ! Cine a fost Saf, sir ?

— M-am gîndit eu că nu știi : poți să cauți ; e un personaj biblic. Nu știu mai multe despre el decît numele și seminția ; dar de cînd am fost mic și pînă azi i-am atribuit lui Saf o puternică personalitate. Te-neredințez

că era cinstit, greoi și lipsit de noroc ; și-a aflat sfîrșitul la Gob, de mîna lui Sibecai.

— Dar cu vedenia cum a fost, sir ?

— Davy, auzi-vei. Donne își roade unghiile și Malone o ține într-un căscat ; drept aceea numai ție va să ți-o spun. Mike e fără lucru, ca mulți alții, din păcate ; domnul Grame, administratorul lui Sir Philip Nunnely, i-a dat o slujbă la stăreție. După cîte zicea, Mike își petrecuse toată după-amiaza să tundă gardul viu, pînă spre seară, dar înainte de a se lăsa întunericul, iată că auzi ceea ce i se păru lui ca o fanfară în depărtare — trompete, surle și sunetul unei goarne ; venea dinspre pădure, și se minuna el ce-o fi căutînd o muzică acolo. Își ridică ochii : printre mulțimea de copaci văzu mișcîndu-se lucruri, roșii ca macii sau albe ca floarea de mai ; pădurea era plină de ele, se revărsau și umpleau tot parcul. Băgă de seamă apoi că erau ostași — cu miile și cu zecile de mii ; dar nu făceau mai mult zgomot decît un roi de musculițe într-o seară de vară. Se alcătuiau rînduri-rînduri, susținea el, și mărșăluiau, regiment după regiment, prin parc ; i-a urmărit pînă au ajuns la Nunnely Common[1] ; muzica încă mai cînta încet și îndepărtat. Pe izlaz i-a văzut făcînd un număr de exerciții — un bărbat îmbrăcat în tunică stacojie stătea în mijloc și-i îndruma ; se întindeau, zicea el, pe cincizeci de pogoane ; i-a avut înaintea ochilor vreme de o jumătate de ceas ; pe urmă au plecat în deplină tăcere ; tot timpul n-a auzit nici un glas de om, nici tropăit de picioare — nimic altceva decît muzica aceea stinsă care cînta un marș solemn.

— Și-ncotro s-au îndreptat, sir ?

— Spre Briarfield. Mike i-a urmărit ; păreau să treacă pe la Fieldhead, cînd un nor de fum, revărsat parcă din gurile unei baterii de tunuri, se răspîndi fără zgomot peste cîmp, peste drum, peste izlaz, și se rostogoli, zicea

[1] În traducere : Izlazul de la Nunnely.

el, albastru și pîclos, pînă la picioarele lui. După ce fumul se risipi, Mike se uită iar să-i vadă pe ostași, dar aceștia pieriseră ; și nu i-a mai văzut. Mike, asemeni unui înțelept Daniel ce se află, nu numai că a povestit vedenia, dar a și tălmăcit-o : vrea să însemne, da el de înțeles, vărsare de sînge și război civil.

— Dumneavoastră îl credeți, sir ? întrebă Sweeting.

— Dar tu, Davy ? Ei, hai, Malone, de ce n-ai plecat încă ?

— Mă cam miră, sir, că n-ați stat cu Moore chiar dumneavoastră, căci vă plac lucruri de soiul ăsta.

— De stat aș fi stat, dacă din păcate nu l-aș fi poftit pe Boultby să ia cina la mine cînd se întoarce acasă de la întrunirea Societății Biblice din Nunnely. Am făgăduit să te trimit pe dumneata ca înlocuitor al meu, lucru pentru care, în treacăt fie zis, Moore nu mi-a mulțumit : ar fi vrut mai degrabă să fi stat eu cu el, nu tu, Peter. De se va întîmpla să fie cu adevărat nevoie de ajutor, voi veni și eu ; clopotul fabricii va da alarma. Pînă una alta, du-te, afară doar dacă (și se răsuci deodată spre domnii Sweeting și Donne) — afară doar dacă nu preferi să meargă Davy Sweeting sau Joseph Donne. Ce spuneți, domnilor ? Este o misiune de înaltă cinste, condimentată, pe deasupra, de o mică primejdie reală ; căci oamenii sînt într-o stare de spirit neobișnuită, după cum știți cu toții, iar Moore cu fabrica și cu mașinile sale a adunat împotriva lui destulă ură. Nu mă îndoiesc nici o clipă că sub vestele astea ale domniilor-voastre există sentimente cavalerești, zvîcnește curajul. Poate că sînt prea părtinitor față de favoritul meu, Peter ; micul David are să fie eroul, sau neprihănitul Iosif. Malone, dumneata la urma urmei ești un mare Saul, greoi și-mpiedicat, bun numai să-ți împrumuți armura : scoate armele de foc, adu-ți ciomagul : e acolo — în colț.

Cu un fel de rînjet semnificativ, Malone scoase la iveală pistoalele, oferind cîte unul fiecăruia dintre cei doi confrați ai săi. Dar n-au fost înșfăcate cu grabă ; dovedind

o sfială plină de eleganță, cei doi domni se dădură cu cîte un pas înapoi din fața armelor ce le erau întinse.

— Eu nu mă ating niciodată de ele ; de cînd sînt nu m-am atins de așa ceva, spuse domnul Donne.

— Eu sînt aproape un străin pentru domnul Moore, murmură Sweeting.

— Dacă nu te-ai atins niciodată de un pistol, încearcă acum să-l simți în mînă, tu, mare satrap al Eghipetului. Cît despre micul menestrel, el preferă probabil să-i înfrunte pe filisteni fără de nici o altă armă decît fluierul său. Dă-le pălăriile, Peter ; au să meargă amîndoi.

— Nu, sir ; nu, domnule Helstone : mamei nu i-ar plăcea asemenea fapte, stărui Sweeting.

— Iar eu mi-am făcut un principiu din a nu mă amesteca în treburi de soiul ăsta, declară Donne.

Helstone zîmbi ironic ; Malone rîse cu un rîs care semăna a nechezat. Apoi puse armele la loc, își luă pălăria și ciomagul, apoi spunînd că „nu s-a simțit de cînd e mai în formă pentru bătaie și că bine i-ar părea ca vreo douăzeci de țesători soioși să calce casa lui Moore în noaptea aceea", ieși din odaie, coborînd scările din doi pași și făcînd să se cutremure casa cînd trînti ușa din față în urma sa.

CAPITOLUL II

FURGOANELE

Afară era întuneric-beznă : lună și stele se topiseră în norii de ploaie cenușii — cenușii ar fi fost ziua, acum, noaptea, arătau ca de smoală. Malone nu era un om aplecat spre cercetarea amănunțită a naturii ; schimbările ei treceau, în cea mai mare parte, neobservate de el : putea

umbla mile întregi în cea mai schimbăcioasă zi de april, fără să vadă minunata joacă a cerului și a pămîntului ; fără să observe cînd o rază de soare săruta coama dealurilor, făcîndu-le să surîdă senin în lumina verde, sau cînd ploaia plîngea deasupra lor, ascunzîndu-le crestele cu un nor ce lăsa să-i atîrne pletele desfăcute. Nu se osteni, deci, să compare prin contrast cerul așa cum se înfățișa acum — o boltă împîclită, aburindă, toată neagră, în afară de crîmpeiul unde, spre răsărit, furnalele forjelor de la Stilbro' aruncau un licăr tremurat și parcă sinistru asupra orizontului — cu același cer într-o noapte senină și geroasă. Nu-și dădu osteneala să se întrebe unde pieriseră constelațiile și planetele, sau să regrete seninul „negru-albastru" al oceanului de eter ghintuit cu acele insulițe albe, și sub care se rostogolea acum un alt ocean plăsmuit dintr-un element mai greu și mai dens, ascunzîndu-l cu totul. Își vedea doar de drum cu îndîrjire, puțin aplecat înainte în timp ce mergea și cu pălăria dată pe spate, după obiceiul său irlandez. „Boc, boc", tropăia el pe șoseaua pietruită, acolo unde drumul se putea lăuda cu o amenajare de acest fel ; „fleoșc, fleoșc", prin făgașurile pline de glod, în locurile unde caldarîmul era înlocuit de noroi moale. Căuta însă cu ochii anumite puncte de reper : turla ascuțită a bisericii din Briarfield ; mai departe, luminile de la Casa roșie. Acesta era un han, și cînd ajunse la el, licărul focului din vatră, zărit printr-o fereastră cu perdeaua puțin dată la o parte, priveliștea paharelor de pe o masă rotundă și a chefliilor așezați pe o banchetă de stejar mai-mai să-l abată pe preot din drumul său. Se gîndea cu jind la un pahar de whisky îndoit cu apă ; dacă s-ar fi aflat prin alte părți, și-ar fi împlinit pe loc visul, dar mușterii adunați în hanul acela erau toți enoriași ai domnului Helstone ; toți îl cunoșteau. Scoase un oftat și trecu mai departe.

Trebuia să lase acum șoseaua, fiindcă distanța ce-i mai rămînea pînă la Hollow's Mill putea fi simțitor redusă

dacă tăiai peste cîmpuri. Cîmpul ce se aşternea înaintea lui era plat şi monoton ; Malone o luă de-a dreptul, sărind peste hăţişuri şi peste gardurile de piatră. Trecu doar pe lîngă o clădire, ce părea mare şi semăna cu un conac, deşi era asimetric ca formă : vedeai un fronton înalt, apoi o faţadă prelungă, apoi un fronton scund, apoi un mănunchi de hornuri dese şi înalte ; înapoia clădirii se înălţau cîţiva copaci. Era cufundată în întuneric ; nici o lumînare nu licărea la nici o fereastră ; nu se simţea nici cea mai mică mişcare : ploaia care curgea din streşini şi şuierul sălbatic dar înăbuşit al vîntului, printre hornuri şi printre crengi, erau singurele zgomote din jur.

De la această clădire încolo, cîmpul, care pînă aici fusese plat, se povîrnea dintr-o dată ; de bună seamă mai jos se întindea o vale prin care se auzea apa curgînd. În adîncul zării pîlpîi o lumină. Înspre acel semnal coti Malone.

Ajunse la o căsuţă albă — vedeai că e albă chiar şi prin bezna aceea grea — şi bătu la uşă. Îi deschise o slujnicuţă cu o faţă vioaie. La lumina lumînării pe care o ţinea în mînă se zărea un coridor strîmt ce se termina cu o scară îngustă. Două uşi, acoperite cu draperii de postav roşu, un preş tot roşu pe scară, contrastînd cu pereţii de culoare deschisă şi cu duşumeaua albă, făceau ca micul interior să arate curat şi proaspăt.

— Domnul Moore este acasă, vă rog ?

— Da, domnule, dar nu înăuntru.

— Nu înăuntru ! Atunci unde este ?

— La fabrică, în birou.

În clipa aceea una din uşile roşii se deschise.

— Sarah, au sosit furgoanele ? întrebă o voce, şi totodată se ivi şi un cap de femeie.

Poate că nu era un cap de zeiţă — pe drept cuvînt : cîte un bigudiu de hîrtie la fiecare tîmplă înlătura o asemenea presupunere — dar nici a gorgonă nu arăta ; cu toate acestea Malone înclina parcă spre cea de a doua

părere. Cît era el de voinic, la vederea ei se dădu înapoi sfios, pînă ce ajunse iar afară în ploaie, şi vădit înfricoşat zise : „Mă duc pînă la dînsul“, luînd-o la goană pe un drumeag scurt, de-a curmezişul unei curţi întunecate, spre fabrica cea mare şi neagră.

Ziua de muncă se terminase, muncitorii plecaseră, maşinile se odihneau, fabrica era închisă. Malone îi dădu ocol. Undeva, în hardughia aceea alcătuită din ziduri murdare de funingine, zări o altă crăpătură de lumină. Ciocăni iar la o uşă, folosind în acest scop capătul gros al ciomagului său, cu care bătu stăruitor şi din ce în ce mai tare. O cheie se răsuci în broască ; uşa se deschise.

— Joe Scott, tu eşti ? Ce se aude cu furgoanele, Joe ?

— Nu e Joe — eu sînt. M-a trimis domnul Helstone.

— A ! domnul Malone. Rostind acest nume, vocea avu o aproape imperceptibilă inflexiune de dezamăgire. După o tăcere de o clipă, continuă politicos, dar puţin formal : Vă rog să intraţi, domnule Malone. Regret nespus că domnul Helstone a socotit necesar să vă pună pe drumuri cale atît de lungă : nu era nevoie cituşi de puţin — i-am şi spus — şi încă pe o asemenea noapte. Dar poftiţi înăuntru.

Urmîndu-l pe interlocutorul său, Malone trecu prin nişte încăperi întunecoase, în care nu putu desluşi nimic, şi pătrunse într-o cameră luminată şi strălucitoare — părea foarte iluminată şi foarte strălucitoare unor ochi care, vreme de o oră, se chinuiseră să pătrundă îndoitul întuneric al nopţii şi al ceţii ; dar în afara unui foc minunat, a unei lămpi de un model elegant şi a unui candelabru strălucitor ce ardea pe masă, era o încăpere foarte simplă. Duşumeaua nu era acoperită cu covor ; cele trei sau patru scaune cu spătar tare, vopsite în verde, păreau să fi mobilat cîndva bucătăria unei case de gospodari de ţară ; un birou solid, de proporţii mari, masa mai sus-pomenită, şi pe pereţii de culoarea pietrei, cîteva planşe înrămate, reprezentînd proiecte de clădiri, planuri de gră-

dini și schițe de mașini etc., completau mobilierul încăperii.

Oricît de simplă era, păru să-l mulțumească pe domnul Malone care, după ce își scoase și își atîrnă în cuier redingota și pălăria ude, trase în dreptul căminului unul din scaunele acelea cu aspect reumatic și aproape că își vîrî genunchii printre barele de fier din fața focului.

— Plăcut birou aveți aici, domnule Moore, atît de confortabil, și numai al dumneavoastră.

— E drept ; dar sora mea s-ar bucura să vă vadă, dacă ați prefera să treceți în casă.

— O, nu ; doamnele se simt cel mai bine singure. Eu nu prea sînt agreat de doamne. Doar nu mă confundați cu prietenul meu Seweeting, domnule More ?

— Sweeting ? Care dintre ei este — domnul cu pardesiul ca șocolata, sau domnul cel mărunt ?

— Cel mărunt — dînsul e din Nunnely, cavalerul domnișoarelor Sykes, de toate șase e îndrăgostit. Ha ! Ha !

— Mai bine să fii îndrăgostit de toate cu toptanul decît de una singură cu de-amănuntul, zic eu în privința aceasta.

— Dar este îndrăgostit de una dintre ele chiar cu de-amănuntul, fiindcă atunci cînd eu și Donne l-am pus să aleagă pe una din drăgălașul cîrd, a ales-o pe — pe cine credeți ?

Cu un zîmbet liniștit, ciudat, domnul Moore răspunse :

— Pe Dora, bineînțeles, sau pe Harriet.

— Ha ! Ha ! Știu că vă pricepeți la ghicit ! Dar ce v-a făcut să vă opriți tocmai la ele două ?

— Pentru că sînt cele mai înalte, cele mai arătoase, și Dora, cel puțin, este cea mai voinică ; și cum prietenul dumneavoastră, domnul Sweeting, este doar o mînă de om, am tras concluzia că, potrivit unei reguli obișnuite în asemenea împrejurări, preferă tocmai opusul lui.

— Aveți dreptate : într-adevăr de Dora e vorba. Dar Sweeting nu are nici o șansă, nu-i așa, Moore ?

— În afară de faptul că e diacon, ce alt avut mai are domnul Sweeting ?

Întrebarea păru să-l amuze nespus pe Malone. Rîse trei minute bune înainte de a răspunde la ea.

— Ce alt avut mai are Sweeting ? Vai de mine, David își are harfa lui, sau fluierul, ceea ce e cam totuna. Mai are și un fel de ceas de tinichea ; idem, un inel ; idem, un monoclu — asta-i tot ce are.

— Și cum se gîndește să-i plătească domnișoarei Sykes toaletele, ca să nu mai vorbim despre altele ?

— Ha ! Ha ! Strașnic ! Am să-l întreb asta cu primul prilej ! Am să-l perpelesc la foc mărunt pentru pretențiile lui înfumurate. Dumnealui s-o fi așteptînd, fără-ndoială, ca bătrînul Christopher Sykes să facă un gest nobil. Dar e bogat, nu ? Țin casă mare.

— Sykes este în fruntea unei mari întreprinderi.

— Prin urmare trebuie să fie bogat, așa-i ?

— Prin urmare o fi avînd el ce face cu averea, și pe vremuri ca astea îi arde să-și ciuntească din capital ca să-și înzestreze fetele, cum îmi arde mie să dărîm vilișoara de colo și să clădesc pe ruinele ei o casă cît Fieldhead de mare.

— Moore, știți ce-am auzit eu deunăzi ?

— Nu ; ăți fi auzit că sînt chiar pe cale să fac o asemenea schimbare. Bîrfa de la voi din Briarfield e în stare să născocească una ca asta, sau alte parascovenii și mai și.

— Cică vreți să închiriați Fieldhead — urîcioasă hardughie mi s-a părut cînd m-am aflat astă-seară prin apropierea ei, asta-n treacăt fie zis — și că aveți de gînd s-o instalați pe una dintre domnișoarele Sykes acolo ca stăpînă — într-un cuvînt, că vreți să vă însurați. Ha ! Ha ! Ia spuneți, care dintre ele este ? Dora, sînt sigur ; doar ați spus că e cea mai arătoasă.

— Mă minunez de cîte ori mi-au ieșit vorbe că urmează să mă însor, de cînd am venit la Briarfield ! M-au

căpătuit pe rînd cu toate femeile nemăritate și bune de măritat din partea locului. Cînd erau cele două domnișoare Wynnes — întîi cea brunetă, apoi cea blondă ; cînd roșcata domnișoară Armitage, cînd Ann Pearson cea coaptă ; acum îmi puneți în circă tot tribul de domnișoare Sykes. De unde s-o mai fi stîrnit și bîrfa asta, numai bunul Dumnezeu o știe. De vizitat nu vizitez pe nimeni ; caut societatea cucoanelor cu tot atîta stăruință ca și dumneavoastră, domnule Malone. Dacă se întîmplă să mă duc la Whinbury, mă duc doar să le fac o vizită lui Sykes sau lui Pearson, la ei la birou, și conversația noastră are alt subiect decît căsătoria, iar preocupările noastre sînt cu totul altele, nu să facem curte, să ne clădim reședințe și să vorbim despre zestre : postavul pe care nu-l putem vinde, muncitorii cărora nu le putem da de lucru, fabricile care se duc de rîpă, în general mersul anapoda al lucrurilor pe care noi nu-l putem schimba, acestea, zic eu, sînt lucrurile care ne umplu gîndurile cu prisosință în clipa de față, în asemenea măsură încît nu mai rămîne loc și pentru mărunțișuri ca dragostea și așa mai departe.

— Sînt întru totul de aceeași părere, Moore. Dacă există o idee pe care o detest mai mult decît oricare alta, este ideea căsătoriei — mă refer la căsătorie în sensul mărunt, vulgar al cuvîntului, ca o simplă chestiune de sentiment : doi proști nepricopsiți se învoiesc să-și unească sărăcia printr-o năstrușnică legătură de simțiri. Mofturi ! Dar o unire avantajoasă, ca aceea ce se poate realiza prin armonizarea unor concepții demne și a unor interese solide și permanente, asta nu-i rău, așa-i ?

— Așa-i, răspunse Moore, absent.

Subiectul părea să nu prezinte interes pentru el ; nici nu-l urmărea. Ședea de cîtăva vreme și se uita la foc cu un aer preocupat, cînd deodată întoarse capul.

— Ascultați ! zise Moore. Ați auzit zgomot de roți ?

Ridicîndu-se, se duse la fereastră, o deschise și trase cu urechea. După puțin timp o închise la loc.

— Nu-i decît vuietul vîntului care se întețește, observă Moore, și pîrîiașul nițeluș umflat care se rostogolește jos în vîlcea. Așteptam furgoanele acelea la ora șase ; acum e aproape nouă.

— Serios vorbind, credeți că din pricina instalării mașinilor ăstora noi vă paște vreun pericol ? întrebă Malone. Helstone crede că da — se pare.

— Doresc doar ca mașinile — războaiele astea — să ajungă aici cu bine și să le văd adăpostite între zidurile fabricii. Odată instalate, îi desfid pe cei ce distrug mașinile. N-au decît să-mi facă o vizită și să suporte consecințele ; fabrica mea e cetatea mea.

— Asemenea secături de ultimă speță nu merită decît dispreț, observă Malone, într-o dispoziție de adîncă reflecție. Aproape că doresc să ne calce o șleahtă în noaptea asta ; dar drumul părea extrem de liniștit cînd am venit eu încoace ; n-am văzut mișcînd nimic.

— Ați trecut pe lîngă Casa roșie ?

— Da.

— Dintr-acolo nu poate să vină nimic ; primejdia pîndește dinspre Stilbro'.

— Și chiar credeți că există vreo primejdie ?

— Ce-au făcut oamenii ăștia altora îmi pot face și mie. Cu o singură deosebire : cei mai mulți dintre patroni parcă paralizează cînd sînt atacați. Sykes, de pildă, cînd i-au dat foc postăvăriei, de-a ars pînă-n temelii, cînd i-au smuls postavul din rame și l-au împrăștiat numai zdrențe pe cîmp, n-a luat nici o măsură ca să-i descopere sau să-i pedepsească pe ticăloși ; s-a lăsat în voia lor, ca mielul blînd sub cuțit. Dar vedeți că eu, după cîte mă cunosc, aș lupta cu dinții pentru meseria mea, fabrica mea și mașinile mele.

— Helstone zice că aceștia trei sînt zeii dumneavoastră ; că „Ordinele ministeriale“ nu sînt pentru dumneavoastră decît altă denumire a celor șapte păcate ; că

primul ministru Castlereagh[1] este Anticrist, şi partidul războinic, legiunile sale.

— Da ; urăsc toate aceste lucruri pentru că mă ruinează ; îmi stau în cale ; nu pot progresa ; nu-mi pot aduce la îndeplinire planurile din cauza lor ; mă văd contracarat la fiecare pas de efectele lor potrivnice.

— Dar sînteţi bogat, Moore, şi afacerile vă merg bine, nu-i aşa ?

— Sînt foarte bogat în postav pe care nu pot să-l vînd : numai intră în magazia de acolo, şi-o să vedeţi că-i plină pînă-n tavan de baloturi. Roakes şi Pearson sînt în aceeaşi situaţie. Înainte aveau ca piaţă de desfacere America, dar „Ordinele ministeriale" le-au tăiat legăturile.

Malone nu părea pregătit să poarte, pe nepusă masă, o discuţie de acest fel ; începu să-şi bată călcîiele şi să caşte.

— Şi cînd te gîndeşti — continuă domnul Moore, care se lăsase prea mult luat de curentul propriilor sale gînduri ca să observe simptomele de *ennui*[2] ale oaspetelui — cînd te gîndeşti că bîrfitorii ăştia caraghioşi din Whinbury şi Briarfield îi dau zor cu însurătoarea ! Ca şi cînd n-ai mai avea altă menire în viaţă decît „să înconjuri cu atenţiile tale", cum vine vorba, o tînără domniţă, şi după aceea s-o duci la altar, şi după aceea să pleci în călătorie de nuntă, şi după aceea să faci o seamă de vizite, şi după aceea, presupun, „să-ţi creşti copiii". — *Oh, que le diable emporte !*[3] Întrerupse din imprecaţia pe care o rostise cu deosebită înfierbîntare şi adăugă mai potolit : Convingerea mea este că femeile nu vorbesc şi nu se gîndesc decît la astfel de lucruri şi, fireşte, îşi închipuie că şi bărbaţii nu mai au altceva în minte.

[1] *Henry Robert Stewart Castlereagh* (1769—1822), om politic englez, sufletul coaliţiei împotriva lui Napoleon I.
[2] Plictiseală (fr).
[3] Ducă-se dracului ! (Fr.)

— Bineînţeles, bineînţeles, aprobă Malone. Dar nu vă mai sinchisiţi de ele.

Începu să fluiere şi privi nervos în jur, de parcă ar fi avut mare nevoie de ceva. De data asta Moore îl surprinse şi, pare-se, înţelese natura manifestărilor sale.

— Domnule Malone, spuse el, desigur că aveţi nevoie de un întăritor după plimbarea asta prin ploaie ! am uitat de ospitalitate.

— Nu, vai de mine ! replică Malone.

Dar se vedea pe faţa lui că Moore pusese degetul pe rană. Gazda se ridică şi deschise un dulap.

— Am şi eu tabieturile mele, spuse el. Îmi place să am totul la îndemînă şi să nu depind de partea femeiască din vilişoara de colo pentru fiecare îmbucătură pe care o bag în gură şi fiecare strop pe care îl dau pe gît. Deseori îmi petrec serile şi iau cina aici de unul singur, şi dorm împreună cu Joe Scott în fabrică. Uneori sînt propriul meu paznic ; nu simt nevoie de prea mult somn, şi-mi face plăcere, cînd e cîte o noapte frumoasă, să colind un ceas sau două, cu puşca în mînă, prin vîlcea. Domnule Malone, vă pricepeţi să pregătiţi cotlete de berbec ?

— N-aştept decît să fiu pus la încercare : am făcut treaba asta de sute de ori cînd eram la colegiu.

— Atunci, uitaţi acolo o farfurie plină cu cotlete, şi uitaţi şi grătarul. Întoarceţi-le repede : cunoaşteţi secretul de a păstra sosul în ele ?

— Nici o grijă — veţi vedea. Daţi-mi, vă rog, un cuţit şi o furculiţă.

Diaconul îşi suflecă manşetele şi se apucă de gătit, cu toată rîvna. Fabricantul aşeză pe masă farfurii, o pîine, o sticlă neagră şi două pahare. Apoi scoase un ibric de aramă — tot din aceeaşi tainiţă bine aprovizionată, dulapul său — îl umplu cu apă dintr-un vas mare de piatră ce se afla într-un colţ. Îl puse pe foc lîngă grătarul care sfîrîia, aduse lămîi, zahăr şi un mic bol din porţelan pen-

tru punci ; dar în timp ce pregătea punciul, o bătaie în ușă îl întrerupse. Se duse să răspundă.

— Tu ești, Sarah ?

— Da, conașule. Vreți să veniți la cină, conașule, vă rog ?

— Nu ; astă-seară nu vin acasă. Dorm în fabrică. Așa că încuie ușile și spune-i stăpînei tale să se culce.

Se întoarse.

— V-ați chivernisit bine gospodăria, observă Malone aprobator, în timp ce, cu obrazul său prelung, la fel de aprins ca și tăciunii asupra cărora se apleca și întorcea de zor cotletele de berbec. Nu sînteți sub papuc, ca bietul Sweeting ; un om — hait ! — ce mai stropește grăsimea asta, m-a ars pe mînă — sortit să fie condus de femei. Dumneavoastră și cu mine, Moore — luați-o pe asta, că-i rumenită și mustoasă — dumneavoastră și cu mine n-o să lăsăm să cînte găina în casă, cînd ne-om însura.

— Știu și eu — nu m-am gîndit niciodată la asta : dacă găina e frumoasă și te-nțelegi cu ea, de ce nu ?

— Cotletele sînt numai bune de mîncat ; punciul e gata ?

— Uitați un pahar, gustați. Cînd s-o întoarce Joe Scott cu flăcăii lui, le facem și lor parte din punci, dacă aduc războaiele nevătămate.

Malone deveni foarte exuberant în timpul cinei ; rîdea cu poftă de orice fleac, făcea glume proaste și după aceea se aplauda singur, într-un cuvînt era gălăgios fără nici o noimă. Domnul Moore, dimpotrivă, rămase la fel de tăcut ca și înainte. Este timpul, cititorule, să ai cît de cît o idee despre înfățișarea acestui om ; mă voi strădui să o schițez în timp ce stă la masă.

Este ceea ce ai numi probabil, la prima vedere, un ins cu o înfățișare ciudată, căci arată slab, oacheș, gălbejit la față, cu un aer de străin, cu părul de culoare închisă, căzut în șuvițe neglijente peste frunte ; pare

să-și piardă puțin timp cu toaleta, căci altfel și l-ar potrivi cu mai mult gust. Nu-și dă seama, s-ar zice, că are trăsături fine, limpezi, dăltuite simetric și regulat, ca de meridional ; nici cel care îl privește nu observă acest lucru decît după o cercetare amănunțită, căci o neliniște întipărită pe față și obrajii supți fac ca frumusețea să fie adumbrită de o expresie de îngrijorare. Ochii sînt mari, gravi și cenușii ; expresia lor este concentrată și meditativă, mai mult iscoditoare decît blîndă, mai mult gînditoare decît senină. Cînd buzele i se întredeschid într-un zîmbet, chipul său e plăcut — nu că ar fi deschis sau voios nici chiar atunci, dar simți influența unui anumit farmec liniștit, care sugerează, fie cu temei, fie înșelător, o fire grijulie, poate chiar duioasă ; sugerează simțăminte menite a crea o plăcută viață de familie : răbdare, îngăduință, poate devotament. Este încă tînăr — nu are mai mult de treizeci de ani ; e înalt de stat și zvelt. Felul său de a vorbi supără ; are un accent străin care, în ciuda unei neglijențe studiate în pronunție și dicțiune, zgîrie urechea unui britanic, și mai cu seamă a unui om din Yorkshire.

Într-adevăr, domnul Moore nu era decît pe jumătate britanic, și nici măcar atît. Dinspre partea mamei, se trăgea din strămoși străini și fusese el însuși născut și în parte crescut pe pămînt străin. O corcitură de felul său are, probabil, în multe privințe și sentimentele amestecate și nelămurite — patriotismul, de pildă ; fără îndoială că era incapabil să se atașeze de partide, de secte, chiar și de climate și obiceiuri. Nu este exclus să fi avut tendința de a-și izola persoana de orice comunitate în mijlocul căreia soarta îl aruncase vremelnic și să fi simțit că cea mai mare înțelepciune din partea sa este să slujească interesele lui Robert Gérard Moore și să facă abstracție de considerațiuni de ordin filantropic pentru binele obștesc, de care îl socotea pe numitul Gérard Moore în mare măsură detașat. Comerțul era

chemarea ereditară a domnului Moore — familia Gérard din Anvers se ocupa de două secole încoace cu negustoria. Fuseseră pe vremuri negustori bogaţi, dar se abătuseră şi asupra lor nesiguranţa şi încurcăturile băneşti ; nişte speculaţii dezastruoase şubreziseră pe încetul temeliile creditului de care se bucurau şi timp de doisprezece ani casa se clătinase din încheieturi ; iar în cele din urmă, sub izbitura Revoluţiei Franceze, se prăbuşise în totală ruină. În cădere trăsese după sine şi firma Moore din Anglia şi Yorkshire, strîns legată de casa din Anvers ; iar Robert Moore, un membru al firmei engleze, care locuia în Anvers, se căsătorise cu Hortense Gérard, în nădejdea că tînăra sa soţie avea să moştenească partea din negoţ pe care o deţinea tatăl ei, Constantine Gérard. Moştenise, după cum am văzut, doar partea sa din datoriile firmei ; şi acest pasiv, deşi reglementat printr-o înţelegere cu creditorii, fusese primit la rîndul său — (spuneau unii) — drept moştenire de către fiul ei Robert, care năzuia ca într-o bună zi să-şi onoreze în întregime creanţele şi să reclădească ruinata casă Gérard & Moore, cel puţin pe măsura măreţiei din trecut. Se bănuia chiar că Robert îşi pusese mult la inimă cele întîmplate cîndva, şi dacă o copilărie petrecută alături de o mamă ursuză, sub spectrul năpastei ce stătea la pîndă, şi o tinereţe înecată şi pălită de revărsarea nemiloasă a furtunii se poate întipări dureros în minte, în mintea *lui* se întipărise probabil nu cu litere de aur.

Oricît de măreţe ar fi fost planurile de refacere pe care le nutrea, nu-i stătea în putere să folosească mijloace importante pentru înfăptuirea lor ; era nevoit să se mulţumească doar cu izbînzi mărunte. Cînd veni în Yorkshire, el — ai cărui strămoşi fuseseră proprietari de antrepozite în porturi şi de fabrici în oraşele din inima ţării, avuseseră reşedinţă în oraş şi conac la ţară — nu văzu altă cale deschisă înainte-i decît să închirieze o fabrică de postav într-un colţ uitat de Dumnezeu dintr-un uitat de Dumnezeu colţ de ţară ; să-şi ia ca locuinţă o vilişoară alăturată şi să adauge la proprietatea sa, ca păşune pentru cal şi spaţiu pentru ramele de uscat postavul, cîteva pogoane din pămîntul povîrnit şi gloduros ce mărginea vîlceaua pe unde susura firul de apă, folosit de fabrica lui. Toate acestea le obţinuse cu o chirie destul de ridicată (căci erau vremuri grele de război şi toate se scumpiseră) de la curatorii domeniului Fieldhead, pe atunci proprietatea unui minor.

La vremea cînd încep cele istorisite aici, Robert Moore trăia de doi ani în acest ţinut, timp în care se dovedise înzestrat cel puţin cu darul hărniciei. Căscioara prăpădită o prefăcuse într-o vilişoară curată şi aranjată cu mult gust. Pe un petic din pămîntul acela accidentat amenajase o grădină pe care o cultiva cu neobişnuită, chiar flamandă grijă şi meticulozitate. Cît despre fabrică, o clădire veche şi înzestrată cu maşini vechi, demodate şi fără randament, Moore îşi manifestase cel mai profund dispreţ faţă de organizarea şi utilarea ei ; scopul său fusese să întreprindă o reformă radicală, pe care o şi înfăptuise pe cît i-a îngăduit modestul capital de care dispunea ; iar acest capital firav şi ce piedică însemna el pentru mersul său înainte îi otrăvea cumplit sufletul. Moore voia să meargă tot înainte : „Înainte !“ era deviza săpată în sufletul său ; dar sărăcia îl ţinea în frîu ; uneori (ca să vorbim la figurat) făcea spume la gură cînd dîrlogii se strîngeau prea tare.

În această stare de spirit fiind, nu te puteai aştepta din partea lui să stea să judece dacă mersul său înainte era sau nu dăunător altora. Nefiind de prin partea locului, şi nici stabilit de multă vreme aici, nu s-a sinchisit în destulă măsură cînd noile invenţii i-au aruncat pe drumuri pe bătrînii muncitori, nu s-a întrebat niciodată de unde îşi agoniseau pîinea cea de toate zilele cei cărora nu le mai plătea leafă săptămînal, şi în această nepăsare

semăna cu mii de oameni față de care înfometații din Yorkshire păreau să aibă pretenții mai dîrze.

Perioada despre care scriu era o perioadă întunecată din istoria britanică, mai cu seamă din istoria provinciilor de miazănoapte. Războiul era atunci în toi. Europa întreagă se afla angajată în luptă. Anglia, dacă nu istovită, era uzată după ce rezistase îndelung — da, și jumătate dintre oameni erau și ei istoviți și cereau cu glas tare pace în orice condiții. Onoarea națională ajunsese doar o vorbă goală, fără nici un preț în ochii multora, căci ochii le erau împăienjeniți de foame ; și pentru o fărîmă de pîine și-ar fi vîndut și dreptul la viață.

„Ordinele ministeriale“, provocate de decretele din Milano și Berlin ale lui Napoleon și interzicînd puterilor neutre să aibă legături comerciale cu Franța, lovind direct America, lipsiseră comerțul de lînă al Yorkshire-ului de principala sa piață de desfacere și aduseseră această provincie în pragul ruinei. Măruntele piețe străine, ca Brazilia, Portugalia, Sicilia, erau suprasaturate și refuzau să mai primească altă marfă, avînd stocuri excedentare care acopereau consumul pe doi ani. În toiul acestei crize, în manufacturile producătoare de textile din nord se introduseseră anumite invenții în materie de mașini, care, reducînd mult numărul muncitorilor, aruncaseră mii de oameni pe drumuri și-i lăsaseră fără mijloace statornice de trai. La toate acestea se mai adăugase și o recoltă proastă. Deznădejdea ajunsese la culme. Puterea de rezistență, prea greu încercată, întindea o mînă frățească răzvrătirii. Un fel de cutremur moral se simțea mocnind sub colinele comitatelor din miazănoapte. Dar, așa cum se întîmplă de obicei în asemenea cazuri, nimeni nu dădea prea mare atenție. Cînd într-un oraș industrial a izbucnit o revoltă din pricina lipsei de alimente, cînd o fabrică de postav a fost incendiată și a ars pînă în temelii, sau cînd casa unui manufacturier a fost atacată, mobila i-a fost aruncată în stradă și familia silită să fugă pentru a scăpa cu viață, autoritățile locale au luat sau n-au luat oarecari măsuri restrînse : cîte o căpetenie de ceată cădea în mîna potերelor, sau de cele mai multe ori era lăsată să scape ; ziarele inserau cîte o notiță despre asemenea întîmplări, și cu asta incidentul se încheia. Cît privește pe cei care aveau de suferit, a căror singură moștenire era munca și care pierduseră această moștenire — oamenii ce nu puteau găsi de lucru, și prin urmare nu puteau căpăta leafă, și prin urmare nu-și puteau agonisi pîinea — aceștia erau lăsați să sufere mai departe, lăsați astfel poate pentru totdeauna : nu era cazul să oprești mersul înainte al invențiilor, să dăunezi științei, împiedicîndu-i progresul. Războiul nu putea fi încheiat, nu se putea ivi de nicăieri vreo cale de îndreptare a lucrurilor și deci nu exista nici o speranță — așa că cei fără de lucru își trăiau destinul : mîncau pîinea și beau apa amarului.

Mizeria zămislește ură. Oamenii aceștia chinuiți urau mașinile, încredințați fiind că ele le iau pîinea de la gură ; urau clădirile ce adăposteau acele mașini ; îi urau pe manufacturieri, proprietarii acelor clădiri. În parohia Briarfield, de care ne ocupăm acum, Hollow's Mill[1] era lăcașul cel mai detestat ; Gérard Moore, în dubla sa calitate de semivenetic și promotor fără rezerve al progresului tehnic, omul cel mai detestat. Și poate că a fi îndeobște urît de oameni se potrivea mai bine cu temperamentul lui Moore decît altminterea, mai ales cînd avea credința că pricina pentru care îl urau era un lucru drept și folositor, și acest sentiment de avînt bătăios îl însuflețea în noaptea de care vorbim, așa cum ședea în biroul său așteptînd sosirea furgoanelor încărcate cu războaie. Vizita lui Malone și tovărășia lui îi veniseră probabil foarte peste mînă : ar fi preferat să stea singur, căci îi plăcea singurătatea tăcută, mohorîtă, nesigură. Pușca lui de paznic i-ar fi

[1] În traducere : Fabrica de pe vîlcea.

ajuns ca tovarăș ; torentul, de jos din vîlcea, cu apele lui învolburate, ar fi revărsat vorbele cele mai plăcute auzului său.

De vreo zece minute fabricantul îl urmărea cu privirea cea mai ciudată din lume pe tînărul preot irlandez care se servea din punci ca la el acasă, cînd deodată căutătura neclintită a ochilor acelora cenușii se schimbă, ca și cum o altă vedenie se arătase între ei și Malone. Moore ridică o mînă.

— *Chut !* zise el după moda lui franțuzească, atunci cînd Malone făcu zgomot cu paharul.

Trase o clipă cu urechea, apoi se ridică, își puse pălăria și ieși pe ușă.

Noaptea era liniștită și întunecată, părînd ca încremenită ; apele însă curgeau bogat, bolborosind ; revărsarea lor suna ca un potop în tăcerea aceea deplină. Însă auzul lui Moore prinse alt zgomot — foarte îndepărtat, dar totuși deosebit — frînt și dur — pe scurt, sunetul unor roți grele hurducîndu-se pe un drum pietruit. Se întoarse în birou și aprinse un felinar, cu care străbătu curtea fabricii și începu să deschidă porțile. Veneau furgoanele cele mari ; se auzeau potcoavele greoaie ale cailor pleoscăind prin noroi și prin apă. Moore strigă spre ei :

— Hei, Joe Scott ! Toate bune ?

Joe Scott era probabil prea departe ca să audă întrebarea ; nu dădu nici un răspuns.

— Toate bune ? Răspunde ! strigă Moore din nou, cînd botul ca de elefant al calului înaintaș aproape că se atinse de nasul lui.

Cineva sări jos din primul furgon ; o voce strigă tare :

— Da, da, diavole, toate-s bune ! Le-am sfărîmat.

Și se auzi zgomot de pași ce fugeau. Furgoanele rămaseră pe loc ; erau acum părăsite.

— Joe Scott !

Nici un Joe Scott nu răspunse.

— Murgatroyd ! Pighills ! Sykes !

Nimic ! Domnul Moore ridică felinarul și se uită în căruțe. Nu se aflau în ele nici oameni, nici mașini ; erau goale și părăsite.

Adevărul e că domnul Moore își iubea mașinile ; riscase ultimul său capital ca să cumpere ramele și cuțitele pe care le așteptase în noaptea asta ; speculații extrem de importante pentru interesele sale depindeau de rezultatele pe care aveau să le aducă noile mașini. Unde erau ?

Cuvintele „Le-am sfărîmat !" îi răsunau încă în urechi. În ce fel îi afecta catastrofa ? La lumina felinarului pe care-l ținea în mînă i se vedeau bine trăsăturile, destinse acum într-un zîmbet bizar — zîmbetul omului cu tărie de caracter ajuns în viață la o răscruce unde această tărie se cere pusă la încercare, cînd trebuie făcut marele efort sub care calitățile lui vor rezista sau se vor frînge. Rămase însă mut, și chiar nemișcat, fiindcă, în clipa aceea, nu știa nici ce să spună, nici ce să facă. Așeză felinarul pe pămînt și stătu cu brațele încrucișate pe piept, privind în jos și cugetînd.

Un cal bătu din copită a nerăbdare și Moore își ridică deodată privirile : în clipa aceea zări ceva ca o pată albă pe unul din hamuri. Cercetată la lumina felinarului, se dovedi a fi o hîrtie împăturită — un răvaș. Pe deasupra nu avea nici o adresă : dar înăuntru purta titlul :

„Devolui de la Hollow's Miln".

Nu vom reproduce ortografia textului, care era foarte ciudată, ci îl vom traduce pe înțelesul cititorilor. Scria așa :

„Mașinile tale blestemate sînt făcute țăndări pe Stilbro' Moor [1], și oamenii tăi zac legați de mîini și de picioare în șanțul de lîngă drum. Primește asta ca un avertisment din partea unor oameni flămînzi, și care se întorc la nevestele și la copiii lor flămînzi după ce au săvîrșit această

[1] În traducere : Mlaștinile de la Stilbro'.

faptă. Dacă îți iei alte mașini sau dacă faci și mai departe ce ai făcut pînă acum, vei mai auzi de noi. Ia seama !"

„Voi mai auzi de voi ? Da ; voi mai auzi de voi, și voi o să mai auziți de mine. Stau eu de vorbă imediat ; veți auzi de mine chiar acum pe Stilbro'-Moor."

După ce duse furgoanele în curte, se îndreptă în graba mare spre vilișoară. Deschizînd ușa, adresă cîteva cuvinte, repede, dar calm, celor două femei care îi ieșiseră în întîmpinare pe coridor. Liniști îngrijorarea vădită a uneia dintre ele, printr-o relatare succintă și atenuantă a celor întîmplate ; celeilalte îi spuse :

— Du-te în fabrică, Sarah — poftim cheia — și trage clopotul cît poți de tare ; după aceea ai să faci rost de încă un felinar și-ai să mă ajuți să iluminez fațada.

Întorcîndu-se la cai, îi deshămă, le dădu tainul și îi băgă în grajd pe cît de grăbit pe atît de grijuliu, oprindu-se din vreme în vreme să audă cînd va începe să bată clopotul. Acesta se porni îndată, cu o bătaie neregulată, dar iscînd o larmă asurzitoare, ce îți dădea fiori ; dangătul grăbit, neliniștit suna mai înfricoșător decît dacă alarma ar fi fost dată de o mînă pricepută. În noaptea aceea liniștită, la ceasul acela neobișnuit, răzbătea pînă-n depărtări. Mușteriii din hanul Casa roșie tresăriră auzind dangătul ; și declarînd că „nu-i de-a bună la Hollow's Miln", cerură felinare și porniră cu grăbire într-acolo, toți grămadă. Dar nici n-apucară să se îmbulzească în curte purtînd în mîini felinarele lor aprinse, cînd se auzi tropot de cai și un omuleț cu pălărie preoțească, șezînd drept în spinarea unui căluț mițos, înaintă domol, urmat de un aghiotant călare pe un cal mai voinic.

Între timp, domnul Moore, după ce își adăpostise în grajd caii de la furgoane, își înșăuase calul de călărie și, ajutat de Sarah, slujnica, aprinsese lămpile în fabrică, a cărei fațadă prelungă și lată strălucea în acel timp ca la mare sărbătoare, aruncînd în curte destulă lumină pentru a înlătura orice teamă de vreo confuzie ce s-ar

fi putut isca din pricina întunericului. Începuse să se audă un murmur adînc de voci. Domnul Malone ieșise în cele din urmă din birou, după ce luase în prealabil precauția de a-și cufunda capul în vasul de piatră plin cu apă ;* și această precauțiune, împreună cu spaima neașteptată, aproape că îl readuseră în posesia acelor facultăți pe care, în parte, punciul le risipise. Stătea cu pălăria pe ceafă și cu ciomagul strîns zdravăn în pumnul mîinii drepte, răspunzînd cam aiurea întrebărilor venite din partea grupului proaspăt sosit de la Casa roșie. În clipa aceasta apăru domnul Moore și dădu îndată cu ochii de pălăria preoțească și de căluțul mițos.

— Ei, Moore, ce treabă ai să ne dai ? M-am gîndit că poate ai nevoie de noi în noaptea asta, de mine și de hatmanul de-aici (bătînd căluțul pe grumaz), și de Tom cu bidiviul lui. Cînd ți-am auzit clopotul, n-am mai putut sta locului ; l-am lăsat pe Boultby să-și termine cina singur ; dar unde-i vrăjmașul ? Nu văd nici o mască și nici o față smolită pe-aici ; și nici geamuri sparte n-ai. Ai fost atacat sau te aștepți să fii ?

— Cîtuși de puțin ! Nici n-am fost, nici nu mă aștept să fiu, răspunse Moore cu răceală. Am poruncit să se tragă clopotul fiindcă vreau ca doi-trei vecini să stea aici, la Hollow, în timp ce eu cu o mînă de oameni o să ne ducem la Stilbro' Moor.

— La Stilbro' Moor ! Pentru ce ! Ca să ieși în întîmpinarea furgoanelor ?

— Furgoanele au sosit acasă acum un ceas.

— Atunci toate-s bune. Ce mai vrei ?

— Au venit goale, iar Joe Scott și ai lui au fost lăsați în cîmp, împreună cu mașinile. Citește zmîngălitura asta.

Domnul Helstone luă și parcurse biletul al cărui conținut a fost reprodus mai sus.

— Hm ! Te-au tratarisit cum îi tratarisesc și pe alții. Dar nefericiții aceia din șanț așteaptă ajutor cu oarecare nerăbdare, cred : e o noapte cam umedă pentru asemenea

culcuş. Eu şi Tom te însoţim ; Malone poate să stea locului şi să aibă grijă de fabrică : dar ce-i cu el ? Parcă-i cu ochii ieşiţi din cap.

— A mîncat un cotlet de berbec.

— Aşa ! Peter Augustus, fii cu luare-aminte. În noaptea asta să nu mai mănînci cotlete de berbec. Eşti lăsat aici comandant peste toate — o misiune de mare cinste.

— Mai rămîne cineva cu mine ?

— Oricine pofteşte din adunarea aci de faţă. Flăcăi, cîţi dintre voi vreţi să rămîneţi aici şi cîţi vreţi să mergeţi o bucată de drum cu mine şi cu domnul Moore spre Stilbro', ca să venim în ajutor cîtorva oameni care au fost pîndiţi şi atacaţi de cei ce distrug războaiele de şesut ?

Numai trei se oferiră să meargă, ceilalţi preferînd să stea locului. Cînd domnul Moore încălecă, parohul îl întrebă în şoaptă dacă a încuiat cotletele de berbec, ca să nu le găsească Augustus. Patronul dădu din cap încredinţîndu-l că da, şi grupul salvator se puse în mişcare.

CAPITOLUL III

DOMNUL YORKE

După cît se pare, buna dispoziţie depinde în tot atîta măsură de starea de lucruri dinăuntru cît şi de starea de lucruri din afară şi din jurul nostru. Fac această remarcă banală, întrucît ştiu din întîmplare că domnii Helstone şi Moore au ieşit pe poarta fabricii, în fruntea acelui grup atît de puţin numeros, aflîndu-se în cea mai bună dispoziţie cu putinţă. Cînd razele unui felinar (cei trei pedeştrii purtau fiecare cîte unul) se abătură peste faţa domnului Moore, se zări o flăcăruie neobişnuită, pentru că era zglobie, jucîndu-i în ochi şi o vioiciune nou-întîlnită răspîndindu-se pe chipu-i sumbru ; iar cînd razele felinarelor luminară faţa parohului, trăsăturile sale aspre se dezvăluiră într-un zîmbet larg, iradiind bună dispoziţie. Totuşi, veţi socoti că o noapte cu burniţă, o expediţie întrucîtva plină de primejdii nu erau împrejurări menite să-i însufleţească pe cei expuşi umezelii şi porniţi într-o asemenea aventură. Dacă vreunul sau mai mulţi inşi din ceata celor care făcuseră isprava de la Stilbro' Moor ar fi zărit acest grup, nu mică le-ar fi fost plăcerea de a-l împuşca dindărătul unui zid pe oricare dintre conducătorii lui ; şi aceştia o ştiau bine ; iar adevărul este că fiind amîndoi bărbaţi cu nervi de oţel şi inimi neînfricate, se simţeau măguliţi de un astfel de gînd.

Îmi dau seama, cititorule, şi nu e nevoie să-mi reaminteşti, că e lucru îngrozitor ca un preot să se arate pornit pe război ; îmi dau seama că s-ar cuveni să fie un om al păcii. Mi-am făurit o oarecare idee, oricît de vagă, despre menirea ce-i revine în lume unei feţe bisericeşti şi îmi amintesc limpede al cui slujitor este, al cui cuvînt îl propovăduieşte, a cui pildă s-ar cădea s-o urmeze ; totuşi, oricum ar fi, dacă eşti unul dintre aceia care-i urăşte pe popi, nu te-aştepta din parte-mi să te însoţesc pas cu pas pe drumul tău povîrnit, întunecat, necreştinesc ; să nu te aştepţi din parte-mi să mă alătur anatemelor tale cumplite, atît de înguste şi totodată atît de cuprinzătoare — adică să mă alătur pizmei tale înveninate, atît de pornite şi atît de nesocotite, împotriva „sutanei" ; să-mi înalţ ochii şi mîinile asemenea unui Supplehough, sau să-mi umflu plămînii alături de un Barraclough, ca să-mi arăt ura şi dispreţul faţă de diabolicul paroh din Briarfield.

Nu era nici pe departe diabolic. Pur şi simplu îşi greşise cariera — atîta tot : ar fi trebuit să ajungă soldat, dar împrejurările îl făcuseră preot. În rest, era

un omuleț conștiincios, cu minte robustă, cu mînă neîndurătoare, viteaz, sever, implacabil, cucernic ; un om aproape lipsit de milă și de duioșie, plin de prejudecăți și rigid ; dar un om credincios principiilor sale — cinstit, înțelept și sincer. Mi se pare mie, cititorule, că nu poți croi totdeauna oamenii pe măsura profesiunii lor și deci nu se cade să-i afurisești pentru că acea profesiune atîrnă cîteodată pe ei în chip dizgrațios ; nici eu nu-l voi afurisi pe Helstone, cît era el de soldățoi în haine preoțești. Cu toate acestea mulți dintre enoriași îl blestemau, după cum alții îl adorau, așa cum se întîmplă adesea cu oamenii care arată părtinire în prietenie și venin în dușmănie ; care sînt deopotrivă atașați principiilor și credincioși prejudecăților.

Fiind amîndoi într-o excelentă bună dispoziție și uniți deocamdată întru îndeplinirea unei misiuni comune, te-ai fi așteptat să-i auzi pe Helstone și Moore discutînd prietenește în vreme ce călăreau unul lîngă altul. Nici pomeneală ! Acești doi bărbați, amîndoi cu firi tare irascibile, rareori veneau în contact fără să se înțepe unul pe altul. Între ei mărul discordiei era deseori războiul. Helstone rămînea un *tory*[1] cu principii statornice (existau și *tories* în zilele acelea), iar Moore era un *whig*[2] înverșunat — *whig* cel puțin în ce privește opoziția față de partidul războinic, întrucît chestiunea războiului afecta propriile sale interese ; și numai în privința aceasta își exprima el cît de cît o părere asupra politicii britanice. Îi plăcea să-l scoată din sărite pe Helstone mărturisindu-și credința în invincibilitatea lui Bonaparte, luînd peste picior Anglia și Europa în legătură cu neputința eforturilor de a-i rezista acestuia și exprimîndu-și cu sînge rece părerea că era preferabil să i se cedeze mai curînd decît prea tîrziu, de vreme ce pînă la urmă tot

[1] Denumire folosită pentru conservatori.
[2] Simpatizant sau membru al partidului liberal.

avea să zdrobească orice adversar și să ajungă singurul stăpînitor.

Helstone nu putea să suporte asemenea păreri ; numai din considerentul că Moore era un fel de proscris și de venetic și că nu avea decît pe jumătate sînge britanic care să îndulcească veninul străin ce-i rodea măruntaiele, se îndupleca să-l asculte fără să simtă dorința de a-l bate cu vergile. Și mai era un lucru care-i atenua întrucîtva dezgustul : anume, un sentiment de comuniune față de tonul îndîrjit cu care erau susținute aceste idei, și de respect față de tenacitatea înverșunării lui Moore.

Cînd ceata coti pe șoseaua dinspre Stilbro', dădu piept cu un vînt destul de puternic ; ploaia îi biciuia în obraji. Moore își stîrnise însoțitorul și mai înainte, iar acum, înviorat de vîntul aspru și poate iritat de burnița pișcătoare, începu să-l necăjească.

— Te mai bucură veștile din Peninsulă[1] ? întrebă el.

— Ce vrei să spui ? i-o întoarse morocănos parohul.

— Mai ai încredere în acel Baal care este Lordul Wellington ?

— Cum adică ?

— Tot mai crezi că acel idol cu chip de lemn și inimă de piatră al Angliei are puterea să reverse din ceruri foc menit să mistuie bogata jertfă de neam franțuz pe care vreți să i-o aduceți ?

— Cred că Wellington are să-i azvîrle pe mareșalii lui Bonaparte în mare, în ziua cînd va catadicsi să ridice brațul.

— Dar, stimate domn, nu se poate să vorbești serios. Mareșalii lui Bonaparte sînt oameni mari, care acționează sub îndrumarea unei minți superioare, atotputernice ; Wellington al dumitale este cel mai tipicar dintre cîți tamburi-majori anoști există pe lumea asta, și mișcă-

[1] Adică din Peninsula Iberică (Portugalia și Spania), unde Wellington lupta împotriva trupelor invadatoare napoleoniene.

rile lui lente de manechin sînt și mai împiedicate din pricina unui guvern de ignoranți.

— Wellington este sufletul Angliei. Wellington este apărătorul potrivit al unei cauze bune ; vrednicul reprezentant al unei națiuni puternice, hotărîte, cinstite și cu scaun la cap.

— Cauza dumitale bună, pe cît înțeleg eu, este pur și simplu readucerea nevolnicului și scîrbosului aceluia de Ferdinand pe un tron pe care l-a făcut de rușine ; vrednicul dumitale reprezentant al unui popor cinstit este un geambaș tîmp la minte, care acționează pentru un fermier încă și mai cretin ; iar împotriva acestora stau aliniate suprematia victorioasă și geniul invincibil.

— Împotriva legimității stă aliniată uzurparea ; împotriva modestei, simplei, dreptei și vitezei rezistențe față de asuprirea brutală stă aliniată ambiția de a poseda, lăudăroasă, cu limbă înfurcată, egoistă și trădătoare. Dumnezeu să-i apere pe cei drepți !

— Dumnezeu îi apără adeseori pe cei puternici.

— Cum ! Oare acea mînă de nefericiți care ajunseseră fără să se ude la picioare pe malul asiatic al Mării Roșii erau mai puternici decît oastea vrăjmașilor înșirată pe malul african ? Erau mai mulți la număr ? Erau mai bine înarmați ? Într-un cuvînt, erau mai de temut ? Să nu vorbești, Moore, că ai să spui o minciună ; știi bine că ai să spui o minciună. Erau o biată adunătură de robi sleiți de puteri. Îi asupriseră tiranii vreme de patru sute de ani ; o firavă amestecătură de femei și copii alcătuiau, la drept vorbind, rîndurile lor rare ; stăpînii, care răgeau că-i vor urmări peste marea despicată, erau o șleahtă de necredincioși îmbuibați, la fel de puternici și de sîngeroși ca leii deșerturilor. Erau înarmați, încălărați, și aveau și care de luptă ; bieții urmăriți umblau pe jos ; prea puțini dintre ei, fără doar și poate, aveau arme mai bune decît cîrjele de păstori sau sculele de zidari ; însuși blîndul și puternicul lor conducător nu avea decît un toiag. Dar ia aminte, Robert Moore, dreptatea era de partea lor ; Dumnezeul bătăliilor era de partea lor. Crima și arhanghelul căzut erau generalii ostașilor împăratului, și care dintre ei a izbîndit ? Știm prea bine : „Domnul a mîntuit în ziua aceea poporul său din mîna vrăjmașilor și dreptcredincioșii i-au văzut pe păgîni morți la țărmul mării" ; da, da : „Talazurile i-au acoperit, au căzut la fund ca un bolovan." Mîna dreaptă a Domnului s-a arătat strălucită prin putere ; mîna dreaptă a Domnului l-a sfărîmat pe vrăjmaș în bucăți !

— Ai dreptate, numai că nu ții seama de paralela adevărată. Franța este ceata robilor sloboziți, și Napoleon este blîndul și puternicul conducător. Europa, cu bătrînele și îmbuibatele ei imperii, cu putredele ei dinastii, este asupritorul cel corupt : viteaza Franță întruchipează cele Douăsprezece Triburi, iar proaspătul și vigurosul Uzurpator, Păstorul din Horeb.

— Mi-e și silă să-ți răspund.

În consecință Moore își răspunse singur — mai bine-zis adăugă la ceea ce tocmai spusese o observație suplimentară, cu voce puțin mai scăzută :

— O, în Italia a fost la fel de mare ca un profet. Era tocmai ce trebuia acolo — vrednic să inițieze și să organizeze măsuri pentru regenerarea națiilor. Și astăzi stau și nu mă dumiresc cum a putut învingătorul de la Lodi să se coboare pînă la a deveni împărat — impostor vulgar și imbecil ! — și mai rău decît asta, cum a putut un popor care s-a numit odată republican să decadă iar la treapta de simpli robi. Disprețuiesc Franța ! Dacă Anglia ar fi înaintat cît Franța pe drumul civilizației, nu ar fi dat înapoi în chip atît de nerușinat.

— Doar nu vrei să spui că imbecila Franță imperială e mai rea decît sîngeroasa Franță republicană ? întrebă aprig Helstone.

— Nu vreau să spun nimic : dar pot gîndi ce poftesc, știi, domnule Helstone, atît despre Franța cît și despre

Anglia ; şi despre revoluţii şi regicide şi restaurări în general ; şi despre dreptul divin al regilor, pe care îl susţii adesea în predicile dumitale, şi despre îndatorirea de a nu te împotrivi, şi caracterul binefăcător al războiului, şi...

Fraza domnului Moore fu aici scurt întreruptă de huruitul zorit al unei gabriolete şi de oprirea ei bruscă în mijlocul drumului. Atît el cît şi parohul fuseseră prea adînciţi în discuţie ca să bage de seamă că se apropie, pînă ce nu ajunse chiar lîngă ei.

— Ei, patroane, au ajuns acasă furgonanele ? întrebă o voce din vehicul.

— N-o fi Joe Scott ?

— Ba el îi ! răspunse altă voce ; căci în gabrioletă se aflau două persoane, după cum se vedea în licărul felinarului acesteia. Oamenii cu felinarele rămăseseră în urmă sau, mai bine-zis, cei doi călăreţi o luaseră înaintea pedestraşilor. Da, domnule Moore, Joe Scott e. Ţi-l aduc înapoi într-un hal fără hal. L-am găsit printre mlaştinile de colo, pe el şi încă trei. Ce-mi dai pentru că îl aduc înapoi ?

— Cum ce ? Mulţumirile mele, cred : căci un om mai de ispravă ca el n-aş fi putut pierde. Dumneata eşti, nu-i aşa, domnule Yorke, după glas ?

— Da, băiete, eu sînt. Veneam spre casă de la tîrg din Stilbro' şi cînd ajung în mijlocul cîmpului, dînd bice şi gonind ca vîntul (căci, cum se zice, trăim vremuri de primejdie datorită unei cîrmuiri proaste), aud un geamăt. Mă opresc în loc ; alţii ar fi dat bice şi mai cu nădejde, după cîte ştiu. Nu numai că eu n-am de ce mă teme, dar nici nu cred să fie om prin părţile astea care să vrea să-mi facă vreun rău — sau dacă ar încerca, i-aş plăti cu vîrf şi îndesat. Zic : „S-a întîmplat ceva rău carecuiva ?" — „S-a întîmplat", răspunse unul, vorbind parcă din măruntaiele pămîntului. — „Ce anume ? Zii mai repede !" îi poruncesc eu. — „Nimic alta decît că zăcem patru inşi aici în şanţ",

zice Joe liniştit cum nu se mai află. Le-o-ntorc eu : „Ruşine să le fie !" şi-i poftesc să se scoale şi să se mişte de-acolo, că de nu, îi mîngîi cu cîteva bice ; fiindcă gîndeam că sînt toţi beţi. — „Ne-am fi sculat noi încă de acum un ceas, dar ne-au legat cu funia", zice Joe. Repede m-am dat jos şi le-am tăiat legăturile cu briceagul. Scott s-a suit cu mine în gabrioletă să-mi povestească cum s-a întîmplat, iar ceilalţi vin în urmă pe cît îi ţin picioarele.

— Îţi sînt mult îndatorat, domnule Yorke.

— Ce spui, băiete ? ! Ştii bine că nu-mi eşti. Oricum, iată-i şi pe ceilalţi că se apropie. Ei, Doamne, uite încă o ceată cu lumini în ulcioare, ca armata lui Ghedeon[1], şi cum îl avem şi pe preot cu noi — seara bună, părinte Helstone ! — stăm destul de bine.

Părintele Helstone întoarse foarte, foarte ţeapăn bineţea celui din gabrioletă. Şi acela continuă :

— Sîntem unsprezece bărbaţi zdraveni, şi avem şi călărime şi care de luptă cu noi. Numai să dăm piept cu cîţiva dintre derbedeii ăştia nemîncaţi de sfarmă maşinile, că am cîştiga o victorie de pomină ; fiecare dintre noi ar putea fi un Wellington — asta ca să-ţi fac plăcere dumitale, părinte Helstone ! Şi ce de-a baliverne ar mai apărea în jurnale ! Briarfield ar ajunge de pomină. Dar eu zic că măcar în *Stilbro'Courier* tot publicăm o coloană şi jumătate despre treaba asta —la mai puţin nici nu mă gîndesc.

— Îţi făgăduiesc că mai puţin nici nu va fi, domnule Yorke, căci articolul îl voi scrie eu însumi, replică parohul.

— Foarte bine ! Negreşit ! Şi ai grijă să ceri cu străşnicie ca aceia care au sfărîmat războaiele şi l-au legat pe Joe Scott să fie spînzuraţi — fără preot. Asta-i treabă de spînzurătoare, sau ar trebui să fie ; nu încape îndoială.

— Dacă ar fi să-i judec eu, le-aş face scurtă spovedania ! strigă Moore. Dar de rîndul acesta am de gînd

---

[1] Erou din *Vechiul Testament*.

să-i las în pace ; n-au decît să-ntindă coarda cît mai mult, sigur fiind că pînă la urmă au să se spînzure cu ea.

— Îi laşi în pace, nu, Moore ? Făgăduieşti ?

— Să făgăduiesc ! Nu. Tot ce vreau să spun e că n-am să-mi dau prea multă osteneală să-i prind ; dar dacă îmi pică vreunul în mînă...

— Ai să pui mîna pe el, fără-ndoială ; dar ai prefera ca ăştia să facă ceva mai rău decît să oprească un furgon — şi-abia după aceea să te răfuieşti cu ei. Ei, dar să nu mai vorbim despre asta deocamdată. Am ajuns la uşa mea, domnilor, şi sper că domniile-voastre şi restul oamenilor îmi veţi trece pragul ; n-o să strice nimănui o mică gustare.

Moore şi Helstone se opuseră acestei propuneri ca nefiind trebuitoare ; dar cu atîta curtenie urmară insistenţele, şi, pe deasupra, noaptea era atît de neprietenoasă, iar licărul ferestrelor acoperite cu perdele de muselină de la locuinţa în faţa căreia poposiseră era atît de îmbietor, încît pînă la urmă se învoiră. Domnul Yorke, după ce coborî din gabrioletă, pe care o lăsă în seama unui om ce apăru dintre acareturi la sosirea sa, îi întovărăşi spre casă.

Aţi putut băga de seamă că domnul Yorke îşi schimba întrucîtva felul său de a se exprima ; vorbea cînd cu accent din Yorkshire get-beget, cînd într-o englezească foarte pură. Şi felul său de a se purta era supus unor alternări asemănătoare ; putea fi politicos şi afabil, şi putea fi repezit şi grosolan. Condiţia sa socială, deci, nu aţi putut-o determina uşor după vorbire şi purtare ; poate că înfăţişarea locuinţei sale va hotărî aprecierea.

Pe oameni îi sfătui s-o apuce spre bucătărie, spunîndu-le că „se va îngriji să li se servească de îndată ceva de gustare". Domnii fură poftiţi să intre în casă prin uşa din faţă. Se văzură într-un hol strîmt, căptuşit aproape pînă în tavan cu tablouri ; de aici fură conduşi într-un salon încăpător, cu un foc măreţ arzînd în cămin ; părea

să fie cea mai îmbietoare dintre încăperi, şi dacă stăteai s-o cercetezi cu de-amănuntul, efectul înviorător nu scădea. Nu se putea vorbi de splendoare, dar vedeai gust pretutindeni — un gust neobişnuit — gustul, ai zice, al unui om umblat, al unui cărturar şi al unui gentleman. O seamă de privelişti italiene împodobeau pereţii ; fiecare dintre acestea era un exemplar de adevărată artă ; un cunoscător le alesese ; erau autentice şi de valoare. Chiar şi la lumina lumînărilor, cerul senin, depărtările estompate, cu văzduhul albastru tremurînd între ochi şi coline, culorile proaspete şi alăturările fericite de umbre şi lumini încîntau privirea. Subiectele erau toate pastorale, scenele însorite. Pe o canapea se afla o ghitară şi cîteva partituri ; mai vedeai camee, splendide miniaturi ; un grup de vase, greceşti la înfăţişare, pe consolă ; cărţi frumos rînduite în două dulapuri elegante.

Domnul Yorke îşi pofti oaspeţii să se aşeze ; apoi sună să se aducă vinul ; servitorului care-l aduse îi dădu, ca gazdă grijulie, ordine să se ocupe de ospătarea oamenilor din bucătărie. Parohul rămase în picioare ; pare-se că nu-i plăceau cele văzute în jur ; şi refuză să guste vinul pe care i-l oferi amfitrionul.

— Cum ţi-i voia, remarcă domnul Yorke. Socot că te gîndeşti la obiceiurile orientalilor, părinte Helstone, şi nu vrei să bei şi să mănînci sub acoperişul meu, de teamă să nu fi silit să ne împrietenim ; dar eu nu sînt aşa de tipicar şi de superstiţios. Poţi să dai de duşcă tot clondirul ăsta, după cum şi dumneata poţi să-mi oferi o sticlă din cel mai bun vin pe care-l ţii în pivniţa dumitale, iar eu tot am să mă socotesc liber să-ţi stau împotrivă de cîte ori am prilejul — la fiecare adunare parohială şi la fiecare întrunire judecătorească la care ne vom întîlni.

— Este tocmai ce-aş dori din partea dumitale, domnule Yorke.

— Şi-acum, spune-mi, părinte Helstone, frumos îţi şade să alergi călare după zurbagii pe o noapte ploioasă, la vîrsta dumitale ?

— Frumos îmi şade totdeauna să-mi fac datoria ; iar în împrejurarea de faţă datoria este o plăcere deplină. Să vînezi putregaiul este o ocupaţie nobilă — vrednică pînă şi de un arhiepiscop.

— Vrednică de dumneata, orişicum : dar unde-i diaconul ? S-o fi dus să viziteze vreun biet bolnav, sau poate că vînează şi el putregaiul într-altă parte.

— Face de pază la Hollow's Mill.

— Sper că i-ai lăsat un strop de vin, Bob, zise el, întorcîndu-se spre domnul Moore, ca să-şi învîrtoşeze curajul ? Nu aşteptă răspuns, ci continuă repede, adresîndu-se tot lui Moore, care se trîntise într-un fotoliu de modă veche, aşezat lîngă foc : Mişcă-te, Robert ! Hai, scoal-te, băiete ! Acela-i locul meu. Ia canapeaua sau alte trei jilţuri, dacă vrei, dar nu pe ăsta ; e al meu şi al nimănui altul.

— De ce ţii aşa de mult la jilţul ăsta, domnule Yorke ? întrebă Moore, supunîndu-se ordinului şi eliberînd alene locul.

— Fiindcă înaintea mea a fost al tatălui meu, şi ăsta-i singurul răspuns pe care ţi-l dau ; iar explicaţia este la fel de bună ca şi cele pe care le dă părintele Helstone îndeobşte pentru ideile sale.

— Moore, eşti gata de plecare ? întrebă parohul.

— Aş ! Robert nu-i gata ; sau mai bine-zis eu nu sînt gata să mă despart de el ; nu-i cuminte şi trebuie să se îndrepte.

— De ce, domnule Ce-am făcut ?

— Ţi-ai făcut duşmani peste tot.

— Şi ce-mi pasă mie ? Ce-mi pasă mie dacă mitocanii voştri din Yorkshire mă urăsc sau mă simpatizează.

— Vezi, asta e ! Dumnealui e os de venetic printre noi ; taică-său n-ar fi vorbit niciodată aşa. Du-te înapoi la Anvers, unde te-ai născut şi-ai crescut, *mauvaise tête !*

— *Mauvaise tête vous-même ; je ne fais que mon devoir : quant à vos lourdauds de paysans, je m'en moque !*

— *En revanche, mon garçon, nos lourdauds de paysans se moqueront de toi ; sois en certain,* răspunse Yorke, vorbind cu un accent franţuzesc aproape tot atît de pur ca al lui Gérard Moore.

— *C'est bon ! C'est bon ! Et puisque cela m'est égal, que mes amis ne s'en inquiètent pas.*

— *Tes amis ! Où sont-ils, tes amis ?*

— *Je fais écho, où sont-ils ? et je suit fort aise que l'echo seul y répond. Au diable les amis ! Je me souviens enecore du moment où mon père et mes oncles Gérard appellèrent autour d'eux leurs amis, et Dieu sait si les amis se sont empressés d'accourir à leur secours ! Tenez, Monsieur Yorke, ce mot, ami, m'irrite trop ; ne m'en parlez plus.*

— *Comme tu voudras.*[1]

---

[1] ...ncăpăţînatule !

— Dumneata eşti încăpăţînat ! Eu doar îmi fac datoria : cît despre neajutoraţii dumitale de ţărani, puţin îmi pasă !

— În schimb, băiete, neajutoraţilor noştri de ţărani puţin o să le pese de tine ; de asta să fii încredinţat...

— Bine ! Bine ! Şi cum mie mi-e totuna, prietenii mei n-au de ce se nelinişti.

— Prietenii tăi ! Şi unde ţi-s prietenii ăştia ?

— Uite că îţi răspund ca un ecou : unde sînt ? Şi-s foarte mulţumit că numai ecoul răspunde. Ducă-se dracului prietenii ! Pînă astăzi mi-aduc aminte de vremea cînd tata şi unchii mei Gérard şi-au chemat prietenii în sprijin, şi Dumnezeu ştie dacă prietenii s-or fi grăbit să le sară într-ajutor ! Şi află, domnule Yorke, că pe mine vorba asta prieten teribil mă mai scoate din sărite ; să n-o mai pomeneşti.

— Cum ţi-i voia.

Şi cu aceasta domnul Yorke tăcu : şi în timp ce şedea răsturnat pe spate în jilţul său triunghiular din stejar sculptat, am să profit de ocazie ca să vă schiţez portretul acestui gentleman din Yorkshire, care ştia să vorbească limba franceză.

CAPITOLUL IV

DOMNUL YORKE
(urmare)

În toate privinţele era, prin excelenţă, un gentleman din Yorkshire. Avea cam cincizeci şi cinci de ani, însă din pricina părului alb-argintiu, la prima vedere părea şi mai bătrîn. Fruntea îi era largă, nu înaltă ; obrazul proaspăt şi plin de sănătate ; asprimea nordului i se citea pe trăsături la fel de limpede cum îi răsuna în glas ; fiece amănunt era pe deplin englezesc, fără nici o urmă de tip normand, în nici o privinţă ; avea un chip neelegant, neclasic, nearistocratic. Oamenii subţiri ar fi spus despre chipul lui că e vulgar ; oamenii cu scaun la cap l-ar fi calificat drept caracteristic ; oamenii cu spirit pătrunzător s-ar fi desfătat observîndu-i vigoarea, vioiciunea, inteligenţa — originalitatea aspră dar incontestabilă întipărită în fiecare trăsătură, ascunsă în fiece cută. Totuşi faţa aceasta rămînea răzvrătită, dispreţuitoare şi ironică, faţa unui om greu de condus şi cu neputinţă de subjugat. De statură mai degrabă înaltă, vînjos şi bine făcut, avea în purtări o maiestuoasă probitate ; în întreaga sa înfăţişare nu s-ar fi putut găsi nici măcar o umbră de clovnerie.

Nu-mi vine deloc uşor să schiţez înfăţişarea domnului Yorke, dar e încă şi mai greu să-i arăţi firea. Dacă te aştepţi cumva, cititorule, să ţi se ofere aici Perfecţiunea, ori fie şi numai un bătrîn gentleman binevoitor şi milos — te înşeli. Domnului Moore îi vorbise cu oarecare rost şi cu oarecare căldură ; de aici însă nu trebuie să tragi concluzia că întotdeauna ceea ce vorbea şi gîndea era îndreptăţit şi amabil.

Înainte de toate, domnul Yorke era lipsit de facultatea Veneraţiei — lipsă foarte însemnată şi care îl azvîrle pe om în mari necazuri în orice loc şi în orice împrejurări unde este nevoie de supunere neşovăielnică şi ascultare oarbă. În al doilea rînd, domnului Yorke îi lipsea facultatea de a-i înţelege pe oameni, cusur care îl văduveşte pe om de compasiune ; şi, în al treilea rînd, era prea puţin înzestrat cu facultăţile Îngăduinţei şi Idealismului, ceea ce alunga din firea lui seninătatea şi blîndeţea, iar pentru sine însuşi împuţina aceste daruri divine, oriunde le-ar fi căutat pe faţa pămîntului.

Lipsa de veneraţie îl făcea să fie neîndurător faţă de cei mai mari decît el : regi, nobili şi prelaţi, dinastii şi parlamente, instituţii dimpreună cu toate activităţile lor, cele mai multe dintre asemenea fapte, forme, drepturi sau pretenţii i se păreau o adevărată ruşine — toate nişte prostii ; nu le găsea nici un fel de rost şi nu-i procurau nici o satisfacţie, socotind că ar fi un cîştig evident şi nici o pierdere pentru omenire dacă înaltele locuri ocupate ar fi definitiv rase de pe faţa pămîntului şi ocupanţii lor striviţi sub dărîmături. Lipsa veneraţiei îi mai făcea şi inima nesimţitoare faţă de palpitanta desfătare oferită de admirarea lucrurilor demne de admiraţie ; seca mii de izvoare limpezi ale bucuriei ; făcea să pălească mii de plăceri adînci. Nu era un necredincios, deşi nu aparţinea nici unei secte ; dar credinţa lui nu putea fi aceea a cuiva care se pricepe să venereze. Credea şi în Dumnezeu şi în rai ; însă Dumnezeul şi raiul lui rămîneau acelea ale unui om lipsit de temeri, imaginaţie şi gingăşie.

Slăbiciunea posibilităţilor sale de înţelegere a oamenilor îl ducea la inconsecvenţă ; în vreme ce propovăduia

cîteva idei minunate cu privire la îngăduința reciprocă și la răbdare, nutrea față de anumite categorii o antipatie intolerantă : vorbea despre „popi" și tot ce era în legătură cu preoții, despre „stăpîni" și toate apanajele stăpînilor, cu o asprime, și uneori chiar cu o impertinență pe cît de nedrepte pe atît de insuportabile. Nu era în stare să se pună pe sine însuși în locul celor pe care îi ponegrea ; nu era în stare să facă legătura între greșelile acestora și tentațiile ce le aveau de înfruntat ; între slăbiciunile și greutățile lor ; nu era în stare să înțeleagă efectul pe care l-ar fi avut asupra lui însuși, pus în situația respectivă, cutare ori cutare circumstanță, și deseori dădea glas în chipul cel mai crud și mai tiranic unor dorințe ale sale cu privire la cei ce se purtaseră, după cîte credea el, cu tiranie și cruzime. Dacă ar fi fost după amenințările proferate de el, însemna că ar fi folosit mijloace arbitrare, nemiloase chiar, pentru a face să prospere cauza libertății și egalității. Egalitate — da, domnul Yorke vorbea despre egalitate, însă în sufletul său era un om foarte mîndru : deosebit de prietenos cu muncitorii lui, nespus de binevoitor cu cei aflați mai prejos de el și care se supuneau ascultători acestei situații, dar trufaș ca un Belzebut față de cei socotiți de lume (căci el nu socotea pe nimeni astfel) a fi mai-mari ai săi. Răzvrătirea îi stătea în sînge : i-ar fi fost cu neputință să rabde a fi controlat, nici taică-său, nici bunică-său, înaintea lui, nu răbdaseră, iar feciorii care urmau să vină după el n-aveau să îndure niciodată.

Lipsa de îngăduință, în general, îl făcea să fie necruțător cu prostia și cu orice alte greșeli ar fi venit să irite firea sa vajnică și pătrunzătoare ; înlătura orice opreliște din calea ironiei lui usturătoare. Necunoscînd mila, era uneori în stare să rănească iar și iar, fără să-l intereseze cîtă durere pricinuia, sau cît de adînc împlînta pumnalul.

În ce privește puținătatea spiritualității din cugetul său, ea ar putea doar cu greu fi denumită cusur ; o ureche muzicală fină, un ochi plin de discernămînt, în privința culorilor și formelor, îl înzestrau cu exigență și gust ; iar pe imaginație — cine dă doi bani ? Unde se află acela care să n-o considere drept însușire mai degrabă primejdioasă și fără rost — rudă apropiată cu slăbiciunea — poate chiar o componentă a alienării mintale — mai curînd o boală decît un dar al minții ?

Este probabil că toți o socotesc astfel, cu singura excepție a celor care dispun — sau își închipuie că dispun — de ea. Dacă i-ai asculta pe aceștia din urmă, ai putea să-ți închipui că inima le-ar îngheța de n-ar fi scăldată într-un asemenea elixir ; că ochii li s-ar încețoșa dacă flacăra aceasta n-ar veni să le lumineze vederea ; că s-ar simți sihăstriți dacă acest tovarăș i-ar părăsi vreodată. Ai bănui că ea îi face părtașii unei speranțe ce întîmpină primăvara, unui farmec ce învăluie vara, unei bucurii senine aduse de toamnă, unei consolări în fața iernii, care ție îți rămîn necunoscute toate. Bineînțeles, e vorba de o iluzie ; însă fanaticii se agață de visurile lor și n-ar renunța la ele nici măcar pentru aur.

Și cum domnul Yorke nu dispunea de imaginație poetică, o socotea o înzestrare cît se poate de inutilă atunci cînd o afla la alții. Pe pictori și pe muzicanți putea să-i suporte, sau chiar să-i încurajeze, fiindcă era capabil să guste roadele artei lor ; era în stare să sesizeze farmecul unui tablou și să trăiască desfătarea muzicii bune ; dar un timid poet — oricîtă forță i-ar fi clocotit și oricît de arzător foc i-ar fi sălășluit în piept — dacă n-ar fi putut ține și loc de contabil și dacă n-ar fi putut s-o facă și pe negustorul — din partea domnului Hiram Yorke ar fi putut foarte bine să trăiască neluat în seamă și să moară disprețuit.

Iar cum pe lume sînt mulți de-alde Hiram Yorke, este foarte bine că adevăratul poet, oricît de modestă i-ar

fi aparența, deseori ascunde sub aspectul blajin un spirit necruțător, o neiertătoare ascuțime de minte sub sfiiciune, și este capabil să măsoare dimensiunile adevărate ale celor care îl privesc de sus, să stabilească exact importanța și valoarea acelor căi pentru a căror respingere este adînc disprețuit. Este o fericire că el se poate bucura de propria-i veselie, de propria-i întovărășire cu marele lui prieten și darnica lui zeiță, Natura, cu totul independent de cei cărora prezența sa nu prea le face plăcere, și în prezența cărora el nu poate afla nici umbră de bucurie. Este drept că în vreme ce lumea întreagă și împrejurările întorc înspre el o față întunecoasă și înghețată — și pe bună dreptate, desigur, de vreme ce el cel dintîi le întoarce o față întunecoasă, înghețată și indiferentă — poetul să aibă putința de a-și păstra în suflet o lumină sărbătorească și scumpă, în stare să îmbrace în cinstea lui în strălucire și bucurie tot ce îi stă în preajmă ; iar în acest timp ceilalți văd în existența sa, probabil, doar o adîncă noapte polară niciodată înveselită de lumina soarelui. Adevăratul poet nu are nevoie de nici un strop de compătimire : el este în stare să rîdă pe furiș ori de cîte ori un suflet înțelegător și dezorientat îl plînge. Chiar și atunci cînd pragmaticii stau să-l judece și proclamă că el și arta lui ar fi lipsite de orice sens, poetul ascultă sentința cu o atît de usturătoare batjocură, cu un atît de larg, adînc, cuprinzător și caustic dispreț față de nevrednicii farisei care au rostit-o, încît este mai degrabă demn de dojană decît de compătimire. Totuși, cele de mai sus nu sînt gîndurile domnului Yorke ; iar în clipa de față noi cu domnul Yorke avem de-a face.

Cititorule, ți-am vorbit despre cîteva dintre cusururile lui ; cît despre merite, era unul dintre cei mai destoinici și demni de prețuire oameni din Yorkshire : pînă și cei cărora nu le era simpatic se vedeau nevoiți să-l respecte. Săracii îl iubeau cu înflăcărare fiindcă se purta foarte grijuliu și într-adevăr părintește față de ei. Cu cei care munceau pentru el era prevenitor și afectuos : dacă terminau o anumită treabă, încerca din toate puterile să le găsească alta ; sau, dacă nu izbutea, îi ajuta să se mute împreună cu familiile într-o regiune unde se putea găsi de lucru. Trebuie de asemenea arătat că, în cazul cînd vreunul dintre „oamenii lui", cum se mai întîmpla uneori, dădea semne de neascultare, Yorke — care, la fel cu mulți dintre cei ce nu suporta controlul, se pricepea de minune să controleze foarte meticulos — deținea secretul zdrobirii revoltei încă din fașă, al smulgerii ei din rădăcini, așa cum proceda cu orice buruiană dăunătoare, astfel încît niciodată nu s-a întins și nu a crescut în sfera autorității sale. Aceasta fiind fericita stare a treburilor proprii, se considera întru totul liber să vorbească plin de aspră severitate despre cei ce nu se bucurau de aceeași situație și să pună tot ce era neplăcut în această împrejurare pe seama greșelilor săvîrșite, să se desolidarizeze de patroni și să susțină deschis cauza lucrătorilor.

Familia domnului Yorke era prima și cea mai veche din ținut ; iar el însuși, chiar fără să fie cel mai bogat, rămînea unul dintre bărbații cei mai influenți. Primise o educație aleasă ; în tinerețe, înainte de Revoluția Franceză, călătorise pe continent : se descurca bine în limbile franceză și italiană. În răstimpul unei șederi de doi ani în Italia, strînsese multe tablouri bune și rarități pline de gust, cu care acum îi era împodobită reședința. Atunci cînd o dorea, putea să aibă manierele celui mai stilat gentleman de școală veche ; dacă era dispus să se arate plăcut, conversația lui putea să fie deosebit de interesantă și originală ; iar dacă de obicei se exprima în dialectul din Yorkshire, o făcea doar fiindcă așa dorea, preferînd vorbirea străveche a băștinașilor în locul unui vocabular mai rafinat. „Pronunția eliptică din Yorkshire — obișnuia el să spună — e mai frumoasă decît stîlcirea mahalagească în aceeși măsură în care mugetul taurului este mai plăcut decît chițăitul șobolanilor."

Cale de mile întregi de jur împrejur, domnul Yorke era cunoscut și cunoștea pe toată lumea ; totuși, relațiile lui apropiate rămîneau foarte puține. Fiind el însuși profund original, nu gusta deloc lucrurile de duzină : un personaj din topor, dar vioi la minte, de viță aleasă ori modestă, se putea oricînd înțelege cu domnul Yorke ; un personaj rafinat dar insipid, oricît de înaltă i-ar fi fost poziția, era tot ce putea fi mai aprig detestat de acest om. Cu dragă inimă ar fi petrecut un ceas discutînd ca de la om la om cu unul dintre muncitorii săi deștepți, sau cu vreo bătrînă ciudată și isteață dintre cele ce trebăluiau prin curte, pe cîtă vreme ar fi stat în cumpănă dacă să acorde vreun minut unui gentleman distins și nesărat, ori celei mai la modă și mai elegante, chiar și frivolă, dintre cucoane. Preferințele de genul ăsta le împingea dincolo de margini, uitînd că se pot foarte bine afla caractere plăcute, ba chiar admirabile, printre oameni ce nu aveau putința să fie originali. Făcea totuși și excepție de la propria-i regulă : exista o anumită structură mintală deschisă, sinceră, nepăsătoare față de rafinamente, aproape complet lipsită de calități intelectuale și cu totul incapabilă să aprecieze intelectualitatea lui — dar care, în același timp, niciodată nu se arăta scîrbită de grosolănia sa, nu putea fi ușor rănită de sarcasm, nu-i cerceta cu luare-aminte spusele, faptele ori părerile — iar cu acest soi de oameni se simțea pe deplin în largul său și, prin urmare, pe acesta îl prefera înaintea tuturor. În contact cu asemenea inși se simțea pe deplin stăpîn. Deși se supuneau în mod implicit influenței lui, ei nu-i recunoșteau niciodată superioritatea ; fiindcă nici prin minte nu le-ar fi trecut să se gîndească la o asemenea treabă ; deveneau astfel cu desăvîrșire supuși, fără să-i amenințe nici cea mai mică primejdie de a deveni servili ; iar insensibilitatea lor negîndită, firească, lipsită de orice artificiu, era pentru domnul Yorke la fel de binevenită, fiind la fel de comodă, ca și fotoliul în care obișnuia să se așeze sau podelele pe care obișnuia să se plimbe de colo-colo.

Se va fi băgat de seamă că față de domnul Moore nu se purtase chiar fără bunăvoință ; avea două sau trei motive de a arăta o vagă slăbiciune pentru acest gentleman. S-ar putea să pară ciudat, dar primul dintre ele era faptul că Moore vorbea englezește cu accent străin și franțuzește cu un accent impecabil ; și că fața lui negricioasă, delicată, liniile ei fine, deși cam veștejite, îi dădeau o expresie cît se poate de antibritanică și antiyorkshireză. Asemenea lucruri par ușuratice și fără șanse de a-l influența pe un om ca Yorke ; dar adevărul este că ele îi trezau vechi și probabil plăcute asociații : îi readuceau în minte călătoriile, vremurile tinereții. Prin orașe și alte locuri din Italia văzuse chipuri ca al lui Moore ; prin cafenelele și teatrele pariziene auzise glasuri ca al său ; fusese tînăr pe atunci, iar cînd îl vedea și îl auzea pe acest străin, i se părea că e tînăr din nou.

În al doilea rînd, îl cunoscuse pe tatăl lui Moore și făcuse afaceri cu el : o legătură ceva mai substanțială, dar în nici un caz mai plăcută ; căci, firma lui avînd legături de afaceri cu firma lui Moore, fusese de asemenea amestecată într-o anumită măsură și în pierderi.

În al treilea, descoperise în Robert însuși un foarte abil om de afaceri. Găsea motive să prevadă că pînă la urmă, într-un fel sau altul, avea să se îmbogățească ; îl respecta atît pentru hotărîrea cît și pentru perspicacitatea lui ; poate că și pentru asprime. O a patra împrejurare care îi apropia era faptul că, fiind unul dintre curatorii proprietarului minor pe pămîntul unde se afla Hollow's Mill, domnul Yorke avusese dese ocazii să se consulte cu el în legătură cu modificările și îmbunătățirile făcute acolo de Moore.

În ceea ce-l privește pe celălalt oaspete aflat acum în salonul domnului Yorke, domnul Helstone, între acesta din urmă și gazdă exista o dublă antipatie : una izvorîtă din

firea fiecăruia și a doua din împrejurări. Omul cu mintea deschisă îl ura pe formalist; iubitorul de libertate îl detesta pe robul disciplinei: în afară de cele spuse mai sus, mergea vorba că în anii de odinioară fuseseră amîndoi curtezanii aceleași doamne.

Ca regulă generală, în vremea tinereții domnul Yorke se remarcase ca avînd slăbiciune pentru femeile sprințare și îndrăznețe: o siluetă și un aer sănătos, o minte ageră, o limbă ascuțită păreau să-l atragă înainte de orice. Și cu toate astea niciodată nu ceruse în căsătorie pe vreuna dintre strălucitoarele frumoase a căror societate o căuta; și cu totul pe neașteptate se îndrăgosti serios și peți numaidecît o fată ce reprezenta antipodul acelora care pînă atunci îi reținuseră atenția: o fată cu chip de Madonă; o fată de marmură însuflețită; liniștea întruchipată. N-avea importanță că atunci cînd vorbea cu ea nu-i răspundea decît în monosilabe; n-avea importanță că suspinele lui rămîneau neauzite, că privirilor lui nu le răspundea nici o privire, că niciodată nu era sensibilă la părerile lui, rareori zîmbea la glumele sale, nu-i arăta nici un fel de respect și nici o atenție; n-avea importanță că părea să fie opusul oricărei trăsături de feminitate dintre acelea pe care, după cum știa o lume întreagă, le admirase toată viața: pentru el Mary Cave era fără cusur, fiindcă cine știe cum, pentru un motiv oarecare — și fără îndoială că avea un motiv — o iubea.

Pe vremea aceea, domnul Helstone, diacon la Briarfield, o iubea și el pe Mary; sau, în orice caz, îi era dragă. Mulți alții o admirau, căci era frumoasă, ca un înger sculptat; preotul era însă preferat datorită funcției sale: această profesie îl investea probabil cu vreuna dintre iluziile trebuitoare pentru a ispiti întru împlinirea căsătoriei; și pe care domnișoara Cave nu le găsea la nici unul dintre tinerii negustori de lînă, ceilalți adoratori ai săi. Domnul Helstone nici nu nutrea și nici nu mărturisea c-ar fi nutrit pasiunea arzătoare a domnului

Yorke pentru tînăra domnișoară: nu arăta nimic din smerita adorație ce părea să-i copleșească pe cei mai mulți dintre pretendenți; el vedea ce este ființa asta într-adevăr, mai limpede decît vedeau ceilalți; și de aceea era în mai mare măsură stăpîn atît pe ea cît și pe sine însuși. Prin urmare fata acceptă de la prima vorbă, și se căsătoriră.

Natura n-avusese niciodată de gînd să facă din domnul Helstone un foarte bun soț, mai ales pentru o nevastă liniștită. După părerea lui, atîta vreme cît o femeie tăcea, însemna că n-o doare nimic și nu dorește nimic. Dacă nu se plîngea de singurătate, de o singurătate aproape continuă, însemna că starea asta nu o nemulțumește cîtuși de puțin. Dacă nu vorbea și nu-și impunea prezența, nu-și arăta preferința pentru cutare lucru și sila față de cutare altul, însemna că nu are nici preferințe și nici antipatii, și deci n-avea rost să te interesezi de gusturile ei. Nici n-avea pretenția să le înțeleagă pe femei sau să le compare cu bărbații; ele reprezentau o categorie aparte, probabil o categorie absolut inferioară în cadrul existenței; o nevastă nu poate să fie tovarășul bărbatului, cu atît mai puțin confidentul, și încă mai puțin sprijinul său. După un an sau doi, nevasta *lui* nu mai prezenta pentru el mare importanță, în nici o privință; iar cînd, într-o bună zi, pe neașteptate, după părerea lui — căci nu observase cum se ofilea — dar treptat-treptat, după cum credeau alții, își luă rămas bun de la el și de la viață, în patul conjugal nemairămînînd decît un frumos tipar de argilă, alb și rece, își dădu seama de pierderea suferită, dar cine ar putea să spună în ce măsură? Totuși, e probabil că mai mult decît s-ar fi părut; căci nu era el omul din care suferința să stoarcă ușor lacrimi.

Doliul fără lacrimi și purtat cu demnitate scandaliză pe bătrîna menajeră, ca și pe servitoarea, care străjuiseră la căpătîiul doamnei Helstone în timpul bolii, și care, poate, avuseseră prilejul să afle despre firea răposatei

doamne, despre bogăția ei de simțăminte, mai multe decît știuse bărbatul ei. Au bîrfit împreună deasupra coșciugului, au născocit povești, înflorindu-le, despre stingerea treptată și adevărata ori presupusa ei pricină; pe scurt, s-au ațîțat una pe cealaltă în indignarea împotriva asprului omuleț, care ședea într-o odaie alăturată și cerceta niște hîrtii, neștiutor de oprobriul al cărui obiect ajunsese.

Abia fusese îngropată doamna Helstone, cînd prin împrejurimi începură să se răspîndească zvonuri că murise de inimă rea; acestea crescură iute devenind povestiri despre oboseală peste puteri și, în cele din urmă, fel de fel de amănunte despre purtarea nemiloasă a bărbatului: povești cu totul neadevărate, dar nu mai puțin trecute cu înfrigurare pe seama presupusului vinovat. Domnul Yorke le auzise și în parte chiar le crezuse. Bineînțeles, nici înainte nu nutrise simțăminte prietenești față de rivalul său mai norocos; deși acum era și el om însurat și unit cu o femeie ce părea în toate privințele o fire diametral opusă bietei Mary Cave, nu putea să uite marea dezamăgire a vieții lui; iar cînd auzi că ceea ce ar fi putut să fie ceva atît de scump inimii lui fusese neglijat, poate chiar maltratat de altcineva, începu să nutrească împotriva acelui altcineva o adîncă și înverșunată ostilitate.

Domnul Helstone nu cunoștea decît pe jumătate natura și forța acestei ostilități: nu știa cît de mult o iubise Yorke pe Mary Cave, ce simțise atunci cînd o pierduse, nici calomniile privitoare la modul cum își tratase nevasta, foarte familiare tuturor urechilor din împrejurimi, în afară de ale sale. Credea că numai deosebirile de ordin politic și religios se ridicau între el și domnul Yorke; dacă ar fi știut cum anume stăteau lucrurile, este foarte greu de presupus că ar fi putut fi vreodată convins să calce pragul fostului său rival.

Domnul Yorke nu-și reluă cuvîntarea ținută în fața lui Robert Moore; în scurtă vreme conversația reîncepu într-o formă mai generală, deși tot pe un ton oarecum de ceartă. Starea de nesiguranță din țară, feluritele jafuri comise în ultima vreme asupra fabricilor din ținut furnizau material bogat pentru neînțelegeri; cu atît mai mult cu cît fiecare dintre cei trei gentlemeni prezenți aveau păreri mai mult sau mai puțin deosebite în chestiunile discutate. Domnul Helstone îi socotea pe patroni nedreptățiți și pe muncitori oameni cu care nu se poate sta de vorbă: condamna delaolaltă larga răspîndire a spiritului de nelealitate față de autoritățile constituite, mereu crescîndul refuz de a suporta cu răbdare niște rele socotite de el inevitabile; soluțiile preconizate de paroh erau o intervenție guvernamentală hotărîtă, o vigilență strictă a magistraților; iar dacă devenea indispensabilă, o promptă constrîngere cu ajutorul armatei.

Domnul Yorke ar fi dorit să afle dacă intervenția, vigilența și constrîngerea pomenite aveau să-i hrănească pe cei flămînzi, să ofere de lucru celor care doreau să muncească și pe care nimeni nu se arăta dispus să-i angajeze. Cercetă ideea acelor rele inevitabile; spuse că răbdarea oamenilor era o cămilă pe a cărei spinare pînă și ultimul atom ce mai putea fi suportat fusese de mai înainte pus, și că în momentul de față opunerea devenise o datorie; în spiritul de nelealitate față de autoritățile constituite el vedea cel mai promițător semn al vremurilor; patronii, recunoștea, fuseseră într-adevăr nedreptățiți, dar necazurile cele mai importante fuseseră îngrămădite pe capul lor de către un guvern „corupt, josnic și setos de sînge" (acestea erau epitetele folosite de domnul Yorke). Nebuni de teapa lui Pitt, diavoli de teapa lui Castlereagh, idioți răuvoitori ca Percival erau tiranii, blestemele abătute pe capul țării, nimicitorii negoțului. Îndărătnicia lor înfumurată în purtarea unui război nejustificat, a unui război ruinător și fără speranță, adusese

națiunea în impasul de acum. Sistemul lor de impozite mostruos de sufocant, mîrșavele „Ordine ministeriale" — ai căror inițiatori meritau să fie judecați pentru înaltă trădare și trimiși la ștreang, dacă vreun om politic meritase vreodată asemenea măsură — ei erau cei care legaseră piatra de moară de gîtul Angliei.

— Dar ce rost mai are să vorbești ? întrebă domnul Yorke. Ce sorți de a fi auzită mai are rațiunea într-o țară asuprită de regi, asuprită de popi, asuprită de nobili — unde un nebun e monarh cu numele și un depravat necinstit adevăratul conducător ; unde a mai fost tolerată o asemenea insultă la adresa bunului-simț cum este caracterul ereditar al calității de legiuitor ; unde o asemenea șarlatanie ca o bancă întreagă din Parlament să fie ocupată de episcopi, o asemenea nerușinată sfidare ca această biserică ghiftuită și oficializată, unde a mai fost oare suportată și venerată, unde mai era întreținută o armată pe picior de război, în vreme ce o șleahtă de popi puturoși și familiile lor sărăntoace zăceau întreținuți de osînza pămîntului ?

Ridicîndu-și și așezîndu-și la loc pălăria cu boruri întoarse, domnul Helstone dădu replica.

În cursul vieții sale se mai întîlnise în două sau trei rînduri cu asemenea prilejuri cînd simțăminte de acest fel fuseseră cu multă vitejie susținute atîta vreme cît sănătatea, puterea și bunăstarea lumească rămăseseră aliații celui ce le profesa ; dar a venit o vreme — urmă parohul — cînd pentru toată lumea „păzitorii casei tremura-vor ; cînd teme-se-vor de ceea ce este înalt și spaima va stăpîni pretutindeni", iar vremea aceea avea să fie vreme de cumpănă pentru susținătorii anarhiei și răzvrătirii, pentru dușmanii bisericii și ai bunei rînduieli. Cu puțină vreme în urmă — afirmă el — fusese chemat să citească acele rugăciuni statornicite de Biserica anglicană întru binele celor bolnavi, să le citească la jalnicul pat de moarte al unuia dintre dușmanii cei mai în-

răiți ; mai văzuse pe unul ca domnul Yorke căzut pradă remușcărilor, dornic să afle un loc pentru pocăință și neînstare să afle vreunul, deși îl căuta cu înfrigurare și cu lacrimi. Trebuie să-l prevină pe domnul Yorke asupra adevărului că blasfemia împotriva lui Dumnezeu și a regelui era păcat de moarte și că totuși există ceva ce se cheamă „Judecata-de-apoi".

Domnul Yorke era pe deplin încredințat că există ceva ce se cheamă Judecata-de-apoi. Dacă n-ar fi așa, ar fi foarte greu să-ți închipui în ce fel toți ticăloșii care par să triumfe pe lumea asta, care fără nici un fel de pedeapsă sfărîmă inimi nevinovate, abuzează de privilegii nemeritate, sfidează principiile onoarei, iau pîinea de la gura săracilor, îi terorizează pe cei umili, îi lingușesc josnic pe cei bogați și falnici — unde au să fie aceștia răsplătiți după cum se cuvine, cu acea monedă pe care cu prisosință o merită ? Dar, adăugă el, ori de cîte ori astfel de lucruri izbuteau să-l deprime prin înșelătoarele lor izbînzi obținute pe acest pumn de bălegar care e planeta noastră, nu făcea decît să întindă mîna către acea bătrînă carte (și arătă însăre o *Biblie* masivă din bibliotecă), s-o deschidă ca la întîmplare și era sigur că are să dea peste vreun verset ce răspîndea fum de pucioasă ca să îndrepte toate lucrurile. Știa el, continuă iarăși, către ce soartă se îndreaptă anumiți oameni, întocmai ca și cum un înger cu aripi mari și albe i s-ar fi arătat în prag și i-ar fi spus-o.

— Sir, interveni domnul Helstone adunîndu-și întreaga demnitate, sir, marea cunoaștere a omului este să se cunoască pe sine însuși și locul pînă la care poate să i se întindă pasul.

— Așa ! Așa ! Dar o să-ți aduci aminte, domnule Helstone, că Neștiința a fost alungată chiar de la porțile raiului, purtată prin văzduh și azvîrlită la o ușă de pe marginea colinei, ce duce de-a dreptul la iad.

— Domnule Yorke, n-am uitat nici că Înfumurarea, nevăzînd calea ce-i stătea în față, a căzut într-o groapă adîncă, dinadins săpată acolo de prințul pămînturilor, ca să-i prindă în ea pe proștii înfumurați, care cădeau în adînc și fărîme se făceau.

— Ascultați, interveni domnul Moore, care pînă atunci asistase ca spectator tăcut dar amuzat la această luptă cu vorbe și a cărui indiferență față de politica zilei ca și față de bîrfele ce circulau printre vecini îi dădea putința să fie judecător imparțial, dacă nu chiar apatic, al meritelor fiecărui combatant, v-ați împroșcat destul cu noroi unul pe celălalt, ați arătat cît de amarnic vă detestați și cît de răi vă credeți unul pe celălalt. În ce mă privește, ura mi se revărsa încă într-un șuvoi atît de puternic împotriva indivizilor care mi-au fărîmat ramele, încît nu mi-a mai rămas nici un strop pentru cunoștințele mele particulare și încă chiar și mai puțin pentru lucruri așa de vagi cum ar fi o sectă sau un guvern. Dar vă rog să mă credeți, domnilor, amîndoi păreți niște oameni foarte răi, după cum v-ați arătat ; mai răi decît v-aș fi putut eu bănui vreodată. Nu mai am curaj să rămîn toată noaptea alături de un răzvrătit și un blasfemator ca dumneata, Yorke ; și mai că n-aș îndrăzni să mă întorc spre casă cu o față bisericească atît de crudă și tiranică, după cum s-a arătat domnul Helstone.

— Eu totuși plec, domnule Moore, spuse parohul aspru ; hai cu mine sau nu, după cum vrei.

— Nu, nu-i rămîne de ales — are să *plece* cu dumneata, răspunse Yorke. E miezul nopții, ba chiar trecut ; și nu mai îngădui pe nimeni care să stea în picioare în casă la mine. Trebuie să plecați cu toții. Scutură clopoțelul. Deb, îi spuse slujnicei care răspunsese la chemare, scoate-i pe ăia din bucătărie, încuie ușile și du-te la culcare. Pe-aici vi-e calea, domnilor, continuă adresîndu-se oaspeților, și luminînd coridorul îi dădu pur și simplu pe ușă afară.

Își întîlniră tovarășii care veneau grăbiți și în neorînduială dinspre spatele casei ; caii erau la poartă ; încălecară și porniră, Moore rîzînd de brusca lor expediere, Helstone adînc indignat din aceeași pricină.

CAPITOLUL V

HOLLOW'S COTTAGE [1]

A doua zi, cînd se sculă dimineața, Moore era încă bine dispus. Și el și Joe Scott petrecuseră noaptea în fabrică, folosindu-se amîndoi de unele locuri amenajate pentru dormit și în aripa din față și în cea din spate a birourilor ; patronul se scula totdeauna foarte de dimneață, dar acum o făcuse chiar mai devreme decît de obicei ; îl trezi pe Scott cîntînd un cîntec franțuzesc în vreme ce se spăla.

— Va să zică nu sîntem la pămînt, așa-i, patroane ? strigă Joe.

— Nici de doi bani, *mon garçon* — adică băiatule — hai, scoală-te și să dăm o raită prin fabrică pînă nu vin lucrătorii, că vreau să-ți arăt ce plănuiesc pentru viitor. Totuși o s-avem mașinile, Joseph ; ai auzit vreodată de Bruce [2] ?

— Și de păianjen ? Da, cum să nu : am citit și eu istoria Scoției și se-ntîmplă să știu în privința asta cît și dumneavoastră ; și după cîte pricep vreți să spuneți că n-o să vă dați bătut.

— Așa e.

---

[1] În traducere : „Casa de pe vîlcea". Denumirea de *cottage* este dată caselor modeste de la țară sau din cartierele suburbane.

[2] *Robert Bruce* (1274—1329), rege al Scoției, care l-a învins în 1314 pe Eduard al II-lea al Angliei.

— Aveţi cumva bani lăsaţi acolo, în ţara dumneavoastră ? întrebă Joe în vreme ce îşi strîngea lucrurile cu care-şi improvizase culcuşul şi le punea la locul lor.

— În ţara mea ? Care-i ţara mea ?

— Cum care ? Franţa — nu ?

— Nu Franţa, asta în nici un caz. Întîmplarea că francezi au cucerit Anvers-ul, unde m-am născut eu, nu mă face deloc francuz.

— Atunci Olanda ?

— Nu sînt nici olandez : acuma confunzi Anvers-ul cu Amsterdamul.

— Flandra cumva ?

— Mi-e silă de ce vrei tu să laşi să se-nţeleagă, Joe ! Eu — şi flamand ! Am eu mutră de flamand ? — nasul butucănos şi proeminent, fruntea îngustă şi teşită, ochii albaştri spălăciţi, „*à fleur de tête*" [1] ? Sînt cumva numai trup şi picioare deloc, aşa cum arată un flamand ? Dar tu nici nu ştii cum arată — neerlandezii ăştia. Joe, eu sînt din Anvers : maică-mea a fost de-acolo, deşi se trăgea dintr-un neam franţuzesc, pricină pentru care vorbesc eu franţuzeşte.

— Dar tatăl dumneavoastră a fost din Yorkshire, de unde iese că şi dumneavoastră sînteţi puţintel de pe-aici ; şi oricine poate să vadă că sînteţi din sîngele nostru, dornic să faceţi bani şi să mergeţi mereu înainte cum sînteţi.

— Joe, eşti cam porc-de-cîine ; dar eu am fost dintotdeauna deprins, încă din tinereţe, cu obrăznicia asta ţărănească : *la classe ouvrière* — aşa se spune în Belgia muncitorilor — se poartă brutal cu patronii lor ; şi prin *brutal*, Joe, vreau să spun *brutalement*, ceea ce, probabil tradus exact ar suna *grosolan*.

— În ţara asta noi spunem deschis ce avem pe suflet ; iar preoţii ăştia tineri şi domnii cei mari de la Londra

[1] Bulbucaţi (fr.).

e miraţi că sîntem *neciopliţi*, da' nouă ne merge la inimă să le dăm pricină de mirare şi ne veselim de-a mai mare hazul cînd îi vedem cum holbează ochii cît cepele şi-şi întind mînuşiţele, de parcă le-ai azvîrli cu gunoi în faţă, şi pe urmă să-i auzim cum zic muşcîndu-şi vorbele alea scurte : „Vai ! Vai ! Ce sălbatici ! Ce blestemaţi !"

— Şi *sînteţi* sălbaici, Joe ; doar n-oţi fi crezînd că sînteţi civilizaţi, nu-i aşa ?

— Ei, aşa şi-aşa, aşa şi-aşa, patroane. Eu zic că noi ăştia, lucrătorii de prin fabrici de-aici din nord sîntem mult mai deştepţi şi ştim mult mai multe decît ştie fermierii ăia din sud. Negoţul ne ascute mintea ; iar cei de e mecanici, ca mine, e siliţi să gîndească. Ştiţi dumneavoastră ? Tot scotocind eu la maşinării şi altele dintr-astea, am ajuns să mă deprind ca atuncea cînd văd ceva să caut şi care-i pricina, şi deseori zăbovesc multă vreme la asemenea treburi ; ba a mai început să-mi placă să şi citesc şi-s dornic să aflu ce-or fi avînd de gînd ăia de zice că ne guvernează să facă pentru noi şi cu noi : şi e alţii încă mai deştepţi ca mine ; mulţi sînt printre flăcăii noştri unsuroşi de miroase a păcură, şi dintre vopsitorii cu pielea ba albastră, ba neagră e mulţi de au capul cît baniţa şi sînt în stare să-ţi lămurească ce zice într-o afurisită de aia de lege, la fel de bine ca şi dumneavoastră sau bătrînul de Yorke, da' mai e şi unii de nu prea ne au la inimă, cum e Christopher Sykes de la Whinbury şi scandalagiii cu gură mare ca diaconul ăsta al lui Helstone, Peter Irlandezul.

— Ştiu, Scott, tu te crezi băiat deştept.

— Ei, mă mai descurc şi eu ; mă pricep să spun care-i brînză şi care-i cretă, şi înţeleg destul de limpede că m-am folosit de prilejurile ce mi-au ieşit în cale, mult mai bine decît socotesc unii de primprejurul meu ; numa' că în Yorkshire e acum mii de oameni la fel de buni ca şi mine, şi vreo doi-trei încă şi mai de nădejde.

— Ești un om tare de ispravă — un flăcău minunat ; dar ți s-a cam suit la cap, începi să semeni cu un nătărău înfumurat cu toate balivernele astea ale tale, Joe ! Nu trebuie să crezi că dacă ai ajuns să ciugulești cîteva cunoștințe de matematici practice, și ai aflat despre unele fleacuri din elementele chimiei, uitîndu-te în fundul căzilor de vopsit, acuma ești un savant neluat în seamă ; și nu este cazul să presupui că dacă afacerile nu merg totdeauna ca pe roate, iar tu, și alții de-o seamă cu tine, mai rămîneți cîteodată și fără lucru și fără pîine, din pricina asta categoria voastră e o clasă de martiri și întreaga formă de guvernămînt sub care trăiți e bună de aruncat la gunoi. Ba mai mult decît atîta, nu este cazul să lași nici o clipă să se înțeleagă precum că toate virtuțile s-au refugiat în colibe și au părăsit pentru totdeauna casele cu acoperiș de ardezie. Să afli de la mine că urăsc din toată inima soiul ăsta de prostii, fiindcă știu foarte bine că omul este om oriunde s-ar afla, fie sub acoperiș de țiglă, fie sub acoperiș de paie, și că în orice făptură omenească, atîta vreme cît mai răsuflă, viciul și virtutea se găsesc întotdeauna amestecate, în proporții mai mari sau mai mici, iar proporțiile astea nu sînt hotărîte de ranguri. Am întîlnit nemernici care erau bogați și am întîlnit nemernici care erau săraci, după cum am întîlnit și nemernici care nu erau nici bogați și nici săraci, dar împliniseră dorința Agarei [1] și trăiau într-o bunăstare modestă și voioasă. Uite că ceasul se pregătește să sune de șase : dă-i drumul, Joe, și trage clopotul.

Era pe la jumătatea lunii februarie ; de aceea, zorile abia se pregăteau să se furișeze pe urmele nopții, să se strecoare cu o strălucire palâ prin întunecimile cafenii și să împrumute umbrelor o transparență neguroasă. În acea

[1] Personaj biblic, sclava lui Abraham și mama lui Ismael. Izgonită împreună cu fiul ei în pustie, s-a rugat atît pînă cînd un înger le-a arătat un izvor și astfel l-a putut scăpa de la moarte pe Ismael.

dimineață strălucirea se arăta mai palâ decît de obicei ; zarea dinspre răsărit rămînea fără culoare și nici o lumină nu venea s-o înviorezе. Dacă vedeai cu cîtă încetineală își ridica ziua pleoapele îngreuiate, cît de spălăcită îi era privirea aruncată peste coline, ai fi zis că văpăile soarelui se înecaseră cu totul în ultimele talazuri ale nopții. Răsuflarea acelei dimineți îi era la fel de rece ca și înfățișarea ; un vînt aspru scutura nămeții norilor de noapte care lăsau la vedere, pe măsură ce se ridicau domol — împrăștiind în urmă, de jur împrejurul zărilor, un cerc decolorat cu sclipiri de argint — nu albăstrime de cer, ci un strat de aburi încă și mai palizi. De plouat nu mai ploua, dar pămîntul era îmbibat de apă, pîrîiașele și bălțile se umpluseră dînd peste margini.

La ferestrele fabricii se vedea lumină, clopotul încă bătea cu putere, și-atunci copiii micuți dădură buzna înăuntru, cu prea mare îmbulzeală, și să sperăm că din pricina asta nu simțeau prea adînc ascuțimea frigului ; și, într-adevăr, prin comparație, poate că dimineața de-acum li se părea mai curînd blîndă decît aspră ; căci deseori în iarna aceea veniseră la muncă prin viscol, prin potopuri de ploaie, prin ger cumplit.

Domnul Moore stătea la intrare și le supraveghea trecerea : îi număra în vreme ce pătrundeau pe ușă ; celor care cam întîrziară le spunea cîte o vorbă de dojană, repetată apoi ceva mai tăios de către Joe Scott, în clipa cînd întîrziații ajungeau la locurile de muncă. Nici patronul și nici supraveghetorul nu le vorbeau cu răutate ; nu erau oameni răi, nici unul dintre ei, deși amîndoi păreau să fie aspri, fiindcă îi supuneau la amenzi pe delincvenții sosiți mult prea tîrziu : domnul Moore îi punea să plătească un *peni* de îndată ce intrau, și le atrăgea atenția că prima repetare a acestei abateri avea să-i coste doi *peni*.

Regulile de disciplină sînt în asemenea împrejurări necesare, fără îndoială, iar patronii cruzi și neomenoși stabileau reguli crude și neomenoase pe care, cel puțin în

vremea ce ne interesează pe noi, obişnuiau să le înăsprească în mod tiranic ; dar, cu toate că descriu personaje imperfecte (se va vedea că fiece personaj din cartea de faţă este mai mult sau mai puţin imperfect, pana mea refuzînd să schiţeze ceva în stil exemplar), nu mi-am asumat sarcina de a înfăţişa pe vreunele depravate sau de-a dreptul mîrşave. Pe chinuitorii de copii, pe stăpînii şi vătafii de sclavi îi las în seama temnicierului ; romancierul poate fi iertat pentru vina de a refuza să-şi murdărească paginile cu relatarea unor astfel de isprăvi.

În loc de asta, prin urmare, în loc de a chinui sufletul cititorului şi a-i aţîţa simţămîntul Mirării cu descrieri amănunţite de biciuri şi bătăi, sînt fericită să-l pot informa că nici domnul Moore şi nici supraveghetorul aflat în slujba lui n-au lovit vreodată vreun copil la ei în fabrică. Ce-i drept, Joe îi trăsese o dată o chelfăneală zdravănă unui fecior de-al lui fiindcă îl minţise şi stăruia în minciună ; dar la fel ca şi patronul său, avea prea mult sînge rece, era prea calm şi, de asemenea, înzestrat cu prea mult simţ de răspundere, pentru a face din pedepsele corporale altceva decît o întîmplare cu totul excepţională în purtarea faţă de tineri.

Domnul Moore dădu ocol fabricii sale, trecînd prin hala de filatură, prin hala vopsitoriei, prin ţesătorie, pînă ce zorii gălbejiţi se întremară prefăcîndu-se în zi. Pînă la urmă se înălţă şi soarele — sau cel puţin un disc alb, limpede, decolorat şi aproape la fel de rece ca un bloc de gheaţă — mijindu-se peste creasta întunecată a colinei, prefăcîndu-se în argint pe marginea lividă a norului de deasupra lui, şi privind apoi în jos, cu măreţie, către întreaga întindere a vizuinii sau vîlcelei înguste între ale cărei hotare ne aflăm împrejmuiţi. Se făcuseră ceasurile opt ; în fabrică luminile erau toate stinse ; se dădea semnalul pentru gustarea de dimineaţă ; copiii, eliberaţi de la muncă pentru o jumătate de ceas, se ocupau acum de micile căni de tablă unde se afla cafeaua şi de mărunţele săculeţe în care îşi aveau porţia de pîine. Să tragem nădejde că aveau mîncare destulă ; ar fi păcat să nu fie aşa.

Abia acum, în sfîrşit, domnul Moore părăsi curtea fabricii şi îşi îndreptă paşii spre locuinţă. De la fabrică şi pînă acolo era drum scurt, dar gardul viu şi talazurile înălţate pe amîndouă laturile cărării dintre ele păreau să inspire ceva asemănător unei senzaţii de izolare. Era o casă mică, spoită cu var, şi cu marchiză verde deasupra uşii ; tulpini subţiratice şi cafenii se înălţau din pămîntul grădinii, pe lîngă marchiza cea verde, de asemenea şi sub ferestre alte tulpine, văduvite acum de boboci şi de flori, prevesteau înmugurirea şi înflorirea plantelor căţărătoare ce-aveau să vină în zilele de vară. Dinaintea casei se afla o brazdă de iarbă cu margini frumos conturate ; marginile nu erau încă decît nişte grămăjoare de pămînt negru şi numai ici şi colo, prin unghere adăpostite, se iţeau abia ieşite din pămînt primele frişoare firave de ghiocei şi şofran, verzi ca smaraldul. Primăvara întîrzia ; fusese o iarnă grea şi nesfîrşită ; ultimii nămeţi de zăpadă abia dispăruseră dinaintea ploilor din ajun ; ce-i drept, pe coline rămăşiţele albe mai sclipeau încă, pătau văile şi încoronau piscurile ; pajiştea nu se înverzise, dar se luminase ca şi iarba de pe taluz şi din josul gardului viu de pe marginea drumeagului. Trei copaci aşezaţi unul aproape de altul alcătuiau un grup elegant împrejurul casei ; nu se înălţau semeţi, dar nefiind alţii prin apropiere păreau frumoşi şi impunători acolo unde creşteau. Aşa arăta locuinţa domnului Moore ; un cuib tihnit, prielnic pentru mulţumire şi meditaţie, dar un cuib înlăuntrul căruia aripile acţiunii şi ambiţiei nu puteau rămîne niciodată multă vreme adunate pe lîngă trup.

Aerul ei de confort modest nu părea să prezinte vreo atracţie specială pentru stăpîn ; în loc să intre numaidecît înăuntru, el luă dintr-un mic şopron un hîrleţ şi se apucă să lucreze prin grădină. Cam vreun sfert de

ceas săpă fără întrerupere ; în cele din urmă, totuşi, se deschise o fereastră şi un glas de femeie îi strigă :

— *Eh, bien ! Tu ne déjeunes pas ce matin ?* [1]

Răspunsul, ca şi restul discuţiei, urmară în franţuzeşte ; dar cum cartea de faţă este o carte englezească, am să le traduc în englezeşte :

— Masa e gata, Hortense ?

— Sigur că da ; e gata de o jumătate de ceas.

— Atunci sînt şi eu gata ; mi-e o foame de lup.

Aruncă hîrleţul şi intră în casă ; coridorul îngust îl conduse către un mic salon, unde o gustare alcătuită din cafea şi pîine cu unt, cu un supliment, cam neenglezesc, de compot de pere, stătea întinsă pe masă. Peste aceste bunătăţi trona doamna care vorbise de la fereastră. Înainte de a face vreun pas mai departe, se cuvine s-o descriu.

Părea puţin mai în vîrstă decît domnul Moore, să fi avut cam treizeci şi cinci de ani, era înaltă şi, deşi voinică, avea proporţii armonioase ; părul foarte negru, era în momentul de faţă pus pe bigudiuri de hîrtie ; culori aprinse în obraji, nas mic, ochi mici şi negri. Partea de jos a feţei părea mare în comparaţie cu cea de sus ; fruntea îi era mică şi destul de zbîrcită ; purta pe chip o expresie de iritare, lipsită însă de răutate ; în întreaga ei înfăţişare exista un aer pe care te-ai fi simţit înclinat să-l socoţi pe jumătate provocator şi pe jumătate amuzant. Lucrul cel mai ciudat era îmbrăcămintea : jupă de stofă şi un camizol de bumbac în dungi. Jupa era scurtă şi permitea să se vadă picioarele şi gleznele care, în ce priveşte simetria, lăsau mult de dorit.

Îţi vei fi închipuind, cititorule, că am descris o femeie deosebit de şleampătă ; nici pe departe. Hortense Moore (sora domnului Moore) era o persoană foarte ordonată şi foarte chibzuită ; jupa cazimolul şi bigudiurile al-

[1] Ei, ce faci ? În dimineaţa asta nu mai mănînci ? (Fr.)

cătuiau îmbrăcămintea ei de dimineaţă şi cu care fusese obişnuită dintotdeauna, în ţara de baştină, să-şi „vadă de treburile gospodăreşti". Nu se hotărîse să adopte obiceiurile englezeşti fiindcă era obligată să trăiască în Anglia ; rămînea la vechea ei modă belgiană, pe deplin mulţumită că faptul acesta reprezenta un merit.

Mademoiselle avea o excelentă părere despre sine, opinie nu cu totul neîndreptăţită, fiindcă era înzestrată cu unele calităţi autentice ; numai că le cam supraestima fondul şi intensitatea şi lăsa cu totul deoparte feluritele mici cusururi care le întovărăşeau. Niciodată n-ai fi putut-o convinge că este o persoană plină de prejudecăţi şi cu vederi înguste, că se dovedea prea sensibilă în ce priveşte propria-i demnitate şi importanţă şi prea înclinată să găsească jigniri în tot soiul de fleacuri ; nu era însă decît purul adevăr. În ciuda acestor lucruri, atunci cînd pretenţiile ei de distincţie nu întîmpinau piedici, iar prejudecăţile nu-i erau jignite, putea să fie destul de drăguţă şi prietenoasă. Faţă de cei doi fraţi (căci mai exista şi un Gérard Moore, în afară de Rober) dovedea un ataşament fără limite. Fiind singurii reprezentanţi în viaţă ai familiei lor scăpătate, deveniseră pentru ea nişte fiinţe aproape sacre : despre Louis, totuşi, ştia mai puţine lucruri decît despre Robert ; fusese trimis în Anglia cînd era băiat nevîrstnic şi îşi făcuse educaţia într-o şcoală englezească. Educaţia asta nefiind de natură să-l pregătească pentru negoţ — după cum, de asemenea, se poate ca înclinaţiile lui fireşti să nu-l fi împins către preocupări mercantile — atunci cînd năruirea perspectivelor de moştenire îi arătase că este nevoie să-şi croiască singur un drum în viaţă, alesese foarte trudnica şi foarte modesta carieră de profesor ; fusese pedagog într-o şcoală, şi se spunea că pe urmă trecuse preceptor într-o familie. De cîte ori vorbea despre Louis, Hortense afirma că are ceea ce ea numea *des moyens* [1],

[1] Posibilităţi intelectuale (fr.).

dar că este prea retras și prea sfios. Aprecierile ei despre Robert erau făcute pe alt ton și erau mai puțin moderate ; cu Robert se mîndrea foarte tare ; pentru ea era cel mai mare om din Europa ; în ochii surorii toate vorbele și fapele lui apăreau remarcabile și ea se aștepta ca și lumea cealaltă să-l socotească la fel ; nimic n-ar fi putut fi mai irațional, mai monstruos și mai infam decît dezacordul în orice privință cu părerile lui Robert — cu excepția dezacordului față de părerile ei.

Prin urmare, de îndată ce mai sus-pomenitul Robert se așeză la masă și ea îi servi o porție de compot de pere, tăindu-i apoi o tartină zdravănă, de modă belgiană, dădu drumul unui potop de mirări și nedumeriri în legătură cu isprava din noaptea trecută, adică distrugerea ramelor.

— *Quelle idée !* să le sfărîmi. *Quelle action honteuse ! On voyait bien que les ouvriers de ce pays étaient à la fois bêtes et méchants. C'était absolument comme les domestiques Anglais, les servantes sourtout ; rien d'insupportable comme cette Sarah, par exemple !* [1]

— Pare curată și harnică, observă domnul Moore.

— Pare ! Eu nu știu ce fel pare ; și nici nu spun că ar fi cu totul murdară și leneșă : *mais elle est d'une insolence !* [2] Ieri s-a certat cu mine un sfert de oră despre felul cum trebuie gătită carnea de vacă ; spunea că am fiert-o pînă am făcut-o numai zdrențe și că englezii n-ar fi niciodată în stare să înghită o asemenea mîncare cum este gustosul nostru *bouilli* [3], și că *le bouillon* [4] nu ar fi nimic altceva decît apă caldă și grasă, iar cît despre

---

[1] — Ce idee !... Ce treabă rușinoasă ! Se vede limpede că muncitorii din țara asta sînt în același timp și proști și răi. Absolut la fel ca și personalul de serviciu englez, mai ales slujnicele ; nimic nu poate fi mai greu de suportat decît această Sarah, de pildă ! (Fr.)

[2] Dar e de o obrăznicie ! (Fr.)

[3] Rasol (fr.).

[4] Supa (fr.).

choucroute [1] zice că nici nu s-ar atinge ! Despre putina pe care o avem în pivniță — excelent pregătită cu mîinile mele — a zis că e un hîrdău de lături, adică de mîncare pentru porci. Îmi scoate sufletul fata asta și nu mă pot totuși lipsi de ea, fiindcă ar însemna să luăm alta și mai îngrozitoare. La fel pățești și tu cu muncitorii — *pauvre cher frère !* [2]

— Mi-e teamă că nu te simți prea fericită în Anglia, Hortense.

— Frate dragă, e de datoria mea să mă simt fericită acolo unde te afli tu ; altminteri însă, există o mie de lucruri care mă fac să duc dorul orașului nostru de baștină. Aici toată lumea pare prost-crescută *(mal-elevé)*. Văd că obiceiurile mele sînt socotite ridicole : dacă se întîmplă ca vreo fată din fabrică să intre în bucătărie și să mă găsească îmbrăcată în jupă și camizol pregătind de mîncare (fiindcă după cum știi în Sarah nu mă pot bizui să gătească nici măcar un singur fel), rînjește ironic. Dacă accept cumva vreo invitație la ceai, ceea ce am făcut o dată sau de două ori, atunci bag de seamă că sînt lăsată cu totul la o parte ; nu mi se dă atenția care bineînțeles că mi se cuvine. Și din ce familie cu totul aleasă fac parte Gérarzii, după cum prea bine știm, la cel ca și Moorii ! Au tot dreptul să pretindă un anumit respect și să se simtă jigniți atunci cînd nu le este arătat. La Anvers am fost totdeauna tratată cu deosebită considerație ; aici s-ar zice că, de cîte ori deschid gura în societate, vorbesc englezește cu un accent ridicol, deși eu sînt întru totul convinsă că am o pronunție impecabilă.

— Hortense, la Anvers eram cunoscuți ca oameni bogați ; în Anglia nu ne-a știut nimeni decît de săraci.

— Exact ; și cît de interesați sînt oamenii. Uite, încă o dată, dragă frate, duminica trecută, dacă-ți aduci aminte,

---

[1] Varză murată (fr.).

[2] Sărmanul meu frate drag ! (Fr.)

era o vreme foarte umedă ; prin urmare m-am dus la biserică încălțată cu saboții mei cei negri și frumoși, încălțări pe care, într-adevăr, nimeni nu le-ar purta într-un oraș distins, dar pe care în țară am fost dintotdeauna obișnuită să-i pun cînd trebuia să merg pe drumuri noroioase. Te rog să mă crezi că de îndată ce am pășit pe culoarul dintre bănci, calmă și liniștită, cum sînt eu întotdeauna, patru doamne și tot atîția domni au început să rîdă și si-au ascuns fața în cartea de rugăciuni.

— Bine, bine ! Altă dată să nu-ți mai pui saboții. Ți-am mai spus și înainte că nu sînt chiar potriviți pentru țara asta.

— Cum, frate dragă, doar nu sînt saboți obișnuiți, din-tr-aceia din care poartă țăranii. Ascultă-mă pe mine, sînt *sabots noir, très propres, très convenables.* [1] La Mons și la Leuze — orașe nu prea depărtate de o capitală atît de elegantă cum este Bruxelles-ul — foarte rar se întîmplă ca persoanele respectabile să încalțe altceva cînd trebuie să umble pe vreme de iarnă. Să încerce cineva să se bălăcească pe vreo *chaussée* flamandă cu o pereche luată de la Paris *de brodequins, on m'em dirait des nouvelles !* [2]

— Lasă încolo Mons și Leuze și acele *chaussées* flamande ; cînd ești la Roma poartă-te cum se poartă romanii ; dealtminteri eu nu sînt chiar atît de sigur nici în privința jupei și camizolului tău. Nu văd niciodată vreo *lady* englezoaică îmbrăcată în lucruri dintr-astea. Întreab-o pe Caroline Helstone.

— Caroline ! *Eu* s-o întreb pe Caroline ? *Eu* să-i cer ei sfaturi în privința felului cum trebuie să mă îmbrac ? *Ea* trebuie să mă consulte *pe mine* în toate privințele ; e un copil.

[1] Saboți negri, foarte curați și foarte decenți (fr.).
[2] Ghete, ar avea ce să-mi audă urechile ! (Fr.)

— Are optsprezece sau cel puțin șaptesprezece ani ; e destul de mare ca să știe tot ce trebuie despre rochii, jupe și *chaussures* [1].

— N-o răsfăța pe Caroline, te implor, dragă frate ; nu-i da mai multă importanță decît i se cuvine. În clipa de față e modestă și fără fumuri : hai s-o păstrăm așa.

— Din toată inima. Vine azi-dimineață pe-aici ?

— Vine ca de obicei, la zece, pentru lecția de franceză.

— Despre ea n-ai impresia că te ia peste picior, nu-i așa ?

— Nici vorbă, mă apreciază mai mult decît toată cealaltă lume de pe-aici ; să nu uităm că ea are cele mai multe posibilități de a mă cunoaște îndeaproape : e convinsă că sînt o persoană educată, inteligentă, manierată și cu principii ; pe scurt, toate calitățile unui om de familie bună și binecrescut.

— O iubești cît de cît ?

— Că o iubesc — n-aș putea spune : eu nu sînt o ființă înclinată către pasiuni violente și, prin urmare, la mine prietenia rămîne lucrul pe care te poți bizui cu cea mai mare nădejde. Îi arăt solicitudine ca unei rude ; și situația ei trezește interes, iar pînă acum, felul cum se poartă ca elevă a avut darul mai degrabă de a spori decît de a micșora simpatia izvorîtă din alte pricini.

— La lecții se comportă destul de bine ?

— Față de *mine* se comportă ireproșabil ; dar îți dai seama, dragul meu frate, că folosesc o metodă bine calculată pentru a împiedica excese de familiaritate, a cîștiga stimă și a impune respect. Totuși, fiind înzestrată cu un spirit pătrunzător, îmi dau limpede seama că fata asta nu e scutită de defecte ; că în unele privințe lasă încă mult de dorit.

— Mai dă-mi o ultimă ceașcă de cafea, și cît o beau fii bună și distrează-mă cu o relatare a defectelor ei.

[1] Încălțăminte (fr.).

— Dragă frate, sînt fericită să văd că mănînci liniștit după o noapte atît de obositoare cum a fost noaptea trecută. Caroline, după cum îți spuneam, are defecte ; dar cu dibăcia mea de pedagog și cu grija aproape maternă pe care i-o port, ar putea să se mai îndrepte. Are fata asta din cînd în cînd ceva — un fel de reținere, cred — care mie nu prea îmi place fiindcă nu e destul de copilăroasă și de supusă ; și mai există în firea ei unele scînteieri de grabă necumpănită, care pe mine m-au tulburat. Și cu toate astea, de obicei, e cît se poate de liniștită, uneori chiar prea abătută și gînditoare. Dar, cu timpul, sînt sigură c-am s-o fac să fie mereu la fel de liniștită și cuviincioasă, fără să se mai lase pradă gîndurilor în chip inexplicabil. Niciodată nu sînt de acord cu ce nu poate fi înțeles.

— Nu pricep deloc relatarea asta a ta ; ce vrei să spui, de pildă, prin „grabă necumpănită" ?

— Poate că un exemplu ar fi explicația cea mai potrivită. După cum știi, din cînd în cînd o pun să citească versuri franțuzești, ca să facă astfel exerciții de pronunție. În decursul lecțiilor a citit foarte mult din Corneille și din Racine într-un mod serios, sobru — așa cum îmi place mie. Din cînd în cînd însă, lăsa să se vadă un soi de lîncezeală în lectura acestor mari scriitori, însă o lîncezeală ce venea mai mult din apatie decît din sobrietate, iar apatia este tocmai ce nu pot eu îngădui la cei care au norocul de a se bucura de îndrumările mele ; în afară de asta, nu este îngăduit să fii apatic atunci cînd studiezi opere exemplare. Ieri însă i-am pus în mînă un volum cu bucăți scurte și ușurele. Am trimis-o lîngă fereastră ca să învețe pe dinafară una dintre ele, și cînd m-am uitat la ea am văzut-o cum întoarce grăbită pagină după pagină și își strînge buzele. În chip evident cu dispreț, parcurgînd superficial micile poeme. Am certat-o. „*Ma cousine*, mi-a spus, *tout cela m'ennuie à mort.*" [1]. I-am atras atenția că asta e un limbaj cu totul nepotrivit. „*Dieu !* a exclamat atunci. *Il n'y a donc pas deux lignes de poésie dans toute la littérature française ?* [1] Am întrebat-o ce anume vrea să spună. Mi-a cerut frumos iertare, cu o supunere foarte la locul ei. După aceea a fost cuminte ; am văzut-o cum se uită la paginile cărții și zîmbește doar pentru sine ; și s-a pornit să învețe cu rîvnă. Peste o jumătate de oră a venit și s-a oprit în fața mea, mi-a înapoiat cartea, și-a încrucișat brațele, așa cum îi cer totdeauna să facă, și a început să recite bucata aceea scurtă a lui Chénier, *La Jeune Captive.* Dacă ai fi auzit cum a reprodus poezia aceasta și cum a rostit cîteva comentarii incoerente, după ce a terminat recitarea, atunci ai fi înțeles ce am vrut să spun prin „grabă necumpănită". Ai fi putut crede că Chénier este mai emoționant decît întregul Corneille și întregul Racine. Tu, dragul meu frate, care dispui de o inteligență atît de vie, ai să-ți dai seama că această preferință cu totul exagerată dovedește o minte necumpănită ; dar are noroc de o anumită educatoare. Am s-o fac să-și însușească un sistem, o metodă de gîndire, o stringență a opiniilor ; am s-o fac să capete un desăvîrșit control și putere de îndrumare a simțămintelor.

— Fără-ndoială, Hortense ; uite-o c-a sosit. Cred că umbra ei a trecut prin dreptul ferestrei.

— A ! Într-adevăr. A venit prea devreme — cu o jumătate de oră înainte de timpul stabilit. Fetițo, ce te-aduce aici înainte de a fi terminat eu cu masa ?

Întrebarea era adresată unei persoane care tocmai intra în cameră, o fată foarte tînără, îmbrăcată într-o pelerină de iarnă ale cărei falduri stăteau strînse cu oarecare grație în jurul unei siluete aparent subțiratice.

— Hortense, m-am grăbit să vin mai repede ca să văd ce faci și ce face Robert. Eram convinsă că amîndoi

[1] Dragă verișoară... toate astea mă plictisesc de moarte (fr.).

[1] Doamne !... Să nu existe oare nici măcar două rînduri de poezie în toată literatura franceză ? (Fr.)

o să fiţi necăjiţi din pricina celor întîmplate azi-noapte. Pînă acum dimineaţă n-am auzit nimic ; unchiu-meu mi-a spus la masă.

— Oho ! dar e nemaiauzit. Tu eşti de partea noastră ? Unchiul tău e de partea noastră ?

— Unchiul e tare furios ; dar mi se pare c-a fost cu Robert : n-a fost ? N-a fost cu dumneata pînă la Stilbro' Moor ?

— Da : am pornit într-un chip foarte războinic, Caroline ; dar prizonierii pe care ne duceam să-i eliberăm ne-au ieşit înainte la jumătatea drumului.

— N-a fost nimeni rănit, nu-i aşa ?

— Ei, nu ; doar Joe Scott s-a ros puţin la încheieturi, fiindcă i-au legat prea strîns mîinile la spate.

— Dar n-ai fost de faţă ? Nu erai împreună cu furgoanele cînd le-au atacat ?

— Nu ; omului îi e dat rareori norocul de a se afla de faţă cînd se întîmplă ceva la care ar dori în mod special să ia parte.

— Unde vrei să te duci acum dimineaţa ? L-am văzut pe Murgatroyd cum îşi înşeua calul în curte.

— La Whinbury : e zi de tîrg.

— Se duce şi domnul Yorke ; l-am văzut în gabrioletă. Întoarce-te împreună cu el.

— De ce ?

— E mai bine să fiţi doi decît unul singur, şi pe domnul Yorke nu-l duşmăneşte nimeni ; sau cel puţin oamenii săraci nu-l duşmănesc.

— Va să zică ar trebui să fie un fel de protector pentru mine, care sînt duşmănit ?

— Care eşti *neînţeles* : ăsta ar fi, probabil, cuvîntul. Ai să te întorci tîrziu ? — Are să se întoarcă tîrziu, verişoară Hortense ?

— E mai mult decît probabil : de cele mai multe ori are nenumărate afaceri de încheiat la Whinbury. Ţi-ai adus, fetiţo, caietul ?

— Da. Pe la ce oră ai să te întorci, Robert ?

— De obicei mă întorc pe la şapte. Vrei să fiu acasă ceva mai devreme ?

— Tare bine ar fi să te întorci pe la şase — ia încearcă ; acuma pe la şase nu e chiar întuneric de tot, dar la şapte s-a terminat de mult cu lumina zilei.

— Şi de ce fel de primejdie ţi-e teamă, Caroline, după ce lumina zilei s-a stins ? Care anume primejdie crezi că se iveşte peste mine dimpreună cu întunericul ?

— Nu prea ştiu dacă aş putea să spun exact despre ce mi-e frică, dar în vremurile astea ne gîndim cu toţii plini de teamă la prietenii noştri. Unchiu-meu zice că sînt nişte vremuri pline de primejdii ; şi tot el spune că proprietarii de fabrici nu prea sînt iubiţi.

— Şi eu, unul dintre cei mai puţin ? Nu-i ăsta adevărul ? Te sfieşti să vorbeşti deschis, dar în sufletul tău eşti convinsă că mă poate aştepta soarta lui Pearson, împotriva căruia au tras — da, e drept, nu din spatele unui gard viu, ci în propria lui casă, pe fereastra de pe scări, cînd se ducea să se culce.

— Ann Pearson mi-a arătat glonţul înfipt în uşa camerei, spuse Caroline foarte serioasă, în timp ce-şi împăturea pelerina şi o aşeza dimpreună cu fularul pe o măsuţă de lîngă perete, după care continuă : Ştii, pe toată întinderea drumului de aici şi pînă la Whinbury e un gard viu şi trebuie să mai treci şi pe lîngă livada abia plantată de la Fieldhead ; dar o să fii îndărăt la şase — ori mai devreme ?

— Sigur că o să fie, declară Hortense. Şi acum, fetiţo, pregăteşte-ţi lecţiile pentru repetiţie, cîtă vreme pun eu la fiert mazărea pentru prînz.

Şi după ce dădu indicaţiile cuvenite, ieşi din încăpere.

— Prin urmare crezi că am mulţi duşmani, Caroline, spuse domnul Moore ; şi, bineînţeles, ştii că nu mai am nici un fel de prieteni ?

— Nu că nu ai mai avea prieteni, Robert. Mai sînt încă sora dumitale, fratele dumitale Louis — pe care nu

l-am văzut niciodată — mai este domnul Yorke, şi mai este unchiu-meu ; în afară, bineînţeles, de mulţi alţii.

Robert zîmbi.

— Ai fi pusă în mare încurcătură dacă ar trebui să-i numeşti pe cei „mulţi alţii". Fii bună şi arată-mi caietul tău. Cît de cumplit te chinuieşti cu scrisul ăsta ! După cîte pot eu bănui, soră-mea ştie una şi bună : vrea neapărat să te formeze după modelul unei şcolăriţe flamande. Şi cărui fel de viaţă îi eşti tu hărăzită, Caroline ? Ce-ai să faci cu franţuzeasca, desenul, şi alte isprăvi după ce ai să le înveţi cum trebuie ?

— Pe bună dreptate poţi să spui „cum trebuie" ; fiindcă, după cum ştii, pînă cînd a început Hortense să se ocupe de mine, nu învăţasem mai nimic. Cît despre viaţa căreia îi sînt hărăzită, n-aş avea ce să zic : mă gîndesc să rămîn în casa unchiului meu pînă... şi aici şovăi.

— Pînă cînd ? — pînă ce moare ?

— Nu. Cum poţi spune una ca asta ! La moartea lui nu m-am gîndit niciodată — n-are decît cincizeci şi cinci de ani. Dar pînă cînd — să zicem, pînă ce întîmplarea mi-o oferi altă ocupaţie.

— Nişte perspective destul de incerte ! Eşti mulţumită cu ele ?

— Mai înainte eram. Ştii, copiii nu prea stau să se gîndească, sau dacă se gîndesc, gîndurile astea seamănă mai mult cu nişte visuri. *Acum* se întîmplă uneori să nu fiu chiar mulţumită.

— De ce ?

— Nu scot nici un ban — nu cîştig nimic.

— Ai pus degetul pe rană, Lina. Şi tu, prin urmare, vrei să cîştigi bani ?

— Da. Mi-ar plăcea să am o ocupaţie ; iar dacă aş fi băiat, nu mi-ar veni chiar atît de greu să găsesc. Am în minte un mijloc tare plăcut şi lesnicios de a învăţa o meserie şi de a-mi croi un drum în viaţă.

— Spune mai departe : hai s-auzim ce mijloc.

— Aş putea să învăţ meseria dumitale — fabricarea şi negustoria cu stofe : aş putea s-o învăţ de la dumneata, de vreme ce sîntem rude îndepărtate. Aş putea să fac muncă de birou, să ţin registrele, să scriu scrisorile, cîtă vreme dumneata te duci pe la tîrguri. Ştiu că doreşti cu aprindere să fii bogat ca să poţi plăti datoriile rămase de la tatăl dumitale ; poate aş fi în stare să-ţi dau o mînă de ajutor ca să te îmbogăţeşti.

— Să mă ajuţi *pe mine ?* La tine ar trebui să te gîndeşti.

— Mă gîndesc şi la mine ; dar omul trebuie oare să se gîndească totdeauna numai la el însuşi ?

— La cine altul să mă gîndesc ? La cine altul aş *îndrăzni* să mă gîndesc ? Săracii nu pot nutri multă slăbiciune pentru alţii ; datoria lor e să fie cît mai zgîrciţi.

— Nu, Robert...

— Ba da, Caroline. Sărăcia este de nevoie egoistă, închisă în sine, slugarnică, îngrijorată. Din cînd în cînd, inima unui om sărac, dacă se întîmplă să fie cine ştie cum mîngîiată de raze şi de rouă, poate creşte ca vegetaţia asta minunată din grădina pe care o vezi acolo într-o asemenea zi de primăvară, se poate simţi gata să-şi desfacă mugurii sau chiar să îmbobocească ; dar ea nu trebuie să dea frîu liber înclinărilor plăcute ; este nevoită să invoce prudenţa ca să se controleze în faţa suflării ei îngheţate, care-i la fel de neiertătoare ca şi orice vînt dinspre miazănoapte.

— În cazul ăsta nici o colibă n-ar putea să cunoască fericirea.

— Cînd vorbesc despre sărăcie nu mă gîndesc atît la sărăcia firească, obişnuită, a omului muncitor, cît la lipsurile chinuitoare ale omului încărcat de datorii ; ceea ce mă roade pe mine necontenit sînt necazurile unui om de afaceri sărac, încordat, ros de griji.

— Înfrăţeşte-te cu speranţa, nu cu grijile. Sînt unele idei care au prins rădăcini prea adînci în mintea dumitale. Poate că e un act de îngîmfare s-o spun, dar am impresia

că există ceva greşit în părerile dumitale cu privire la căile cele mai nimerite pentru a atinge fericirea. La fel ca şi în...

Urmă o a doua şovăire.

— Spune, Caroline, sînt numai urechi.

— În — (da ! trebuie să am curaj şi să spun adevărul) — în purtările — te rog ia seama, spun numai purtările — faţă de muritorii ăştia din Yorkshire.

— De multe ori ai vrut să-mi spui treaba asta, nu-i aşa?

— Da ; de multe — de foarte multe ori.

— Şi părţile rele din purtarea mea sînt numai de natură negativă, după cîte îmi închipui. Nu sînt mîndru : cu ce ar putea să se mîndrească un om aflat în situaţia mea? Nu sînt decît taciturn, nepăsător şi veşnic morocănos.

— Te porţi ca şi cum fiinţele acestea vii care sînt muncitorii n-ar fi decît nişte maşini, la fel cu ramele şi cuţitele dumitale : uite, acasă eşti cu totul altfel.

— Pentru cei de acasă nu sînt un străin, cum sînt pentru ţopîrlanii ăştia englezi. Trebuie să mă prefac şi să mă arăt bun faţă de ei, dar prefăcătoria nu este însuşirea mea de căpetenie. După cîte cred eu sînt nişte oameni lipsiţi de raţiune, pervertiţi ; fac tot ce le stă în putinţă să mă tragă îndărăt, cînd eu ard de nerădare să merg cît mai repede înainte. Dacă îi tratez cu dreptate, îmi fac pe deplin datoria faţă de ei.

— Bineînţeles: doar nu te-i fi aşteptînd să te iubească?

— Şi nici nu doresc.

— Aha ! exclamă sfătuitoarea clătinînd capul şi suspinînd adînc.

Şi cu această exclamaţie, menită să arate că vedea pe undeva o rotiţă stricată, dar nu-i stătea în putere s-o repare, se aplecă asupra cărţii de gramatică şi căută regula şi exerciţiul stabilite pentru ziua aceea.

— După cîte bănuiesc, nu sînt un suflet prea afectuos, Caroline ; simpatia unui foarte mic număr de oameni îmi este de ajuns.

— Te rog frumos, Robert, înainte de a pleca nu vrei să-mi ascuţi şi mie o pană ?

— Înainte de asta, lasă-mă să-ţi controlez caietul, ca totdeauna faci tu ce faci şi tragi liniile strîmbe... Uite aşa trebuie... Şi-acuma, penele : vrei una cu vîrf foarte subţire, nu ?

— Aşa cum le faci de obicei pentru Hortense şi pentru mine ; nu boante, ca ale dumitale.

— Dacă aş avea firea lui Louis, ar trebui să rămîn acasă şi să-mi consacru dimineaţa doar ţie şi lecţiilor tale ; aşa însă, trebuie s-o petrec în magazia de lînă a lui Sykes.

— De-acolo ai să cîştigi bani.

— E mai probabil că o să pierd.

Tocmai cînd termina de ascuţit penele, cineva îi aduse la portiţa grădinii calul cu şaua şi frîul puse după cum se cerea.

— Uite, mă aşteaptă Fred ; trebuie să plec. Înainte de toate am să mă uit să văd ce-a mai făcut primăvara prin partea dinspre miazăzi.

Părăsi camera şi străbătu grădina din spatele fabricii. Un strat gingaş de verdeaţă şi flori îmbobocite — ghiocei, şofran şi chiar ciuboţica cucului — surîdeau în soare lîngă zidul cald al fabricii. Moore culese de ici şi de colo cîte o floricică ori o frunză pînă cînd strînse un buchețel ; apoi se întoarse în salon, fură un fir de mătase din coşuleţul de lucru al surorii sale, legă florile şi le puse pe masa Carolinei.

— Şi-acuma : la revedere.

— Mulţumesc, Robert : tare-s frumoase ; aşa cum stau aici parcă ar fi scîntei de soare şi cer albastru ; la revedere.

Robert se duse pînă la uşă, se opri, deschise buzele pregătindu-se să vorbească, nu spuse nimic şi porni mai departe. Ieşi pe portiţă şi încălecă : peste o clipă sări jos

din şa, dădu dîrlogii lui Murgatroyd şi se întoarse în casă.

— Mi-am uitat mănuşile, spuse prefăcîndu-se că ia ceva de pe o măsuţă de lîngă perete ; pe urmă, ca şi cum chiar atunci i-ar fi trecut prin minte, adăugă : Cred că n-ai nici o treabă anume acasă, nu, Caroline ?

— N-am niciodată o treabă anume : cîteva perechi de ciorapi pentru copii, pe care mi-a spus doamna Ramsden să le împletesc fiindcă îi trebuie la coşul milosteniei ; dar ăştia pot să mai aştepte.

— Fir-ar să fie... vîndut, coşul ăsta al milosteniei ! Niciodată n-a avut vreo unealtă nume mai potrivit. Mai mare milostenie decît asta — şi cu ce cuprinde, şi cu preţurile — nici nu se poate închipui ; dar văd ceva la tine, o foarte mică încreţitură la colţurile buzelor, care îmi spune că îi cunoşti meritele tot la fel de bine cum le cunosc şi eu. Atunci dă uitării coşul milosteniei şi în schimb petrece-ţi ziua aici. Unchiului tău n-are să i se rupă inima dacă n-o să fii acasă ?

Caroline zîmbi.

— Nu.

— Soldăţoiul naibii ! Aş îndrăzni şi eu să spun că nu, mormăi Robert. Atunci rămîi să mănînci la prînz cu Hortense ; o să se bucure că-i ţii tovărăşie ; şi eu mă întorc la vreme. Seara o să citim ceva : luna răsare la opt şi jumătate, iar la nouă am să merg cu tine pînă la casa parohială. Vrei ?

Fata încuviinţă dînd din cap ; şi ochii i se aprinseră.

Moore mai zăbovi acolo două minute ; se aplecă peste masa unde şedea Caroline şi-şi aruncă privirile pe cartea ei de gramatică, pipăi vîrful penei, luă în mînă buchetul şi se uită la el ; calul bătea nerăbdător din copite ; Fred Murgatroyd îşi dregea glasul şi tuşea la portiţă ca şi cum s-ar fi minunat ce Dumnezeu putea să facă stăpînu-său.

— La revedere, spuse din nou Moore şi în cele din urmă plecă.

Peste zece minute, cînd reveni în cameră, Hortense văzu cu multă mirare că eleva ei încă nici nu-şi începuse exerciţiul.

CAPITOLUL VI

CORIOLAN

În dimineaţa aceea Mademoiselle Moore a avut parte de o elevă cam distrată. Caroline uita mereu explicaţiile date de educatoare, suporta fără nici o umbră de supărare mustrările ce se revărsau asupra ei pentru lipsa de atenţie. Cum stătea în bătaia soarelui, lîngă fereastră, s-ar fi zis că odată cu blînda lui căldură primea şi o mîngîiere care o făcea în acelaşi timp şi fericită şi ascultătoare. În dispoziţia asta sufletească arăta ea sub cea mai plăcută înfăţişare, iar această cea mai plăcută înfăţişare merita să fie privită.

Nu-i fusese refuzat harul frumuseţii. Nu era neapărat nevoie s-o cunoşti bine ca să-ţi placă ; era îndeajuns de atrăgătoare ca să-ţi placă chiar şi de la prima vedere. Înfăţişarea îi era potrivită cu vîrsta : copilărească, zveltă, suplă ; fiece rotunjime era armonioasă, toate părţile trupului bine proporţionate ; avea chipul expresiv şi blînd, ochi frumoşi şi dăruiţi uneori cu priviri cuceritoare, ce mergeau drept la inimă vorbind deschis şi duios simţămintelor. Gura era într-adevăr minunată, iar pielea fină ; avea o podoabă de păr castaniu pe care se pricepea să-l aranjeze cu gust ; buclele îi stăteau bine şi cu bucle fusese dăruită din belşug. Felul cum se îmbrăca dovedea

fineţe : croiala deloc ţipătoare, materialele departe de a fi scumpe, dar în culori potrivite să contrasteze plăcut cu tenul ei alb şi cusute astfel încît să-i împodobească silueta graţioasă. Rochia de iarnă de acum era din lînă de aceeaşi nuanţă blîndă ca şi părul castaniu ; gulerul micuţ din jurul gîtului era pus peste o panglică roşie şi prins cu o fundă tot roşie ; alte podoabe nu mai avea.

Atît despre înfăţişarea Carolinei Helstone : cît despre firea şi mintea ei, dacă le avea cumva, ele au să se arate singure, la vremea potrivită.

Legăturile ei de rudenie vor fi îndată lămurite. Era copilul unor părinţi care se despărţiseră curînd după naşterea ei, din pricină că nu se potriveau ca fire. Maică-sa era soră vitregă cu tatăl domnului Moore ; astfel, fără să existe între ei nici o legătură de sînge, putea să se socotească, oarecum mai de departe, vară cu Robert, Louis şi Hortense. Tatăl fusese frate cu domnul Helstone — un om despre a cărui fire prietenii nu erau bucuroşi să-şi aducă aminte după ce moartea îi încheiase toate socotelile pămînteşti. Pe nevastă-sa o făcuse nefericită : cele ce se spuneau despre el şi despre care se ştia că sînt adevărate creaseră o impresie de probabilitate pentru cele răspîndite fără temei în legătură cu fratele său mult mai cumsecade. Caroline nu o cunoscuse niciodată pe maică-sa, fiindcă fusese despărţită de ea din fragedă copilărie şi nu o mai întîlnise după aceea ; taică-său murise destul de tînăr, iar unchiul ei, parohul, fusese singurul care vreme de cîţiva ani îi purtase de grijă. După cum ştim, nu era nici prin fire şi nici prin obiceiuri un om tocmai potrivit pentru creşterea unei fete : cu educaţia ei nu-şi prea bătuse capul ; poate că nu s-ar fi preocupat cîtuşi de puţin de asta, dacă bietul copil nu şi-ar fi dat singur seama că e neglijat şi n-ar fi cerut din cînd în cînd să i se acorde puţină atenţie şi posibilitatea de a obţine măcar o seamă de cunoştinţe fără de care nu s-ar fi putut descurca. Cu toate acestea

vea încă simţămîntul că este mai prejos decît s-ar fi cuenit şi cunoştinţele ei mult mai puţine decît ale altor fete e aceeaşi vîrstă şi cu situaţii asemănătoare ; iată de ce ăspunsese cu multă bucurie binevoitoarei propuneri făute de verişoara ei Hortense de a o învăţa franţuzeşte şi roderie fină, la scurtă vreme după ce aceasta din urmă osise la Hollow's Mill. La rîndul său, Mademoiselle Moore ra încîntată de îndatorirea asta, fiindcă îi dădea putinţa ă se socotească personaj important ; îi făcea mare plăcere ă fie mai-marea unei eleve ascultătoare şi totodată isteţe. luase pe Caroline chiar aşa cum se considera ea însăşi, ca fată ce nu învăţase după nici un sistem anume, ba chiar e-a dreptul ignorantă ; iar tunci cînd îşi dăduse seama că ăcea progrese rapide şi spectaculoase, nu le pusese pe ama talentului sau uşurinţei la învăţătură ale elevei, ci umai şi numai pe seama superiorităţii metodei sale de redare ; cînd văzu că, deşi nepricepută în chestiunile rutină, Caroline avea totuşi unele cunoştinţe — nesismatizate dar foarte diverse — descoperirea nu-i prose nici o mirare, deoarece continua să-şi închipuie că umai din conversaţiile cu ea izbutise fata, pe nesimţite, ajungă la asemenea comori. La aceeaşi părere rămînea dacă era silită să observe că eleva ştie multe despre luuri cu privire la care ea ştia foarte puţin ; părerea asta -avea nici un fel de logică, însă Hortense rămînea neclintă în credinţa ei.

Mademoiselle, care se fălea că este înzestrată cu *„un sprit positif“* [1] şi că punea în practică o preferinţă hotărîtă faţă de studiul teoretic, îşi silea pe cît îi stătea în utinţă verişoara să adopte aceeaşi atitudine. O chinuia ără încetare cu gramatica limbii franceze şi, considerînd sta drept cel mai folositor exerciţiu, o punea să facă nterminabile *„analyses logiques“*. Asemenea *„analyses“* rau departe de a fi un deosebit izvor de plăcere pentru aroline ; credea că ar fi putut învăţa franţuzeşte la

[1] Un spirit realist (fr.).

fel de bine şi fără ele şi drămuia în chip excesiv timpul consacrat luptei cu *„propositions, principales, et inci-dentes“* ; cu deosebirile dintre *„incidente determinative“* şi *„incidente applicative“* ; cu rezolvarea problemei dacă o propoziţiune era *„pleine“*, *elliptique“* sau *„implicite“*. Uneori se rătăcea prin asemenea labirint, şi dacă se rătă-cea, obişnuia din cînd în cînd (în vreme ce Hortense se afla la etaj unde îşi scotocea sertarele — o inexplicabilă ocupaţie care îi răpea mult timp în fiecare zi aranjînd, deranjînd, rearanjînd şi contraaranjînd) să-şi ia cartea şi să se ducă în clădirea birourilor, la Robert, şi cu aju-torul lui să descîlcească pasajele prea încîlcite. Domnul Moore avea o minte limpede, bine echilibrată ; aproape de îndată ce-şi arunca ochii pe micile încurcături ale Caro-linei, ele păreau să se dizolve sub privirile lui : în num două minute îi lămurea totul — în două vorbe îi dăd cheia enigmei. Şi se gîndea atunci cît de incompara mai repede ar fi putut să înveţe dacă Hortense i-ar fi e plicat la fel ca Robert ! Răsplătindu-l cu un zîmbet p de admiraţie şi recunoştinţă, mai degrabă aşternut la p cioare decît ridicat înspre ochii lui, părăsea cu părere rău fabrica, întorcîndu-se în casă, iar apoi, după ce t mina exerciţiul sau încheia cu bine adunarea (căci Mac moiselle Moore îi dădea şi lecţii de aritmetică), ar fi do ca natura s-o fi făcut băiat şi nu fată, să-i fi putut pr pune lui Robert s-o ia ca secretar şi să fi stat cu el î clădirea birourilor, în loc să stea cu Hortense în salo

Cîteodată — dar asta se întîmpla foarte rar — pe trecea noaptea la Hollow's Cottage. Uneori în timpul acestor vizite Moore era plecat, dus după treburi de negoţ ; alteori se întîmpla să fie oaspete al domnului Yorke ; adesea avea cîte un vizitator cu care purta discuţi în altă cameră ; dar se mai întîmpla, de asemenea, s fie şi acasă, să n-aibă treabă, şi să poată sta în voie d vorbă cu Caroline. Cînd se întîmpla aşa, ceasurile ser parcă plecau în zbor : treceau înainte de a putea fi numă-

rate. Cînd toţi trei verii se aflau laolaltă, nu exista în toată Anglia o încăpere mai plăcută decît acel mic salon. Cînd nu preda, nu bătea pe nimeni la cap sau nu gătea, Hor-tense era departe de a fi posomorîtă ; se obişnuise ca seara să se destindă şi să fie drăguţă cu ruda ei de neam englezesc. Exista de asemenea un mijloc de a o face să fie încîntătoare, convingînd-o să-şi ia ghitara şi să cînte acompaniindu-se cu ea ; atunci devenea într-adevăr un om cu adevărat agreabil ; cum se pricepea bine să cînte la ghitară şi avea şi o voce caldă, nu era neplăcut să stai şi s-o asculţi ; şi ar fi fost cît se poate de plăcut, dacă firea ei formalistă şi înclinaţia de a-şi da importanţă nu i-ar fi influenţat strădaniile, aşa cum îi stăpîneau ges-turile şi îi modelau înfăţişarea.

Eliberat de sub jugul treburilor, domnul Moore era dacă nu vioi el însuşi, cel puţin un spectator plin de bunăvoinţă la vioiciunea Carolinei, un ascultător plin de răbdare al vorbelor ei şi gata să-i răspundă la orice întrebări. Era o persoană lîngă care îţi făcea plăcere să stai, împrejurul căreia era agreabil să te învîrteşti adre-sîndu-i-te sau chiar privindu-l. Uneori chiar mai mult decît atît — era însufleţit, plin de bunăvoinţă şi prietenos.

Un singur necaz : puteai fi sigur că a doua zi de di-mineaţă avea să fie din nou îngheţat ; şi oricît de mult s-ar fi părut că se bucură, în felul său reţinut, de ase-menea reuniuni, rareori contribuia la repetarea lor. Îm-prejurarea aceasta nedumerea profund mintea lipsită de experienţă a verişoarei. „Dacă aş avea la dispoziţie, se gîndea, mijlocul de a produce fericire, l-aş folosi cît mai des ; i-aş menţine strălucirea prin folosinţă, şi nu l-aş lăsa săptămîni la şir aruncat cine ştie unde, ca să ru-ginească.“

Avea totuşi grijă să nu-şi pună în practică teoria. Oricît de mult îi plăceau vizitele de seară la vilă, niciodată nu venea fără să fie chemată. Ba deseori se întîmpla ca atunci cînd Hortense stăruia cu invitaţia, ea să refuze, fiindcă

Robert nu-i urma pilda sau i-o urma cu prea puţină tragere de inimă. În dimineaţa de atunci era prima oară cînd o invitase el însuşi, din proprie iniţiativă ; şi, în afară de asta, îi vorbise cu atîta gingăşie, încît auzindu-l simţise un fior de bucurie destul de puternic pentru a-şi păstra veselia tot restul zilei.

Dimineaţa se scurse ca de obicei. Mademoiselle, totdeauna cu sufletul la gură din pricina treburilor, şi-o petrecu alergînd de la bucătărie în salon — ba certînd-o pe Sarah, ba controlînd exerciţiile Carolinei sau ascultînd-o la lecţia dată pentru repetiţie. Oricît de fără greşeală ar fi fost îndeplinite aceste îndatoriri, educatoarea nu rostea cuvinte de laudă : era un principiu al ei acela că laudele nu se pot împăca în nici un fel cu demnitatea unui profesor, pe cîtă vreme reproşurile, mai mult sau mai puţin justificate, rămîneau totdeauna indispensabile. Era convinsă că cearta necontenită, mai aspră sau mai blîndă, ar fi absolut necesară pentru menţinerea autorităţii ; şi dacă era cu neputinţă de găsit vreo greşeală în legătură cu lecţiile, atunci purtarea, aerul, îmbrăcămintea sau mina elevei trebuiau neapărat corectate.

Scandalul obişnuit se producea cam pe la vremea prînzului, cînd Sarah aducea totuşi pînă la urmă bucatele în cameră şi aproape că le azvîrlea pe masă, cu o privire care spunea foarte limpede : „De cînd sînt n-am mai gătit pînă acum asemenea porcărie ; nici de dat la cîini nu-i bună". În ciuda dispreţului arătat de Sarah, mîncarea era destul de gustoasă. Supa era un fel de piure de mazăre uscată, pregătit de Mademoiselle în timp ce rostea amare jeluiri cu privire la faptul că în nefericita asta de ţară a Angliei nu era cu putinţă să găseşti nişte fasole. Urma apoi o mîncare cu carne — gătită într-un mod necunoscut, dar presupusă a fi un mişmaş — împănată ciudat cu bucăţele de pîine, condimentată cam curios, dar nu neplăcut, şi coaptă într-o formă, un fel de mîncare cam bizar, dar nici pe departe lipsit de savoare. Verdeţuri combinate ciudat alcătuiau garnitura de legume ; pe urmă o plăcintă de fructe, zaharisite după o reţetă născocită de *„grand'mère"* [1] a doamnei Gérard Moore, şi după al cărui gust s-ar fi părut că zahărul fusese înlocuit cu *„mélasse"*, încheia masa.

Caroline nu avea nimic împotriva acestei bucătării belgiene : într-adevăr, variaţia îi făcea chiar plăcere, şi proceda foarte judicios, fiindcă de-ar fi manifestat vreo nemulţumire în privinţa asta, ar fi pierdut pentru totdeauna favorurile ce-i erau acordate de Mademoiselle ; o crimă veritabilă ar fi putut fi cu mai multă uşurinţă iertată decît vreun semn de nemulţumire faţă de mîncărurile străine.

Curînd după masă, Caroline o îndupleca pe varaeducatoare să meargă sus ca să se îmbrace ; manevra asta cerea îndemînare. A lăsa să se înţeleagă că jupa, camizolul şi bigudiurile de hîrtie erau nişte obiecte odioase, sau orice altceva în afară de articole cu deosebite calităţi, ar fi fost o crimă. Prin urmare orice încercare prematură de a le grăbi dispariţia ar fi fost neînţeleaptă şi ar fi avut probabil drept urmare păstrarea aceleiaşi îmbrăcăminţi pentru tot restul zilei. Evitînd cu grijă orice stînci şi nisipuri mişcătoare, eleva reuşi totuşi, sub pretextul că ar simţi nevoia unei schimbări de decor, să-şi ducă profesoara pînă la etaj şi, odată ajunse în dormitor, s-o convingă de lipsa de rost a unei reveniri în acelaşi loc, spunîndu-i că ar putea foarte bine să-şi facă toaleta chiar atunci ; iar în vreme ce Mademoiselle ţinea o predică solemnă asupra meritelor ei gigantice cîştigate prin dispreţul faţă de toate frivolităţile modei, Caroline o dezbrăcă de bluză, o înveşmîntă într-o rochie modestă, îi aranjă gulerul, părul etc. şi o făcu să arate foarte prezentabil. Dar ultimele amănunte Hortense ţinea să le desăvîrşească ea însăşi, iar aceste ultime amănunte constară dintr-un batic gros legat în jurul gîtului şi un

[1] Bunica (fr.).

șorț mare și negru, ca de servitoare, care strica totul. Pentru nimic în lume n-ar fi apărut Mademoiselle în propria-i casă fără baticul cel gros și fără șorțul cel uriaș : primul constituia un incontestabil element de moralitate — era cu totul nepotrivit să nu porți un *fichu ;* al doilea era emblema unei bune gospodine — s-ar fi zis că, după părerea ei, în felul acesta realiza o importantă economie în bugetul fratelui. Cu propriile ei mîini confecționase și prezentase Carolinei asemenea articole de îmbrăcăminte ; și unica neînțelegere mai serioasă ce avusese loc între ele, și care încă mai lăsase urme de amărăciune în sufletul verișoarei mai vîrstnice, pornise din refuzul celei mai tinere de a accepta și folosi vreunul dintre aceste elegante cadouri.

— Eu port rochii închise la gît și cu guler, spusese Caroline, și dacă aș mai pune și baticul, aș simți că mă înăbuș ; pe urmă, șorțurile mele scurte sînt la fel de bune ca și ăsta foarte lung : prefer să nu le schimb.

Totuși, datorită perseverenței, Hortense ar fi izbutit probabil s-o silească la pomenita schimbare, dacă nu s-ar fi întîmplat ca domnul Moore să audă o discuție pe această temă și să decidă că șorțurile micuțe ale Carolinei sînt destul de bune și că, după cîte socoate el, fiind încă doar un copil, pentru moment se putea lipsi și de *fichu,* mai ales că buclele îi erau lungi și îi ajungeau aproape pînă la umeri.

Împotriva părereilor lui Robert nu exista apel, așa că sora se văzu nevoită să cedeze ; dar rămînea hotărît împotriva grației nostime a îmbrăcămintei purtate de Caroline și a farmecului înfățișării ei distinse ; ceva mai trainic și mai casnic considera ea că ar fi fost *„beaucoup plus convenable“* [1].

După-amiaza fu consacrată cusutului. Ca mai toate doamnele belgiene, Mademoiselle mînuia acul cu deosebită îndemînare. Nici prin minte nu-i trecea că ar fi o risipă de vreme să dedice nenumărate ceasuri broderiei fine, lucrului la dantele, atît de distrugător pentru ochi, unor minunate împletituri și, înainte de toate, celui mai atent țesut de ciorapi. Era oricînd gata să-și piardă o zi întreagă cu țesutul a două găuri de ciorap și să considere că și-a îndeplinit cu noblețe „misiunea“ după ce a terminat. Încă unul dintre necazurile Carolinei consta în faptul că era condamnată să învețe acest sistem străin de reparare, care era executat fir cu fir, așa fel ca să imite desăvîrșit însăși țesătura ciorapului — îndeletnicire teribil de obositoare, dar socotită de Hortense Gérard și de nenumărate generații ale străbunelor ei drept una dintre cele dintîi „îndatoriri ale femeii“. Ei însăși i se puseseră în mînă ac, bumbac și un ciorap îngrozitor de prăpădit, încă în vremea cînd pe căpșorul negru purta bonetă de copil ; ceea ce fusese considerat drept *„hauts faits“* [1] în privința priceperii sale la țesut fusese expus în fața cunoștințelor înainte ca ea să fi împlinit șase ani, iar cînd descoperise prima oară că verișoara Caroline era profund ignorantă în aceste cunoștințe de cea mai mare însemnătate posibilă, aproape plînsese de mila tinereții ei neglijate în asemenea hal.

Fără să piardă o clipă, făcu rost de o pereche de ciorapi lungi prăpădiți, din călcîiele cărora nu mai rămăsese nici urmă, și o puse pe ignoranta englezoaică să-i repare ; corvoada fusese începută cu doi ani în urmă, dar Caroline mai avea și acum în coșul ei de lucru ciorapii aceia. În fiecare zi înfigea de cîteva ori acul, ca un mijloc de pocăință întru iertarea păcatelor. Deveniseră pentru ea o grea povară ; mare plăcere i-ar mai fi făcut să-i arunce în foc ; ba într-un rînd, văzînd-o stînd cu ei în poală și oftînd din greu, domnul Moore propusese o incinerare în cadru intim la el în birou, însă Caroline știa că n-ar fi fost înțelept să accepte propunerea — singurul rezultat posibil fiind o nouă pereche de ciorapi, probabil

[1] Mult mai potrivit (fr.).

[1] Isprăvi deosebite (fr.).

într-o stare încă şi mai jalnică : şi a rămas, de aceea, la relele cu care se obişnuise.

Toată după-amiaza cele două doamne au stat şi au cusut, pînă ce ochii şi degetele, ba chiar şi mintea uneia dintre ele au obosit. După prînz cerul prinsese a se întuneca ; începuse din nou să plouă, o ploaie zdravănă ; temeri tainice începură să se strecoare în sufletul Carolinei : te pomeneşti că domnul Sykes ori domnul Yorke au să-l convingă pe Robert să rămînă la Whinbury pînă se mai limpezea vremea, iar în privinţa asta nu se arăta pînă acum nici un semn. Sunase ceasul cinci şi timpul se scurgea întruna ; norii continuau să se reverse : vaierul vîntului începuse să freamăte peste acoperişul casei. Ziua părea aproape de sfîrşit ; focul din salon răspîndea în căminul deschis o dogoare roşie, ca lumina apusului de soare.

— Pînă nu răsare luna n-are să se însenineze, spuse Mademoiselle Moore ; prin urmare, nu încape îndoială că pînă atunci frate-meu n-are să se înapoieze ; şi chiar că mi-ar părea rău s-o facă. Noi o să bem cafeaua ; degeaba l-am aşteptat pe Robert.

— Am obosit. Pot să las acum lucrul, verişoară ?

— Poţi, de vreme ce s-a făcut prea întuneric şi nu mai vezi să ţeşi cum se cuvine. Strînge-l ; aşază-l frumos în coş ; pe urmă du-te la bucătărie şi pofteşte-o pe Sarah să aducă *le goûter*, sau ceaiul, cum îi spuneţi voi.

— Dar încă n-a bătut şase : ar mai putea să vină.

— Nu vine, îţi spun eu. Pot să-i calculez fiece mişcare. Doar îl cunosc pe frate-meu.

Nesiguranţa e supărătoare, dezamăgirea amară. Cu un prilej sau altul, asta a simţit-o oricine. Ascultînd de porunca Hortensei, Caroline se duse în bucătărie. Sarah stătea la masă şi îşi cosea o rochie.

— Eşti aşteptată să aduci cafeaua, spuse fata pe un ton lipsit de vlagă ; apoi îşi rezemă braţul şi capul de

poliţa de deasupra vetrei şi rămase ca pierdută acolo, lîngă foc.

— Ce sfîrşită arătaţi, domnişoară ! Şi asta numai din pricină că verişoara dumneavoastră vă pune să munciţi atîta vreme. E o ruşine !

— Nici vorbă de aşa ceva, Sarah, veni scurt răspunsul.

— Ehei ! Lăsaţi că ştiu eu. Uite, sînteţi gata să vă porniţi pe plîns şi nu de alta, numai pentru că toată ziua aţi stat pironită pe scaun. Pînă şi unui pisoi i-ar veni lehamite, dacă ar sta aşa, toată ziua, ca închis în colivie.

— Sarah, stăpînul tău are obicei să se întoarcă devreme acasă de la tîrg, dacă e vreme ploioasă ?

— Aproape niciodată ; doar astăzi numai, el ştie de ce, a făcut altfel.

— Cum adică ?

— S-a întors ; sînt sigură că l-am văzut pe Murgatroyd trecînd cu calul prin curte, pe drumul din spate, şi asta chiar acum cinci minute, cînd m-am dus la pompă să iau nişte apă. Cred că era cu Joe Scott la birouri.

— Ţi s-a părut ţie.

— Cum adică să mi se pară mie ? Doar îi cunosc bine calul, nu credeţi ?

— Dar chiar pe el nu l-ai văzut.

— Nu, da' i-am auzit glasul. Îi spunea lui Joe Scott ceva despre cum a descurcat toate treburile şi toate necazurile şi că n-o să treacă o săptămînă pînă ce au să sosească la fabrică un rînd de rame noi ; şi că de data asta are să angajeze patru soldaţi din cazarma de la Stilbro' ca să păzească furgonul.

— Ce faci, Sarah, îţi coşi o rochie ?

— Da ; vi se pare că-i drăguţă ?

— Foarte frumoasă ! Pregăteşte cafeaua. Uite, îţi termin eu de croit mîneca asta, şi-am să-ţi dau şi ceva să-ţi faci o garnitură. Am nişte panglică de saten îngustă de-o culoare numai potrivită cu materialul.

— Sînteţi foarte drăguţă, domnişoară.
— Dă-i zor, ca o fată bună ce eşti ; dar mai înainte pune ghetele domnului lîngă foc ; cînd o veni să-şi scoată cizmele. Îl aud — uite-l că vine.
— Ce faceţi, domnişoară ? Nu tăiaţi bine stofa !
— Ai dreptate, dar n-am tăiat decît un pic : aşa că nu-i nici o pagubă.
Uşa bucătăriei se deschise şi domnul Moore intră ud leoarcă şi înfrigurat. Fără să părăsească masa de croit, Caroline se întoarse pe jumătate, dar numaidecît îşi reluă ocupaţia, ca şi cum pentru o pricină anume ar fi vrut să mai cîştige un minut. Cum stătea aplecată asupra lucrului, faţa îi era ascunsă ; încerca să-şi stăpînească trăsăturile şi să le ascundă expresia, dar nu izbuti : cînd în cele din urmă se întoarse către domnul Moore, întreaga-i înfăţişare strălucea.
— Renunţasem să te mai aşteptăm, îi spuse ; ziceau că n-o să mai vii.
— Doar am promis că mă întorc devreme ; *tu* mă aşteptai, nu-i aşa ?
— Nu, Robert : nu mai îndrăzneam, cînd vedeam cum plouă afară. Eşti ud şi te-a pătruns frigul — schimbă totul de pe dumneata : dacă o să răceşti, am să mă — o să ne socotim şi noi vinovate într-o oarecare măsură.
— Nu-s chiar atît de ud : mantaua de călărie e impermeabilă. N-am nevoie decît de încălţăminte uscată. Aşa... ce bine e lîngă foc, după ce ai înfruntat vîntul şi ploaia cale de cîteva mile.
Rămăsese în picioare, lîngă vatra din bucătărie ; Caroline stătea lîngă el. Bucurîndu-se de strălucirea molcomă a focului, domnul Moore îşi ţinea privirile aţintite la alămurile lucitoare de pe poliţa de deasupra. Cînd se întîmplă să-şi coboare pentru o clipă privirea, aceasta i se opri pe un chip ridicat spre el, un chip îmbujorat, zîmbitor, fericit, umbrit de bucle mătăsoase şi luminat de nişte ochi minunaţi. Sarah plecase spre salon, cu o tavă ;

o mustrare venită din partea stăpînei o reţinea acolo. Moore îşi lăsă o clipă mîna pe umărul tinerei verişoare, se aplecă, şi îi mîngîie fruntea cu un sărut.
— Vai ! spuse fata ca şi cînd gestul acela i-ar fi desferecat buzele. Eram atît de nefericită cînd mă gîndeam că n-ai să vii ; acum aproape că sînt prea fericită. Dumneata eşti fericit Robert ? Te bucuri cînd te întorci acasă ?
— Cred că da ; în seara asta, cel puţin.
— Eşti sigur că nu te mai chinuie gîndurile despre ramele acelea, despre afacerile dumitale, despre război ?
— De data asta nu.
— Eşti convins că Hollow's Cottage nu e prea mică pentru dumneata, şi prea strîmtă şi posomorîtă ?
— În clipa de faţă, nu.
— Poţi să afirmi că nu ai nici o amărăciune în suflet fiindcă cei bogaţi şi sus-puşi te dau uitării ?
— Gata cu întrebările. Te înşeli dacă îţi închipui că ard de nerăbdare să obţin favorurile celor bogaţi şi sus-puşi. Nu-mi doresc decît bani — o situaţie — o carieră.
— Pe care talentul şi bunătatea dumitale au să ţi le aducă. Eşti croit ca să fii un om de seamă —*ai să fii* un om mare.
— Acum stau şi mă întreb dacă spui într-adevăr cinstit ce simţi, cam ce reţetă mi-ai da ca să ajung la situaţia aceea despre care vorbeşti ; dar o ştiu eu — mai bine decît o ştii şi tu însăţi. Ar da vreun rezultat ? — ar putea fi eficientă ? Da — sărăcie, suferinţă, faliment. Ehei ! viaţa nu e ceea ce îţi închipui tu, Lina !
— Dar dumneata eşti ce îmi închipui eu.
— Nu sînt.
— Atunci — eşti încă şi mai bun ?
— Mult mai rău.
— Nu ; mult mai bun. Ştiu eu că eşti bun.
— De unde ştii ?
— Aşa arăţi ; iar eu simt că aşa *eşti.*

— Cum simţi asta ?
— În inimă.
— Aha, va să zică mă judeci cu inima, Lina ; cu mintea ar trebui să mă judeci.
— O fac ; şi atunci sînt cît se poate de mîndră de dumneata. Robert, n-ai cum şti tot ce gîndesc eu despre dumneata.
Chipul întunecat al domnului Moore prinse culoare ; buzele îi zîmbiră şi totuşi rămaseră strînse ; ochii îi rîdeau, dar el îşi încruntă cu hotărîre sprîncenele.
— Judecă-mă cu mai multe rezerve, Lina, rosti domnul Moore. Bărbaţii, în general, sînt nişte lepădături, mult deosebiţi de tot ce poţi tu să-ţi închipui ; n-am deloc pretenţia că aş fi mai bun decît semenii mei.
— Dacă ai avea-o, nu te-aş mai preţui atît de mult ; tocmai fiindcă eşti modest am atîta încredere în calităţile dumitale.
— Încerci cumva să mă linguşeşti ? întrebă întorcîndu-se brusc spre ea şi cercetîndu-i faţa cu priviri adînc pătrunzătoare.
— Nu, răspunse blînd Caroline şi începu să rîdă din pricina mişcării lui precipitate.
Părea că nu socoteşte de trebuinţă nici un fel de negare viguroasă a învinuirii.
— Nu te interesează dacă eu cred sau nu că încerci să mă linguşeşti ?
— Nu.
— Eşti atît de sigură de propriile tale intenţii ?
— Cred că da.
— Şi care-s anume, Caroline ?
— Numai aceea de a-mi uşura sufletul spunînd şi eu o dată ceva din ceea ce gîndesc ; şi pe urmă să te fac să fii mai mulţumit de dumneata însuţi.
— Asigurîndu-mă că ruda mea îmi este prieten sincer ?
— Exact ; sînt prietenul dumitale sincer, Robert.

— Iar eu sînt — ce-au putut să facă din mine schimbările şi întîmplarea, Lina.
— În orice caz, nu un duşman al meu ?
Răspunsul fu brusc împiedicat de Sarah şi de stăpîna ei care intrară împreună în bucătărie, oarecum tulburate. Răstimpul cît avusese loc dialogul dintre domnul Moore şi domnişoara Helstone îl folosiseră într-o scurtă ceartă cu privire la *„café au lait* [1], despre care Sarah spunea că este cea mai ciudată amestecătură văzută de ea vreodată, o irosire a bunătăţilor dăruite de Dumnezeu de vreme ce „aşa e făcută cafeaua, să fie fiartă în apă", iar Mademoiselle susţinea sus şi tare că e *„un breuvage royal* [2] de o mie de ori prea bună pentru o fiinţă de nimic, care nu-i în stare s-o aprecieze.
Cei care stătuseră pînă atunci în bucătărie trecură în salon. Înainte ca Hortense să-i ajungă din urmă, Caroline abia avu timp să mai întrebe o dată : „Nu duşmanul meu, Robert ?" Iar Moore, împrumutînd obiceiurile quakerilor [3], îi răspunse printr-o altă întrebare : „Aş putea să fiu ?" după aceea se aşeză la masă, ajutîndu-i şi Carolinei să se aşeze lîngă el.
Fata aproape că nici nu auzi explozia de mînie aruncată de Mademoiselle de îndată ce ajunse în salon ; lunga peroraţie despre *„la conduite indigne de cette méchante créature* [4]" îi ajungea în urechi la fel de lipsită de înţeles ca şi zdrăngănitul nervos al ceştilor de porţelan. Robert rîse puţin, într-un fel foarte reţinut, apoi, îndemnînd-o politicos şi calm pe soră-sa să se liniştească, îi dădu toate asigurările că în cazul cînd asta i-ar face plăcere, îşi poate alege drept ajutoare orice fată din fabrică ; numai că, personal, avea mari îndoieli în privinţa

[1] Cafea cu lapte (fr.).
[2] O băutură demnă de regi (fr.).
[3] Membrii ai unei secte religioase înfiinţate la jumătatea secolului al XVII-lea.
[4] Purtarea nedemnă a acestei creaturi pline de răutate (fr.).

felului cum ar fi răspuns acelea cerințelor, întrucît, după cîte fusese informat, cele mai multe dintre ele erau cu totul nepricepute la treburi casnice ; pe de altă parte, așa obraznică și încăpățînată cum se arăta Sarah, poate că nu era mai rea decît majoritatea femeilor de categoria ei.

Mademoiselle se declară de acord cu realitatea acestei situații ; după cîte credea dînsa, *ces paysannes Anglaises étaient tout insupportables*" [1]. Ce n-ar fi dat ea pentru vreo „*bonne cuisinière Anversoise*" [2], cu bonetă înaltă fustă scurtă și saboți modești potriviți cu situația de slujnică : ar fi ceva mult mai bun, fără îndoială, decît o cochetă neobrăzată cu rochie largă și cu capul în întregime descoperit (căci, după cîte se părea, Sarah nu împărtășea defel opinia sfîntului apostol Pavel, conform căreia : „e rușinos ca o femeie să umble cu capul descoperit" ; ba, îmbrățișînd o doctrină cu totul opusă, refuza cu îndîrjire să-și întemnițeze în pînză ori muselină pletele bogate ale părului ei gălbui pe care se mîndrea să-l strîngă elegant la ceafă cu un pieptene, iar duminica să-l poarte cu cîrlionți trași peste frunte).

— Vrei să încerc să-ți aduc o fată de la Anvers ? întrebă domnul Moore care, deși foarte serios în public, era în general amabil între ai lui.

— *Merci du cadeau* ! [3] veni răspunsul. O fată de la Anvers n-ar sta la noi nici măcar zece zile, luată mereu peste picior de către aceste *coquines* [4] din fabrică de la tine ; apoi, îmblînzindu-se puțin : Ești foarte bun, dragul meu frate. Iartă-mi enervarea, dar să știi că treburile mele casnice sînt grozav de obositoare — ce să-i faci însă, probabil că asta mi-a hărăzit soarta ; îmi aduc aminte că venerabila noastră mamă a avut de îndurat

[1] Țărăncile astea engleze erau cu totul de nesuportat (fr.).
[2] Pricepută bucătăreasă din Anvers (fr.).
[3] Mulțumesc pentru dar ! (fr.).
[4] Netrebnice (fr.).

aceleași suferințe, cu toate că avea posibilitatea să aleagă dintre cele mai îndemînatice slujnice din Anvers ; în toate țările personalul de serviciu alcătuiește o categorie de oameni răsfățați și greu de mînuit.

Domnul Moore își mai aducea și el aminte cîte ceva despre suferințele maică-si. Pentru el fusese o mamă foarte iubitoare și îi cinstea sincer amintirea, dar vedea parcă aievea cum în bucătărie păstra permanent o atmosferă încordată, la fel cum făcea în zilele de acum devotata lui soră, aici în Anglia. Așa că lăsă chestiunea baltă, iar după ce serviciul de cafea fu strîns de pe masă, încercă s-o consoleze pe Hortense aducîndu-i ghitara și partiturile ; și după ce îi trecu pe după gît panglica instrumentului, cu o duioșie frățească despre care știa că este atotputernică în potolirea celor mai rebele accese de enervare ale surorii, o rugă să-l desfete cu vreo cîteva dintre cîntecele favorite ale mamei lor.

Nimic nu e mai alinător decît afecțiunea. Certurile în familie sînt înjositoare ; comuniunea familială înalță sufletește. Încîntată de fratele ei și plină de recunoștință față de el, Hortense deveni aproape grațioasă, aproape frumoasă, de îndată ce atinse ghitara ; înfățișarea agitată de fiecare zi îi dispăru pentru un moment, în locul ei ivindu-se „*un sourire plein de bonté* [1]. Cîntă melodiile cerute de Robert, și le cîntă cu simțire ; îi aminteau de o rudă pe care o iubise cu adevărat ; îi aduceau aminte de zilele tinereții. Observă cum, la rîndul ei, și Caroline asculta cu interes copilăros ; asta îi spori buna dispoziție ; iar exclamația izbucnită la încheierea cîntecului : „Tare mult aș vrea să pot și eu cînta la ghitară și să am glasul Hortensei !" puse capăt întregului episod și o făcu pe domnișoara Moore să fie încîntătoare în tot restul serii.

[1] Un zîmbet plin de bunătate (fr.).

Ce-i drept, urmă și o mică prelegere a Hortensiei despre deșertăciunea *dorinței* și datoria de a *încerca*. Se insinua că : „Așa precum Roma nu a fost clădită într-o singură zi, nici educația de care se bucură Mademoiselle Gérard Moore nu fusese dobîndită într-o singură săptămînă, sau numai prin *dorința* de a avea o minte pătrunzătoare. Numai strădania putuse îndeplini o asemenea operă de seamă ; dintotdeauna fusese remarcată pentru perseverență și hărnicie ; toți profesorii ei făcuseră observația că e tot pe atît de încîntător pe cît de puțin obișnuit să întîlnești un asemenea talent îmbinat cu o asemenea seriozitate", și tot așa înainte. O dată ajunsă la tema însușirilor ei, Mademoiselle devenea foarte vorbăreață.

În sfîrșit, pe deplin învăluită în bucuria admirației de sine, își luă lucrul, se așeză în fotoliu și se liniști. Perdelele lăsate, focul luminos, gingașa strălucire a lămpii ofereau acum salonului tot ce putea să aibă mai de preț — farmecul lui de seară. Este probabil că toți cei trei aflați acolo simțeau acest farmec — toți arătau fericiți.

— Ei, și-acuma ce-o să facem, Caroline ? întrebă domnul Moore reinstalîndu-se în fotoliul său de lîngă cel al verișoarei.

— Ce-o să facem, Robert ? repetă Caroline parcă în joacă. Dumneata hotărăști.

— Nu jucăm șah ?

— Nu.

— Nici dame, nici table ?

— Nu — nu ; nici unuia dintre noi nu ne plac jocurile tăcute, care nu îți ocupă decît mîinile ; nu-i așa ?

— Cred că ai dreptate ; atuncea — ne apucăm de bîrfit ?

— Pe cine ? Ne interesează pe noi cineva chiar atît de mult încît să ne bucurăm dacă l-am face harcea-parcea ?

— Uite, cu întrebarea asta ai pus degetul pe rană. În ce mă privește pe mine — oricît de puțin amabil aș părea — trebuie să declar că nu.

— Și eu la fel. Dar e foarte ciudat — deși nu simțim nevoia unui al treilea... unui al patrulea, vreau să spun (se corectă ea repede, aruncînd spre Hortense o privire încărcată de părere de rău) tovarăș viu printre noi — într-atît de egoiști ne face fericirea — deși nici nu vrem să ne gîndim la lumea ce se află astăzi în jurul nostru, ar fi plăcut să ne întoarcem în vremuri trecute : să ascultăm oameni care de generații întregi dorm în morminte ce nu mai sînt astăzi nici cel puțin morminte, ci grădini și ogoare, să-i ascultăm cum își rostesc în fața noastră gîndurile și să le împărtășim ideile.

— Și cine să fie vorbitorul ? Pe ce limbă să ne vorbească ? În franțuzește ?

— Străbunii dumitale francezi nu vorbesc atît de dulce, nici atît de măreț, nici atît de cutremurător ca strămoșii de spiță englezească, Robert. În seara asta să fii pe deplin englez : să ne citești dintr-o carte englezească.

— O carte englezească veche ?

— Da, o carte englezească veche, una dintre acelea care îți plac dumitale ; și eu am să aleg un fragment care să sune în cît mai desăvîrșită armonie cu ceva din sufletul dumitale. Unul care să te învioreze și să-ți umple cugetul de muzică încîntătoare : să treacă asemeni unei mîini iscusite peste inima dumitale și să facă să-i răsune coardele. Inima dumitale e o liră, Robert ; dar calea ce ți-a fost menită în viață nu este a unui trubadur chemat să-i alinte strunele, și atunci rămîne adeseori tăcută. Îngăduie-i bătrînului William să se apropie și să-i atingă strunele : atunci ai să vezi cum scoate din tremurul lor toată forța și toată melodia englezească.

— Trebuie să citesc din Shakespeare ?

— Trebuie să ai în față spiritul lui ; trebuie să-i asculți glasul cu urechile minții ; să primești în sufletul dumitale o parte dintr-al lui.

— Pentru ca în felul ăsta să mă facă mai bun ; să joace rolul unui soi de predică ?

— Ba ca să te emoționeze ; să te facă să trăiești noi senzații. Ca să-ți dea putința să-ți simți adînc viața, nu numai cu părțile ei de virtute, dar și cu părțile vicioase, cu părțile ei păcătoase.

— *Dieu ! que dit-elle ?* [1] strigă Hortense, ocupată pînă atunci cu număratul ochiurilor de pe împletitură, ceea ce o împiedicase să urmărească ce se spunea, dar nu și să-și apere urechile de înțepătura ultimelor cuvinte răsunătoare.

— Las-o în pace, surioară : las-o să vorbească ; în seara asta îngăduie-i să spună tot ce-i trece prin cap. Uneori îi face plăcere să lovească tare în fratele tău : dar pe mine mă distrează, așa că las-o în pace.

Caroline se urcase pe un scaun și răscolea prin bibliotecă, iar de acolo se întoarse cu o carte, spunînd :

— Uite, aici e Shakespeare, și am deschis la *Coriolan*. Ia, citește, și prin simțămintele ce ți le va stîrni lectura, descoperă cît de josnic și totodată cît de măreț ești.

— Atunci vino încoace, stai lîngă mine și corectează-mă dacă pronunț greșit.

— Va să zică să fiu eu profesoara și dumneata elevul ?

— *Ainsi soit-il !* [2]

— Și Shakespeare e obiectul nostru de studiu, de vreme ce facem lecții despre el ?

— Așa s-ar zice.

— Și-acum n-ai să mai fii franțuz, și sceptic, și batjocoritor ? N-o să mai socotești că refuzul de a admira este semn de înțelepciune ?

— Nu știu.

[1] Doamne ! ce spune ? (Fr.)
[1] Facă-se voia ta ! (Fr.)

— Dacă o să faci așa, Robert, îl iau pe Shakespeare și plec de aici ; mă închid în mine, îmi pun boneta și pornesc spre casă.

— Stai jos ; uite că încep.

— Un moment, dacă nu te superi, dragul meu frate, întrerupse Hortense, cînd stăpînul unei case citește, cucoanele trebuie neapărat să lucreze. Caroline, copilă dragă, ia-ți broderia ; poți să faci trei rînduri întregi în seara asta.

Caroline privi în jur disperată.

— Nu văd la lumina lămpii ; mi-au obosit ochii și nu pot duce bine la capăt două lucruri deodată. Dacă lucrez, nu pot să ascult ; dacă ascult, nu pot să lucrez.

— *Fi donc ! Quel enfantillage !* [1] începu Hortense.

Dar, ca totdeauna, domnul Moore interveni cu delicatețe :

— Îngăduie-i să lase deoparte broderia în seara asta. Aș vrea să-și concentreze toată atenția asupra accentului meu, iar ca să facă treaba asta trebuie să urmărească și textul cu ochii ; trebuie să se uite în carte.

Puse cartea între ei, își așeză brațul pe spătarul scaunului Carolinei și apoi începu să citească.

Chiar prima scenă din *Coriolan* fu o adevărată delectare pentru gustul lui intelectual, și pe măsură ce citea se încălzea tot mai mult. Citi cu avînt îngîmfatul discurs adresat de Caius Marcius cetățenilor înfometați ; nu afirma că socotește îndreptățită mîndria absurdă a vorbitorului, dar s-ar fi spus că așa simte. Caroline își ridică privirile spre el, cu un zîmbet straniu.

— Uite că am și ajuns la o chestiune de viciu, îi spuse, fiindcă simpatiile dumitale se îndreaptă către acest patrician înfumurat care nu are nici un fel de milă pentru semenii săi înfometați, ba îi mai și insultă. Bine, citește mai departe.

[1] Ei, fir-ar ! Ce copilărie ! (fr.).

Robert citi mai departe. Pasajele războinice nu-i trezeau atenția ; spuse că toate acestea sînt lucruri depășite, sau ar trebui să fie ; spiritul ce se degaja de aici era un spirit barbar, totuși simpla înfruntare dintre Marcius și Tullus Aufidius îi produse o veritabilă încîntare. Pe măsură ce înainta, se împuținau și observațiile lui critice ; devenea din ce în ce mai limpede că este impresionat de forța, de adevărul fiecărui pasaj ; și, desprinzîndu-se treptat de pe calea îngustă a prejudecăților personale, începea să vadă largul tablou al sufletului omenesc, să simtă realitatea imprimată fiecăruia dintre personajele ce-i vorbeau de pe pagina deschisă în fața lui.

Scenele comice nu le citea bine și atunci Caroline îi lua cartea din mînă și citea în locul lui pasajele respective. Citite de ea, și fragmentele astea păreau să-i placă, și într-adevăr le interpreta cu o căldură la care nimeni nu s-ar fi putut aștepta din partea-i, cu o expresivitate viguroasă ce părea să-i fie dăruită acolo, pe loc, și numai pentru clipa de-atunci. Trebuie să observăm, în treacăt, că întreaga ținută a conversației sale din seara aceea, fie serioasă, fie glumeață, gravă ori veselă, părea să fie ceva neînvățat, nestudiat, intuitiv, spontan ; de îndată ce un anumit moment trecea, nu mai era cu putință să fie repetat întocmai așa cum fusese, ori nu mai mult decît licărirea meteorului, decît nuanța picăturii de rouă, decît culoarea sau forma norului dincolo de care scapătă soarele, decît undele micuțe alunecînde și sclipitoare care îmbracă fața unui pîrîiaș.

Coriolan în culmea slavei ; Coriolan în adîncul prăpădului ; Coriolan surghiunitul treceau unul după altul ca niște umbre titanice. Ajunsă în fața imaginii surghiunitului, mintea lui Moore păru că face un popas. Parcă stătea lîngă vatra din casa lui Aufidius și contempla imaginea măreției prăbușite, ce se arăta însă parcă și mai măreață în starea cea mai de jos a decăderii. Vedea „înfățișarea neîmblînzită", chipul întunecat „ce-avea întipărit harul de a porunci", „corabia cea mîndră cu pînze sfîșiate". Simpatiza întru totul cu răzbunarea lui Caius Marcius ; nu era deloc scandalizat din pricina ei ; și din nou Caroline îi șopti :

— Aici zăresc din nou o sclipire a frățietății în greșeală.

Marșul asupra Romei, implorările mamei, rezistența îndelungată, supunerea finală a pasiunilor rele în fața celor bune, lucru ce întotdeauna trebuie să se petreacă într-o fire umană demnă de titlul de „nobilă", mînia lui Aufidius în fața a ceea ce el socotea a fi slăbiciunea aliatului său, moartea lui Coriolan, durerea de pe urmă a marelui său vrăjmaș — toate scenele alcătuite din forță și din adevăr concentrat veneau una după alta și luau în scurgerea lor profundă și iute inima și cugetul cititorului și ascultătorului.

— Ia spune, acuma l-ai simțit pe Shakespeare ? întrebă Caroline la vreo zece minute după ce vărul ei închisese cartea.

— Cred că da.

— Și ai observat la Coriolan ceva ce ar semăna cu dumneata ?

— Poate că am observat.

— Nu era la fel de supus greșelii pe cît era de măreț ?

Moore încuviință dînd din cap.

— Și care-i era greșeala ? Ce anume îi făcea pe ceilalți cetățeni să-l urască ? Ce a pricinuit surghiunirea lui de către concetățeni ?

— Tu oare ce crezi că a fost ?

— Întreb din nou :

Whether was it pride,
Which out of daily fortune ever taints
The happy man ? whether defect of judgment,
To fait in the disposing of those chances
Which he was lord of ? or wheather nature,
Not to be other than one thing : not moving

From the casque to the cushion, but commanding peace
Even with the same austerity and garb
As he controlled the war?[1]

— De, răspunde-ţi singur, Sfinxule.

— Era cîte puţin din toate : şi dumneata nu trebuie să fii înfumurat faţă de muncitori ; nu trebuie să neglijezi posibilităţile de a-i linişti, nu trebuie să fii o fire rigidă şi să rosteşti o cerinţă la fel de autoritar de parcă ar fi un ordin.

— Asta e morala pe care o atribui piesei ? Cine ţi-a vîrît în cap asemenea idei ?

— Dorinţa pentru binele dumitale, grija pentru siguranţa dumitale, dragă Robert, şi o teamă, o teamă izvorîtă din multe lucruri auzite de mine în ultima vreme şi după care ţi se pregătesc multe rele.

— Cine îţi spune ţie treburi dintr-astea ?

— Îl aud pe unchiu-meu vorbind despre dumneata ! Îţi laudă curajul neînfricat, felul în care gîndeşti, dispreţul faţă de duşmanii josnici; hotărîrea ta de a nu „te pleca în faţa gloatei“, cum spunea el.

— Şi ai vrea s-ajung să mă plec în faţa lor ?

— Nu, nu, pentru nimic în lume : niciodată n-am dorit să te înjoseşti ; dar, nu ştiu cum, îmi este cu neputinţă să nu mă gîndesc că e nedrept să-i cuprinzi pe toţi muncitorii sub denumirea prea largă şi jignitoare de „gloată“, şi totdeauna să te uiţi la ei şi să-i tratezi cu trufie.

— Eşti o mică democrată, Caroline ; ce-ar zice unchiul tău dacă te-ar auzi ?

— După cum ştii, rareori discut cu unchiul meu şi niciodată despre asemenea lucruri : el socoteşte că tot ce

[1] O fi fost oare mîndria, / Care întotdeauna în afara sorţii zilnice îl molipseşte / Pe omul fericit ? ori vreo greşeală / în judecată / Ce l-a făcut să dea greş acolo unde toţi sorţii / Se aflau sub porunca lui ? sau poate firea, / Să nu fie decît un singur lucru ; nu să umble / De la coif la pernă, ci să stăpînească pacea / Cu aceeaşi cumpătare şi cu acelaşi port / Cu care diriguia războiul ?

este dincolo de cusut şi gătit întrece puterea de înţelegere a unei femei şi nu poate face parte din preocupările ei.

— Şi tu îţi închipui că înţelegi lucrurile cu privire la care îmi dai sfaturi ?

— În măsura în care te privesc pe dumneata, le înţeleg. Ştiu că ar fi mult mai bine dacă muncitorii dumitale te-ar iubi şi nu te-ar urî, şi sînt absolut convinsă că blîndeţea are mult mai mulţi sorţi de izbîndă decît aroganţa, dacă e vorba să le cîştigi simpatia. Dacă faţă de mine şi de Hortense ai fi rece şi arogant, crezi că te-am iubi ? Cînd eşti rece faţă de mine, aşa cum *eşti* cîteodată, cum îţi închipui că aş putea îndrăzni ca în schimb eu să fiu duioasă ?

— Ei, uite, Lina, eu mi-am făcut lecţiile, atît pe cele de limbă cît şi pe cele de etică, nu fără anume înclinări către politică ; acuma e rîndul tău. Hortense îmi spune că ai fost foarte emoţionată de o mică poezie învăţată ieri, o bucată a sărmanului André Chénier — *La jeune captive* ; ţi-o mai aduci aminte ?

Începînd cu o voce stinsă, mai curînd tremurată, dar căpătînd curaj pe măsură ce înainta, Caroline repetă dulcile versuri ale lui Chénier ; ultimele trei strofe le recită bine :

— Mon beau voyage encore est si loin de sa fin !
Je pars, et des ormeaux qui bordent le chemin
J'ai passé les premiers à peine.
Au banquet de la vie à peine commencé,
Un instant seulement mes lèvres ont pressé
La coupe en mes mains encore pleine.

Je ne suis qu'au printemps — je veux voir la moisson ;
Et comme le soleil, de saison es saison,
Je veux achever mon année.

Brillante sur ma tige, et l'honneur du jardin
Je n'ai vu luire encore que les feux du matin,
Je veux achever ma journée ![1]

Moore ascultă întîi cu ochii plecaţi, dar în curînd îi ridică pe furiş : lăsîndu-se pe spate în fotoliu, putea să se uite la Caroline fără ca ea să observe unde îi stau aţintite privirile. În seara aceea obrajii ei aveau o culoare, ochii ei o lumină, înfăţişarea ei o expresie ce ar fi putut face uimitoare chiar şi nişte trăsături oarecare ; dar în cazul de faţă nu durerosul păcat al unei înfăţişări oarecare se cerea iertat. Strălucirea soarelui nu se revărsa pe pămînturi aspre şi sterpe ; cădea peste gingaşi boboci de floare. Fiecare linie a feţei vădea graţie ; întreaga ei înfăţişare era încîntătoare. În clipa aceea — însufleţită, pasionată, emoţionată — putea fi socotită frumoasă. O astfel de întruchipare era sortită să trezească nu numai seninul sentiment de stimă, sau pe cel detaşat al admiraţiei, ci un simţămînt mai tandru, mai gingaş, mai apropiat : prietenie, poate — afecţiune, interes. După ce termină, se întoarse către Moore şi îi întîlni privirile.

— Am recitat destul de bine ? întrebă zîmbind ca orice copil fericit şi cuminte.

— Îţi spun cinstit că nu ştiu..

— Cum să nu ştii ? N-ai ascultat ?

— Ba da — şi am privit. Îţi place mult poezia, Lina ?

— Cînd întîlnesc *adevărată* poezie, nu-mi găsesc astîmpăr pînă ce n-o învăţ pe dinafară, şi astfel o fac să-mi aparţină şi mie puţin.

[1] Frumoasă-mi călătorie e departe de sfîrşit ! / Plec, iar dintre ulmii ce străjuiesc calea / Numai pe lîngă primii am trecut. / La banchetul vieţii abia început, / Doar o singură clipă buzele mi-au atins / Cupa din mîini, încă plină. // Nu sînt decît în primăvară — vreau să văd culesul roadelor ; / Şi asemenea soarelui, din anotimp în anotimp, / Să ajung la sfîrşitul anului. / Strălucitoare pe tulpina mea şi falǎ a grădinii / Încă n-am văzut flăcările dimineţii, / Vreau să ajung la sfîrşitul zilei ! (Fr.)

După acest răspuns, domnul Moore rămase tăcut cîteva minute. Se auzi bătînd ceasurile nouă ; Sarah intră în salon şi anunţă că slujnica domnului Helstone venise s-o ia pe domnişoara Caroline.

— Va să zică seara a şi trecut, observă tînăra elevă ; şi cred c-o să se mai scurgă mult timp pînă ce o să mai petrec alta aici.

De cîtăva vreme Hortense moţăia asupra lucrului ; cum în momentul acela aţipise, nu răspunse nimic la observaţia fetei.

— N-ai avea nimic împotrivă să vii mai des aici să-ţi petreci seara ? întrebă Robert în vreme ce îi lua pelerina împăturită de pe măsuţa din margine, unde se afla încă, şi o ajuta grijuliu să se îmbrace.

— Îmi place să vin aici ; dar nu doresc deloc să mă vîr în sufletul nimănui şi nici nu m-am gîndit să provoc o invitaţie : trebuie să înţelegi asta.

— Oho ! Te înţeleg, copilaşule. Uneori îmi ţii predici şi mă mustri că vreau să ajung bogat, Lina ; dar dacă aş fi *bogat*, ai trăi aici toată vremea — în orice caz, ai trăi alături de mine, indiferent unde mi-aş avea locuinţa.

— Ar fi foarte plăcut ; şi dacă ai fi sărac — veşnic la fel de sărac — tot plăcut ar fi. Noapte bună, Robert.

— Ţi-am promis că merg cu tine pe jos pînă la casa parohială.

— Ştiu că mi-ai promis ; dar mi-am închipuit că ai uitat şi nu prea îmi dădea prin gînd cum să-ţi amintesc, deşi tare aş fi vrut s-o fac. Dar chiar ai chef să mergi ? E frig afară, şi cum a venit Fanny, nu e neapărat nevoie...

— Uite, ia-ţi manşonul — n-o trezi pe Hortense — haide !

Jumătate de milă pînă la casa parohială a fost repede străbătută. Se despărţiră în grădină fără să se sărute, doar cu o slabă strîngere de mînă ; totuşi Robert îşi lăsă verişoara să intre în casă emoţionată şi plină de o bucurie tulburătoare. Fusese în ziua aceea neobişnuit de drăguţ

cu ea — nu în vorbe, în măguliri, în declarații ; ci în purtare, în priviri și în inflexiunile duioase și prietenoase ale glasului.

În ce îl privește pe el, se întoarse acasă grav, aproape morocănos. Pe cînd ședea sprijinit de poarta curții pierdut în gînduri sub lumina slabă a lunii, absolut singur — avînd în față clădirea tăcută și întunecată a fabricii, iar împrejur valea mărginită de coline — exclamă pe neașteptate :

— Asta nu se poate ! Toate astea ascund slăbiciune, ascund ruină. Totuși, adăugă potolindu-și glasul, asemenea dezlănțuiri sînt cu totul vremelnice. O știu eu foarte bine : am mai avut eu de înfruntat asemenea încercări. Pînă mîine o să treacă.

CAPITOLUL VII

DIACONII IAU CEAIUL

Caroline Helstone avea exact optsprezece ani ; iar la optsprezece ani adevărata poveste a vieții abia începe să-și depene vorbele. Înainte de vîrsta asta, ședem și ascultăm o istorioară, un basm fermecător ; vesel cîteodată, și trist alteori ; aproape întotdeauna imaginar. Înainte de vîrsta asta, lumea noastră este o lume eroică ; locuitorii ei pe jumătate zei sau pe jumătate demoni ; scenele ei sînt scene de vis ; păduri mai întunecate și coline mai stranii ; ceruri mai luminoase, ape mai pline de primejdii ; flori mai drăgălașe, roade mai ispititoare ; cîmpii mai întinse, pustiuri mai posomorîte, lanuri mai însorite decît se află în sînul firii, risipite pe globul nostru de vrajă. Ce fel arată luna privită înainte de vîrsta aceasta ! Atunci cînd o privim, ce zguduitoare mărturie aduce fiorul inimii

noastre despre negrăita ei frumusețe ! Iar soarele de pe vremea aceea este un rai înflăcărat — tărîmul zeilor.

La vremea aceea — la optsprezece ani, cînd ne apropiem de hotarele viselor goale și înșelătoare, Țara zînelor se află în urma noastră, iar în față ni se ridică țărmurile Realității. Țărmurile acestea sînt încă depărtate : par atît de albastre, prietenoase și îmbietoare, încît abia așteptăm să le atingem. În lumina soarelui vedem verdeața întinsă sub albastrul cerului ca pe o pajiște primăvăratică ; prindem cu privirea sclipiri de dungi argintii, și vedem în închipuire unduirea apelor vii. De-am putea ajunge pe acele tărîmuri, n-am mai ști ce înseamnă nici foamea și nici setea ; dar pînă atunci, multe locuri sălbatice, adesea șuvoaiele Morții, sau rîuri de suferință, la fel de înghețate și aproape la fel de negre ca și Moartea, mai trebuie străbătute înainte de a ajunge să gustăm adevărata desfătare. Fiecare bucurie oferită de viață trebuie cucerită prin luptă înainte de a fi luată în stăpînire ; și cît de crîncenă este lupta o știu doar aceia care s-au luat la trîntă pentru premiul cel mare. Sîngele din inimă trebuie să așeze diademă de mărgăritare roșii pe fruntea luptătorului, mai înainte ca laurii victoriei să i-o împodobească.

La optsprezece ani nu știm nimic din toate acestea. Din clipa cînd ne zîmbește și ne făgăduiește fericirea chiar pentru a doua zi, Speranța este întîmpinată cu neclintită încredere ; de îndată ce se abate pe la ușa noastră ca un înger rătăcit, Dragostea este numaidecît îmbiată, primită cu urări de bun sosit, îmbrățișată ; tolba nu-i stă la vedere ; dacă săgețile se înfig în noi, rana lor e ca un fior de viață nouă ; nu se mai află teamă de venin și nici de vîrful ca de undiță pe care nici un vraci nu-l mai poate extrage afară ; acea tulburare sufletească plină de primejdii — adevărată agonie în unele faze, pentru mulți, agonie de la început și pînă la sfîrșit — e socotită a fi un dar neprețuit ; pe scurt, la optsprezece ani abia

se intră în școala Experienței, iar lecțiile ei umilitoare, strivitoare, măcinătoare și totuși purificatoare și dătătoare de puteri abia de acum încolo încep să fie învățate.

Vai, Experiență ! Nici un alt dascăl nu are chip atît de răvășit și de înghețat ca al tău ; nici unul nu poartă veșminte atît de negre ca ale tale, nuiaua nici unuia nu e atît de usturătoare ca a ta, nici unul nu-și împinge discipolul cu mîini mai neîndurătoare și cu mai multă străşnicie către îndatoririle lui și nu-l silește mai autoritar și fără putință de împotrivire să și le îndeplinească. Numai și numai datorită învățăturilor tale poate izbuti vreodată un bărbat sau o femeie să-și găsească potecă sigură prin sălbăticiile vieții ; fără ele — vai-! — cum se mai împiedică și cum se mai rătăcesc ! Ce groaznice tărîmuri oprite încalcă, în ce rîpe spăimîntătoare sînt azvîrliți !

După ce fusese condusă acasă de Robert, Caroline nu mai avea chef să-și petreacă restul serii cu unchiu-său ; camera unde stătea parohul de obicei era pentru ea un lăcaș foarte sacru ; rareori pătrundea acolo, iar în acea noapte stătu retrasă pînă ce sună clopoțelul pentru rugăciune. O parte din slujba bisericească de seară era o formă de închinăciune respectată de toți cei aflați în casa domnului Helstone ; acesta o intona cu obișnuitul său glas nazal, limpede, puternic și monoton. Îndată după încheierea recitalului și după vechiul ei obicei, nepoata se apropie de preot.

— Noapte bună, unchiule.

— Ehei ! Astăzi toată ziua mi-ai umblat creanga — ai fost în vizită, ai mîncat în altă parte, și ce n-ai mai făcut !

— N-am fost decît la vilă.

— Și ți-ai învățat lecțiile ?

— Da.

— Ai cusut și o cămașă.

— Numai o parte.

— Bine, e destul și-atîta : ține-te de cusut — învață să coși cămăși, să coși rochii, să rumenești o plăcintă și într-o bună zi ai să fii femeie de ispravă. Acuma du-te la culcare : eu am treabă aici cu o cărticică.

Acum nepoata se afla închisă în iatacul ei ; ușa era zăvorîtă, capotul alb gata îmbrăcat, părul lung și despletit îi cădea, bogat, moale și cîrlionțat, pînă la talie ; și pe cînd se odihnea după truda pieptănatului, cu obrazul sprijinit în palmă și privirile pironite pe covor, în fața ochilor i se ridicară și de jur împrejur prinseră viață acele vedenii pe care le avem la optsprezece ani.

Gîndurile stăteau de vorbă cu ea ; îi spuneau lucruri plăcute, s-ar fi părut, fiindcă zîmbea ascultîndu-le. Era tare drăguță așa, cufundată în visare ; însă ceva mult mai strălucitor decît ea se afla în încăpere — duhul Speranței tinerești. După cîte șoptea acest proroc lingușitor, de-acum încolo n-avea să mai cunoască dezamăgirea, n-avea să mai simtă descurajarea : pășise în zorii unei zile de vară — nu niște zori înșelători, ci adevăratul izvor al dimineții — iar soarele avea să se înalțe cu repeziciune. Acum i-ar fi fost cu neputință să bănuiască măcar că e o jucărie în mîinile iluziei : nădejdile îi păreau neîndoielnice, iar temeliile pe care se înălțau, de neclintit.

„Cînd oamenii se îndrăgostesc, pasul următor este căsătoria, argumenta Caroline. Ei, eu îl iubesc pe Robert și simt precis că și el mă iubește pe mine ; am crezut-o de nenumărate ori și pînă acuma, însă astăzi am *simțit-o*. Cînd mi-am înălțat privirile spre el, după ce recitasem poezia lui Chénier, ochii lui (ce frumoși ochi mai are !) mi-au trimis adevărul drept în inimă. Cîteodată mi-e și frică să vorbesc cu el, ca nu cumva să fiu prea dintr-o bucată, să nu par prea îndrăzneață, fiindcă nu numai o singură dată am regretat amarnic vorbe care mi-au scăpat, vorbe inutile, și-mi era teamă să nu fi spus mai mult decît se aștepta el să spun, iar pe urmă să se supere din pricina a ce ar fi putut socoti ca o indiscreție

din partea mea ; acum însă, în seara asta, aş fi putut îndrăzni să rostesc orice mi-ar fi trecut prin cap, atît de îngăduitor a fost. Cît de drăguţ s-a purtat cînd am venit împreună încoace ! Nu caută să te măgulească şi nici nu spune lucruri aiurea ; iubirea lui (prietenia, adică : bineînţeles că nu-l consider încă iubitul meu, dar trag nădejde că într-o bună zi are să fie) nu e aşa cum citim prin cărţi, e mult mai aleasă — originală, liniştită, bărbătească, sinceră. *Cu adevărat* îmi place ! Aş fi o nevastă excepţională pentru el, dacă s-ar însura cu mine ; i-aş vorbi despre defectele lui (fiindcă are cîteva defecte), dar aş avea grijă să se simtă întotdeauna bine, l-aş dezmierda, şi aş face tot ce-mi stă mie în puteri ca să fie fericit. Ei, şi uite că de data asta sînt sigură : mîine n-are să mai fie distant : simt aproape fără umbră de îndoială că mîine-seară ori vine el aici, ori mă cheamă pe mine acolo."

Se apucă iarăşi să-şi pieptene părul lung ca de sirenă. Întorcîndu-şi capul, în vreme ce-şi aranja buclele, îşi văzu în oglindă chipul şi silueta. Pentru făpturile oarecare, astfel de imagini au darul de a readuce la realitate ; propriii lor ochi nu sînt încîntaţi de ce li se arată ; atunci încep să fie convinse că ochii altora nu pot să afle într-o asemenea înfăţişare nici un fel de farmec ; dar cele darnic înzestrate de natură trebuie în chip firesc să ajungă la alte încheieri ; imaginea este încîntătoare, şi deci nu se poate să nu încînte. Caroline vedea un cap, o siluetă care, reproduse la dagherotip cu expresia lor din acea clipă, ar fi fost drăguţe ; nu-i rămînea de făcut nici o alegere şi din această privelişte nădejdile ei n-ar fi putut ieşi decît confirmate. Prin urmare se duse să se culce purtînd în suflet o bucurie întru nimic micşorată.

Şi cu aceeaşi bucurie întru nimic micşorată se sculă şi a doua zi dimineaţa ! Cînd intră în camera unde unchiul ei îşi lua gustarea şi cu o veselie plină de toată gingăşia îi ură bună dimineaţa, pînă şi acel omuleţ de bronz se

gîndi, o secundă, că nepoata lui se făcuse „o fată de toată frumuseţea". De obicei în prezenţa unchiului era timidă şi rezervată — foarte ascultătoare, dar nu comunicativă ; totuşi, în dimineaţa de atunci găsi foarte multe de spus. Între ei nu puteau fi discutate decît chestiuni minore ; căci cu o femeie — cu o fată — domnul Helstone nu ar fi atins nici un alt subiect. Caroline făcuse o plimbare matinală prin grădină, iar acum îi spuse ce flori începeau să răsară pe acolo şi îl întrebă cînd avea să vină grădinarul să îndrepte marginile straturilor ; îl mai încunoştinţă de asemenea că vreo cîţiva grauri începuseră să-şi clădească grăbiţi cuiburi în turla bisericii (biserica din Briarfield era foarte aproape de casa parohială) ; se întreba dacă dangătul clopotelor din clopotniţă nu avea cumva să-i sperie.

Domnul Helstone îşi exprimă părerea că şi graurii aceia erau „asemenea altor fiinţe nătînge abia împerecheate : cu totul nepăsătoare — deocamdată — faţă de orice ar fi putut să le stingherească".

Încurajată, probabil, cam exagerat de buna ei dispoziţie, trecătoare, Caroline îndrăzni să facă o remarcă de un gen pe care niciodată mai înainte nu s-ar fi aventurat să-l folosească în legătură cu opinii exprimate de venerabilul său unchi.

— Unchiule, spuse nepoata, ori de cîte ori vorbeşti despre căsătorie, vorbeşti cu dispreţ. Crezi cumva că oamenii n-ar trebui să se mai căsătorească ?

— Nu încape îndoială că lucrul cel mai înţelept e să rămîi celibatar, mai ales dacă e vorba de o femeie.

— Toate căsniciile sînt nefericite ?

— Milioane de căsnicii sînt nefericite. Dacă fiecare ar spune adevărul, s-ar vedea că toate sînt mai mult sau mai puţin aşa.

— Totdeauna te enervezi cînd eşti chemat să cununi vreo pereche — de ce ?

— Fiindcă nimănui nu poate să-i facă plăcere calitatea de complice la îndeplinirea unui act de curată nebunie.

Domnul Helstone dădea răspunsuri atît de prompte, încît lăsa impresia că îl bucură prilejul oferit de nepoată pentru a-și exprima unele opinii în această privință. Încurajată de îngăduința arătată pînă atunci față de întrebările ei, Caroline merse ceva mai departe.

— Dar de ce ar fi curată nebunie ? Dacă doi oameni se plac, pentru ce n-ar trăi împreună ?

— Se plictisesc unul de celălalt — se plictisesc unul de celălalt într-o lună. Perechea cu care tragi la jug nu-ți este un tovarăș ; fiindcă ori el ori ea devine pereche la suferință.

Următoarea remarcă a Carolinei nu era inspirată doar de o simplicitate naivă ; izvora dintr-un simțămînt de antipatie față de astfel de păreri și de supărare împotriva celui care le susținea.

— Unchiule, cineva ar putea crede că n-ai fost niciodată însurat — ar putea spune că ești un bătrîn burlac.

— De fapt, asta și sînt.

— Dar ai fost însurat. Cum s-a putut să fii atît de inconsecvent încît să te însori ?

— Orice om își pierde mințile o dată sau de două ori în viață.

— Va să zică te-ai plictisit de mătușa mea și mătușa mea de dumneata și ați fost nefericiți împreună ?

Domnul Helstone își împinse în afară buza într-un gest cinic, își încreți fruntea oacheșă și scoase un mormăit nearticulat.

— Nu te-ai potrivit cu dînsa ? Nu era o femeie blîndă ? Nu te-ai putut obișnui cu ea ? Nu ți-a părut rău cînd a murit ?

— Caroline, spuse domnul Helstone lăsîndu-și încet mîna în jos pînă aproape de tăblia mesei și apoi trîntind-o deodată peste lemnul de mahon, înțelege bine : e

vulgar și pueril să faci confuzie între general și particular. În orice treburi există reguli și există excepții. Întrebările tale sînt prostești și copilăroase. Sună din clopoțel, dacă ai isprăvit cu masa.

Gustarea de dimineață luase sfîrșit, și după cum obișnuiau unchiul și nepoata, după ce se încheia masa aceasta, nu se mai vedeau decît la prînz ; în ziua aceea însă, în loc să părăsească încăperea, nepoata se așeză pe fotoliul de lîngă fereastră și rămase acolo. Domnul Helstone privi stingherit în jur, o dată sau de două ori, ca și cum ar fi dorit s-o vadă mai repede plecată, dar fata se uita pe fereastră, de parcă ar fi uitat de prezența lui ; așa că parohul continuă lectura ziarului de dimineață — și se întîmplă să fie un număr deosebit de interesant, întrucît în Peninsulă avuseseră loc anumite schimbări, iar unele coloane ale ziarului erau pline cu lungi depeșe venite din partea generalului-lord Wellington. În vremea asta nu prea bănuia ce gînduri se zbat în capul nepoatei — gînduri redeșteptate de discuția purtată cu o jumătate de oră în urmă, dar nu izvorîte din ea. Mai erau și acum înviforate, zumzăiau ca un roi de albine ațîțate, dar trecuseră ani de cînd primii lor muguri i se iviseră în minte.

Îi examina firea, starea sufletească și repeta părerile lui despre căsătorie. De multe ori le mai reexaminase și înainte și avusese impresia că aici se află prăpastia dintre felul ei de a gîndi și al lui ; apoi, de cealaltă parte a imensului hău, văzuse și vedea și acum o altă siluetă stînd alături de aceea a unchiului — o arătare ciudată ; cețoasă, sinistră, prea puțin pămînteană : imaginea doar pe jumătate păstrată în minte a propriului ei tată, James Helstone, fratele lui Matthewson Helstone.

Doar zvonuri îi ajunseseră la ureche în legătură cu firea acelui tată ; slujnice bătrîne scăpaseră cîte ceva ; știa, de asemenea, că nu fusese un om bun și nu se arătase iubitor față de ea. Își aducea aminte — și era o

amintire înnegurată — de cîteva săptămîni petrecute împreună cu el undeva, într-un mare oraş, şi cînd nu avusese o fată s-o îmbrace şi să-i poarte de grijă ; cînd stătuse încuiată, zi şi noapte, într-o cameră de mansardă, la mare înălţime, iar în cameră nu era covor pe jos, patul nu avea draperii şi alte mobile nu prea se aflau ; cînd el pleca în fiece dimineaţă foarte devreme şi deseori uita să se mai întoarcă şi să-i dea să mănînce în timpul zilei, iar noaptea, cînd se înapoia, parcă ar fi fost ieşit din minţi, furios, înspăimîntător ; sau — încă şi mai groaznic — ca un idiot, ca un imbecil, ca un om cu simţurile moarte. Ştia că se îmbolnăvise în camera aceea şi că într-o noapte, cînd îi era foarte rău, intrase dezlănţuit în încăpere şi îi spusese că are s-o ucidă, fiindcă îl apăsa ca o povară ; ţipetele ei aduseseră lume într-ajutor şi de atunci, de cînd fusese salvată din mîinile lui, nu-l mai revăzuse niciodată altfel decît mort, întins în coşciug.

Asemenea om fusese tatăl ei, dar avusese şi o mamă ; deşi domnul Helstone nu-i pomenea niciodată de maică-sa, deşi nu-şi putea aduce aminte s-o fi văzut vreodată : dar că era încă în viaţă — asta ştia. Maică-sa fusese deci nevasta beţivului : cum arătase oare căsnicia *lor* ? Întorcîndu-şi capul de la zăbrelele printre care urmărise jocul graurilor (fără să-i vadă, însă), cu glas domol, dar cu un ton trist şi amar, rupse astfel tăcerea din cameră :

— Spui despre căsătorie că este o nenorocire fiindcă te iei, cel puţin aşa cred eu, după cele văzute în căsnicia tatii şi mamei. Dacă şi mama a avut de suferit cîte am suferit eu cînd am stat cu tata, trebuie să fi dus o viaţă îngrozitoare.

Auzind-o că i se adresează în felul acesta, domnul Helstone se răsuci în fotoliu şi se uită pe deasupra ochelarilor la nepoată-sa : era uluit.

Taică-său şi maică-sa ! Cum de-i venise în minte să pomenească despre taică-său şi maică-sa cînd în cei doisprezece ani cît stătuseră împreună nu-i vorbise niciodată despre ei ? Nici prin gînd nu i-ar fi trecut pînă atunci că judecata fetei se maturizase ; că ar fi păstrat vreo amintire sau ar fi putut face vreo presupunere în legătură cu ei.

— Tatăl şi mama ta ? Cine ţi-a vorbit ţie despre ei ?

— Nimeni ; dar îmi aduc aminte cîte ceva despre ce fel de om era tata şi o deplîng pe maică-mea. Unde-i ea acuma ?

Acest „Unde-i ea acuma ?“ stătuse pe buzele Carolinei de sute de ori mai înainte ; dar pînă în acea clipă nu-l rostise.

— Nu prea ştiu, răspunse domnul Helstone. Am cunoscut-o foarte puţin. N-am mai auzit despre ea de ani de zile ; dar oriunde s-ar afla, numai la tine nu-i e gîndul ; nu întreabă niciodată de tine ; am motive să cred că nu doreşte să te vadă. Haide, a venit timpul lecţiilor ; la zece te duci la verişoară-ta, nu ? A bătut ceasul.

Probabil că eleva ar mai fi avut şi altele de spus : dar Fanny intră şi-l vesti pe paroh că epitropii vor să discute ceva cu el la biserică. Domnul Helstone se grăbi într-acolo, iar nepoata porni imediat spre vilă.

Drumul dintre casa parohială şi Hollow's Mill mergea la vale, aşa că eleva îl străbătu aproape numai în fugă. Mişcarea, aerul curat, gîndul că-l va vedea pe Robert, sau cel puţin se va afla în locuinţa lui, îi reînviorară iute starea de spirit cam deprimată. Cînd ajunse să dea cu ochii de clădirea albă a casei, să audă bubuiturile din fabrică şi năvala apei din scoc, tot ce văzu mai întîi fu domnul Moore la poarta grădinii. Acolo stătea ; purta bluza olandeză cu cingătoare, o beretă uşoară pe cap, iar îmbrăcămintea asta modestă îi venea foarte bine : se uita pe pajişte în jos, nu în direcţia de unde venea vară-sa. Fata se opri în dosul unei sălcii, să-şi mai tragă puţin răsuflarea, şi îl cercetă cu privirea.

„E fără pereche, se gîndi Caroline; e tot atît de frumos pe cît e de inteligent. Ce ochi pătrunzători are! Ce trăsături limpezi și pline de duh — distinse și serioase, dar atrăgătoare! Îmi place chipul lui — îmi place cum arată — îmi place atît de mult! Îi întrece pe toți neisprăviții aceia de diaconi, de pildă — îi întrece pe toți bărbații din lume: mîndrețea de Robert!"

Căută să se afle cît mai repede alături de „mîndrețea de Robert". Cît despre el, cînd fata îi apăru în față, cred că de i-ar fi stat în putere ar fi dispărut dinaintea ochilor ei ca o fantomă; dar fiind un ins înalt de statură și nu doar o închipuire, se văzu silit să rămînă pe loc și să-și salute verișoara. Făcu asta cît mai pe scurt: ca un văr, ca un frate, ca un prieten, ca orice, numai ca un iubit nu. Farmecul nespus din noaptea trecută îi pierise din purtări: nu mai era același om; sau, în orice caz, nu aceeași inimă îi mai bătea în piept. Amară dezamăgire! cumplită întristare! La început fetei emoționate nici nu-i venea să creadă în schimbarea petrecută, deși o vedea și o simțea. Îi venea greu să-și retragă mîna dintr-a lui, pînă ce n-a învrednicit-o măcar cu ceva ce s-ar fi putut numi o slabă strînsoare; îi era greu să-și mute ochii din ochii lui pînă nu-i vedea în priviri ceva mai mult și mai duios decît acea înghețată întîmpinare.

Un bărbat îndrăgostit și amăgit în felul acesta poate vorbi și poate pretinde o explicație; o femeie îndrăgostită nu poate spune nimic; dacă ar face-o, rezultatul ar fi doar rușine și suferință, reproșuri mute pentru trădare de sine. Natura ar înfiera o asemenea faptă ca pe o răzvrătire împotriva propriilor instincte și după aceea ar răsplăti-o răzbunător cu lovitura de trăsnet a disprețului de sine care izbește în taină și pe neașteptate. Luați lucrurile așa cum vin; nu puneți întrebări; nu articulați nici o dojană; e atitudinea cea mai înțeleaptă ce vă stă la îndemînă. Ați așteptat pîine și ați căpătat o piatră; rupeți-vă dinții în ea și nu scoateți țipete fiindcă nervii vă sînt torturați: nu vă îndoiți că stomacul vostru mental — dacă dispuneți de o asemenea înzestrare — e tare ca al struțului: piatra o să fie mistuită. Întindeți mîna ca să căpătați un ou, iar Soarta vă pune în palmă un scorpion. Nu lăsați să vi se vadă groaza: strîngeți tare darul între degete; lăsați-l să vă înțepe. N-aveți nici o grijă: cu vremea, după ce mîna și brațul se vor fi umflat și vor fi tremurat în chinul durerilor, scorpionul strivit va muri, dar voi veți fi învățat marea lecție care îți arată cum să înduri fără să crîcnești. Pentru tot restul zilelor ce le mai aveți de trăit, dacă supraviețuiți încercării — fiindcă se spune că unele mai și mor sub apăsarea ei — veți fi mai tari, mai înțelepte, mai puțin nesănătos de sensibile. Probabil că de lucrul acesta nu vă dați seama la timpul potrivit și deci nu puteți împrumuta curaj de la speranța amintită. Totuși, așa precum s-a sugerat, Natura este un minunat prieten în asemenea încercări; pecetluiește buzele, oprește rostirea cuvintelor, poruncește o prefăcătorie senină — o prefăcătorie ce împrumută adesea mai întîi o mină liniștită și veselă, apoi se așază cu timpul, se transformă în durere și paloare, iar în cele din urmă dispare lăsînd după sine un stoicism binefăcător, cu nimic mai puțin dătător de puteri pentru că este pe jumătate amar.

Pe jumătate amar! Asta e ceva rău? Nu — trebuie să fie amar; amarul înseamnă putere — e un tonic. Tărie gingașă și blîndă urmînd după suferință arzătoare nu veți afla nicăieri; a vorbi despre așa ceva este o înșelătorie. După supliciu poate urma o epuizare apatică; dacă mai rămîne energie, va fi vorba de o energie mai curînd primejdioasă — ucigătoare atunci cînd se înfruntă cu nedreptatea.

Cine a citit balada *Puir Mary Lee*[1]? — acea veche baladă scoțiană scrisă nu știu pe vremea cărei generații

[1] Sărmana Mary Lee.

și nu știu de care mînă. Mary fusese amăgită — probabil fiind făcută să ia drept adevăr ceva ce era minciună. Nu se jeluiește, dar șade singură în viscol și îi auzim gîndurile. Nu sînt gîndurile unei eroine model ajunse în starea sa, dar sînt gîndurile unei adînc simțitoare și ale unei crunt jignite fete de țăran. Suferințele au alungat-o de lîngă vatra de acasă tocmai pe alb-înveșmîntatele și înghețatele coline : ghemuită sub „suflarea gerului", își reamintește fiecare imagine de groază — „rugămintea galbenă la față", „păianjenul păros", „ticălosul închinător la lună", „strigoiul de la vreme de seară", „încruntatul taur", „laptele de pe spinarea..." : pe toate acestea le urăște dar „cît îl urăște pe Robin-a-Ree !"

Oh ! ance I lived happily by yon bonny burn —
The warld was in love wi'me ;
But now I maun sit'neath the cauld drift and mourn,
And curse black Robin-a-Ree !

Then whudder awa', thou bitter biting blast,
And sough through the scrunty tree,
And smoor me up in the snaw fu' fast,
And ne'er let the sun me see !

Oh, never melt awa' thou wreath o' snaw,
That's sae kind in graving me ;
But hide me frae the scorn and guffaw
O, villains laike Robin-a-Ree ! [1]

[1] O ! cîndva trăiam fericită pe malul acelui frumos pîrîu — Lumea era îndrăgostită de mine ; / Dar acum trebuie să stau sub nămeții înghețați și să jelesc, / Și să-l blestem pe oacheșul Robin-a-Ree ! // Deci vremuiește-n voie, vîntule aprig și mușcător / Și tînguie-te prin copacul schilav, / Și îngroapă-mă repede în zăpadă / Ca niciodată să nu mă mai vadă soarele ! // O, nu te mai topi, tu troian de nea / Care ai fost atît de bun să mă îngropi, / Ci ascunde-mă de disprețul și rîsul / Ticăloșilor ca Robin-a-Ree !

Dar cele spuse în ultima sau în ultimele două pagini nu au legătură apropiată cu simțămintele Carolinei Helstone sau cu starea de lucruri dintre ea și Robert Moore. Robert nu-i făcuse nici un rău ; nu-i spusese nici o minciună ; dacă era cineva vinovat, numai ea era ; întreaga amărăciune ce-i picura din suflet va curge și va trebui să curgă doar asupra capului ei. Iubise fără a i se cere să iubească — întîmplare firească, uneori chiar de neînlăturat, dar aducătoare de grele amărăciuni.

Ce-i drept, Robert păruse cîteodată să țină mult la ea — însă din ce pricină ? Fiindcă ea se străduise cu atîta rîvnă să-i fie pe plac, Robert n-avusese cum să nu-și arate — în ciuda tuturor eforturilor lui — un simțămînt pe care judecata nu-l încuviința și nici voința nu-i dădea frîu liber. Tocmai era pe punctul de a se înfrîna cu hotărîre de la orice legături mai strînse cu ea, fiindcă nu era dispus să-și vadă sentimentele în chip definitiv angajate, nici să fie atras, trecînd peste îndemnurile rațiunii, într-o căsătorie pe care el o socotea nechibzuită. Acum — ce-i rămînea de făcut Carolinei ? Să-și lase slobode simțămintele, sau să le înfrîngă ? Să se țină pe urmele lui Robert, ori să se retragă în sine ? Dacă e slabă din fire, va încerca să meargă pe prima cale — îi va pierde stima și îi va provoca silă ; dacă e destul de înțeleaptă, va deveni propriul ei stăpîn și va hotărî să-și supună și să aducă la ascultare tărîmul tulburat al sentimentelor. Va hotărî să privească viața în față, așa cum este ; să înceapă a-i învăța în chip serios adevărurile crude, și să-i cerceteze problemele încîlcite cît mai de aproape, cu cît mai multă răspundere.

S-ar fi părut că are ceva judecată, fiindcă se despărți de Robert în liniște, fără a se plînge și fără a pune întrebări — fără zvîcnetul unui singur mușchi și fără să verse măcar o lacrimă — se consacră ca de obicei lecțiilor făcute cu Hortense, iar la vremea prînzului plecă înspre casă fără să zăbovească.

După ce mîncă şi se trezi singură în salonul casei parohiale, căci îşi lăsase unchiul la cumintele lui pahar de vin, dificultatea care o preocupa şi căreia se văzu nevoită să-i ţină piept era: „Ce-am să fac eu în toată ziua de azi ?"

Noaptea trecută sperase că avea s-o petreacă la fel ca pe cea de ieri — că din nou o să-şi împartă seara cu Fericirea şi cu Robert; de dimineaţă îşi aflase greşeala şi totuşi nu se putea linişti, nu se putea convinge că nu se va ivi nici un prilej s-o recheme la Hollow's Cottage, sau să-l aducă pe Moore iarăşi în tovărăşia ei.

Nu o singură dată venise aici după ceai, ca să petreacă o oră împreună cu unchiul-său: clopoţelul sunase şi îi auzise glasul în coridor tocmai la lăsatul serii, cînd nu se mai aştepta la o asemenea bucurie; iar în două rînduri asta se întîmplase tocmai după ce purtarea lui fusese deosebit de rezervată; şi-atunci, cu toate că rareori vorbea cu ea în prezenţa unchiului, o privise ca şi cum ar fi vrut să se scuze, stînd toată vremea de cealaltă parte a mesei ei de lucru. Puţinele cuvinte pe care i le adresase fuseseră alinătoare, duios felul cum îşi luase rămas bun. Da, s-ar fi putut să vină şi în seara asta, îi spunea Speranţa Înşelătoare — aproape îşi dădea seama cine anume îi strecoară şoaptele astea, dar le asculta.

Încercă să citească — gîndurile îi zburară aiurea; încercă să coasă — fiece împunsătură de ac o plictisea, treaba asta era insuportabil de neintresantă; deschise pupitrul şi se apucă să scrie o compoziţie în franţuzeşte — altceva decît greşeli nu fu în stare să aştearnă pe hîrtie.

Şi deodată clopoţelul sună zgomotos. Inima îi tresăltă. Se repezi la uşa salonului, o deschise încet, se uită prin crăpătură. Fanny primea un musafir — un domn, un bărbat înalt — chiar de statura lui Robert. O secundă crezu că e Robert — o secundă fu în culmea fericirii; dar glasul care întreba de domnul Helstone o readuse

la realitate: glasul acela era un glas irlandez, prin urmare nu al lui Moore ci al diaconului, al lui Malone. Fu condus în sufragerie unde, fără îndoială, numaidecît îl ajută pe paroh să golească sticlele.

Nu se putea să nu sară în ochi faptul că la orice casă din Briarfield, Whinbury sau Nunnely, cînd unul dintre diaconi pica tocmai la vremea mesei — la prînz sau la ceai, după cum era cazul — repede urma încă unul, adesea doi. Nu că şi-ar fi dat întîlnire, dar toţi plecau pe undeva cam la aceeaşi oră; dacă Donne, să zicem, venea acasă la Malone şi nu-l găsea, întreba încotro o pornise, iar după ce îi afla de la proprietăreasă destinaţia, o lua după el cît îl ţineau picioarele. Aceleaşi acţionau în acelaşi chip dacă era vorba de Sweeting. Aşa se întîmplă că în după-amiaza aceea urechile Carolinei fură de trei ori chinuite de sunetul clopoţelului şi de sosirea unui oaspete nedorit — fiindcă Donne îl urmă pe Malone şi Sweeting pe Donne; şi veni poruncă atunci ca alte sticle cu vin să fie aduse din cămară în sufragerie (fiindcă deşi bătrînul Helstone îşi muştruluia clericii în subordine atunci cînd îi găsea „bencheuind", cum zicea el, în propriile lor corturi, la masa mai-marelui îi plăcea totdeauna să-i îndulcească oferindu-le să se înfrupte din ce avea mai de soi), iar prin uşile închise Caroline le auzi rîsetele ca de băieţandri şi zarva fără înţeles a glasurilor. Teama ei era ca nu cumva să rămînă şi la ceai; fiindcă nu-i făcea deloc plăcere să pregătească ceaiul pentru acest trio aparte. Cît de părtinitori pot fi oamenii! Cei trei erau bărbaţi — bărbaţi tineri, cu educaţie — ca şi Moore; dar, în ochii ei, ce uriaşă deosebire! Tovărăşia lor o plictisea de moarte — a lui o fermeca.

Şi n-avea să se bucure numai de tovărăşia lor preoţească, deoarece Soarta îi aducea în acel moment alţi patru oaspeţi — oaspeţi feminini, toţi îngrămădiţi într-o caretă trasă de un ponei şi care înainta oarecum cu greu pe drumul dinspre Whinbury. O doamnă mai în

vîrstă și trei dintre durduliile ei fiice veneau să-i facă o „vizită prietenească", după cum se obișnuia prin partea locului. Da, și clopoțelul sună pentru a patra oară. Fanny aduse în salon următoarea veste :

— Doamna Sykes și cele trei domnișoare Sykes !

Cînd se pregătea să-și întîmpine musafirii, Caroline obișnuia să-și frîngă mîinile cu nervozitate, să se îmbujoreze puțin și să vină spre intrare cu grabă dar și cu șovăială, dorindu-și în vremea asta să se afle tocmai sub zidurile Ierihonului. În astfel de împrejurări se dovedea întristător de nedibace în manierele alese, deși fusese cîndva la școală un an întreg. Iată de ce, și cu prilejul de față, mîinile-i mici și albe se torturau una pe cealaltă, în timp ce ea stătea în picioare așteptînd apariția doamnei Sykes.

Și doamna pomenită — o cucoană înaltă, arțăgoasă, care obișnuia să facă întinse și nu întru totul nesincere mărturisiri de cucernicie și se dovedea nespus de ospitalieră față de reprezentanții clerului — păși măreață înlăuntrul casei ; în aceeași direcție navigară cele trei fiice, un trio bătător la ochi, tustrele fiind bine dezvolate și mai mult sau mai puțin drăguțe.

În privința cucoanelor engleze de provincie trebuie subliniat următorul aspect. Fie tînără sau bătrînă, fie drăguță sau ștearsă, molcomă sau vioaie, toate (sau aproape toate) poartă întipărită pe chip o expresie ce pare să spună : „știu — și nu mă laud cu asta — dar *știu* că sînt un îndreptar pentru tot ce poate fi socotit cuviincios ; de aceea, orice persoană care se apropie de mine sau de care eu mă apropii trebuie să fie cu ochii în patru, fiindcă ori de cîte ori nu vor fi asemenea mie — în îmbrăcăminte, în purtări, în păreri, în principii sau în practică — înseamnă că nu se află pe drumul cel bun".

Departe de a face excepție de la regula arătată, doamna și domnișoarele Sykes erau dovezi vii ale temeiniciei sale.

Domnișoara Mary — o fată arătoasă, binevoitoare și, privită în general, tare de treabă — își purta mulțumirea de sine cu oarecare ținută și fără ostentație ; domnișoara Harret — o frumusețe de fată — și-o afișa cu aroganță ; făcea impresia că este înfumurată și rece ; domnișoara Hannah, care era orgolioasă, neînduplecată, agresivă, o arăta pe față și cu bună știință ; mama lăsa numai să se întrevadă acest lucru cu gravitatea potrivită vîrstei și faimei sale de mare cucernică.

Într-un fel sau altul, întîmpinarea luase sfîrșit. Caroline fusese „fericită să le vadă" (ceea ce era pură născocire), spera că sînt sănătoase, că tusea doamnei Sykes se mai domolise (doamna Sykes suferea de tuse de vreo douăzeci de ani încoace) și că domnișoarele Sykes își lăsaseră acasă surioara în cea mai netulburată stare sufletească ; la care întrebări domnișoarele Sykes, cuibărite în trei fotolii din fața taburetului de pian pe care Caroline poposise cam întîmplător, după ce ezitase cîteva secunde între el și un masiv fotoliu cu brațe, unde își adusese aminte că se cuvine s-o plaseze pe doamna Sykes ; și într-adevăr, doamna o scutise de osteneală fiindcă se așezase singură comod între brațele lui ; domnișoarele Sykes, deci, răspunseră Carolinei printr-o plecăciune simultană, foarte maiestuoasă și profund impresionantă. Urmă o pauză ; o astfel de plecăciune nici nu se putea să nu impună cinci minute de tăcere, și chiar le impuse. După aceea doamna Sykes se interesă de starea domnului Helstone, dacă mai avusese vreo criză de reumatism, dacă două predici în fiecare duminică nu cumva îl oboseau și dacă în clipa de față ar fi avut puterea să ia doar pe seama sa deplinele îndatoriri ale funcției ; apoi, primind asigurări că toate erau în cea mai desăvîrșită ordine, doamna și fiicele sale, unindu-și glasurile într-un singur cor, își exprimară părerea că parohul „se ținea extraordinar de bine pentru vîrsta sa".

Pauza a doua.

Trecînd la rîndul său în rolul principal, domnişoara Mary o întrebă pe Caroline dacă luase parte la adunarea organizată joi seara, la Nunnely, de Societata Biblică. Răspunsul negativ dat de Caroline din respect pentru adevăr — căci în ultima joi rămăsese acasă şi citise un roman împrumutat de Robert — smulse o simultană exclamaţie de uimire de pe buzele tuturor celor patru doamne.

— Noi am fost cu toatele, spuse domnişoara Mary. Mama şi noi toate ; l-am convins pînă şi pe tata să vină ; Hannah a stăruit cel mai mult ; dar a adormit în timp ce vorbea domnul Langweilig, preotul acela german din secta Fraţilor moravi : mi-a crăpat obrazul de ruşine, atît de rău moţăia.

— A fost şi doctorul Broadbent, exclamă Hannah, vai ! ce frumos vorbeşte ! Nici nu te-ai aştepta, fiindcă e un om cu o înfăţişare aproape vulgară.

— Dar e atît de drăguţ, o întrerupse Mary.

— Şi ce om de treabă, ce om săritor, adăugă mama.

— Dar cînd te uiţi la el ai zice că-i măcelar, interveni frumoasa, trufaşa Harriet. Mi-a fost peste putinţă să-l privesc ; l-am asculat cu ochii închişi.

Domnişoara Helstone era supărată din pricina propriei ignoranţe şi nepriceperi ; de vreme ce nu-l văzuse pe doctorul Broadbent, nu putea să aibă nici o părere. Urmă a treia pauză. Iar pe durata ei, Caroline simţi în adîncul inimii ce naivă visătoare era ; ce viaţă lipsită de spirit practic ducea ; cît de puţin pregătită era pentru relaţiile obişnuite cu lumea obişnuită ; îşi dădea seama cît de exclusivist se legase doar de casa aceea albă de pe vîlcea ; cum îşi întemniţase întreg universul în existenţa unei singure persoane din acea casă ; înţelegea limpede că asta nu poate rămîne aşa, şi că într-o bună zi se va vedea silită să schimbe ceva ; nu se putea spune că ar fi dorit să semene întru totul celor patru fiinţe din faţa

ei, dar dorea să fie mai presus decît era în prezent, astfel încît să nu se mai simtă aşa de speriată de superioritatea lor.

Pentru înviorarea conversaţiei care lîncezea aît de jalnic nu găsi alt mijloc decît să le poftească să rămînă cu toate la ceai ; şi a trebuit să dea o grea luptă ca să poată îndeplini acest mărunt gest de ospitalitate. Doamna Sykes şi începuse a spune : „Îţi mulţumim foarte mult însă...“, cînd intră din nou Fanny în încăpere, aducînd din partea domnului Helstone mesajul :

— Domnii rămîn la noi în seara asta, domnişoară.

— Ce domni aveţi ? întrebă atunci doamna Sykes.

Li se rosti numele ; mama şi fiicele schimbară priviri ; pentru ele diaconii nu reprezentau acelaşi lucru ca şi pentru Caroline. Domnul Sweeting era un adevărat favorit al lor ; pînă şi domnul Malone ar fi putut să se considere aproape la fel, întrucît făcea parte din cler.

— Aşa da, de vreme ce tot aveţi musafiri, cred că putem rămîne, observă doamna Sykes. O să fie chiar o mică reuniune foarte plăcută ; mie îmi face plăcere întotdeauna să mă întîlnesc cu preoţi.

Acum nu-i mai rămînea Carolinei decît să le invite sus, să le ajute să-şi scoată şalurile, să-şi netezească părul şi să-şi împrospăteze ţinuta ; să le conducă îndărăt în salon, să le împartă nişte cărţi cu gravuri sau diverse lucruri ciudate cumpărate de la coşul milostniei ; era obligată să cumpere, deşi de contribuit la înzestrarea lui contribuia foarte puţin ; iar dacă ar fi avut bani mulţi, mai degrabă l-ar fi cumpărat în întregime, chiar în clipa cînd era adus la casa parohială — cumplită pacoste ! — decît să contribuie fie şi numai cu o perniţă de ace.

Poate că ar trebui explicat în fugă, pentru folosul celor care nu sînt *au fait*[1] cu misterele „coşului milostniei“ şi „coşului misionarilor“, că asemenea *meubles*[2]

[1] La curent (fr.).
[2] Mobile (fr.).

sînt un fel de cufere de răchită, cam de mărimea unui încăpător coş de rufe, destinate să poarte de la casă la casă o uriaşă adunătură pe perniţe cu ace, săculeţe pentru bolduri, suporturi pentru cărţi de vizită, coşuleţe de lucru, îmbrăcăminte pentru copii mici, etc. etc. etc., făcute de mîinile mai harnice ori mai pregetătoare ale cuvioaselor doamne dintr-o parohie şi vîndute mai mult cu sila păgînilor gentlemeni tot de pe-acolo, la nişte preţuri neruşinat de piperate. Roadele unor astfel de vînzări impuse sînt folosite pentru convertirea evreilor, pentru căutarea celor zece triburi rătăcite şi pentru regenerarea atît de interesantelor populaţii de culoare de pe glob. Fiecărei doamne participante îi vine cîte o dată pe lună rîndul să păstreze coşul, să lucreze pentru el, şi să vîre conţinutul lui pe gîtul unei clientele bărbăteşti din ce în ce mai reduse la număr. Lucrurile încep să devină pasionante cînd soseşte vremea ca şirul să fie luat de la capăt : unor femei cu minte întreprinzătoare, cu spirit negustoresc viu, le face plăcere şi se distrează copios cînd îi silesc pe cei mai înăcriţi zgîrie-brînză de postăvari să scoată banii şi să plătească pe loc sume cam cu patru-cinci sute la sută mai mari decît preţul de cost, pentru obiecte care nu le fac nici o trebuinţă ; alte doamne — firi mai slabe — protestează, şi ar fi mai bucuroase să-l vadă dimineaţă după dimineaţă pe însuşi prinţul întunericul în pragul casei, decît acel coş-fantomă dimpreună cu mesajul : „Doamna Rouse vă trimite complimente şi — vă rog, doamnă — zice că a venit rîndul dumneavoastră".

După ce îşi împlini îndatoririle de gazdă, mai mult cu încordare decît cu voie bună, domnişoara Helstone trecu în bucătărie ca să ţină cu Fanny şi Eliza un consiliu privat avînd pe ordinea de zi ceaiul.

— Vai de capul meu, că mulţi mai sînt ! strigă Eliza, adică bucătăreasa. Şi asăzi n-am băgat nimic la cuptor

fiindcă ziceam c-o să ne-ajungă pîinea pînă mîine dimineaţă ; acum n-are cum să ne-ajungă.

— Nişte pesmeţi pentru ceai nu sînt ? întrebă tînăra gazdă.

— Numai trei şi o pîine. Eu zic aşa că boierii ăştia mari ar trebui să stea pe la casele lor pînă nu-i cheamă cineva ; şi eu vream să-mi termin de aranjat pălăria (boneta, voia să spună).

— În cazul ăsta, propuse Caroline căreia importanţa acestei întîmplări neprevăzute îi insufla o anumiă energie, Fanny trebuie să dea fuga pînă la Briarfield şi să cumpere cîţiva cozonăcei, cîteva chifle şi nişte biscuiţi ; şi nu sta aşa încruntată, Eliza, că altceva n-avem ce face.

— Şi ce serviciu de ceai să luăm ?

— Ei, cel mai bun, aşa zic ; am să scot eu serviciul de argint.

Se repezi pînă sus şi aduse din dulapul de tacîmuri ceainicul, castronaşul pentru smîntînă şi zaharniţa.

— Şi trebuie s-aduc şi ceainicul cel mare ?

— Da ; şi-acuma puneţi-vă la treabă cît mai cu nădejde ; cu cît isprăvim mai repede cu ceaiul, cu-atît mai devreme au să plece — sau cel puţin aşa sper.

„Aoleu ! Tare bine ar fi făcut să plece, îşi spuse suspinînd cînd pornea înspre salon. Şi totuşi — se gîndi în faţa uşii, înainte de a o deschide — chiar şi acuma dac-ar veni Robert, ce minunat ar fi ! Cu cît mai uşor mi-ar fi să le întreţin pe femeile astea, dacă s-ar afla şi el de faţă ! Aş fi interesată să-l aud ce spune (deşi nu spune prea multe în prezenţa altora) şi mi-ar plăcea şi mie să vorbesc dacă m-ar auzi şi el ; nu mă interesează să le aud pe nici una dintre ele şi nici să le spun ceva. Ce-au să mai trăncănească după ce au să apară bărbaţii şi cît de greu o să-mi vină să ascult atîta vorbărie ! Dar am impresia că sînt proastă şi egoistă ; sînt persoane distinse şi respectabile ; fără îndoială că ar trebui să fiu mîndră de comportarea lor ;

nu spun că ar fi mai prejos decît mine — departe de asta — dar sînt altfel decît sînt eu."

Intră în salon.

Pe vremea aceea, în Yorkshire, se obişnuia ca la ceai toată lumea să se adune în jurul mesei, foarte aproape de ea şi cu genunchii vîrîţi cuminte sub tăblie. Era lucru de primă importanţă să existe cît mai multe farfurii cu pîine şi cu unt, de soiuri variate şi în cantităţi cît mai mari ; se socotea de cuviinţă, totodată, ca pe platoul din mijloc să se afle un castron de sticlă plin cu marmeladă ; printre gustări era frumos să se găsească vreo cîteva sorturi de plăcinte cu brînză şi tartine ; dacă se mai găsea şi un platou cu şuncă roză la culoare, tăiată în felii subţiri şi cu garnitură de pătrunjel, cu atît mai bine.

Din fericire, Eliza, bucătăreasa parohului, îşi cunoştea meseria : la început fusese ea cam scoasă din fire, cînd năvălitorii sosiră atît de pe neaşteptate şi în asemenea număr ; se părea însă că treaba îi readucea voioşia, fiindcă la timpul cuvenit masa aştepta aranjată cu mult gust ; iar dintre podoabele ei nu lipseau nici tartinele, nici şunca, nici marmelada.

Poftiţi la o masă atît de îmbelşugată, diaconii se înfăţişară foarte voioşi ; dar numaidecît, dînd cu ochii de cucoanele a căror prezenţă nu le fusese dinainte anunţată, se opriră şi rămaseră toţi în prag. Malone conducea grupul ; se opri brusc şi se lăsă pe spate, gata să-l dea jos pe Donne, aflat în urma lui. Donne se împletici trei paşi îndărăt şi îl trimise pe micul Sweeting în braţele bătrînului Helstone, care încheia convoiul. Izbucniră cîteva reproşuri şi cîteva rîsete înfundate : Malone era sfătuit să bage de seamă ce face şi îndemnat să meargă mai departe ; ceea ce pînă la urmă şi făcu, deşi o roşeaţă vineţie îi năpădi pînă pe fruntea ascuţită. Helstone păşi înainte, îi dădu deoparte pe tinerii cei sfioşi, ură bun sosit tuturor frumoaselor vizitatoare, le strînse mîinile şi spuse fiecăreia cîte o glumă, apoi se aşeză comod

între drăguţa Harriet şi neînduplecata Hannah ; pe domnişoara Mary o pofti să se mute pe scaunul din faţa lui — cel puţin s-o poată vedea, dacă nu putea s-o aibă aproape. Faţă de cucoanele tinere se arăta întotdeauna, în felul său, atent şi curtenitor ; de aceea se şi bucura din partea lor de foare multă simpatie ; totuşi, în adîncul sufletului său nici nu respecta şi nici nu agrea tagma femeiască, iar acelea care datorită împrejurărilor îl cunoscuseră mai în inimitate mai mult se temuseră de el decît îl iubiseră.

Tinerii diaconi fură lăsaţi să-şi aleagă singuri locurile. Sweeting, cel mai puţin fîstîcit dintre toţi trei, îşi găsi refugiu lîngă doamna Sykes ; căci doamna, Sweeting ştia bine, ţinea la el aşa cum ar fi ţinut la propriul său fiu. Donne, după ce făcu plecăciunea adresată tuturor, cu o graţie de care numai el era în stare, şi după ce spuse cu gas tare şi ca de serviciu, „Bună seara, domnişoară Helstone !", se lăsă să cadă într-un scaun de lîngă Caroline, spre deplinul necaz al acesteia, fiindcă nutrea o antipatie specială faţă de Donne din pricina prosteştii şi neclintitei lui îngîmfări şi a nedezminţitei îngustimi de vederi. Purtînd pe buze zîmbetul cel mai fad, Malone se aşeză de cealaltă parte a Carolinei, aşa că fata se văzu blagoslovită cu doi sprijinitori ; nici unul dintre ei, ştia foarte bine, n-avea să-i poată fi de vreun mare ajutor, indiferent dacă ar fi fost vorba de întreţinerea conversaţiei, de distribuirea ceştilor, de împărţirea cozonăceilor, sau chiar de oferirea unei farfurii. Micuţul Sweeting, mărunţel şi copilăros cum era, făcea cît douăzeci ca ei.

Deşi atunci cînd se afla doar între bărbaţi nu-i mai tăcea gura, dacă erau şi doamne de faţă lui Malone parcă îi lega cineva limba ; avea totuşi trei fraze gata pregătite pe care niciodată nu uita să le rostească.

Prima : „V-aţi plimbat astăzi, domnişoară Helstone ?",

A doua : „L-ați mai văzut în ultima vreme pe vărul dumneavoastră Moore ?"

A treia : „Clasa dumneavoastră de la școala duminicală are tot atîția elevi ?"

Aceste trei înrebări fiind puse și primind răspuns, între Caroline și Malone se înstăpîni tăcerea.

Cu Donne lucrurile stăteau altfel ; era enervant, te ducea la disperare. Avea la îndemînă o rezervă de flecăreală cum nu se poate mai plicticoasă și mai înveninată dar nu greu de bănuit : vorbea de rău oamenii din Briarfield ; pe băștinașii din Yorkshire luați cu toptanul ; se plîngea că-i lipsește societatea aleasă ; de starea înapoiată de civilizație din acele locuri ; murmura împotriva purtării nerespectuoase a claselor inferioare din nord față de cei mai aleși ; lua peste picior în chip prostesc modul de viață de prin părțile acelea — lipsa de ținută, inexistența eleganței, ca și cum el, Donne, n-ar fi fost obișnuit decît cu fapte într-adevăr mari : o insinuare cu totul nesprijinită nici de înfățișarea și nici de manierele sale cam necioplite. S-ar fi părut că, după mintea lui, astfel de injurii înverșunate trebuiau să-l înalțe în ochii domnișoarei Helstone ori în ai oricărei alte doamne l-ar fi auzit ; pe cîtă vreme, cel puțin în ochii ei, îl prăbușea într-o situație care nu merita nici măcar dispreț ; deși, ce-i drept, cîteodată o înfuriau la culme ; căci, fiind ea însăși de baștină din Yorkshire, nu putea suferi să audă cum ținutul ei era batjocorit de un asemenea josnic palavragiu ; iar cînd ajungea la marginile răbdării, se întorcea și îi spunea anumite lucruri care nici prin conținutul lor și nici prin felul cum erau exprimate n-ar fi putut avea darul de a cîștiga bunăvoința domnului Donne. Îi spunea, de pildă, că a-i învinui mereu pe alții de vulgaritate nu este deloc o dovadă de rafinament ; și nici a-ți vorbi veșnic de rău enoriașii nu poae fi însușire a unui preot demn de această calitate. Sau îl întreba ce l-a făcut să intre în tagma preoțească, de vreme ce

se plînge că nu poate să viziteze decît locuințe modeste și nu poate să predice decît în fața unor sărăntoci ? dacă s-a făcut preot numai ca să poarte veșminte alese și să stea în locuințe regești ? Asemenea întrebări erau socotite de toți diaconii drept cel puțin îndrăznețe și blasfematoare.

Ceaiul s-a prelungit peste măsură ; toți musafirii sporovăiau așa cum se așteptaseră și gazdele că au s-o facă. Domnul Helstone aflîndu-se într-o excelentă dispoziție — căci, într-adevăr, cînd oare se înfățișa dînsul altfel în societate, în societatea unor cucoane drăguțe ? — și păstra numai față de unicul membru al familiei sale o muțenie încruntată — întreținea un strălucit șuvoi de conversație spumoasă cu vecina din dreapta și cea din stînga, ba chiar și cu cea de *vis-à-vis*, domnișoara Mary : fiindcă deși Mary era cea mai rațională, cea mai puțin cochetă dintre toate trei, tocmai ei îi acorda vîrstnicul văduv mai puțină atenție. De fapt nu putea să sufere inteligența la femei : lui îi plăceau cele cît mai prostuțe, cît mai zăpăcite, cît mai înfumurate și cît mai lipsite de simțul ridicolului ar fi fost cu putință ; asta din pricină că numai astfel se dovedeau a fi în realitate așa cum le considera și le dorea el, adică inferioare : jucării cu care să te amuzi, cu care să-ți umpli un ceas liber și pe urmă să le arunci.

Favorita lui era Hannah. Deși frumoasă, egoistă și încrezută, Harriet nu era chiar atît de neînsemnată încît să-i poată fi pe plac : păstra încă o anumită demnitate autentică în miezul muntelui de falsă mîndrie, și dacă nu vorbea ca un oracol, nici nu trăncănea ca un om scrîntit la cap ; nu îngăduia să fie tratată chiar ca o păpușă, ca un copil, ca o jucărie : aștepta ca toți să se închine în fața ei ca în fața unei regine.

Dimpotrivă, Hannah nu pretindea nici un fel de respect — numai adulare : era destul ca admiratorii să-i *spună* că e un înger, pentru a le îngădui s-o *trateze*

ca pe o cretină. Atît de credulă şi uşuratică se dovedea ; atît de prostănacă devenea cînd era împresurată cu atenţii, măgulită şi admirată îndeajuns, încît existau momente cînd Helstone se simţea într-adevăr ispitit să se însoare a doua oară şi să încerce experienţa de a face dintr-însa a doua lui tovarăşă de viaţă ; numai că, din fericire, salvatoarea amintire a necazurilor îndurate în căsnicia dintîi, urmele încă existente ale pietrei de moară pe care o purtase cîndva legată de gît, neclintirea simţămintelor cu privire la insuportabilele amărăciuni ale vieţii conjugale lucrau ca o stavilă în calea afecţiunii lui, risipeau suspinul ce se pregătea să se înalţe din bătrînii şi viguroşii plămîni şi nu-l lăsau să şoptească propuneri care, auzite de Hannah, i-ar fi prilejuit acesteia haz nespus şi necuprinsă mulţumire.

Probabil s-ar fi măritat cu el, dacă i-ar fi propus ; părinţii ar fi încuviinţat din toată inima. În ochii lor cei cincizeci şi cinci de ani, inima ca de piatră n-ar fi însemnat vreo opreliște ; şi, dat fiind că era paroh, ducea o viaţă îmbelşugată, avea o locuinţă frumoasă şi se presupunea că mai are şi avere proprie (deşi în privinţa asta lumea se înşela ; ultimul bănuţ din cele cinci mii de lire moştenite de la taică-său fusese închinat clădirii şi înzestrării unei biserici noi în satul lui natal din Lancashire — fiindcă atunci cînd îi făcea plăcere putea să se arate de o mărinimie princiară, şi mai ales dacă scopul se potrivea cu vederile lui, n-ar fi şovăit nici o clipă să şi-l atingă), părinţii, spun, ar fi încredinţat-o fără nici un scrupul pe Hannah iubitoarei lui gingăşii şi duioasei lui îndurări ; iar a doua doamnă Helstone ar fi răsturnat ordinea naturală a evoluţiei insectelor, ar fi zburat ca un fluture zglobiu, strălucitor şi admirat o întreagă lună de miere şi după aceea s-ar fi tîrît de-a lungul tuturor zilelor ei ca un vierme dezgustător şi călcat în picioare.

Micuţul domn Sweeting, aşezat între doamna Sykes şi domnişoara Mary, care amîndouă i se arătau foarte binevoitoare, avea în faţă o farfurie plină cu tartine, iar la îndemînă marmeladă şi pesmeţi, şi părea şi se simţea mai încîntat decît orice monarh. Toate domnişoarele Sykes îi plăceau : toate îl plăceau pe el. Le socotea nişte fete minunate, fiecare potrivită cu statura lui micuţă. Dacă avea vreo pricină de nemulţumire în aceste clipe atît de fericite, atunci era vorba de lipsa domnişoarei Dora, ea fiind cea căreia nădăjduia în taină să-i spună cîndva doamnă Sweeting şi cu care visa că într-o bună zi avea să se plimbe falnic, călăuzind-o ca pe-o împărăteasă pe uliţele satului Nunnely : şi împărăteasă ar fi fost, dacă împărătesele s-ar fi ales după dimensiunile trupului. Era multă, greoaie ; văzută din spate, părea o cucoană voinică de patruzeci de ani ; dar lăsînd astea la o parte, avea un chip plăcut şi o fire nu lipsită de tandreţe.

Pînă în cele din urmă se apropie şi sfîrşitul ceaiului ; s-ar fi încheiat încă de mult, dacă domnul Donne n-ar fi stăruit să rămînă cu ceaşca pe jumătate plină de ceai rece dinaintea sa, lung timp după ce restul comesenilor terminaseră şi după ce el însuşi se înfruptase din atîtea bunătăţi cîte încăpuseră în el — lung timp, într-adevăr, după ce semne de nerăbdare veniseră de la toţi cei adunaţi împrejurul mesei, pînă ce scaunele începură a fi date deoparte ; pînă ce conversaţia începu să lîncezească, pînă ce se aşternu tăcerea. Zadarnic îl tot întrebase Caroline dacă mai vrea o ceaşcă de ceai ; dacă n-ar fi bine să-i mai toarne ceai fierbinte fiindcă acela fără îndoială că se răcise, etc. ; nici nu-şi bea ceaşca, nici nu renunţa la ea. Părea să-şi închipuie că atitudinea lui foarte singulară îi conferea într-un fel oarecare o anumită importanţă ; că este merituos şi impresionant ca el să fie ultimul ; că e măreţ să-i lase pe toţi ceilalţi să-l aştepte. Zăbovi atît de mult, că pînă şi ceainicul cel

mare își dădu sufletul : încetă să mai fîsîie. Totuși, în cele din urmă însuși bătrînul paroh, pînă atunci prins împreună cu Hannah într-o mult prea pasionantă discuție ca să-și mai poată da seama de întîrziere, deveni nerăbdător și întrebă :

— Pe cine mai așteptăm ?

— Pe mine, cred, răspunse Donne încîntat ; lăsa să se creadă că după părerea lui prestigiul avea să-i fie mult sporit din pricină că o întreagă reuniune era ținută la cheremul său.

— Aoleu ! strigă Helstone. Pe urmă se ridică în picioase și zise : Aducem mulțumirile noastre, după care cu toți părăsiră masa.

Cu totul netulburat, Donne mai rămase încă zece minute singur la masă, dar după aceea domnul Helstone sună și ceru să se strîngă tacîmurile ; așa că pînă la urmă tînărul se văzu silit să-și golească ceașca și să-și încheie acel *rôle* care, după mintea lui, îi oferise prilejul să se distingă în chip atît de aleș și îi atrăsese măgulitoarea atenție a tuturor.

Și-acum, urmînd cursul firesc al lucrurilor (știind ce avea să se întîmple, Caroline deschisese pianul și pregătise partiturile), se ceru muzică. De data asta venise rîndul domnului Sweeting să se producă ; abia aștepta să înceapă ; prin urmare își asumă trudnica sarcină de a le convinge pe tinerele domnișoare să delecteze pe cei de față cu o melodie — un cîntec. *Con amore* [1], se avîntă în complicata îndeletnicire de a implora, de a ruga, de a respinge scuzele, de a lămuri și risipi greutățile și în sfîrșit el izbuti s-o convingă pe domnișoara Harriet să se lase condusă la pian. Și numaidecît ieșiră la iveală piesele flautului său (totdeauna se aflau în buzunarul lui, la fel de nelipsite ca și batista). Piesele acelea fură înșurubate și potrivite ; între timp Malone și Donne se adunaseră laolaltă, se uitau la el și rînjeau ironic, lucru

[1] Cu pasiune (it.).

pe care, atunci cînd privi peste umăr, micuțul bărbat îl observă, dar fără să-i acorde vreo atenție ; era convins că toată ironia lor izvora din invidie ; ceilalți nu erau în stare să le acompanieze pe domnișoare, așa cum făcea el ; se afla pe punctul de a obține un adevărat triumf împotriva lor.

Și triumful începu să se desfășoare. Cînd își auzi prietenul emițînd acorduri de cea mai înaltă ținută, Malone, profund îndurerat, se hotărî să-și cîștige și el, dacă era cu putință, o anumită distincție și numaidecît adoptă rolul unui amorez (rol pe care și mai înainte încercase o dată sau de două ori să-l joace, dar fără să poată obține pînă atunci, după cum credea el fără vreo umbră de îndoială, succesul ce s-ar fi cuvenit calităților desfășurate) ; se apropie de sofaua unde se așezase domnișoara Helstone, își instală acolo, lîngă ea, masivul trup de irlandez și își puse la încercare talentele (mai cu seamă pe cel al vorbirii) prin cîteva discursuri alese, însoțite de rînjete cît se poate de uluitoare și de neînțeles. În toiul acestor strădanii de a se face plăcut, izbuti să-și agonisească două perne lungi de divan și încă una pătrată, cu care, după ce le frămîntă îndelung cu gesturi ciudate, izbuti să ridice un soi de barieră între el și obiectul atențiilor sale. Foarte dornică să scape, Caroline găsi iute o scuză pentru a se duce tocmai în partea opusă a camerei și a-și găsi un loc lîngă doamna Sykes ; pe buna doamnă o rugă să-i dea lămuriri cu privire la un nou model de împletitură decorativă, rugăminte ce-i fu pe loc îndeplinită ; și astfel Peter Augustus fu părăsit.

Mutra i se pleoști de tot cînd se văzu astfel respins — lăsat să se descurce doar cu propriile lui posibilități, iar în plus cu povara celor trei perne ce-i stăteau în poală. Adevărul era că o pornire interioară îi dădea ghes să cultive cunoștința cu domnișoara Helstone ; asta deoarece împărtășea cu toți ceilalți credința că unchiul ei e bogat și trăgea concluzia că, neavînd copii, urma probabil

să-i lase toţi banii nepoatei. Gérard Moore deţinea informaţii mai precise în această privinţă ; chiar văzuse frumoasa biserică ce-şi datora existenţa ardoarei şi banilor parohului, şi nu numai o dată, în adîncul sufletului său, blestemase un capriciu costisitor care înălţase stavile în calea dorinţelor sale.

Pentru o persoană din camera aceea seara părea nesfîrşită. Din cînd în cînd, Caroline lăsa lucrul să-i cadă în poală şi devenea victima unui fel de letargie mentală — făcînd-o să-şi închidă ochii şi să-şi aplece fruntea — pricinuită de ceea ce i se părea ei zumzetul lipsit de înţeles răspîndit în jur : dezacordatul, lipsitul de gust clămpănit al clapelor pianului, notele schelăitoare şi gîfîite ale flautului, rîsetele şi veselia unchiului împărtăşite de Hannah, şi de Mary de asemenea, fiindcă nu ştia precis din ce şi de unde anume porneau, fiindcă nu prindea în auz nimic caraghios şi nimic nostim în spusele lor ; dar pricinuită înainte de toate de şuvoiul neîntrerupt al vorbelor ce i le murmura doamna Sykes la ureche ; vorbe care dădeau mereu roată în jurul a patru subiecte : sănătatea ei şi a celorlalţi membri ai familiei ; coşul milosteniei, coşul misionarilor şi conţinutul lor ; ultima adunare de la Nunnely, şi cea care urma să se ţină săptămîna viitoare la Whinbury.

În cele din urmă, obosită de moarte, se folosi de faptul că domnul Sweeting venise lîngă doamna Sykes şi că între ei se pornise o discuţie, ca să se furişeze neobservată afară din cameră şi să caute cîteva clipe de linişte în singurătate. Se întoarse în sufragerie, unde ultimele pîlpîiri ale flăcărilor încă mai luminau căminul. Încăperea asta era goală şi liniştită, paharele şi sticlele fuseseră adunate de pe masă, scaunele reaşezate la locul lor, totul în desăvîrşită ordine. Caroline se scufundă în fotoliul cel mare al unchiului şi încercă să se odihnească — să-şi odihnească cel puţin mîinile şi picioarele, simţurile, auzul, văzul ostenite — să nu perceapă nimic şi

să privească în gol. Mintea, însă, îi zbură de-a dreptul la Hollow : se opri în pragul salonului de acolo, apoi trecu în clădirea birourilor şi începu să se întrebe ce loc anume o fi fost binecuvîntat cu prezenţa lui Robert. Dar se întîmplă ca nici unul dintre aceste locuri să nu se bucure de asemenea cinstire ; fiindcă Robert se găsea la o milă depărtare de amîndouă şi mult mai aproape de Caroline decît ar fi putut să bănuiască mintea ei amorţită : în clipa aceea trecu prin curtea bisericii şi mai avea cîţiva paşi pînă la poarta grădinii parohiale : totuşi nu ca să-şi vadă verişoara, ci numai cu scopul de a transmite ceva parohului.

Da, Caroline într-adevăr auzi zbîrnîind sîrma clopoţelului : din nou sună, pentru a cincea oară în după-amiaza aceea ; tresari şi eşti sigură că de data asta trebuie să fie cel la care visezi. De ce eşti atît de sigură n-ai putea să-ţi explici, dar de ştiut ştii. Te apleci înainte şi asculţi cu încordare cum Fanny deschide uşa ; ai dreptate ! ăsta e *glasul* — domol — cu un uşor accent străin, dar atît de dulce pe cît îţi închipui tu ; te ridici pe jumătate : „Fanny are să-i spună că domnul Helstone are oaspeţi şi atunci are să plece". Vai ! dar nu-l poate lăsa să plece. În ciuda ei însăşi, în ciuda propriei raţiunii, străbate jumătate din cameră ; stă gata să ţîşnească afară în cazul cînd paşii s-ar îndepărta ; dar el intră în coridor şi spune :

— Dacă părintele e ocupat, fii bună şi du-mă pînă în sufragerie ; dă-mi toc şi cerneală ; am să scriu un scurt bilet şi am să ţi-l las pentru dînsul.

Acum, după ce i-au ajuns la urechi vorbele şi îi aude paşii apropiindu-se, dacă ar exista o uşă în mijlocul sufrageriei, Caroline s-ar strecura pe ea şi ar dispărea. Parcă ar fi într-o cuşcă, parcă ar fi înlănţuită ; îi e teamă ca prezenţa ei neaşteptată să nu-l stînjenească. Cu o clipă mai înainte ar fi zburat spre el ; dar acea clipă odată trecută ar fi zburat din faţa lui. Dar nu poate ; nu există nici o cale de scăpare : sufrageria nu are decît

o singură uşă, pe care acum pătrunde vărul ei. Expresia de surpriză stingherită pe care se aşteptase s-o citească pe chipul lui a şi apărut acolo, a făcut-o să se cutremure, şi a dispărut. Abia e capabilă să bîiguie un fel de scuză...

— Am ieşit din salon doar pentru o clipă, ca să găsesc puţină linişte.

În înfăţişare şi în glasul cu care rostise aceste cuvinte se arăta ceva atît de ruşinat şi de abătut, încît oricine ar fi putut înţelege că în sufletul şi în proiectele ei de viitor se produsese de curînd o schimbare dureroasă şi acum nu mai era în stare să se stăpînească şi să-şi impună voioşie. Probabil că domnul Moore îşi aducea aminte cum obişnuia să-l primească pînă atunci, cu ce înfrigurare duioasă şi cu cîtă speranţă încrezătoare. Văzuse desigur urmările încercării din dimineaţa trecută ; se oferea acum un prilej de a continua aplicarea aceluiaşi sistem, cu rezultate sigure, dacă ar fi stăruit cu şi mai multă hotărîre. Dar este posibil să fi găsit aplicarea sistemului mai lesnicioasă la lumina zilei, în curtea fabricii lui, în toiul unor treburi urgente, decît într-un salon liniştit, cînd era pe deplin liber, şi la vreme de seară. Fanny aprinse luminările care stăteau pe masă stinse, aduse cele trebuitoare pentru scris şi părăsi camera ; Caroline se pregătea s-o urmeze. Dacă ar fi ţinut să fie consecvent, Moore ar fi trebuit s-o lase ; dar în loc de asta rămase în prag şi, întinzînd o mînă, o opri din drum ; nu o ruga să rămînă, dar nici n-o lăsa să plece.

— Să-l anunţ pe unchiu-meu că eşti aici ? întrebă tot cu acelaşi glas stins.

— Nu : îţi pot spune ţie tot ce aveam să-i spun lui. Vrei să fii mesagerul meu ?

— Da, Robert.

— Atunci e nevoie doar să-l informezi că am prins unele indicii cu privire la identitatea unuia, cel puţin, dintre oamenii care mi-au sfărîmat maşinile ; am aflat că face parte din aceeaşi bandă care a atacat magazinele

de postavuri al lui Sykes şi al lui Pearson ; şi sper ca mîine să fie arestat. Poţi să ţii minte ?

— O ! Da ! Cele două monosilabe fură rostite pe cel mai trist ton cu putinţă ; şi, în vreme ce le rostea, clătină încet din cap şi oftă. Şi-ai să-l urmăreşti în judecată ?

— Bineînţeles.

— Nu, Robert.

— De ce nu, Caroline ?

— Fiindcă i-ai ridica împotriva dumitale pe toţi cei din împrejurimi, mai îndîrjiţi decît oricînd.

— Asta nu poate fi un motiv ca să nu-mi fac datoria şi să-mi apăr avutul. Omul ăsta e un mare ticălos şi trebuie pus în imposibilitate de a mai săvîrşi alte rele.

— Dar complicii lui au să se răzbune pe dumneata. Nu ştii cu cîtă putere pot să urască oamenii de pe aici. Unii dintre ei sînt chiar în stare să se laude că pot să păstreze şapte ani o piatră în buzunar, s-o întoarcă pe partea cealaltă şi s-o mai poarte încă şapte, dar să arunce cu ea şi să-şi atingă ţinta, „în cele din urmă".

Moore izbucni în rîs.

— O fanfaronadă şi-atîta tot ; una dintre cele care mişună cu miile pe socoteala dragilor tăi prieteni din Yorkshire. Dar nu te îngrijora din pricina mea, Lina : sînt pregătit să mă apăr împotriva compatrioţilor ăstora ai tăi blînzi ca nişte mieluşei. Nu te nelinişti pentru mine.

— Dar cum o să pot ? Eşti vărul meu. Dacă se întîmplă ceva...

Şi aici se opri.

— N-are să se întîmple nimic, Lina. Ca să vorbesc în limbajul tău, există un Dumnezeu sus — nu există ?

— Ba da, Robert. El să te aibă în pază !

— Iar dacă rugăciunile aduc vreun folos, ale tale au să mă ajute. Te rogi cîteodată pentru mine ?

— Nu *cîteodată*, Robert. Dumneata, şi Louis, şi Hortense sînteţi totdeauna pomeniţi în ele.

— Așa mi-am închipuit și eu deseori. De obicei atunci cînd, trudit și enervat, mă duc la culcare ca un păgîn, îmi trece prin minte că altcineva cere iertare în locul meu pentru relele făptuite în vremea zilei și ocrotire pentru vremea nopții. Nu cred că asemenea evlavie venită de la clerici aduce vreun folos ; însă rugăciunile pornite dintr-un suflet sincer, de pe buze nevinovate — ele trebuie să fie primite precum prinosul lui Abel ; și fără îndoială că vor fi, dacă cel în folosul căruia sînt închinate o merită.

— Alungă îndoiala asta ; n-are nici un temei.

— Cînd un om a fost educat numai ca să facă bani, și trăiește numai ca să facă bani și pentru nimic altceva, cînd aproape că nu respiră alt aer decît acela al fabricilor și tîrgurilor, pare nepotrivit să-i pomenești numele într-o rugăciune, sau să amesteci ideile despre el cu ceva de ordin divin, orice ar fi acest ceva ; și tare ciudat pare că o inimă bună și curată ar fi gata să-l primească și să-i ofere adăpost, ca și cînd ar avea baremi o umbră de drept la un asemenea cuib. Dacă mi-ar sta în putere să îndrum inima asta binevoitoare, cred că aș sfătui-o să alunge pe unul care mărturisește a nu avea în viață vreun țel mai înalt decît să cîrpească averea din trecut și să șteargă de pe blazonul lui burghez pata rușinoasă care este falimentul.

Deși exprimată cu atîta căldură și modestie (după opinia Carolinei), aluzia a fost adînc simțită și limpede înțeleasă.

— Da, într-adevăr, Robert, mă gîndesc — sau *mă voi gîndi* — la dumneata doar ca la vărul meu, urmă fără întîrziere răspunsul. Încep să înțeleg lucrurile mai bine decît le înțelegeam, Robert, atunci cînd ai venit întîi în Anglia ; mai bine decît le înțelegeam acum o săptămînă — acum o zi. Știu că este datoria dumitale să încerci să mergi înainte și că nu ți-ar folosi să fii romantic ; dar pe viitor nu trebuie să mă înțelegi greșit dacă am să par prietenoasă. Azi-dimineață m-ai înțeles greșit, nu-i așa ?

— Ce te-a făcut să crezi asta ?

— Privirile — purtarea.

— Dar uită-te la mine acuma...

— A ! Da ! Acum ești altfel. În clipa de față am curaj să vorbesc cu dumneata.

— Și totuși sînt același om, cu singura deosebire că pe negustor l-am lăsat în urmă, pe vîlcea : în fața ta nu se află acum decît ruda.

— Vărul meu, Robert ; nu domnul Moore.

— Nici o bucățică din domnul Moore. Caroline...

Atunci răsună zarva musafirilor care se ridicau de pe scaune în camera de alături ; se auzi cum se deschide ușa ; cum se dă poruncă să fie adusă gabrioleta și poneiul ; cum sînt cerute șaluri și bonete. Domnul Helstone își strigă nepoata.

— Trebuie să plec, Robert.

— Da, trebuie să pleci, c-altminteri ar veni toți încoace și ne-ar găsi aici ; cît despre mine, decît să mă întîlnesc în coridor cu toată lumea asta, mai bine ies pe fereastră ; din fericire, se deschide ca și o ușă. Numai o clipă — lasă puțin lumînarea pe masă — noapte bună ! Te sărut fiindcă sîntem veri ; și fiind veri — una-două-trei sărutări sînt îngăduite. Noapte bună, Caroline !

CAPITOLUL VIII

NOAH ȘI MOSES [1]

A doua zi, Moore se sculă înainte de răsăritul soarelui, se repezi pînă la Whinbury și se întoarse înapoi mai înainte ca sora lui să-i fi pregătit obișnuita *café au lait* sau tartinele pentru gustarea de dimineață. Ce anume

[1] În traducere : Noe și Moise.

afaceri încheiase acolo nu spuse nimănui. Hortense nu puse nici o întrebare ; nu avea obiceiul să-i comenteze deplasările, şi nici Robert să dea socoteală despre ele. Tainele afacerilor — nişte mistere complicate şi adesea jalnice — le ţinea îngropate în sufletul lui şi ele niciodată nu se ridicau din mormînt, cu excepţia cazurilor în care, cînd şi cînd, trebuiau să-l bage în sperieţi pe Joe Scott sau să urnească din loc vreun partener străin : într-adevăr, s-ar fi părut că o rezervă generală cu privire la tot ce era important se afla amestecată în sîngele său de negustor.

Îndată după ce termină dejunul, plecă la birou. Henry, băiatul lui Joe Scott, îi aduse scrisorile şi jurnalele ; Moore se aşeză la masa de lucru, rupse peceţile de pe hîrtii şi se uită peste ele. Toate erau scurte, dar — s-ar fi părut — nu şi plăcute ; probabil dimpotrivă, fiindcă după ce o lăsă din mînă şi pe ultima, bufni pe nări sfidător şi ironic ; cu toate că nu începu nici un fel de monolog, în ochi îi stăruia o lucire ce s-ar fi părut că îl cheamă pe diavol şi îl pune să-i azvîrle în iad întreg necazul. Oricum, după ce alese o pană şi îi smulse firele din vîrf cu un acces de furie a degetelor — numai a degetelor, chipul îi rămase netulburat — întocmi la iuţeală un teanc de răspunsuri, le pecetlui, apoi ieşi şi dădu o raită prin fabrică ; pe urmă se întoarse şi se aşeză să-şi citească ziarul.

Conţinutul lui nu părea să fie pasionant ; nu numai o singură dată îl lăsă pe genunchi, îşi încrucişă braţele şi îşi pironi privirile asupra focului ; din cînd în cînd întorcea capul spre fereastră ; se mai uita la ceas ; pe scurt : părea să fie preocupat de ceva. Poate că se gîndea la frumuseţea vremii — căci pentru acea perioadă a anului era o dimineaţă frumoasă şi senină — şi ar fi dorit să se afle afară, pe cîmp, ca să se poată bucura de ea. Uşa clădirii birourilor stătea larg deschisă, aşa că adierea vîntului şi razele soarelui puteau pătrunde în voie ; numai că primul vizitator nu aducea pe aripile sale parfum de primăvară, ci doar din cînd în cînd cîte un

nouraş de pucioasă smuls din coloana masivă de fum şi funingine ce se înălţa întunecată din hornul subţiratic al fabricii.

O apariţie de culoare albastru-închis (era Joe Scott, abia plecat de la o cadă de vopsit) se arătă pentru o clipă în uşa deschisă, rosti cuvintele : „A sosit, sir" şi dispăru imediat.

Domnul Moore nu-şi ridică ochii de pe ziar. O namilă de om, cu umeri largi şi membre puternice, îmbrăcat în veşminte de finet şi ciorapi lungi de lînă, intră în birou, fu primit cu o înclinare a capului şi invitat să ia loc ; ceea ce şi făcu observînd — în timp ce-şi scotea pălăria (una foarte proastă), o puse deoparte sub scaun, îşi şterse fruntea cu o batistă de bumbac murdară trasă din fundul pălăriei — că afară era „chiar cald de tot pentru vreme de februar". Domnul Moore încuviinţă ; cel puţin scoase un sunet slab care, deşi nearticulat, ar fi putut trece drept încuviinţare. Noul venit îşi depunea acum cu grijă în colţul de lîngă el un ciomag cu aspect oficial pe care îl purtase în mînă ; după ce termină, scoase un fluierat, probabil ca să arate că se simte de data asta la largul lui.

— Cred că ai la dumneata cele trebuitoare, nu ? spuse domnul Moore.

— Îhî, îhî ! Totu-n regulă.

Se porni iarăşi pe fluierat, domnul Moore se întoarse la jurnalul său ; s-ar fi zis că devenise mai interesant. Totuşi, peste puţin se răsuci către dulăpiorul la care putea ajunge cu mîna, îl deschise fără să se ridice de pe scaun, scoase o sticlă neagră — tot cea pe care o scosese şi pentru Malone — un păhăruţ, o cană, le aşeză pe masă şi îi spuse oaspetelui :

— Serveşte-te ; apă găseşti în vasul din colţ.

— N-aş zice că nu face mare trebuinţă, că tot trupul omului e uscat (însetat, vroia să spună) încă de dimineaţă, spuse gentlemanul îmbrăcat în finet, sculîndu-se şi îndeplinind ce i se spusese.

— 'Mneavoastră nu luaţi defel, domnu' Moore ? întrebă apoi, în vreme ce cu mînă pricepută îşi pregăti băutura, o gustă trăgînd o duşcă zdravănă şi se lăsă, domolit şi satisfăcut, la loc pe scaunul lui.

Scump la vorbă, Moore răspunse doar printr-o clătinare a capului şi un murmur nedesluşit.

— Bine-aţi face, urmă vizitatorul ; o duşcă din treaba asta întăreşte vîna. Bună treabă mai e şi rachiul pe lumea asta ; asemenea marfă de prin străinătăţuri o aveţi, eu aşa aş zice.

— Îhî !

— Ascultaţi vorba mea şi luaţi un păhărel ; ăia de-i aşteptăm are să vă ţie la vorbă nimeni nu ştie pînă cînd : nu v-ar strica un strop de întăreală.

— Ai vorbit cu domnul Sykes azi-dimineaţă ? întrebă Moore.

— M-am văzut cu 'mnealui acuş o juma' de ceas — aş ! — nu-i nici un sfert de ceas, tocma' întainte de-am luat-o încoace : zicea c-are de gînd să vie, şi nu m-aş minuna de v-aţi trezi aicea şi cu bătrînul Helstone ; l-am zărit cum înşeua stîrpitura de gloabă cînd am dat eu p'in spate de la parohie.

Vorbitorul se dovedi adevărat proroc, căci nu trecură cinci minute şi din curte se auzi tropot de copite ; tropotul conteni şi un binecunoscut glas nazal strigă cu tărie : „Băiete (adresîndu-se probabil lui Harry Scott care de obicei se învîrtea pe-acolo de la nouă dimineaţa pînă la cinci după-amiază), ia calul şi du-l în grajd".

Helstone se arătă călcînd sprinten şi drept, cu chipul mai ars de soare, mai energic şi mai vioi decît de obicei.

— Ce dimineaţă frumoasă, Moore ; cum merge, băiatule ? Hei ! Pe cine avem aici ? (întorcîndu-se către personajul cu ciomag). Sugden ! Cum ? Aveţi de gînd să lucraţi direct ? Pe cuvîntul meu, nu pierdeţi vremea. Dar eu am venit să cer nişte lămuriri ; mi s-a transmis ceea ce mi-ai dat de veste ; eşti sigur că te afli pe urma cea bună ?

Ce-ai de gînd să întreprinzi în treaba asta ? De mandat ai făcut rost ?

— E la Sugden.

— Şi-acum ai de gînd să pleci să-l caùţi ? Merg şi eu cu voi.

— De osteneala asta o să fiţi scutit, sir ; vine el să mă caute. Acum stau aici cuminte şi-l aştept să sosească.

— Şi cine-i ? Vreunul dintre enoriaşii mei ?

Joe Scott intrase neobservat ; ca o fantomă sinistră, cu jumătate de trup colorată în cel mai intens indigo, stătea aplecat peste birou. Răspunsul stăpînului său la întrebarea pusă de paroh fu un simplu zîmbet ; Joe luă cuvîntul ; cu o căutătură liniştită dar vicleană, spuse :

— E un prieten de-al dumneavoastră, domnule Helstone ; un gentleman despre care vorbiţi deseori.

— Zău ? Numele spune-mi-l, Joe ! — Frumos mai arăţi azi-dimineaţă.

— Nimeni altul decît cuvioşia-sa Moses Barraclough : oratorul de bîlci, parcă aşa ştiu că-i spuneţi.

— Ooo ! exclamă parohul scoţîndu-şi repede cutia de tutun şi trăgînd o priză zdravănă. Ooo ! asta n-aş fi putut să mi-o închipui. Păi, omul ăsta credincois a fost vreodată muncitor la tine, Moore ? De meserie e croitor.

— Tocmai de aceea sînt şi mai furios împotriva lui, fiindcă se amestecă şi îi aţîţă împotriva mea pe oamenii la care a trebuit să renunţ.

— Şi chiar a fost Moses de faţă la bătaia de la Stilbro' Moor ? S-a dus el acolo, aşa, cu piciorul ăla de lemn ?

— Da, sir, întări Joe ; s-a dus călare, aşa ca să nu i se bage de seamă piciorul : el era căpetenia şi purta mască ; ceilalţi doar se înnegriseră pe faţă.

— Şi cum de-a fost descoperit ?

— Uite c-am să vă spun eu, sir, făgădui Joe ; stăpînului nu prea-i place să vorbească ; eu, unul, însă nu mă dau în lături. Îi trăgea clopotele fetei care serveşte la

domnul Moore — Sarah — numa' că după cît se pare fata nu prea-l avea la inimă ; ori că nu i-o fi plăcut piciorul ăla de lemn, ori o fi fost în mintea ei că nu-i decît un fățarnic. Da' se-ntîmplă (că femeile e niște lighioi tare de-a mirării — așa numa-ntre noi, dacă nu e nici una de față, putem s-o spunem) că i-a dat drumul să s-aprindă, cît era el de mincinos și cu picior de lemn — numa' ca să aibă cu ce-și omorî vremea ; eu am mai văzut dintr-astea de făcea la fel, unele chiar mîndre și tare afurisite — ehei ! La viața mea am văzut eu multe tinerele dintr-astea de zice că e curate și neprihănite ca floarea, da' cu vremea ajungeai să vezi că nu e decît ciulini țepoși și cu venin.

— Joe e flăcău de ispravă și cu scaun la cap, interveni domnul Helstone.

— Și Sarah asta mai avea ea ceva ascuns în traistă : Fred Murgatroyd, un flăcău de-ai noștri, ăsta-i stătea ei la suflet, și cum femeile îi ia pe bărbați după înfățoșenie — că Fred e arătos al naibii, da' Moses nici nu-i poate sta alături, că asta toți o știm — fata pe Fred l-a ales. Și-acuma vreo două-trei luni, se-ntîmplă de Murgatoyd și Moses dă nas în nas într-o duminică-seară ; amîndoi dădeau tîrcoale pe-acolo cu gînd s-o-ndemne pe Sarah să meargă numai' puțin cu ei la plimbare : și s-au luat ei la gîlceavă, pe urmă la păruială, și-a ieșit că Fred a rămas de căruță ; că el e tînăr și puțintel, pe cîtă vreme Barraclough, cît o fi el de-ntr-un picior, e voinic aproape ca Sugden ăsta de-aicea ; și aflați de la mine, oricare l-o auzi cum rage la vreo agapă sau la vreo adunare de credincioși, nu trebe să-i dea crezare c-ar fi vreun neputincios.

— Joe, ești de nesuferit, îl întrerupse atunci domnul Moore. Tot bați apa-n piuă cu explicațiile tale cum o bate și Barraclough cu predicile lui. De ce s-o mai lungim atît, Murgatroyd era gelos pe Barraclough ; și săptămîna trecută, cînd Fred și un prieten de-al lui s-au adăpostit de ploaie sub un șopron, l-au auzit și l-au văzut pe Moses și pe niște oameni de-ai lui ținînd sfat chiar alături de ei. Din cîte vorbeau reieșea limpede că Moses fusese mai-marele nu numai la Stilbro' Moor, ci și la atacul împotriva lui Sykes ; în afară de asta, puneau la cale să trimită pentru astăzi la mine o delegație în fruntea căreia să se afle însuși croitorul și care, cu duhul blîndeții și al celei mai adînci credințe, să mă roage să scot afară din cortul meu lucrul cel afurisit. Azi-dimineață m-am repezit călare pînă la Whinbury, am obținut un om de la poliție și un mandat de arestare, iar acum îmi aștept prietenul ca să-l primesc așa cum i se cuvine ; ei, uite că pînă atunci sosește și Sykes ; domnule Helstone, trebuie să-i îmboldești curajul, îl apucă teama cînd se gîndește să-i dea pe mîna legii.

O gabrioletă se făcu auzită în curte ; domnul Sykes intră în birou : un bărbat înalt, voinic, de vreo cincizeci de ani, plăcut la înfățișare, dar cu chip lipsit de energie ; se vedea că e îngrijorat. Întrebă precipitat :

— Au fost aici ? Au plecat ? Ai pus mîna pe el ? S-a terminat totul ?

— Nu încă, răspunse Moore netulburat. Îi așteptăm.

— Nu mai vin ; e aproape amiază — mai bine s-o lăsăm baltă ; are să stîrnească pornirile rele — o să iasă tărăboi mare — ba chiar se poate întîmpla și moarte de om.

— *Dumneata* nu-i nevoie să te arăți, spuse Moore. Cînd or veni, am să-i întîmpin în curte ; *dumneata* poți rămîne aici.

— Dar numele meu are să fie pomenit cît o fi să-i urmărească ; am nevastă și copii, domnule Moore — dacă are nevastă și copii omul e mai temător.

Moore rîse scîrbit.

— N-ai decît să pleci, dacă așa crezi că e bine, îi răspunse. Lasă-mă singur ; n-am nimic împotrivă să acționez doar eu unul : numai fii încredințat că dacă

te supui nu înseamnă că ai să fii în siguranţă ; asociatul dumitale, Pearson, s-a supus, a consimţit, s-a ţinut deoparte — da, şi asta nu i-a oprit totuşi pe ticăloşi să-ncerce să-l împuşte în propria lui casă.

— Domnul meu, ia puţin vin cu apă, îl sfătui domnul Helstone.

Vinul cu apă se dovedi a fi rachiu cu apă, după cum băgă de seamă domnul Sykes de îndată ce îşi umplu pînă la buză un păhărel şi îl dădu pe gît ; în două minute îl transformă cu totul, îi readuse culorile în obraji şi făcu din el un mare viteaz, cel puţin *în vorbe*. Acum declară că spera să fie mai presus decît cei ce se lăsau călcaţi în picioare de către oamenii de jos ; era hotărît să nu mai îndure obrăznicia muncitorilor ; stătuse şi se gîndise bine şi după aceea se decisese să meargă pînă la capăt ; dacă banii şi puterea minţii erau în stare să-i îngenuncheze pe răzvrătiţii ăştia, atunci aveau să fie îngenuncheaţi ; domnul Moore putea foarte bine să procedeze aşa cum găseşte dînsul de cuviinţă, însă *el* — Christie Sykes — va pune la bătaie şi ultimul bănuţ pentru aplicarea legii, mai înainte de a se lăsa doborît : ori îi pune cu botul pe labe, ori vede el ce face.

— Mai ia un pahar, îl îndemnă Moore.

Domnul Sykes n-avea nimic împotrivă să procedeze întocmai ; era o dimineaţă răcoroasă (Sugden o socotise chiar călduroasă) ; la vremea asta a anului omul trebuie să fie prevăzător — cel mai bun lucru e să alungi umezeala ; şi-aşa îl prinsese o tuse (şi se porni să tuşească, nu cumva să încapă vreo îndoială) ; ceva de felul ăsta (ridică sticla cea neagră) n-avea asemănare ca doctorie (şi-şi turnă doctorie în pahar) ; nu obişnuia să bea spirtoase dimineaţa, dar din cînd în cînd era într-adevăr înţelept să iei măsuri de prevedere.

— Foarte înţelept, şi nu uita deloc să le foloseşti, îl sfătui gazda.

De data asta domnul Sykes se adresă domnului Helstone, care stătea lîngă foc, îşi păstra pe cap pălăria cu boruri largi şi se uita la celălalt într-un fel grăitor, cu ochii săi mici şi pătrunzători.

— Dumneavoastră, sir, ca faţă bisericească, vi se poate părea neplăcut să vă aflaţi în mijlocul unor înfruntări zgomotoase şi agitate, sau, aş putea chiar spune, primejdioase ; eu aş îndrăzni să afirm că nici nu v-ar rezista nervii ; dumneavoastră sînteţi un om al păcii, sir, însă noi, fabricanţii, trăind în zarva lumii şi totdeauna apăsaţi de griji, devenim cu vremea foarte bătăioşi. Uite, vă spun drept, o înflăcărare aţîţată de gîndul primejdiei îmi face inima să tresalte în piept. Dacă doamna Sykes se teme să nu ne fie casa atacată şi uşile sfărîmate — şi aşa e dînsa în fiece seară — pe mine asta mă îmboldeşte. Nici nu mi-ar sta în putinţă, sir, să vă explic prin ce stări de sufet trec. Vă spun drept, dacă ar fi să vină cineva — tîlhari sau orice ar fi — cred că m-aş şi bucura, în asemenea stare sufletească mă aflu.

Rîsul cel mai muşcător, deşi scurt şi zgomotos, şi fără vreo urmă de ironie, fu singurul răspuns al preotului. Moore insistase pe lîngă eroicul proprietar de fabrică să mai ia un pahar, însă cuvioşia-sa, care niciodată nu încălca şi nici nu putea suferi ca alţii să încalce hotarele bunei-cuviinţe în prezenţa sa, îl dojeni.

— Cînd e de ajuns e ca şi cînd ar fi ospăţ, nu-i aşa, domnule Sykes ? întrebă cuvioşia-sa, iar domnul Sykes încuviinţă ; apoi se aşeză şi păstrînd pe buze un zîmbet de om mulţumit iar în ochi o sclipire nostalgică, se uită cu jind cum la un semn al lui Helstone sticla dispare de pe masă, luată de Joe Scott.

Lui Moore parcă i-ar fi plăcut să toarne în musafir pînă dădea pe deasupra. Oare ce ar fi zis o tînără rudă de-a lui dacă şi l-ar fi văzut pe bunul, dragul, marele Robert — Coriolan al ei — chiar în clipele astea ? Ar fi recunoscut cumva în chipul lui răutăcios, diabolic, aceeaşi

față omenească către care își înălțase privirile cu atîta dragoste, care se aplecase asupră-i cu atîta duioșie în noaptea trecută ? Acesta era omul care petrecuse o seară atît de plăcută împreună cu sora și cu verișoara lui — arătîndu-se atît de îndatoritor cu una, atît de duios cu cealaltă — citindu-l pe Shakespeare și ascultîndu-l pe Chénier ?

Da, era același om, numai că văzut dintr-o altă latură ; o latură pe care Caroline încă nu o observase limpede, deși poate că dispunea de suficientă forță de pătrundere pentru a-i bănui, vag, existența. Da, fără îndoială că și Caroline avea laturile ei slabe. Om era, de aceea trebuia să fie foarte imperfectă, iar dacă l-ar fi văzut pe Moore din cea mai defavorabilă latură a lui, probabil că tot asta și-ar fi spus și l-ar fi iertat. Dragostea poate să ierte orice, în afară de Mîrșăvie ; căci Mîrșăvia ucide Dragostea, schilodește pînă și Simțămintele Firești ; fără Stimă, Dragostea Adevărată nu poate să existe. Moore, cu toate defectele lui, trebuia stimat ; fiindcă în cugetul său nu avea nici o infecție de ordin moral, nici o trăsătură care să molipsească fără speranță totul în jur, cum ar fi, de pildă, aceea a falsității ; nici nu era un rob al poftelor : viața activă pentru care fusese născut și educat îi oferise altceva de făcut decît să se alăture goanei deșarte a vînătorilor de plăceri. Era un om integru, discipol al Rațiunii și *nu* fanatic adorator al Simțurilor. În același fel se putea vorbi despre vîrstnicul Helstone. Nici unul dintre ei doi nu ar fi arătat pe chip, nu ar fi rostit și nu ar fi gîndit vreo minciună ; pentru nici unul dintre ei nenorocita sticlă neagră, de curînd pusă deoparte, nu prezenta vreun farmec ; amîndoi ar fi fost îndreptățiți să se fălească deschis cu mîndrul titlu de „rege al creațiunii“, fiindcă nici un viciu animalic nu le era stăpîn ; nu numai că arătau, dar și erau într-adevăr făpturi superioare sărmanului Sykes.

Din curte se auzi un fel de larmă și tropot de picioare, apoi se așternu tăcere. Moore se duse la fereastră, Helstone îl urmă : amîndoi rămaseră într-o latură, tînărul mai înalt în spatele vîrstnicului cel scund, și se uitau atenți, dar așa fel ca să nu poată fi văzuți de afară ; singurul comentariu asupra celor ce vedeau fu doar un zîmbet cinic ce fulgeră din ochii unuia într-ai celuilalt.

O bogată tuse oratorică se auzi atunci, urmată de exclamația „Șșșt“ menită, după cum se părea, să potolească murmurul mai multor glasuri. Moore întredeschise, foarte puțin, canatul ferestrei, ca să se audă mai bine.

— Joseph Scott, răsună un glas fornăit — Scott stătea de santinelă la ușa clădirii — putem face întrebare dacă stăpînul e înăuntru și dacă se poate sta de vorbă cu dînsul ?

— E-năuntru, îhî ! răspunse Joe nepăsător.

— Ai fi atunci bun, dacă-ți face *dumitale* (*dumitale* apăsat în mod special) plăcere, să-i spui *dumnealui* că doisprezece gentlemeni vrea să-l vadă ?

— Da' o să se-ntîmple-așa c-o să mă-ntrebe de ce, își dădu Joe părerea. Dacă m-oi duce la dînsu' trebe să-i zic și treaba asta.

— Într-o chestie, fu răspunsul.

Joe intră în clădire.

— Iertați-mă, sir, da' e afară doisprezece gentlemeni care vrea să vă vadă, cică „'ntr-o chestie“.

— Bine, Joe, eu li-s omul. Sugden, vii cînd te fluier.

Moore ieși chicotind fără voioșie. Porni prin curte cu o mînă în buzunar și cealaltă vîrîtă sub vestă, iar cozorocul șepcii împinse către frunte îi ascundea într-o măsură licărirea adînc disprețuitoare ce-i juca în ochi. Doisprezece oameni așteptau acolo, unii doar în cămăși, alții și cu șorțuri albastre ; se vedea limpede că doi dintre ei formau avangarda grupului. Unul era un omuleț energic și țanțoș, cu nasul cîrn ; celălalt, un vlăjgan lat în spete, se distingea nu numai prin chipul încruntat și ochii neîn-

crezători, ca de pisică, ci mai ales prin piciorul de lemn și cîrja masivă. I se citea o anumită răutate în conturul buzelor ; părea să rîdă pe furiș de cine știe ce om sau lucru neștiut, iar întreaga-i înfățișare arăta a orice, numai a om dintr-o bucată nu.

— Bună dimineața, domnule Barraclough, spuse Moore vesel, adresîndu-se numai lui.

— Pace vouă ! sună răspunsul.

Domnul Barraclough își închise în întregime ochii în mod obișnuit pe jumătate închiși, cînd rosti vorbele auzite.

— Îți sînt foarte recunoscător : pacea e un bun neprețuit ; în ce mă privește, nici nu mi-aș putea dori mai mult ; dar asta nu e tot ce aveai să-mi spui, după cîte îmi închipui. N-aș crede ca pacea să fie ținta dumitale.

— În ce privește ținta noastră, începu Barraclough, poate că ar putea să pară ciudată, ba chiar prostească pentru urechi ca ale dumneavoastră, de vreme ce pruncii din lumea aceasta par celor din vremea lor mai înțelepți decît pruncii luminii.

— Treci la subiect, te rog, și dă-mi putința să aud despre ce anume e vorba.

— O s-auziți, sir ; dacă eu n-oi fi în stare s-o spun, apăi sînt în spatele meu unsprezece care mă pot ajuta. E vorba de un scop înalt și (schimbîndu-și glasul ironic într-un fel de nechezat) e însuși scopul lui Dumnezeu, și asta e încă și mai bine.

— Ai venit după o subscripție pentru o nouă capelă a Pălăvrăgelii, domnule Barraclough ? Dacă nu ăsta este scopul turneului dumitale, atunci nu văd ce legătură ai putea să ai cu el.

— În cugetul meu nu această datorie stăruiește, sir ; dar cum Atotputernicul m-a călăuzit să pomenesc și despre treaba asta, voi încerca să primesc de la dumneavoastră orice din puținul care vă prisosește ; cît de măruntă o fi dania, tot binevenită este.

Zicînd acestea își scoase pălăria din cap și o întinse ca și cînd ar fi cerut de pomană ; în același timp, un zîmbet nerușinat i se lăți pe față.

— Dacă o să-ți dau șase *peni*, ai să te duci să-i bei.

Barraclough își înălță palmele în sus și își dete ochii peste cap, lăsînd să se vadă că gesturile nu fac decît să sugereze o maimuțăreală a ipocriziei.

— Pari un om și jumătate, spuse Moore sec și rece ; fără nici o rușine mă lași să văd că ești un ipocrit grosolan și că îndeletnicirea dumitale e pură înșelătorie ; ai vrea să mă faci să rîd de iscusința cu care îți joci rolul de farsor nerușinat și, în același timp, îți închipui că o să-i păcălești și pe oamenii care stau în urma dumitale.

Înfățișarea lui Moses își pierdu fala ; văzuse că a mers prea departe ; se pregătea să răspundă, cînd cel de al doilea bărbat ieșit în față, nemulțumit că pînă atunci nici nu fusese luat în seamă, făcu un pas înainte. Nu arăta ca un înșelător, deși se vedea că este grozav de încrezut și înfumurat.

— Domnule Moore, începu acesta, vorbind tot din gît și pe nas și rostind rar de tot cuvintele, de parcă ar fi vrut să lase ascultătorilor timp să aprecieze la adevărata ei valoare neobișnuita eleganță a frazeologiei folosite : poate s-ar putea spune pe drept cuvînt că nu atît pacea cît rațiunea este ținta noastră. Înainte de toate, noi am venit aici pentru a vă convinge să ascultați glasul rațiunii, iar dacă *dumneavoastră* aveți să refuzați, este de datoria mea să vă previn, în termenii cei mai categorici, că va trebui să remeargă (voia să spună recurgă) la măsuri ce se vor încheia probabil cu — cu aducerea *dumneavoastră* la înțelegerea nechibzuinței a — a nebuniei ce pare să îndrumeze și să stabilească metodele folosite de dumneavoastră pentru afaceri în această plină de fabrici parte a țării. Hîm !... Sir, aș putea să mă aplec la aceea și să pomenesc aici că fiind un venetic sosit de pe un tărîm îndepărtat, de pe alt sfert și altă emisferă a acestui glob, azvîrlit, precum aș

putea zice, ca un ins surghiunit şi alungat pe aceste ţărmuri — pe stîncile Albionului — şi nu ştiţi cum, şi în ce fel, şi pe unde ar trebui să păşiţi ca să ajungeţi la foloase pentru oamenii care vă muncesc. Iar dacă, pentru a trece neîntîrziat la amănunte, aţi lua seama să părăsiţi fabrica asta de aici şi să plecaţi fără alte discuţii direct acasă acolo de unde sînteţi, s-ar putea să se-ntîmple să iasă foarte bine. Nu pot să văd nimic care să stea în calea planului acesta. Ce-aveţi voi de spus despre treaba asta, oameni buni ? — întorcîndu-se către ceilalţi din grup, care răspunseră într-un glas : „Bravo ! Bravo !"

— Bravo ,Noah o' Tim's ! murmură Joe Scott, care stătea în spatele domnului Moore. Moses nu-l mai taie niciodată pe ăsta — auzi : stîncile Albionului... cealaltă emisferă ! Mamă-Doamne ! Aţi venit de la Polul Sud ? Asta l-a halit pe Moses.

Totuşi, Moses nu se lăsa „halit" ; se gîndi să mai încerce o dată. Aruncînd o privire oarecum mînioasă înspre „Noah o' Tim's", îşi dădu drumul, la rîndul său : dar de data asta vorbi pe un ton serios, părăsind ironia muşcătoare care nu-i ajutase la nimic.

— Atuncea cînd o să vă înălţaţi cortul printre ale noastre, domnule Moore, trăi-vom în pace şi frăţie ; da, trebuie să mărturisesc, în deplină pace şi frăţie. Deocamdată încă nu sînt un om bătrîn, dar pot să-mi aduc aminte de întîmplări petrecute poate cam cu douăzeci de ani în urmă, cînd munca făcută cu braţele era căutată şi preţuită, şi nici un nelegiuit nu avusese îndrăzneala să aducă aici maşini dintr-astea care e aşa de primejdioase. Să spun, nu sînt chiar eu unul de face postav, că de meserie sînt croitor ; dar cu toate astea, inima din mine e ca pîinea caldă : sînt un om nespus de simţitor ; iar atunci cînd îmi văd semenii asupriţi ca şi acel vestit trăitor din vechime ce-mi purta numele, mă ridic întru sprijinirea lor ; din această pricină vin astăzi şi vă vorbesc de la obraz şi

vă dau sfat să aruncaţi deoparte diavolestile voastre maşinării şi să angajaţi tot mai mulţi oameni.

— Şi ce se întîmplă dacă nu-ţi urmez sfatul, domnule Barraclough ?

— Dumnezeeeu să vă aibă în sfînta lui pază ! Milostivească-se Dumnezeeeu să vă înmoaie inima, sir !

— Acum ai intrat în legătură cu wesleyienii, domnule Barraclough ?

— Doamne, iartă-mă ! Doamne sfinte ! Eu îs un binecredincios metodist.

— Ceea ce nu te împiedică să fii în acelaşi timp un beţiv şi un şarlatan. Acum o săptămînă te-am văzut într-o noapte, cînd mă întorceam de la tîrgul din Stilbro', beat mort şi căzut pe marginea drumului ; şi în vreme ce propovăduieşti pacea, ai făcut ca principala preocupare a vieţii dumitale să fie aţîţarea zîzaniilor. La săracii aflaţi în grea suferinţă nu ţii mai mult decît ţii la mine ; îi aţîţi la fapte nesocotite numai ca să-ţi atingi scopurile dumitale mîrşave ; la fel face şi ăsta de aici, căruia îi spuneţi Noah o' Tim's. Amîndoi sînteţi nişte ticăloşi fără astîmpăr, fără omenie şi fără ruşine, iar ţelul vostru de căpetenie este o ambiţie personală, pe atît de primejdioasă pe cît e de copilărească. Unii dintre cei care se află în spatele vostru sînt oameni cinstiţi, dar prost îndrumaţi — voi doi, însă, sînteţi putrezi pînă în măduva oaselor.

Barraclough se pregătea să vorbească.

— Taci ! Ai spus ce-ai avut de spus şi acum e rîndul meu. Cît despre a primi porunci de la voi, sau de la oricare Jack, Jem, Jonathan de pe pămînt — asta n-am s-o îngădui nici o clipă. Aţi dori ca să părăsesc ţara ; îmi cereţi să mă despart de maşinile mele. Iar dacă refuz, mă ameninţaţi. Da, *refuz* — categoric ! Aici mă aflu, şi lîngă fabrica asta am să rămîn ; iar în ea am să aduc cele mai bune maşini pe care inventatorii sînt în stare să mi le ofere. Tot ceea ce mai puteţi *face* — dar asta

niciodată nu veţi îndrăzni să faceţi — este să daţi foc fabricii, să distrugeţi toate maşinile dinăuntru şi pe mine să mă împuşcaţi. Şi pe urmă ? Să presupunem că fabrica asta ar fi o ruină şi eu un cadavru — şi pe urmă ? Voi, oameni din spatele acestor otrepe, ar putea asta opri în loc invenţiile şi strînge de gît ştiinţa ? Nici măcar pentru o fracţiune de secundă ! O altă fabrică, şi încă mai bună, plină de maşini, se va înălţa pe ruinele celei de aici, şi probabil că un proprietar încă şi mai întreprinzător ar veni în locul meu. Înţelegeţi-mă bine ! — O să-mi fabric postavurile aşa cum îmi place, şi atît de bine pe cît mă vă ajuta capul. În fabrica de aici am să folosesc ce mijloace voi găsi eu de cuviinţă. După ce aţi auzit toate astea, oricine va îndrăzni să-mi pună piedici n-are decît să sufere consecinţele. O să aveţi numaidecît un exemplu în stare să vă arate că vorbesc serios.

Fluieră ascuţit şi puternic. Sugden, dimpreună cu ciomagul şi mandatul, intrară în scenă. Moore se întoarse iute spre Barraclough şi-i spuse :

— Tu ai fost la Stilbro' ; am cum s-o dovedesc. Ai fost acolo printre mlaştini — purtai mască — cu propria ta mînă ai doborît pe unul dintre oamenii mei — tu ! propovăduitor al *Evangheliei !* Sugden, arestează-l !

Moses fu înhăţat. Izbucniră ţipete şi se iscă mişcare de oameni ce voiau să-i sară într-ajutor, dar mîna dreaptă, care în tot acest timp stătuse ascunsă sub vesta lui Moore, ieşi la iveală purtînd un pistol.

— Amîndouă ţevile sînt încărcate, anunţă Moore. Sînt absolut hotărît — staţi deoparte !

Mergînd cu spatele, cu ochii ţintă la duşmanul ce-l înfrunta, îl păzi pe arestat pînă la clădirea birourilor. Îi porunci lui Joe Scott să intre înăuntru după Sugden şi să zăvorască uşa. El însuşi rămase să se plimbe în sus şi în jos prin faţa clădirii, cu privirile îngîndurate aţintite în pămînt, cu braţul destins lăsat pe lîngă corp, dar cu pistolul mereu în mînă. Cei unsprezece rămaşi afară îl

urmăriră o vreme cu ochii, vorbind între ei pe şoptite, într-un tîrziu unul dintre ei se apropie. Acesta arăta cu totul altfel decît cei care vorbiseră înainte ; avea trăsături aspre, urîte, dar bărbăteşti şi părea om aşezat. Spuse :

— Domnule Moore, eu n-am multă încredere în Moses Barraclough şi aş vrea să vă zic şi eu o vorbă din partea mea. Cît despre mine, nu cu gîndul de-a face rău am venit ; am vrut doar să mai încerc o dată să îndreptăm lucrurile ; că tare mai sînt încîlcite. Ştiţi dumneavoastră, o ducem greu — o ducem tare greu ; familiile noastre sînt sărace şi chinuite. Cu maşinile astea sîntem azvîrliţi afară de la muncă ; nu mai găsim nicăieri de lucru, n-avem de unde scoate un ban. Atunci ce-i de făcut ? Putem oare numai să zicem : gura ! şi să ne întindem pe jos să aşteptăm moartea ? Nu : eu nu mă pricep la vorbă, domnule Moore, dar parcă simt că ar fi un gînd păcătos ca un om cu judecată să stea şi să moară de foame ca o vietate necuvîntătoare — eu asta n-am s-o fac. Nu sînt pentru vărsare de sînge : nu sînt în stare nici să omor şi nici să lovesc un om ; nu sînt nici pentru dărîmarea fabricilor şi sfărîmarea maşinilor, fiindcă, aşa cum aţi spus adineauri, în felul ăsta nu putem opri în loc invenţiile ; dar am să vorbesc — am să fac cît mai mare tărăboi o să-mi stea în putere. Invenţiile pot fi ele bune, dar eu ştiu că nu e bine ca oamenii săraci să crape de foame. Aceia care ne guvernează trebuie să afle o cale de ieşire, să vadă cum ne pot veni într-ajutor : trebuie să înceapă a face altfel de reguli, noi. O să spuneţi că e o treabă greu de făcut : cu cît mai tare o să strigăm noi, cu atît mai leneşi au să se arate cei din Parlament ca să se înhame la o treabă îndrăcită.

— Necăjiţi-i pe cei din Parlament cît de mult vă place, răspunse Moore ; dar e lipsit de orice noimă să le pricinuiţi necazuri proprietarilor de fabrici ; iar eu, în ce mă priveşte, asta n-am s-o îngădui.

— Sînteţi un om tare ca stînca! replică muncitorul. N-aţi vrea să ne daţi şi nouă o păsuire? N-aţi vrea să fiţi bun şi să faceţi schimbările astea ceva mai pe încetul?

— Oare în persoana mea se reduc toţi fabricanţii de postavuri din Yorkshire? Răspunde-mi la asta!

— Sînteţi numai unul singur.

— Şi numai eu singur! iar dacă m-aş opri doar o clipă, pe cîtă vreme ceilalţi ar merge mereu înainte, aş fi repede călcat în picioare. Dacă aş face eu ce mă rogi dumneata, într-o lună aş da faliment; şi crezi cumva că falimentul meu ar putea să aducă pîine la gura copiilor dumitale? William Farren, eu n-am să mă supun niciodată nici poruncilor dumitale şi nici poruncilor altora. Cu mine nu mai vorbiţi despre maşini; în privinţa asta am să fac ce voi crede eu de cuviinţă. Chiar mîine am să primesc nişte maşini noi. Dacă le fărîmaţi şi pe astea, am să aduc încă altele. *Niciodată n-am să mă dau bătut.*

În clipa aceea ceasul fabricii sună ora douăsprezece: era vremea mesei. Moore se întoarse iute cu spatele la delegaţie şi intră în clădirea birourilor.

Ultimele lui cuvinte lăsaseră o impresie proastă, de prea mare asprime; el, cel puţin, nu izbutise să folosească un prilej în care sorţii se aflau în mîna lui. Dacă ar fi vorbit mai omenos cu William Farren — care era un om foarte cinstit, fără ură şi fără invidie împotriva celor mai înstăriţi decît el; care socotea că nu e nici o nenorocire şi nici o nedreptate să fii nevoit să trăieşti din muncă şi era înclinat să fie destul de mulţumit dacă are ce munci — Moore şi-ar fi putut cîştiga un prieten. Părea de mirare cum de putea să întoarcă spatele unui asemenea om, fără să-i arunce măcar o privire de înţelegere ori simpatie. Chipul bietului Farren arăta măcinat de lipsuri şi mizerie; se vedea după înfăţişarea lui că nu mai ştie ce înseamnă aceea să trăieşti în tihnă şi îndestulare de săptămîni sau poate luni de zile: şi cu toate acestea în privirile lui nu răzbătea nici cruzime şi nici

răutate, numai epuizare, tristeţe, grijă, şi încă răbdare. Cum de era Moore în stare să se despartă de el în felul acesta, numai cu vorbele „Niciodată n-am să mă dau bătut", fără o şoaptă de bunăvoinţă, de încurajare, de sprijin?

Pe drumul de întoarcere către casa lui, odinioară, în vremuri mai bune, o locuinţă decentă, curată, plăcută, însă acum, deşi tot curată, foarte tristă fiindcă era foarte săracă — Farren îşi punea această întrebare. Şi ajunse la încheierea că străinul, proprietar de fabrică, era un om egoist, fără suflet şi, de asemenea, gîndea el, un nesocotit. I se părea că emigrarea, dacă ar fi avut mijloace să poată emigra, ar fi mai bună decît o slujbă sub conducerea unui astfel de om. Se simţea groaznic de abătut — aproape deznădăjduit.

Acasă, nevasta îi oferi, cu toată grija şi cuviinţa, acea masă pe care putea s-o pregătească pentru el şi copiii lor: fiertură de ovăz, dar nici asta cît s-ajungă. După ce terminară porţia, cîţiva dintre copiii mai mici spuseră că mai vor — lucru care pe William îl durea cumplit; în vreme ce nevasta se străduia să-i potolească pe cît putea mai blînd, el se ridică de pe scaun şi se duse la uşă. Începu să fluiere o melodie veselă, dar care totuşi nu fu în stare să oprească ivirea cîtorva lacrimi grele (mult mai asemănătoare picăturilor „de dinaintea furtunii", decît celor ce s-ar fi scurs din rana unui gladiator) ce se strînseră în genele ochilor lui cenuşii ca să cadă apoi peste prag. Cu mîneca hainei îşi limpezi vederea, iar după ce starea aceea de slăbiciune dispăru, o alta foarte sumbră îi luă locul.

Încă mai şedea acolo cugetînd în tăcere, cînd se apropie un gentleman îmbrăcat în negru — un preot, după cum se vedea dintr-o singură aruncătură de ochi; dar nu era nici Helstone, nici Malone, nici Donne şi nici Sweeting. Putea să aibă cam patruzeci de ani; fără nimic deosebit în înfăţişare, era negricios la faţă şi cu părul încă de pe

acum aproape alb. Șchiopăta puțin. În vreme ce se apropia, vădea un aer preocupat, îngrijorat chiar ; dar, de îndată ce ajunse lîngă Farren, înălță privirile, și atunci o expresie de bunăvoință ilumină chipul îngîndurat și sever.

— Tu ești, William ? Ce mai faci ?

— Așa și-așa, domnule Hall ; *dumneavoastră* ce faceți ? N-ați vrea să intrați puțin să vă mai odihniți ?

Domnul Hall, cu al cărui nume cititorul s-a întîlnit mai înainte (preotul de la Nunnley, în parohia căruia se născuse Farren și de unde se mutase doar cu trei ani în urmă ca să stea la Briarfield, fiind mai aproape de Hollow's Mill, unde găsise de lucru), intră în casă și, după ce dădu bineţe gospodinei și copiilor, se așeză pe un scaun. Începu să vorbească foarte voios despre vremea ce se scursese de cînd familia se mutase din parohia lui și despre schimbările petrecute între timp ; răspunse unor întrebări privitoare la sora sa Margaret, despre care toți se interesau cu simpatie ; la rîndul său puse întrebări, iar în cele din urmă, uitîndu-se în jur cu repeziciune și îngrijorare prin lentilele ochelarilor (purta ochelari, fiindcă era miop) la camera aproape goală, la fețele trase și palide ale celor de lîngă el — căci copiii se adunaseră pe lîngă genunchii lui, iar tatăl și mama îi stăteau chiar în față — întrebă repezit :

— Și voi ăștia ce mai faceți ? Cum vă descurcați ?

Trebuie arătat că deși era foarte învățat, domnul Hall nu numai că vorbea cu un pronunțat accent nordic, dar din cînd în cînd folosea curent și expresii specifice graiului din nordul țării.

— Luptăm din greu cu sărăcia, răspunse William : toți am rămas fără lucru. Am vîndut aproape tot ce mai aveam prin casă, după cum puteți vedea și dumneavoastră ; iar ce-o să facem de-acum încolo, numai Dumnezeu știe.

— V-a dat afară domnul Moore ?

— Ne-a dat afară, da ; și acum gîndesc asemenea lucruri despre el, încît cred că de-ar vrea să mă ia înapoi chiar mîine, nu m-aș mai duce să lucrez în fabrica lui.

— Felul ăsta de-a vorbi nu ți se potrivește, William.

— Știu că nu ; dar acuma nu mai sînt cum am fost : simt cum mă schimb. Nici că mi-ar păsa, dac-ar avea copiii și nevasta cu ce să trăiască ; dar n-au de nici unele... se chinuie...

— Da, băiatule, și la fel e și cu tine ; văd eu destul de limpede. Trăim vremuri tare grele ; încotro mă întorc, numai suferință văd. William, stai jos ; Grace, așază-te și dumneata ; haideți să chibzuim împreună despre treburile astea.

Și ca să poată chibzui cît mai în voie, domnul Hall îl luă pe genunchi pe cel mai mic dintre copii și își lăsă mîna pe capul celui de-al doilea ; iar cînd micuții începură să-l piseze, îi potoli cu un „Șșșt !" apoi își pironi privirile asupra sobei în care o mînă de jeratic încă strălucea, dar cu încruntare parcă.

— Triste vremuri ! spuse preotul. Și de mult e așa. E vrerea Domnului : facă-se voia lui, dar la prea grele încercări ne pune. Din nou stătu pe gînduri. Pe urmă continuă : Nu mai ai bani deloc, William, și n-ai mai avea nimic de vîndut ca să poți face rost de ceva ?

— Nu ; am vîndut dulapul, am vîndut ceasul din perete, și măsuța de mahon, și tava aceea frumoasă dimpreună cu serviciul de ceai din porțelan pe care le-adusese nevasta ca zestre cînd ne-am luat.

— Și dacă ți-ar împrumuta cineva o liră sau două, ai avea cum să le întrebuințezi cu folos ? Ai putea să găsești ceva, să pornești pe alt drum ?

Farren nu răspunse ; însă nevastă-sa zise neîntîrziat :

— Da, eu sînt încredințată că ar putea, sir ; îl duce mintea la multe lucruri, așa om e William ăsta al nostru.

Dac-ar avea două-trei lire, ar putea să s-apuce de vreo negustorie.

— Ai putea, William ?

— Cu binecuvîntarea lui Dumnezeu, răspunse William cumpănindu-şi bine cuvintele, aş putea să cumpăr cîte ceva lucruri de băcănie, mai nişte panglici, mai nişte aţă, şi ce-aş mai bănui eu că se vinde, iar pentru început aş umbla din casă în casă.

— Şi, ştiţi, sir, interveni Grace, puteţi fi încredinţat că William nici nu i-ar bea, nici nu i-ar ţine degeaba, nici nu i-ar risipi — în nici un fel. E bărbatul meu şi nu s-ar cuveni să-l laud ; dar vreau să spun numai că om mai cumpătat, mai cinstit decît el nu se află în toată Anglia.

— Bine, uite am să stau eu de vorbă cu nişte prieteni, şi cred că vă pot făgădui să-i fac rost de cinci lire într-o zi sau două : cu împrumut, luaţi seama, nu în dar ; trebuie să-i dea înapoi.

— Înţeleg, sir, înţeleg şi tare mi-ar conveni.

— Pînă atunci uite cîţiva şilingi pentru dumneata, Grace, numai ca să ai ce pune în oală pînă ce încep să vină muşteriii. Acuma, copii, ia aşezaţi-vă la rînd şi să spuneţi *Catehismul*, pînă cînd se duce mama voastră să cumpere ceva de mîncare : că astăzi nu prea aţi mîncat cine ştie cît, de asta sînt eu sigur. Ia începe tu, prîsleo. Cum te cheamă pe tine ?

Domnul Hall rămase acolo pînă cînd veni Grace îndărăt ; apoi îşi luă în grabă rămas bun, dînd mîna atît cu Farren cît şi cu nevastă-sa : abia la uşă le spuse cîteva scurte dar bine simţite vorbe de mîngîiere creştinească şi le dădu nişte sfaturi. După aceea se despărţiră :

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, sir !

— Domnul să vă binecuvînteze, oameni buni !

CAPITOLUL IX

BRIARMAINS

Cînd Moore se întoarse la ei după ce se descotorosise de delegaţie, domnii Helstone şi Sykes se arătară foarte voioşi şi îl felicitară călduros pe fabricant. El manifestă însă atîta nepăsare faţă de complimentele lor cu privire la fermitatea dovedită, etc., păstră o înfăţişare ce se asemăna într-atît cu o zi monotonă, întunecată, fără soare şi fără nici o adiere, încît parohul, după ce i se uită iscoditor în ochi, îşi încheie felicitările odată cu paltonul, şi îi spuse lui Sykes, ale cărui simţuri nu mai erau îndeajuns de sensibile ca să-i dea putinţa de a vedea fără ajutor din afară, că prezenţa şi vorbele lui deveniseră un fel de pacoste :

— Hai, sir ; o parte de drum tot trebuie s-o facem împreună : nu-i mai bine să ne ţinem tovărăşie ? O să-i urăm domnului Moore o dimineaţă plăcută şi-o să-l lăsăm cu fericitele sale închipuiri, cărora pare foarte ispitit să le dea frîu liber.

— Dar unde-i Sugden ? întrebă domnul Moore înălţînd privirile.

— Oho ! strigă Helstone. Cîtă vreme dumneata ai avut treabă, eu n-am stat chiar cu mîinile în sîn. Ţi-am fost de oarecare ajutor, şi nu mă laud de pomană. Mi-am zis că tot e mai bine să nu pierdem vremea ; aşa că, în vreme ce dumneata parlamentai cu gentlemanul acela atît de abătut — Farren mi se pare că-l cheamă — am deschis fereastra asta din spate, am strigat după Murgatroyd, care se găsea la grajd, şi i-am spus să vină încoace cu gabrioleta domnului Sykes ; pe urmă i-am strecurat pe Sugden şi pe fratele Moses — cu piciorul lui de lemn cu tot — prin deschizătură, m-am uitat la ei cum se urcă în gabrioletă (bineînţeles, tot cu încuviinţarea bunului nostru prieten Sykes). Sugden a pus mîna pe hăţuri

— goneşte de parcă l-ar fugări Scaraoţchi în carne şi oase — iar peste un sfert de ceas Barraclough are să se afle la adăpost în temniţa de la Stilbro'.

— Foarte bine ; mulţumesc, spuse Moore, şi la bună vedere, domnilor, apoi tot la fel de politicos îi conduse pînă la uşă şi se uită după ei pînă îi văzu că se îndepărtează de fabrică.

În tot restul zilei rămase taciturn şi îngîndurat ; nici măcar nu schimbă o glumă cu Joe Scott ; la fel şi acesta din urmă, în ce-l priveşte, îi spuse stăpînului doar atît cît era neapărat trebuincios pentru bunul mers al treburilor, dar îl cercetă îndelung cu coada ochiului, veni deseori să-i mai înteţească focul în birou, şi o singură dată, pe cînd încuia peste tot (fabrica lucra doar o parte din zi, din pricina încetinirii ritmului afacerilor), spuse că era o seară încîntătoare şi că „ar putea să-i ureze domnului Moore desfătarea unei scurte plimbări pe vîlcea, fiindcă tare i-ar face bine".

Auzindu-i sfatul, domnul Moore izbucni în rîs, doar o clipă, şi după ce îl întrebă pe Joe ce rost avea grija asta faţă de el, şi dacă îl socotea cumva femeie ori copil, îi luă cheile şi apucîndu-l de umeri îl conduse către uşă. Totuşi îl strigă să vină îndărăt, cînd bietul Joe nu ajunsese nici măcar la poarta curţii.

— Joe, cunoşti familia Farren ? N-o duc prea bine, după cîte înţeleg.

— Cum s-o ducă bine, sir, dacă nu mai au de lucru de vreo trei luni ? Aţi putea să vă daţi seama singur, dacă aţi vedea cît s-a schimbat William în rău — şi altfel nici că se putea ; au vîndut aproape tot ce aveau în casă.

— Nu era un muncitor leneş şi nepriceput ?

— Nici n-aţi mai avut dumneavoastră unul ca el, sir, de cînd v-aţi apucat de afaceri.

— Şi sînt oameni cumsecade — toată familia ?

— Mai cumsecade nici că se poate ; nevastă-sa e şi ea o femeie de nu s-a mai pomenit, şi curatăăă... aţi putea

să şi mîncaţi de pe podelele din casa ei ; da' acuma e vai de capul lor. Aş fi bucuros s-aud că William şi-a găsit măcar o slujbă de grădinar sau ceva cam pe-acolo ; la grădini se pricepe bine. A lucrat odată împreună cu un scoţian care l-a învăţat tainele meseriei ăsteia, lumea aşa zice.

— Ei, acuma poţi să pleci, Joe ; nu-i nevoie să stai aici şi să te holbezi la mine.

— Nu mai aveţi porunci de dat, sir ?

— Nimic, numai să dispari de-aici.

Ceea ce Joe făcu fără şovăire.

Serile de primăvară sînt deseori aspre şi reci, şi cu toate că ziua fusese foarte frumoasă, caldă chiar şi dimineaţa, nu numai la amiază, pămîntul amorţi şi încă înainte de amurg un soi de chiciură se întinsese furiş peste iarba de-abia răsărită şi mugurii ce dădeau să se desfacă. Albise pavajul din faţă, la Briarmains (reşedinţa domnului Yorke), întinsese un linţoliu tăcut peste gingaşele flori din grădină şi peste moliciunea ca de muşchi a pajiştii. Cît despre copacii cei falnici, cu trunchiuri puternice şi crengi întinse, care străjuiau frontonul dinspre drum, păreau să sfideze îngheţul unei seri de primăvară, poftindu-l să facă vreun rău, dacă poate, ramurilor încă golaşe ; la fel se purta şi pîlcul desfrunzit al castanilor ce se înălţau în spatele casei.

În primele minute ale începutului unei nopţi fără lună, deşi cu cerul spuzit de stele, strălucitoare lumini răzbăteau prin ferestre ; nu era o scenă întunecată şi pustie, şi nici măcar una tăcută. Briarmains se afla aproape de şosea ; era o clădire destul de veche şi fusese ridicată înainte de tăierea şoselei, pe vremea cînd doar un drumeag de pămînt bătătorit ce şerpuia printre ogoare ducea pînă acolo. Briarfield se găsea doar la mai puţin de o milă depărtare; zarva de acolo se auzea pînă aici, luminile i se vedeau limpede. Briar Chapel, un încăpător,

nou și încă netencuit lăcaș wesleyan de rugăciune, se înălța la vreo sută de iarzi depărtare și, cum chiar în acele momente între zidurile lui avea loc o adunare de credincioși, lumina ce se revărsa pe ferestre arunca un reflex strălucitor asupra șoselei, iar un imn de o impresionantă ținută, în stare să insufle pînă și unui quaker habotnic spiritul chemat să-l îndemne a dansa după melodia lui, trezea cu voioșie toate ecourile din împrejurimi. Cuvintele anumitor fragmente se auzeau foarte limpede : iată un exemplu sau două din tonalități diferite ; căci cîntăreții treceau lesne de la un imn la altul și de la melodie la melodie, cu o ușurință și un entuziasm greu de întîlnit aiurea :

Oh ! who can explain
This struggle for life
This travail and pain,
This trembling and strife ?
Plague, earthquake, and famine,
And tumult and war,
The wonderful coming
Of Jesus declare !

For every fight
Is dreadful and loud —
The warrior's delight
Is slaughter and blood ;
His foes overturning,
Till all shall expire, —
And this is with burning,
And fuel, and fire ! [1]

[1] O ! cine poate să explice / Această luptă pentru viață, / Această strădanie și suferință, / Acest tremur și încordare ? / Ciuma, cutremurul și foametea, / Și zbuciumul și războiul, / Minunata sosire / A lui Isus o proclamă ! // Căci fiece luptă / E înfricoșătoare și zgomotoasă — / Desfătarea războinicului / E măcelul și sîngele ; / Își îngenunchează dușmanii, / Pînă ce toți își dau sufletul —/ Și asta o fac prin pîrjoluri, / Prin paie și prin foc !

Aici urmă un răstimp de rugăciuni răsunătoare, însoțite de vaiete sfîșietoare. Strigătul : „Mi-am aflat libertatea !" „Doad o' Bill's a aflat libertatea !" răsună dinspre capelă, și din nou întreaga adunare izbucni :

What a mercy is this !
What a heaven of bliss !
How unspeakably happy am I !
Gather'd into the fold,
With Thy people enroll'd,
With Thy people to live and to die !

Oh, the goodness of God
In employing a clod,
His tribute of glory to raise ;
His standard to bear,
And with triumph declare
His unspeakable riches of grace !

Oh, the fathomless love,
That has deign'd to approve
And prosper the work of my hands ;
With my pastoral crook,
I went over the brook,
And behold I am spread into bands !

Who, I ask in amaze
Hath begotten me these ?
And inquire from what quarter they came ;
My full heart it replies,
They are born in the skies,
And gives glory to God and the Lamb ! [1]

[1] Ce binecuvîntare e asta ! / Ce rai de bucurie ! Cît de negrăit de fericit mă aflu ! / Adunat în mulțimea credincioșilor, / În sînul poporului tău, / Cu poporul tău să trăiești și să mori ! // O ! ce mare e îndurarea Domnului / Că folosește un bulgăre de pămînt / Pentru a-i înălța prinosul de slavă ; / Ca să-și țină

Strofele care urmară acestora, după un alt răstimp de strigăte, țipete, exclamații, urlete disperate, gemete de moarte, părură să încununeze punctul culminant al zgomotului și ardoarei :

Sleeping on the brink of sin,
Tophet gaped to take us in ;
Mercy to our rescue flew, —
Broke the snare, and brought us through.

Here, as in a lion's den,
Undevour'd we still remain ;
Pass secure the watery flood,
Hanging on the arm of God.
Here... [1]

(Cumplit, cum nu se poate mai amețitor pentru ureche, fu strigătul încordat în care se încheie ultima strofă) :

Here we raise our voices higher,
Shout in the refiner's fire :
Clap our hands amidst the flame,
Glory give to Jesus' name ! [2]

---

fruntea sus ? / Și un triumf să mărturisească / Negrăitele-i bogății de binecuvîntare ! // O ! dragostea cea fără de margini, / Ce s-a îndurat să încuviințeze ! Și să sporească lucrul mîinilor mele ; / Cu cîrja-mi duhovnicească, / Am trecut peste pîrîu, / Și priviți cum în cete m-am răspîndit ! // Cine, întreb eu cutremurt, / Mi-a menit mie toate acestea ? / Și întreb dincotro au venit ele ; / Răspunsul mi-l dă adîncul inimii, / Din ceruri s-au pogorît, / Și înalță cîntec de slavă lui Dumnezeu și Mielului !

[1] Pe cînd dormeam la marginea păcatului, / Gheena s-a repezit să ne înghită ; / Mila Domnului a zburat într-ajutorul nostru — / A sfărîmat capcana și ne-a scos la lumină. // Aici, ca într-o vizuină a leilor, / Rămîneam nesfîșiați ; / Trecem fără primejdie peste revărsarea apelor, / Sprijinindu-ne de brațul Domnului. // Aici...

[2] Aici ne înălțăm și mai cu putere glasurile / Strigăm în focul purificării ; / Batem din palme în mijlocul flăcărilor, / Slavă înălțăm numelui lui Isus !

Acoperișul capelei n-a zburat în văzduh ; ceea ce e o dovadă mai convingătoare decît volume întregi întru lauda solidității cu care fuseseră așezate plăcile de ardezie.

Dar dacă Briar Chapel părea să aibă viață, la fel arăta și Briarmains ; deși fără îndoială că locuința părea să se bucure de o mai pașnică perioadă din existența ei decît templul ; și cîteva dintre ferestrele ei erau luminate ; ferestrele cu două cercevele de la parter dădeau de-a dreptul pe pajiște, perdelele ascundeau interiorul și umbreau o parte dintre razele lumînărilor ce îl luminau, însă nu izbuteau să stingă pe de-a întregul zarva glasurilor și rîsetelor. Nouă ni se face favoarea de a fi lăsați să intrăm pe ușa din față și de a pătrunde în acest sanctuar domestic.

Nu prezența vreunor musafiri face ca locuința domnului Yorke să fie atît de însuflețită, căci înăuntru nu se află nimeni afară de membrii familiei sale, și toți sînt adunați în camera cea mai depărtată dinspre dreapta, și anume salonul din spate.

Aceasta este încăperea obișnuită pentru reuniunile de seară. În timpul zilei ferestrele de-acolo s-ar înfățișa ca alcătuite din vitralii strălucitor colorate — purpuriul și galbenul limpede de chihlimbar fiind nuanțele predominante, licărind în jurul cîte unui medalion în culori mai sobre plasat în centrul fiecărei ferestre, unul reprezentînd grațiosul cap al lui Shakespeare, celălalt pe seninul John Milton. Cîteva peisaje canadiene sînt atîrnate pe pereți — priveliști cu păduri verzi și ape albastre — iar printre ele strălucește o erupție de noapte a Vezuviului ; și strălucește într-adevăr cu putere, în contrast cu spuma rece și azuriul cascadelor și întunecoasele adîncimi ale pădurilor.

Focul ce luminează această încăpere e un foc așa cum nu prea poți să vezi, cititorule, dacă ești un om din sud,

arzînd în căminele locuințelor particulare ; e un foc limpede, pîrjolitor, de cărbuni așezați morman înalt în vatra cuprinzătoare. Domnul Yorke *ține* să aibă asemenea foc pînă și pe vreme călduroasă de vară : atunci șade lîngă el cu o carte în mînă, iar lîngă cotul său, pe o mescioară rotundă, se află o lumînare — dar acum nu citește, se uită la copii. Față în față cu dînsul stă doamna — un personaj pe care vi l-aș putea descrie amănunțit, dar nu simt chemare pentru o astfel de treabă. O văd, totuși, foarte clar dinaintea ochilor : o femeie voinică și cu înfățișarea cea mai austeră, cu îngrijorarea răspîndită pe chip și revărsată pe umeri — dar nu o îngrijorare care să copleșească și din fața căreia să nu găsești scăpare — ci mai degrabă acel soi de nour și povară lăsate întotdeauna la vedere de cei ce socotesc de datoria lor să arate chinuiți de gînduri. Of, vai de capul nostru ! Asta se citea în înfățișarea doamnei Yorke, și întunecată precum Saturn stătea dînsa dimineața, la prînz, și seara, și amarnice lucruri mai gîndea despre orice suflet de om — mai ales dacă era de sex feminin — care ar fi cutezat să vădească în prezența ei lumina unei inimi voioase pe o înfățișare însorită. După cîte socotea dînsa, a fi voios era totuna cu a fi vulgar ; a fi vesel totuna cu a fi frivol ; deosebiri între acestea nu făcea niciodată. Era totuși o nevastă foarte bună, o mamă foarte iubitoare, veșnic cu grijă față de copii și sincer devotată bărbatului ; partea cea mai proastă era însă că, de-ar fi fost după vrerea sa, nu i-ar fi îngăduit să aibă nici un prieten pe lumea asta în afară de ea. Toate cunoștințele lui îi erau nesuferite și le ținea la distanță.

Domnul Yorke și cu soția sa se înțelegeau de minune ; totuși el avea o fire prietenoasă și era un om ospitalier — un susținător al unității familiei — iar în tinerețe, după cum s-a mai spus, nu-i plăcuseră decît femeile vesele și pline de viață. De ce o alesese — cum izbuteau să se potrivească unul cu celălalt e o problemă destul de complicată, dar lesne rezolvabilă de către cine ar avea timp să cerceteze în amănunțime cazul. Aici este de ajuns să spunem că firea domnului Yorke avea și o latură însorită și una întunecoasă, iar latura cea întunecoasă găsea simpatie și afinitate față de întreaga fire veșnic și la fel înnourată a nevestei. Încolo era o femeie care știa ce vrea ; niciodată n-ar fi spus o vorbă fără rost sau vlagă ; despre societate avea păreri sănătoase, democratice, iar despre natura omenească puțin cam cinice ; se considera pe sine desăvîrșită și fără cusur, tot restul omenirii aflîndu-se în greșeală. Principalul ei defect era o suspiciune generală, eternă, neiertătoare față de toți oamenii, toate lucrurile, toate credințele și toate partidele : această suspiciune stătea ca o ceață în fața ochilor ei și o făcea să aleagă cărarea greșită oriunde ar fi privit și ori încotro s-ar fi întors.

Se poate presupune că urmașii unei asemenea perechi nu aveau sorți să fie niște ființe banale, cu totul obișnuite ; și nici nu erau. Vezi acum pe șase dintre ei, cititorule : cel mai mic e un copilaș și stă pe genunchii maică-si ; deocamdată îi aparține întru totul — pe acesta unul încă n-a început să-l pună la îndoială, să-l bănuiască, să-l condamne ; tot sprijinul numai la ea îl găsește, depinde de ea, se agață de ea, pe ea o iubește mai mult decît orice altceva pe lume : de toate astea e sigură pentru că, de vreme ce trăiește prin ea, nu poate fi altfel, și deci îl iubește.

Următoarele două sînt fete, Rose și Jessy. Amîndouă se află acum lîngă genunchii tatălui ; rareori se apropie de mama lor, dacă nu sînt obligate s-o facă. Rose, cea mai vîrstnică, are doisprezece ani ; seamănă cu taică-său — seamănă cel mai mult din tot grupul — dar este un cap de granit copiat în fildeș ; toate culorile și liniile au fost îndulcite. Yorke-tatăl are un chip aspru ; al fiicei nu e aspru, dar nici cu adevărat drăguț ; are trăsături

simple, copilărești : obrajii rotunzi sînt ca bujorii. Ochii cenușii, însă, arată altfel decît copilărești — un suflet strălucește prin ei — un suflet încă tînăr, dar care se va maturiza, dacă dăinuiește trupul ; și nici tatăl, nici mama nu au un spirit care să se compare cu cel oglindit în ochii ei. A luat de la fiecare cîte ceva, dar într-o zi are să fie mai presus decît al amîndurora — mai puternic, mult mai curat, mai însetat de înălțimi. Acum e o fetiță potolită, uneori chiar îndărătnică. Maică-sa ar vrea s-o facă aidoma ei — o femeie a îndatoririlor apăsătoare și posomorîte — dar Rose are o minte bine înarmată, plină de mugurii unor idei niciodată cunoscute mamei. Și trăiește o suferință cumplită atunci cînd aceste idei sînt călcate în picioare și înăbușite. Încă nu s-a răzvrătit niciodată ; dar de va fi tratată cu asprime se va răzvrăti cîndva, iar atunci are să fie pentru totdeauna. Rose își iubește tatăl : el nu o stăpînește cu mînă de fier ; e bun cu ea. Ba uneori tatălui îi e teamă că fetița asta n-are să rămînă în viață, atît de sclipitoare sînt scînteierile de inteligență ce-i țîșnesc uneori în priviri sau în vorbe. Gîndul acesta îl face adesea să se poarte față de ea cu o duioșie tristă.

Nu-i trece prin minte că micuța Jessy are să moară de tînără, atît e de veselă și vorbăreață, arhioriginală încă de pe acum : dezlănțuită atunci cînd e stîrnită, dar extrem de afectuoasă dacă e mîngîiată ; ba domoală, ba neastîmpărată — cu schimbul ; netemătoare — față de maică-sa, de pildă, a cărei stăpînire nesocotit de aspră și rigidă a sfidat-o adesea — totuși încrezătoare în oricine s-ar oferi s-o ajute. Cu fața ei micuță și nostimă, cu vorbăria ei cuceritoare, cu procedeele ei irezistibile, Jessy e făcută pentru răsfăț ; și prin urmare e chiar odorul tatii. Este ciudat că păpușica asta seamănă cu maică-sa ca două picături de apă, la fel cum Rose seamănă cu taică-său, și în ciuda acestor fizionomii — cîtă deosebire !

Dacă ați avea în fața ochilor o oglindă magică și dacă în ea vi s-ar înfățișa aceste două fete ale dumneavoastră așa cum au să arate ele cînd de la noaptea de acum se vor fi scurs douăzeci de ani — ce-ați zice, domnule Yorke ? Uitați-vă, aveți oglinda magică : o să le aflați destinele — și mai întîi al micuței care vă este scumpă ca lumina ochilor, Jessy.

Cunoașteți locul acesta ? Nu, nu l-ați văzut niciodată ; dar recunoașteți după frunziș ce anume sînt copacii aceștia — chiparoși, salcie, tisă. Cruci de piatră de felul acestora nu vă sînt nefamiliare, și nici ghirlandele de imortele. Aici este locul ; iarbă verde și o piatră funerară de marmură cenușie — sub ele doarme Jessy. A trăit ca o zi de aprilie ; multiubită a fost și mult a iubit. În scurta-i viață adesea a vărsat lacrimi și multe dureri au chinuit-o ; dar printre ele a zîmbit și a umplut de bucurie sufletul oricui a văzut-o. Moartea i-a fost ușoară și fericită în brațele ocrotitoare ale surorii ei Rose, fiindcă în multe încercări i-a fost Rose sprijin și apărare : în clipa de atunci amîndouă fetele astea din Anglia, și cea care-i pe moarte și cea ce stă de veghe, sînt singure în țară străină, și pămîntul acelei țări i-a dăruit un mormînt frumoasei Jessy.

Acum privește-o pe Rose, la doi ani după aceea. Crucile și ghirlandele arată străine, dar colinele și pădurile din acest peisaj sînt încă și mai străine. Da, într-adevăr, e tare departe de Anglia ; depărtate trebuie să fie tărîmurile cu înfățișare atît de sălbatică și luxuriantă. E o singurătate încă neștiută ; păsări necunoscute fîlfîie pe la poalele acelei păduri ; și nu-i o apă curgătoare din Europa cea pe malurile căreia șade Rose dusă pe gînduri. Mica și blînda fată din Yorkshire e o emigrantă singuratică într-o oarecare întindere de pămînt din emisfera sudică. Mai veni-va vreodată îndărăt ?

Cei trei copii mai mari sînt toți băieți : Matthew, Mark și Martin. Stau cu toții acolo în colț, prinși în

vreun joc. Observați-le capetele : foarte asemănătoare la prima vedere ; la o a doua, deosebite ; la o a treia, chiar contrastante. Cu păr întunecat, cu ochi întunecați la culoare, cu obraji rumeni sînt toți trei ; toți au puține trăsături englezești ; toți au îmbinat pe chip asemănări și cu tatăl și cu mama, și totuși fizionomii diferite, semn al caracterelor deosebite, se vădesc la fiecare.

Despre Matthew, întîiul născut al familiei, n-am să spun multe ; deși este cu neputință să nu te uiți la el timp îndelungat și să nu faci presupuneri cu privire la însușirile ascunse ori manifeste de chipul lui. Nu e un băiat cu înfățișare obișnuită ; părul acela negru cum e cărbunele, fruntea albă, obrajii puternic colorați, ochii aceia zglobii și întunecați la culoare sînt părți frumoase în felul lor. Cum se face oare că oricît de îndelung te-ai uita, nu există în încăpere decît un singur obiect, cel mai sinistru dintre ele, cu care chipul lui Matthew pare a avea vreo afinitate, și de care în fiece clipă îți aduce aminte în mod straniu — erupția Vezuviului ? Sufletul acelui băiețandru pare să fie alcătuit din flăcări și umbre : nici urmă de lumină a zilei, nici o sclipire de soare și nici o rece și limpede rază de lună nu se ivește vreodată acolo. Are o statură englezească, dar, după cît se pare, nu și un cuget englezesc ; ai zice că e un stilet italian într-o teacă făurită cu măiestrie britanică. Nu-i merg bine treburile la joc — uitați-vă la privirea lui încruntată. Domnul Yorke observă, și ce spune el atunci ? Cu glas domol, îi ia apărarea : „Mark și Martin, nu-l înfuriați pe fratele vostru“. Și acesta e tonul folosit totdeauna de amîndoi părinții. În teorie se declară împotriva părtinirii ; în casa lor niciodată nu va fi admis dreptul de primogenitură ; dar Matthew nu trebuie niciodată necăjit, niciodată contrazis ; îl feresc de orice provocare cu aceeași grijă cu care s-ar feri să apropie focul de un butoi cu pulbere. „Cedare, împăcare“ este cuvîntul lor de ordine oricînd vine vorba de Matthew. Republicanii alcătuiesc repede un tiran din propriul lor sînge și propria lor carne. Odraslele mai tinere știu și simt asta și în inimile lor toți se revoltă împotriva nedreptății ; nu pot să descifreze motivele ; nu pot decît să vadă deosebirile de tratament la care îi supun părinții. Dinții balaurului sînt încă de pe acum semănați printre ramurile de măslin ale domnului Yorke ; roadele lor vor fi într-o bună zi discordia.

Mark este un băiat foarte drăguț, dintre toți membrii familiei el are trăsăturile cele mai armonioase ; este nemaipomenit de calm ; zîmbetul îi e plin de viclenie ; este în stare să spună lucrurile cele mai puțin plăcute, cele mai tăioase pe tonul cel mai așezat. În ciuda cumințeniei, o frunte oarecum încruntată trădează capriciile și te face să-ți aduci aminte că apele cele mai line nu sînt întotdeauna și cele mai sigure. În afară de asta este prea ponderat, prea nepăsător și flegmatic pentru a putea fi fericit. Pentru Mark viața nu va avea niciodată prea multe bucurii ; cînd o să aibă douăzeci și cinci de ani are să se mire de ce rîd oamenii și-are să-i creadă niște nătărăi pe toți cei care par veseli. Poezie nu va exista pentru Mark, nici în literatură și nici în viață ; avînturile ei cele mai frumoase îi vor suna în urechi ca simple fanfaronade și incoerențe ; entuziasmul îi va stîrni dispreț și scîrbă. Mark n-o să aibă tinerețe ; în vremea cînd va arăta juvenil și înfloritor, sufletul îi va fi trecut de vîrsta mijlocie. Trupul lui are acum vîrsta de paisprezece ani, dar sufletul pe cea de treizeci.

Martin, cel mai mic dintre ei trei, are o altă fire. Pentru el viața poate, sau nu poate să fie scurtă ; dar cu siguranță că va fi strălucitoare : va trece prin toate fantasmele ei, crezîndu-le numai pe jumătate, trăindu-le din plin și apoi mergînd mai departe. Băiatul ăsta nu e drăguț — nu la fel de drăguț ca nici unul dintre ceilalți frați : are o înfățișare oarecare ; e îmbrăcat într-un fel

de coajă, o cochilie uscată, și are s-o poarte pînă se va apropia de douăzeci de ani ; pe urmă are s-o lepede : cam în perioada aceea va deveni și drăguț. Pînă la vîrsta pomenită o să aibă purtări necioplite, probabil ca un fel de podoabe domestice ; dar crisalida va păstra în sine puterea de a se transfigura și a trece în fluture, și nu încape nici umbră de îndoială că, la vremea potrivită, această transformare se va petrece. O anume perioadă are să fie un om cam de nimic, un tînăr de-a dreptul prostănac și plin de fumuri, însetat de plăceri și dornic de admirație ; însetat, de asemenea, de cunoaștere. Va dori să aibă tot ceea ce lumea poate să-i ofere, atît în desfătări cît și în știință ; va sorbi, probabil, adînc din amîndouă aceste izvoare. Și după ce setea i se va potoli — ce urmează ? Nu știu. Martin ar putea fi un om excepțional : dacă va fi sau nu, ghicitorul n-are puterea să spună ; nu i s-a arătat nimic în privința asta.

Dacă luăm familia domnului Yorke ca pe un întreg, în aceste șase capete tinere se află atîta putere a minții, atîta originalitate, atîta energie și atîta vigoare, încît — dacă am împărți-o între o jumătate de duzină de odrasle de rînd — ar reveni pentru fiecare ceva mai mult decît o doză obișnuită de înțelepciune și înzestrare. Domnul Yorke o știe și e foarte mîndru de spița sa. Printre dealurile și văile sale, ținutul Yorkshire numără asemenea familii deosebite, înzestrate, viguroase ; cu sînge sănătos și minte ascuțită ; oarecare arțăgoși în mîndria dată de forță și greu de convins în încrederea deplină față de darurile lor înnăscute ; lipsiți de poleire, lipsiți de respect, lipsiți de blîndețe, dar zdraveni, ageri la minte, la fel de puțin dresați ca șoimul de pe stîncă și calul liber din stepă.

O ușoară bătaie se aude în ușa salonului ; băieții făceau atîta zarvă cu jocul lor, și în afară de asta, micuța Jessy îi cîntase tatălui cu atîta farmec un cîntec scoțian — domnul Yorke se dădea în vînt după cîntece scoțiene

și italienești și o învățase pe fetița cu daruri muzicale cîteva dintre cele mai frumoase — încît nimeni nu auzise clopoțelul de la ușa din față.

— Intră, spune doamna Yorke cu glasul ei cu bună-știință stăpînit și solemn, care întotdeauna coboară la tonuri de o răceală funerară, chiar dacă țelul pentru care e folosit nu e decît rostirea unor porunci privitoare la pregătirea mîncării în bucătărie, îndemnarea băieților să-și pună șepcile în cuierul din hol, sau convocarea fetelor la lucrul de mînă : Intră !

Și pe ușă pătrunde Robert Moore.

Seriozitatea obișnuită a lui Moore ca și cumpătarea dovedită în toate (căci porunca de a se aduce lada cu sticle nu e niciodată rostită cu prilejul vizitelor lui din timpul serii) îl recomandaseră cu atîta căldură doamnei Yorke, încît deocamdată nu făcuse din el obiectul animozității sale casnice față de relațiile bărbatului său. Încă nu descoperise că vreo legătură tainică ar fi aceea care îl stinghereşte și îl împiedică să se însoare, sau că ar fi un lup în piele de oaie — descoperiri făcute la scurtă vreme după căsătorie în privința celor mai mulți dintre prietenii becheri ai bărbatului ei, și în consecință îi exclusese din anturajul familiei ; iar despre acest aspect al purtărilor doamnei s-ar putea pe drept cuvînt spune că avea unele laturi îndreptățite și judicioase, ca și altele prea aspre.

— Ei, dumneata ești ? rostește doamna în vreme ce Moore se apropie și întinde mîna. Cum se face că rătăcești la ceasul ăsta din noapte ? Ar trebui să te afli acasă.

— Se poate oare spune despre un bărbat neînsurat că are casă, stimată doamnă ? întrebă Moore.

— Puuh ! bufnește doamna Yorke, care disprețuiește politețurile convenționale cu aceeași tărie ca și bărbatu-său și le practică la fel de puțin ; vorbirea ei deschisă, în orice împrejurare, este uneori dusă pînă la un punct astfel calculat încît să trezească admirație, dar

mult mai adesea teamă — puuh ! — mie nu-i nevoie să-mi înşiri bazaconii de-astea ; un bărbat neînsurat poate avea casă, dacă îi place. Ia spune-mi, te rog, sora dumitale nu reprezintă un cămin pentru dumneata ?

— Nu despre ea e vorba, interveni domnul Yorke. Hortense e o minune de fată ; dar cînd eu eram de vîrsta lui Robert aveam cinci sau şase surori, toate la fel de cumsecade şi drăguţe ca şi Hortense, numai vezi tu, Hester, toate astea nu m-au împiedicat să caut în jur şi să-mi găsesc nevastă.

— Şi amarnic a mai regretat că m-a luat pe mine, adăugă doamna Yorke, fiindcă îi plăcea s-arunce din cînd în cînd cîte o săgeată glumeaţă împotriva căsniciei, chiar dacă glumea pe pielea ei. S-a căit amarnic Robert Moore, şi poţi să-l crezi fără să şovăi, dacă îi vezi pedeapsa (acum arătă înspre copii). Cine şi-ar lua pe cap asemenea povară cum e garnitura asta de vlăjgani afurisiţi, dacă ar putea să scape ? Şi nu-i vorba doar să-i aduci pe lume, cu toate că şi asta e destul de rău, dar toţi trebuie hrăniţi, îmbrăcaţi, crescuţi, puşi la rostul lor în viaţă. Tinere, cînd ţi-o abate de-nsurătoare adu-ţi aminte de cei patru băieţi şi două fete ale noastre, şi gîndeşte-te de două ori înainte de-a face pasul.

— Oricum, deocamdată nu-mi arde de însurătoare : după cîte cred eu astea nu-s vremi nici să te însori, nici să măriţi pe cineva.

O părere atît de sumbră obţinea cu siguranţă încuviinţarea doamnei Yorke ; dădu din cap şi mormăi ceva ca să-şi arate acordul, dar nu trecu un minut şi zise :

— Nu prea iau eu în seamă înţelepciunea unui Solomon de vîrsta dumitale ; are să fie dată peste cap de cel dintîi fior care ţi-o trece prin inimă. Dar pînă atunci stai jos, sir ; dacă stai jos nu poţi să vorbeşti la fel de bine ca din picioare ?

Acesta era felul ei de a-şi pofti musafirii să ia loc ; nici n-apucă bine să se supună poruncii, cînd mica

Jessy sări de pe genunchii tatălui şi alergă în braţele numaidecît întinse s-o primească, ale domnului Moore.

— Vorbeşti despre însurătoarea lui, spuse fetiţa către maică-sa, cu indignare, în vreme ce era cu uşurinţă săltată pe genunchi, şi el e gata însurat, sau ca şi cum ar fi ; astă-vară mi-a promis că eu am să fiu nevasta lui, de cum m-a văzut îmbrăcată cu rochiţa cea nouă, albă şi cu panglică albastră. Nu-i aşa, tată ? (Copiii ăştia nu erau obişnuiţi să spună tăticul şi mămica ; mama lor n-ar fi îngăduit pentru nimic în lume asemenea „scălîmbăieli".)

— Aşa-i, fetiţa tatii, a promis ; sînt martor. Dar pune-l să mai spună acum o dată, Jessy ; ăştia de teapa lui nu-s decît nişte făţarnici şi mincinoşi.

— El nu-i mincinos : e prea drăguţ ca să fie mincinos, spuse Jessy uitîndu-se în sus la înaltul ei iubit, cu neclintită încredere în sinceritatea lui.

— Drăguţ ! exclamă domnul Yorke ; tocmai din pricina asta trebuie să fie, şi tocmai asta dovedeşte că e un — un ticălos.

— Dar pare prea tare supărat ca să fie mincinos, interveni o voce lină din spatele scaunului pe care şedea tatăl. Dacă ar rîde întruna aş crede şi eu că îşi uită repede promisiunile, dar domnul Moore nu rîde niciodată.

— Ţapul tău sentimental e cel mai mare înşelător de pe lume, Rose, stărui domnul Yorke.

— Nu e sentimental ! se împotrivi Rose.

Domnul Moore se întoarse către ea puţin surprins şi zîmbi în acelaşi timp.

— De unde ştii, Rose, că nu sînt sentimental ?

— Am auzit eu o cucoană spunînd că nu eşti.

— *Voilà, qui devient intéressant* ! [1] exclamă domnul Yorke trăgîndu-şi scaunul mai lîngă foc. O cucoană ! Asta are un iz foarte romantic : trebuie să ghicim cine

[1] Uite că devine interesant ! (Fr.)

anume. Rosy, șoptește numele încet la urechea tatii : să nu cumva s-audă *el*.

— Rose, nu te mai amesteca în vorbă, interveni doamna Yorke în felul ei obișnuit de a ucide orice veselie ; nici tu, Jessy : tuturor copiilor, și mai cu seamă fetițelor, le stă frumos să tacă din gură cînd sînt de față cei mai mari decît ei.

— Atunci de ce avem limbă ? întrebă Jessy cu obrăznicie.

În vremea asta Rose doar se uita la maică-sa cu o expresie ce părea să spună că are să rețină preceptul și o să se gîndească la el pe îndelete. După două minute de încordată chibzuială, întrebă :

— Și de ce mai cu seamă fetițelor, mamă ?

— Mai întîi fiindcă așa spun eu ; și, în al doilea rînd pentru că discreția și modestia reprezintă cea mai de seamă înțelepciune a unei fete.

— Scumpă doamnă, observă atunci Moore, vorbele spuse de dumneavoastră sînt neprețuite ; îmi reamintesc, într-adevăr, de o remarcă a dragii mele surori ; dar zău că nu e cazul cu micuțele aici de față. Lăsați-le pe Rose și pe Jessy să vorbească liber cu mine, altminteri îmi răpiți cea mai mare dintre bucuriile pe care le trăiesc venind aici. Îmi place tare mult flecăreala lor ; îmi face chiar bine.

— Nu-i așa ? întrebă Jessy. Mult mai bine decît dacă neciopliții ăia de băieți ar veni lîngă tine ; tu ai spus, mamă, că sînt neciopliți ; cu gura ta.

— Da, *mignonne*[1], de o mie de ori mai bine : băieți neciopliți am destui toată ziua în jurul meu, *poulet*[2].

— Pe băieți o mulțime de lume îi ia în seamă, continuă fetița. Toți unchii și mătușile mele par să creadă că nepoții sînt mai buni decît nepoatele lor ; iar cînd vin domni la noi la masă, stau de vorbă totdeauna cu Matthew, cu Mark și cu Martin, cu Rose și cu mine niciodată. Domnul Moore e prietenul *nostru* și o să-l păstrăm ; dar bagă de seamă, Rose, nu e atît prietenul tău cît e al meu : el e pentru mine *cunoștința preferată* ; ține minte !

Și înălță mînuța într-un gest dojenitor.

Rose se obișnuise să fie mustrată de mînuța aceea ; în fiecare zi trebuia să se plece în fața năvalnicei energii a micuței Jessy ; era diriguită — se supunea surorii mai mici într-o mie de lucruri. Ori de cîte ori era vorba de vreun fel de spectacol sau prilej de înveselire, Jessy trecea în frunte, iar Rose se retrăgea cuminte pe planul al doilea ; pe cîtă vreme atunci cînd trebuiau înfruntate părțile neplăcute ale vieții — vreo treabă sau vreo renunțare, Rose lua în mod instinctiv asupra ei, pe lîngă partea ce-i revenea, și cît putea mai mult din îndatoririle surioarei. Jessy și hotărîse în mintea ei că de îndată ce se va face destul de mare, o să se mărite : hotărîse de asemenea că Rose avea să rămînă fată bătrînă, să trăiască împreună cu ea, să-i crească odraslele și să-i vadă de casă. Această stare de lucruri nu este neobișnuită între două surori, dacă una e ștearsă iar cealaltă drăguță ; în cazul de față, însă, *dacă* exista vreo deosebire în înfățișarea exterioară, avantajul era de partea Rosei ; fața ei avea trăsături mai regulate decît a micuței și nostimei Jessy. Totuși, Jessy era cea menită să se bucure, alături de o inteligență vioaie și simțăminte aprinse, de darul fascinației, de puterea de a fermeca atunci, acolo, și pe cine ar fi dorit. Rose era menită să aibă un suflet sensibil, generos, o inteligență aleasă și bogat cultivată, o forță de devoțiune nešovăielnică, dar priceperea de a cuceri nu-i fusese sortită.

— Ei, Rose, spune-mi numele cucoanei aceleia care n-a vrut să admită că sînt sentimental, insistă domnul Moore.

[1] Micuțo (fr.).
[2] Puișor (fr.).

Rose nu se pricepea deloc să ţină pe cineva ca pe jar, căci altminteri l-ar mai fi lăsat o vreme să stea în cumpănă ; răspunse scurt :

— Nu pot ; nu ştiu cum o cheamă.

— Atunci spune-mi cum arată. Ce-ţi aminteşti despre ea ? Unde ai văzut-o ?

— Cînd Jessy şi cu mine ne-am dus la Whinbury să stăm o zi cu Kate şi cu Susan Pearson, care de-abia veniseră de la şcoală, la doamna Pearson erau musafiri şi cîteva cucoane mari se strînseseră într-un colţ din salon şi vorbeau despre tine.

— Nu cunoşteai pe nici una ?

— Hannah, şi Harriet, şi Dora, şi Mary Sykes.

— Bravo ! Şi spuneau lucruri rele despre mine, Rosy ?

— Unele, da ; ziceau că eşti un mizantrop ; uite că ţin minte cuvîntul — cînd m-am întors acasă l-am căutat în dicţionar ; înseamnă unul care-i urăşte pe oameni.

— Altceva ?

— Hannah Sykes a zis că eşti un maimuţoi pompos.

— Şi mai bine ! strigă domnul Yorke izbucnind în rîs. Oho ! Grozav ! Hannah — asta-i aia cu părul roşu : frumoasă fată, dar nu prea o ajută mintea.

— În privinţa mea se pare c-o ajută destul de bine, spuse Moore. Maimuţoi pompos — da ! Hai, Rose, mai departe.

— Domnişoara Pearson zicea că, după cîte crede ea, în purtarea ta e şi multă prefăcătorie, şi aşa, cu părul tău negru şi faţa palidă, ei i se pare că eşti un bleg sentimental.

Din nou domnul Yorke se porni pe rîs ; de data asta pînă şi doamna Yorke se amestecă în vorbă :

— Vezi dar de cîtă stimă te bucuri cînd eşti vorbit în spate ; totuşi eu cred că domnişoara Pearson *aceea* ar vrea să pună mîna pe dumneata ; ţi-a pus gînd rău încă de cînd ai venit întîi aici în ţară, aşa bătrînă cum e.

— Şi i s-a împotrivit cineva, Rosy ? întrebă Moore.

— O cucoană pe care n-o cunosc, fiindcă nu vine niciodată pe la noi, deşi în fiecare duminică o văd la biserică ; şade în strana de lîngă amvon. De obicei la ea mă uit în loc să stau cu ochii pe cartea de rugăciuni ; fiindcă seamănă cu un tablou din sufrageria noastră, doamna aceea cu un porumbel în mînă : cel puţin ochii îi are la fel, ba şi nasul — un nas drept — care, nu ştiu cum, face ca toată faţa să pară, aş zice eu, luminoasă.

— Şi n-o cunoşti ? ! exclamă Jessy pe un ton de nemărginită uimire. Uite, asta e Rose. Domnul Moore, eu de multe ori mă întreb pe ce lume o fi trăind sora mea ; sînt sigură că nu toată vremea e pe lumea asta. Mereu poţi să vezi că habar n-are de cine ştie ce fleacuri pe care toată lumea le ştie. Auziţi de ce e în stare : să se ducă în fiecare duminică foarte cuviincios la biserică, să stea în tot timpul slujbei cu ochii pe o anume persoană şi să nu-şi dea osteneala să întrebe cum o cheamă pe persoana aceea ! Vorbeşte despre Caroline Helstone, nepoata părintelui ; acum mi-aduc aminte foarte bine. Domnişoara Helstone s-a supărat foc pe Ann Pearson ; a zis aşa : „Robert Moore nu e nici prefăcut şi nici sentimental ; în privinţa firii lui vă înşelaţi amarnic, sau mai bine zis nici una dintre voi de-aici nu ştiţi absolut nimic". Ei, să vă spun eu cum arată ? Eu pot să spun cum arată lumea, cum e îmbrăcată, mai bine decît poate Rose.

— S-auzim.

— E frumoasă ; e atrăgătoare ; are gîtul alb, subţire şi drăgălaş ; are bucle lungi, dar nu ţepene, îi cad peste umeri moi şi în voie, sînt de culoare castanie, dar nu prea închisă ; vorbeşte liniştit şi limpede ; niciodată nu face vreun gest smucit ; deseori e îmbrăcată cu o rochie de mătase gri ; e dichisită în toate ; şi rochiile, şi pantofii, şi mănuşile — toate i se potrivesc. E ce aş zice eu că înseamnă o cucoană, şi cînd oi fi la fel de înaltă ca ea, am de gînd tot aşa să arăt şi eu. Ţi-ar plăcea să arăt aşa ? Atuncea chiar te-ai însura cu mine ?

Moore o mîngîie pe cap ; o clipă i se păru că-i gata s-o tragă mai aproape de el, dar în loc de asta o împinse ceva mai departe.

— Cum ? Nu mă mai vrei ? Mă dai la o parte ?

— Lasă, Jessy, că tu nu ţii deloc la mine : niciodată nu vii la Hollow să mă vezi.

— Dacă nu mă chemi.

Domnul Moore se sluji de prilejul ivit ca să le invite pe amîndouă fetiţele să-i facă o vizită a doua zi, promiţîndu-le totodată că, de vreme ce dimineaţa avea să se ducă pînă la Stilbro', are să le cumpere fiecăreia cîte un cadou, fără să le spună deocamdată ce anume, fiindcă trebuie să vină ele şi să vadă. Jessy tocmai se pregătea să răspundă, cînd unul dintre băieţi izbucni ne neaşteptate :

— Eu o cunosc pe domnişoara asta Helstone despre care v-aţi tot bătut gura : e-o fată urîtă. Nu pot s-o sufăr. Mi-e silă de toată muierimea. Nici nu ştiu de ce le-o fi mai făcut Dumnezeu.

— Martin ! strigă tatăl — fiindcă Martin vorbise — dar băieţandrul nu răspunse decît întorcînd înspre jilţul părintesc tînărul chip cinic, pe jumătate viclean şi pe jumătate sfidător. Martin, băiatule, de data asta te-ai arătat un puştan îngîmfat şi prost crescut ; într-o bună zi ai să fii un maimuţoi neruşinat ; dar păstrează-ţi pentru tine simţămintele. Uite, am să trec la mine în carnet vorbele pe care le-ai spus acum. (Capul familiei scoase o cărticică legată în piele şi scrise cu grijă ceva pe foile ei.) Peste zece ani, Martin, dacă în vremea aceea o să mai fim amîndoi în viaţă, am să-ţi aduc aminte ce-ai spus acum.

— Şi-atunci la fel am să spun : adică totdeauna am să urăsc femeile ; sînt nişte păpuşele, şi-atîta tot : nu fac nimic altceva decît să se îmbrace cît mai dichisit şi pe urmă să se fîţîie de colo-colo ca să fie admirate. Eu niciodată n-am să mă-nsor ; am să rămîn holtei.

— Dă-i înainte ! Dă-i înainte ! Hester (adresîndu-se nevestei), să ştii că aşa eram şi eu cînd aveam anii lui, cel mai înverşunat duşman al însurătorii ; numai că — ia seama ! — cînd am ajuns la douăzeci şi trei de ani — în vremea aceea mă plimbam prin Franţa, prin Italia şi numai Dumnezeu unul mai ştie pe unde ! — în fiece seară îmi încîrlionţam părul înainte de a mă vîrî în pat, şi purtam ineluş în ureche, ba cred că şi în nas mi-aş fi pus dacă aşa ar fi fost moda — şi tot ce-mi stătea în putinţă ca să mă fac plăcut şi să le farmec pe cucoane. La fel o să se-ntîmple şi cu Martin.

— Cu mine ? Niciodată ! Am mai multă minte. Ce fel de om puteai să fii, tată ! În ce priveşte veşmintele, fac un legămînt : niciodată n-am să mă îmbrac mai cu grijă decît mă vedeţi acum. Domnule Moore, mă îmbrac în albastru din cap pînă-n picioare, iar la liceu rîd de mine şi zic că sînt marinar. Dar eu rîd şi mai tare de ei şi le spun că sînt coţofene şi papagali, cu surtucele lor de-o culoare, vesta de alta şi pantalonii de a treia. Eu întotdeauna am să port haine albastre, nimic altceva decît haine albastre : e sub demnitatea unei fiinţe omeneşti să se îmbrace cu haine bălţate.

— Peste zece de-acum încolo, Martin, n-o să se afle croitor în stare să-ţi arate atîtea culori deosebite cîte ar fi de trebuinţă pentru gusturile tale pretenţioase ; nici o parfumerie n-o să aibă esenţe îndeajuns de alese pentru simţurile tale fine.

Martin se uita dispreţuitor, dar nu mai dădu nici un răspuns.

Între timp Mark căutase vreo cîteva minute într-un vraf de cărţi aşezate pe o masă de lîngă perete, iar acum luă el cuvîntul. Rostea cuvintele foarte rar, cu glas potolit, păstrînd pe faţă o ironie calmă, nu uşor de descris :

— Domnule Moore, socotiţi probabil că domnişoara Caroline Helstone v-a făcut un compliment atunci cînd a susţinut despre dumneavoastră că nu sînteţi senti-

mental. Cînd surorile mele v-au spus vorbele astea, am avut impresia că sînteţi oarecum stînjenit, ca şi cum aţi fi bănuit că cineva vrea să vă flateze. V-aţi înroşit, exact ca un puşti nătăfleţ de la noi de la şcoală, care găseşte cu cale să roşească ori de cîte ori e lăudat în faţa clasei. Ca să vă vin într-ajutor, domnule Moore, am căutat în dicţionar cuvîntul „sentimental" şi am văzut că înseamnă „înzestrat cu sentimente". Căutînd mai departe, am găsit cuvîntul „sentiment" explicat ca fiind gînd, idee, opinie. Un om sentimental, prin urmare, este acel ins care dispune de gînduri, de idei şi de opinii ; un om nesentimental este cel căruia gîndul, ideea, opinia îi rămîn străine.

Şi Mark se opri : nu zîmbea, nu se uita împrejur ca să vadă dacă e admirat. Spusese ce avea de spus, şi-acum tăcea.

— *Ma foi, mon ami,* zise domnul Moore adresîndu-se lui Yorke, *ce sont vraiment des enfants terribles, que les vôtres !* [1]

Rose, care ascultase cu multă atenţie vorbele lui Mark, îi dădu replica :

— Sînt mai multe feluri de gînduri, idei şi opinii, bune şi rele. Sentimental trebuie să se refere la cele rele, sau cel puţin domnişoara Helstone trebuie să le fi luat în sensul ăsta, fiindcă nu îl vorbea de rău pe domnul Moore ; îl apăra.

— Uite şi pe avocatul meu cel mic şi scump ! spuse Moore şi o luă pe Rose de mînă.

— Îl apăra, zise încă o dată Rose aşa cum aş fi făcut şi eu dacă aş fi fost în locul ei, fiindcă celelalte cucoane păreau să vorbească numai cu duşmănie.

— Cucoanele totdeauna vorbesc cu duşmănie, observă Martin ; asta este adînc împlîntat în firea muieretului, să poarte duşmănie.

---

[1] Pe cinstea mea ! prietene — teribili copii mai sînt ăştia ai dumitale ! (Fr.)

Acum, pentru prima oară, deschise şi Matthew gura :

— Ce caraghios e şi Martin ăsta, să pălăvrăgească totdeauna despre ce nu înţelege.

— E privilegiul meu de om liber să pălăvrăgesc în legătură cu orice subiect îmi place, răspunse Martin.

— Te foloseşti, sau mai bine zis abuzezi de el într-o asemenea măsură, se răsti fratele mai mare, încît dovedeşti că ar fi trebuit să fii sclav !

— Sclav ! sclav ! Vorba asta spusă unui Yorke de către un Yorke ! Băiatul ăsta, adăugă Martin ridicîndu-se de la masă şi arătînd pe deasupra ei către Matthew, băiatul ăsta uită ce ştie pînă şi ultimul ţăran din Briarfield, că toţi cei născuţi din neamul nostru au fost oameni atît de mîndri încît niciodată nu s-au plecat în faţa cuiva — dovadă faptul că de trei sute de ani încoace sîngele ăsta n-a mai curs în vine de supus.

— Vorbe de clacă ! zise Matthew.

— Băieţi, tăcere ! strigă domnul Yorke. Martin, totdeauna stîrneşti ceartă ; dacă nu erai tu nu se întîmpla nimic.

— Nu, zău ? Şi asta e drept ? Eu am început, sau Matthew ? I-am spus eu ceva cînd m-a acuzat că pălăvrăgesc ca un netot ?

— Ca un netot înfumurat ! repetă Matthew.

Aici doamna Yorke începu să se frămînte pe scaun — o manevră cam ameninţătoare cînd venea din partea ei, întrucît se întîmpla să fie urmată de un acces de istericale, mai ales dacă Matthew se găsea amestecat într-o ceartă.

— Nu văd pentru ce ar trebui să suport neobrăzările lui Matthew Yorke, sau ce drept are să vorbească urît cu mine ! observă Martin.

— N-are nici un drept băiete ; dar iartă-l pe fratele tău chiar dacă te-a supărat de o mie de ori, interveni domnul Yorke împăciuitor.

— Mereu unul şi acelaşi lucru, şi teoria şi practica se bat tot timpul cap în cap ! murmură Martin şi se răsuci dînd să părăsească salonul.

— Încotro te îndrepţi, fiule ? întrebă tatăl.

— Să caut un loc unde să pot fi scutit de insulte : dacă se află pentru mine vreun asemenea loc în casa asta.

Matthew rîse cît putea el mai sfidător ; Martin îi aruncă o privire stranie, apoi începu să tremure din toate încheieturile trupului său neîmplinit, dar se stăpîni şi nu scoase nici o vorbă.

— Sper că n-are nimeni nimic împotrivă dacă mă retrag ? întrebă Martin.

— Nu ; du-te, băiatul tatii ; dar ţine minte că nu trebuie să-i porţi pică.

Martin ieşi, iar Matthew îl însoţi cu un alt rîs batjocoritor. Ridicîndu-şi de pe umărul lui Moore capul blond, care se sprijinise acolo cîteva clipe, şi aruncîndu-i lui Matthew o privire îngheţată, Rose spuse :

— Martin e supărat şi tu eşti vesel ; dar aş prefera să fiu în locul lui Martin şi nu într-al tău : cu firea ta nu pot să mă împac.

În momentul acela, pentru a preveni ori măcar pentru a scăpa de o scenă — prevestită destul de limpede prin nişte suspine ale doamnei Yorke — domnul Moore se ridică şi săltînd-o pe Jessy de pe genunchi, le sărută pe ea şi pe Rose, aducîndu-le totodată aminte că neapărat trebuie să vină a doua zi după-amiază la Hollow ; pe urmă, după ce îşi luase rămas bun de la gazde, îl întrebă pe domnul Yorke :

— S-ar putea să-ţi spun o vorbă ?

Gazda îl petrecu la ieşire, iar scurta lor discuţie se purtă în hol.

— Ai ceva de lucru pentru un om de nădejde ? îl întrebă Moore.

— În asemenea timpuri e o întrebare fără rost ; doar ştii bine că toţi patronii au fost nevoiţi să se lipsească de mulţi muncitori de ispravă fiindcă nu mai aveau ce să le dea de lucru.

— Dacă ţi-ar sta în putinţă, m-ai îndatora foarte mult angajîndu-l pe omul ăsta.

— Dragul meu, chiar dacă aş vrea să îndatorez Anglia întreagă, tot n-aş mai avea cum să angajez alţi muncitori.

— N-are importanţă ; undeva trebuie să-i găsesc un loc.

— Despre cine e vorba ?

— William Farren.

— Îl ştiu pe William ; om harnic şi de treabă, William ăsta.

— E fără lucru de trei luni de zile ; are familie grea. Bineînţeles că nu pot trăi fără leafă. A făcut parte dintr-o delegaţie de postăvari care a venit la mine azi-dimineaţă să se plîngă şi să ameninţe. William n-a ameninţat ; doar m-a rugat să le mai dau o păsuială — să introduc schimbările astea ceva mai încet. Ştii că aşa ceva nu-mi stă în putinţă : cum sînt strîmtorat din toate părţile, nu-mi rămîne nimic altceva de făcut decît să mă grăbesc cît pot. Am considerat că ar fi pierdere de vreme să stau la palavre cu muncitorii. I-am luat la goană, după ce am arestat pe un ticălos dintre ei pe care sper să-l arunc în puşcărie — e vorba de unul care ţine cîteodată predici acolo la capelă.

— N-o fi Moses Barraclough ?

— Da.

— Cum ? L-ai arestat ? Bravo ! Atunci eşti pe cale ca dintr-un şarlatan să faci un martir : tare înţeleaptă treabă ai mai făcut.

— Am făcut un lucru drept. Ei, ce mai încolo-încoace, sînt hotărît să-i găsesc lui Farren o slujbă şi mă bizui pe dumneata să-i oferi una.

— Frumos, n-am ce zice ! exclamă domnul Yorke. Cu ce drept te bizui dumneata pe mine ca să le port de grijă muncitorilor pe care îi dai afară ? Ce știu eu despre Farrenii și Williamii dumitale ? Am auzit despre el că e om de nădejde ; dar sînt eu obligat să-i ajut pe toți oamenii de nădejde din Yorkshire ? Poate-ai să spui că nu e vorba de cine știe ce treabă grea ; dar grea sau ușoară, nici nu vreau să aud de așa ceva.

— Hai, domnule Yorke, ce crezi că poți găsi pentru el ?

— *Eu* să găsesc ! Mă silești să folosesc niște cuvinte cu care nu sînt obișnuit. Te-aș ruga să pleci acasă — uite așa — ia-ți valea.

Moore se așeză pe unul dintre scaunele din hol.

— Nu-i poți oferi nimic în fabrică la dumneata — de acord — dar ai pămînt : găsește-i ceva de lucru pe pămîntul dumitale, domnule Yorke.

— Bob, eu știam că nici nu-ți pasă de *„nos lourdauds de paysans“* [1] : nu înțeleg defel schimbarea asta.

— Eu înțeleg : omul acela nu mi-a spus decît lucruri drepte și de bun-simț. Dar i-am răspuns cu tot atîta asprime cum le-am răspuns și celorlalți, care nu trăncăneau decît prostii. Atunci și în locul acela nu am fost în stare să fac deosebire : înfățișarea lui arăta mai limpede decît vorbele prin ce trecuse în vremea din urmă : dar ce rost mai pot avea acum explicațiile ? Găsește-i ceva de lucru.

— Găsește-i dumneata de lucru. Dacă ești așa de grăbit și de interesat, calcă-ți pe inimă.

— Dacă în treburile mele ar fi mai rămas o cît de mică posibilitate de concesie, aș trage de ea pînă ar plesni din nou ; dar am primit chiar azi-dimineață niște scrisori care îmi arată foarte limpede în ce stare mă aflu, și funia e foarte aproape de par. Debușeurile mele străine, în orice caz, sînt suprasaturate. Dacă nu vine

[1] Neajutorații noștri de țărani (fr.).

nici o schimbare — dacă nu se ivește nici o perspectivă de pace — dacă Ordinele ministeriale nu sînt, în sfîrșit, suspendate, ca să ne deschidă calea către Apus — nu știu deloc ce am să mă fac. Nu văd mai multă lumină decît dacă aș fi întemnițat într-o stîncă ; așa încît dacă aș pretinde că sînt în stare să ofer cuiva mijloace de trai, ar însemna din partea mea un lucru necinstit.

— Hai, hai, să ne plimbăm puțin pe afară : e o noapte plină de stele, spuse domnul Yorke.

Ieșiră din casă, închiseră ușa de la intrare în urma lor și, unul lîngă celălalt, începură să pășească în sus și în jos pe pavajul albit de promoroacă.

— Rezolvă numaidecît chestiunea cu Farren, stărui domnul Moore. Ai livezi întinse la Yorke Mills ; e un grădinar foarte priceput : dă-i de lucru acolo.

— Bine, fie. Trimit mîine după el, și o să vedem. Și-acuma, tinere, spune-mi, ești îngrijorat de starea afacerilor dumitale ?

— Da ; o nouă prăbușire — pe care mai pot s-o amîn, dar pe care, în clipa de față, nu văd deloc în ce fel aș putea s-o evit pînă în cele din urmă — ar terfeli pentru totdeauna numele de Moore ; și dumneata știi că am foarte frumoase intenții de a plăti orice datorii și de a restabili vechea firmă pe temeliile ei de-odinioară.

— Ai nevoie de capital — asta-i tot ce-ți trebuie.

— Adevărat. Numai că asta e ca și cum ai spune că tot ce-i trebuie unui mort ca să trăiască e să respire.

— Știu — știu că pentru a face rost de capital nu-i destul să ceri ; și dacă ai fi un om însurat și ai avea o familie, ca mine, cred că situația dumitale ar fi într-adevăr disperată ; însă oamenii tineri și fără încurcături au șansele lor speciale. Din cînd în cînd aud despre dumneata zvonuri că ai fi gata să te însori cu domnișoara cutare, ori domnișoara cutare ; dar îmi închipui că nici unul nu e adevărat.

— Poţi crede cu toată hotărîrea : consider că nu mă aflu într-o situaţie care să-mi îngăduie visuri despre însurătoare. Însurătoare ! Nici nu pot suporta vorba asta ; sună aşa de nerod şi utopic. Am ajuns la convingerea de neclintit că însurătoarea şi dragostea sînt superfluităţi aflate doar la îndemîna celor bogaţi, care duc o viaţă uşoară şi nu sînt constrînşi să aibă grija zilei de mîine ; sau gesturi de disperare, ultima şi necugetata bucurie a celor ajunşi pe cea mai de jos treaptă a nenorocirii, care au pierdut şi ultima nădejde de a se mai ridica vreodată din noroiul sărăciei fără margini.

— Eu n-aş judeca aşa dacă m-aş afla în situaţia dumitale ; m-aş gîndi că e foarte probabil să pot găsi o nevastă cu cîteva mii de lire şi care să-mi convină şi mie şi afacerilor mele.

— Mă-ntreb unde ?

— Ai încerca, dacă ţi s-ar ivi prilejul ?

— Nu ştiu ; depinde de — pe scurt, depinde de foarte multe lucruri.

— Ai lua o femeie bătrînă ?

— Prefer să sparg piatră la construcţiile de drumuri.

— La fel şi eu. Pe una urîtă ai lua-o ?

— Vai ! Detest urîţenia şi mă desfăt în faţa frumuseţii ; ochii şi inima mea, Yorke, se bucură atunci cînd văd un chip suav, tînăr, luminos, la fel după cum simt silă dacă văd unul întunecat, diform, prăpădit ; trăsăturile şi culorile gingaşe îmi fac plăcere — pe cele aspre nu le pot suporta. N-aş lua o nevastă urîtă.

— Nici dac-ar fi bogată ?

— Nici dacă ar fi înveşmîntată în pietre scumpe. N-aş putea s-o iubesc — nu m-ar atrage cu nimic — n-aş putea s-o suport. Gusturile mele trebuie să fie satisfăcute, altminteri dezgustul s-ar preface în despotism — sau, şi mai rău — ar amorţi într-un sloi de gheaţă.

— Cum, Bob, dacă te-ai însura cu o fată cuminte, blîndă şi bogată, deşi cu trăsături puţin mai aspre, n-ai

putea să te împaci cu nişte pometi ceva mai înalţi, cu o gură cam mare şi cu un păr roşcat ?

— N-am să încerc niciodată, asta ţi-o spus deschis. *Vreau să am* cel puţin graţie, şi tinereţe, şi armonie — da, şi ceea ce înţeleg eu prin frumuseţe.

— Şi sărăcie, şi o casă plină de copii pe care nu poţi nici să-i îmbraci, nici să-i hrăneşti, şi foarte curînd o mamă nervoasă şi ofilită — pe urmă falimentul, compromiterea — toată viaţa o luptă fără sfîrşit.

— Dă-mi pace, Yorke.

— Dacă eşti romantic, Robert, şi mai ales dacă eşti gata îndrăgostit, ne răcim gura degeaba.

— Romantic nu sînt. Sînt despuiat de romantism şi în privinţa asta sînt la fel de gol ca şi întinzătoarele alea albe, fără o bucată de pînză pe ele.

— Totdeauna să foloseşti asemenea figuri de stil, tinere ; pe astea le înţeleg şi eu ; şi n-ai nici o poveste de dragoste care să-ţi întunece judecata ?

— În privinţa asta cred că ţi-am spus destule şi pînă acum. Dragoste pentru cine ? Puuf !

— Bine, atunci ; dacă nu eşti vătămat nici la inimă, nici la cap, nu există motiv să nu te foloseşti de vreun prilej favorabil, dacă-ţi iese în cale : prin urmare, aşteaptă şi-o să vezi.

— Vorbeşti chiar ca un proroc, Yorke.

— Prea departe nu cred să fiu. Nu-ţi făgăduiesc nimic şi nu-ţi dau nici un sfat ; te îndemn însă : ţine capul sus şi ia-te după împrejurări.

— Nici almanahul sănătăţii, care-mi poartă numele, n-ar putea să-mi dea sfaturi mai prudente.

— Între timp, află că nici nu-mi pasă de tine, Robert Moore ; nu eşti în nici un fel rudă cu mine sau cu ai mei, şi dacă pierzi sau faci avere mie mi-e totuna. Acuma du-te acasă : a bătut de zece. Domnişoara Hortense s-o fi tot întrebînd pe unde umbli.

CAPITOLUL X

FEȚE BĂTRÎNE

Timpul trecu și primăvara prinse putere. Pămînturile Angliei începură să arate plăcut : cîmpurile erau verzi, colinele, proaspete și grădinile, spuzite de flori ; dar în inima ei Anglia nu o duce mai bine : săracii tot chinuiți erau, iar patronii lor tot hărțuiți ; în anumite ramuri comerțul părea amenințat de paralizie, fiindcă războiul continua ; sîngele Angliei era risipit și avutul ei împrăștiat ; și totul, se părea, pentru atingerea unor ținte fără noimă. Din cînd în cînd, ce-i drept, mai veneau vești despre unele succese în Peninsulă, dar asta se întîmpla rar ; între ele se scurgeau lungi răstimpuri în care nu se auzea nimic altceva decît sfidătoarele autofelicitări ale lui Bonaparte în legătură cu neîntreruptele sale triumfuri. Acei care aveau de suferit de pe urma rezultatelor războiului vedeau în toate astea numai o luptă obositoare și — credeau ei — lipsită de orice speranță împotriva a ceea ce temerile sau interesele îi făceau să socotească o forță de nebiruit, o luptă ce devenise insuportabilă : cereau pace în orice condiții ; oameni ca Yorke sau Moore — și erau mii cei pe care războiul îi punea în aceeași situație, adică să se zbată în pragul falimentului — cereau pace cu o stăruință dată de energia disperării. Organizau întruniri ; țineau discursuri ; alcătuiau petiții implorînd aceeași favoare ; în ce anume condiții nici nu le păsa.

Toți oamenii, luați separat, sînt mai mult sau mai puțin egoiști ; dar luați în grupuri sînt într-o măsură mult mai mare. Negustorul britanic nu este o excepție de la această regulă ; clasa mercantilă o ilustrează în chip izbitor. Această clasă fără îndoială că exagerează mult în dorința ei unică de a face bani ; las deoparte orice

considerent de ordin național în afara aceluia de a da comerțului Angliei (adică al lor) cea mai întinsă dezvoltare. Simțămintele cavalerești, dezinteresarea, mîndria față de propria onoare sînt mai mult decît moarte în inimile lor. O țară condusă numai de ei ar face prea adeseori rușinoase acte de supunere — nici pe departe din pricinile propovăduite de Christos, ci mai curînd din acelea strecurate în suflet de Mammon. În vremea ultimului război, negustorii din Anglia ar fi fost gata să primească din partea francujilor palme și pe obrazul drept și pe cel stîng. Și-ar fi dat lui Napoleon mantăile, iar după aceea i-ar fi oferit politicoși chiar și haina și nici vesta nu i-ar fi refuzat-o dacă ar fi fost puțin presați : ar fi implorat doar îngăduința de a-și păstra pe ei doar celălalt articol de îmbrăcăminte, din pricina pungii aflate în buzunarul de acolo. N-ar fi lăsat să se vadă nici o sclipire de mîndrie, nici un gest de rezistență, pînă ce mîna banditului corsican n-ar fi înhățat preaiubita pungă ; abia pe urmă, *poate*, transformați în buldogi britanici, ar fi sărit în beregata tîlharului, și acolo s-ar fi încleștat; acolo ar fi rămas atîrnați — îndîrjiți, nesățioși, pînă ce comoara le-ar fi fost înapoiată. Cînd vorbesc împotriva războiului, negustorii declară întotdeauna că îl urăsc fiindcă e o îndeletnicire sîngeroasă și barbară ; auzindu-i vorbind ai putea crede că sînt deosebit de civilizați — extraordinar de generoși și îndatoritori față de semeni. Dar nu așa stau lucrurile. Mulți dintre ei sînt nemaipomenit de înguști la minte și reci la suflet, nu au simțăminte binevoitoare decît față de propria lor clasă — sînt distanți, chiar dușmănoși față de toate celelalte ; spun despre ele că sînt inutile ; par să le pună la îndoială pînă și dreptul la existență ; par să le fie ciudă pînă și pentru aerul pe care ceilalți îl respiră, și să considere împrejurarea că și aceștia mănîncă, beau și locuiesc în case decente drept cu totul de nejustificat. Habar n-au ce fac alții atunci cînd ajută, desfată ori îi învață pe cei

din acelaşi neam ; nu-şi dau osteneala să întrebe ; oricine nu se ocupă de afaceri este acuzat că mănîncă pîinea lenevei, sau că duce o existenţă nefolositoare. Îndură-se Domnul să treacă multă vreme pînă ce Anglia să ajungă într-adevăr o naţie de prăvăliaşi !

Am spus încă mai înainte că Moore nu era un patriot gata de sacrificiu de sine şi am lămurit de asemenea ce anume împrejurări îl determinaseră să fie în chip deosebit înclinat să-şi limiteze atenţia şi eforturile la prosperarea propriilor sale interese ; iată de ce cînd s-a simţit pentru a doua oară împins către pragul ruinei, nimeni n-a luptat cu mai multă îndîrjire decît el împotriva acelor influenţe ce l-ar fi putut da peste cap. Tot ce *putea* el face pentru a stîrni în nord agitaţie împotriva războiului, a făcut, ba i-a mai instigat şi pe alţii ai căror bani şi relaţii le dădeau o putere mai mare decît cea de care dispunea el. Uneori, ca într-o străfulgerare, simţea că cererile adresate de partidul lui către guvern sînt destul de puţin întemeiate ; cînd auzea despre întreaga Europă ameninţată de Bonaparte, că toată această Europă se înarmează pentru a-i sta împotrivă ; cînd văzu Rusia ameninţată şi îşi dădu seama că această Rusie se ridică, furioasă şi hotărîtă, să-şi apere pămînturile îngheţate, provinciile sălbatice locuite de şerbi, întunecatul despotism băştinaş de ameninţarea, de jugul, de tirania unui învingător străin, înţelese că Anglia, tărîm al libertăţii, nu-şi *mai* poate împuternici fiii să cedeze şi să facă propuneri împăciuitoare acelui nedrept, hrăpăreţ conducător francez. Cînd din timp în timp soseau veşti despre mişcările acelui OM ce reprezenta pe atunci Anglia în Peninsulă ; despre înaintarea lui din succes în succes — acea înaintare atît de bine chibzuită, dar atît de statornică, atît de prevăzătoare, dar atît de sigură, atît de „fără grabă", dar şi atît de „fără repaos" ; cînd citea în coloanele ziarelor propriile depeşe ale lordului Wellington, documente scrise de Modestie după cum dicta. Adevărul — Moore mărturisea în sinea lui că o anume forţă întovărăşeşte trupele britanice, o forţă de acea esenţă prudentă, răbdătoare, autentică şi fără trufie, care nu poate să nu aducă victoria de partea taberei în fruntea căreia se află, pînă în cele din urmă. În cele din urmă ! Dar această urmă, sfîrşitul, gîndea el, e încă departe ; iar pînă atunci el, Moore, ca individ, avea să fie strivit, nădejdile lui făcute praf şi pulbere : de el însuşi trebuia să se îngrijească, speranţele lui trebuia să le slujească, numai astfel şi-ar fi putut îndeplini destinul.

Şi-l îndeplini cu atîta vigoare, încît foarte curînd rupse în mod hotărîtor relaţiile cu vechiul său prieten din partidul tory, parohul. Se certară la o întrunire publică, iar după aceea schimbară în ziare cîteva scrisori înveninate. Domnul Helstone îl denunţă pe Moore ca fiind iacobin, nu mai stătu de vorbă cu el, refuză să-i mai adreseze cuvîntul chiar atunci cînd se întîlneau ; îi puse de asemenea în vedere nepoatei sale, în chip foarte ferm, că deocamdată legăturile ei cu Hollow's Cottage trebuie întrerupte ; totodată luau sfîrşit şi lecţiile de franceză. Dealtminteri, sublinie preotul, limba asta era dăunătoare şi în cel mai bun caz frivolă, după cum cele mai multe dintre operele cu care se lăuda erau dăunătoare şi frivole, profund jignitoare în tendinţa lor de a zăpăci minţile femeilor. Se întreba (observă el în treacăt) ce nătărău o fi scornit mai întîi moda ca femeile să înveţe franţuzeşte : nimic n-ar fi putut fi mai nepotrivit pentru ele ; era ca şi cum ai hrăni un copil rahitic cu cretă şi terci fiert în apă ; Caroline trebuia să renunţe la învăţarea limbii franceze şi totodată să renunţe şi la verii ei : erau oameni periculoşi.

Domnul Helstone fusese convins că dispoziţia asta avea să stîrnească împotrivire : se aştepta mai ales la lacrimi. Rareori se sinchisea unde mergea Caroline, dar avea o vagă impresie că îi plăcea mult să se ducă la

Hollow's Cottage ; tot așa, bănuia că rarele vizite ale lui Robert Moore la casa parohială o bucurau. Soldățoiul băgase de seamă că în cazul cînd venea Malone și încerca în vreo seară să întrețină societatea și să se facă plăcut ciupind de urechi o pisică bătrînă, care de obicei împărțea cu domnișoara Helstone scăunașul de picioare, sau împrumutînd o pușcă de vînătoare și trăgînd într-una în ținta întruchipată de ușa unui șopron din grădină, atîta vreme cît mai era destulă lumină ca să poată vedea ținta aceea cît toate zilele — lăsînd în vremea asta ușile de la coridor și salon deschise în chip tare supărător, ca să-i vină mai lesne să se repeadă și să-și anunțe zgomotos succesele ori insuccesele — preotul băgase de seamă deci că în astfel de unice prilejuri de distracție, Caroline făcea ce făcea și dispărea, urcîndu-se la etaj, în vîrful picioarelor, și rămînea nevăzută pînă cînd era strigată jos la cină. Pe de altă parte, dacă Robert Moore era musafirul, deși nu punea la încercare agerimea pisicii, și nici nu acorda vreo atenție animalului, cu excepția rarelor cazuri cînd o lua de pe scăunel și o punea pe genunchii lui, apoi o lăsa fie să toarcă, fie să i se urce pe umăr și să-și frece capul de obrazul lui ; deși nu se auzeau nici un fel de bubuituri asurzitoare, nu se răspîndea nici un miros de praf de pușcă și pucioasă, nici o gălăgie, nici un fel de vorbe umflate în tot timpul cît stătea acolo, Caroline rămînea totuși în cameră și părea să găsească adîncă mulțumire în cusutul unei pernițe de ace pentru coșul milosteniei sau în împletitul unor ciorapi pentru coșul misionarilor.

Atunci Caroline stătea foarte liniștită și Robert aproape că nu-i acorda nici o atenție, iar ce avea de spus nu prea i se adresa ; dar nefiind unul dintre acei gentlemeni mai vîrstnici ușor de dus de nas, ci dimpotrivă, dovedindu-se cu orice prilej a sta cu ochii în patru, domnul Helstone îi cercetase cu băgare de seamă atunci cînd își luau rămas bun : le văzuse numai o dată privirile întîlnindu-se — o singură dată. Unele firi ar fi fost cuprinse de bucurie la vederea privirilor surprinse atunci, fiindcă nu ascundeau nici un rău, ci doar un fel de desfătare. Nu erau nici pe departe priviri de înțelegere reciprocă, fiindcă între ei nu existau taine de dragoste comune ; prin urmare nu exista nici un soi de vicleșug sau ascunziș supărător ; atîta doar că ochii domnului Moore, privind într-ai Carolinei, vedeau că sînt limpezi și duioși, iar ochii Carolinei, întîlnindu-i pe ai domnului Moore, mărturiseau că sînt bărbătești și scormonitori : fiecare dintre ei recunoșteau farmecul în felul ei sau al lui propriu. Moore zîmbea fugar, iar Caroline la fel de fugar se îmbujora. Domnul Helstone ar fi fost în stare, acolo pe loc, să-i muștruluiască pe amîndoi : îl supărau ; de ce ? — cu neputință de spus. Dacă l-ai fi întrebat ce merită Moore în clipa aceea, ți-ar fi răspuns : „cravașa" ; dacă l-ai fi întrebat ce i se cuvine Carolinei, el ar fi propus numaidecît o urecheală ; dacă l-ai fi întrebat mai departe care este pricina unor asemenea pedepse, s-ar fi dezlănțuit ca o furtună împotriva flirtului și dragostei și s-ar fi jurat că el n-are să îngăduie ca o asemenea prostie să se desfășoare sub acoperămîntul casei sale.

Aceste considerente particulare, îmbinate cu rațiuni politice, îi întăriseră hotărîrea de a-i despărți pe veri. Îi anunță Carolinei voința sa într-o seară, pe cînd fata stătea și lucra lîngă fereastra din salon : era întoarsă spre el și lumina îi cădea din plin pe față. Cu cîteva minute mai înainte observase mirat că e mai liniștită și mai palidă decît de obicei ; nu-i scăpase nici faptul că, în ultimele trei săptămîni, numele lui Robert Moore nu fusese rostit niciodată de buzele ei ; în același interval de timp nici respectivul personaj nu-și mai făcuse apariția la casa parohială. Unele bănuieli cu privire la întîlniri ascunse îi bîntuiau prin minte ; avînd o părere destul de proastă despre femei, le suspecta întotdeauna : era convins că au nevoie de supraveghere permanentă.

Își comunică pe un ton semnificativ de sec dorința ca vizitele zilnice la Hollow să ia sfîrșit ; așteptase o tresărire, o privire protestatară : tresărire văzu, dar numai una foarte măruntă ; și nici un fel de privire nu se îndreptă spre el.

— Mă auzi ? o întrebă.

— Da, unchiule.

— Și bineînțeles c-ai să ții seama de cele ce-ți spun.

— Da, sigur că da.

— Și nu trebuie să existe nici un fel de scrisori mîzgălite către vară-ta Hortense ; absolut nici o legătură. Nu sînt de acord cu principiile acestei familii ; sînt principii iacobine.

— Foarte bine, încuviință Caroline liniștită.

Prin urmare acceptase : nici o roșeață pricinuită de jignire nu-i îmbujorase obrajii, nici un semn de lacrimi ; îngîndurarea mohorîtă ce-i acoperise trăsăturile înainte ca domnul Helstone să fi vorbit rămînea netulburată, era ascultătoare.

Da, întru totul ; fiindcă cele puse în vedere coincideau cu propriile ei gînduri de mai înainte ; fiindcă dusul la Hollow's Cottage devenise pentru ea o suferință ; acolo nu mai putea s-o aștepte decît dezamăgire, nădejdea și dragostea părăsiseră acea mică locuință, fiindcă Robert părea să fi plecat din preajma ei. De cîte ori întrebase de el — și întrebase foarte rar, de vreme ce simpla pronunțare a numelui făcea să-i dogorească obrajii — i se răspunsese că nu e acasă, ori că e prins pînă peste cap cu treburile. Hortensei îi era frică să nu se ucidă singur cu atîtea eforturi. Rareori dacă mai mînca vreodată acasă ; trăia la birou.

Numai la biserică mai avea Caroline putința să-l vadă, și acolo foarte rareori se uita la el ; era și prea plăcut și prea dureros să-l zărească : îi stîrnea o prea adîncă emoție ; și că era o emoție zadarnică învățase bine s-o înțeleagă.

Odată, într-o duminică întunecată și umedă, cînd venise puțină lume la biserică, și mai ales nu se aflau de față anumite doamne de al căror spirit de observație și de ale căror limbi ascuțite Caroline era înspăimîntată, îngăduise ochilor să caute strana lui Robert și să zăbovească puțin asupra celui aflat în ea. Era singur în strană ; pe Hortense o reținuseră acasă niște considerente de prudență privind ploaia și noul *chapeau*[1] de primăvară. În timpul predicii stătuse cu mîinile împreunate la piept și privirile lăsate în pămînt, părînd foarte trist și abătut. Dacă era abătut, pînă și nuanța tenului devenea mai închisă decît atunci cînd zîmbea, iar în ziua de-atunci obrazul și fruntea lui purtau culoarea celui mai întunecat și tern măsliniu. Pe cînd îi cerceta înfățișarea înnourată, Caroline știa din instinct că gîndurile lui nu alergau pe o cale obișnuită sau plăcută ; că sînt duse tare departe nu numai de ea, ci și de tot ce ar fi putut ea înțelege sau ceea ce ar fi putut împărtăși. Acum, în mintea lui nu se afla nici unul dintre lucrurile despre care vorbiseră ei împreună ; era despărțit de Caroline prin interese și responsabilități la care se socotea că ea nu poate să ia parte.

Caroline medită în stilul ei propriu la acest subiect ; făcu fel de fel de presupuneri privitoare la simțămintele, la viața, la temerile și la soarta lui ; cugetă la tainele „afacerilor", încercă să înțeleagă despre ele mai mult decît i se spusese vreodată — să le priceapă încurcăturile, îndatoririle, sarcinile, pretențiile ; se strădui să-și dea cît mai bine seama de starea de spirit a unui „om de afaceri", să pătrundă în ea, să simtă ce va fi simțit el, să năzuiască spre ceva ce va fi năzuit el. Dorința ei cea mai fierbinte ar fi fost să vadă lucrurile așa cum erau și să nu fie romantică. Datorită eforturilor izbuti să prindă ici și colo cîte o rază din lumina adevărului,

[1] Pălărie (fr.).

și nădăjduia ca raza aceea atît de slabă să fie totuși îndestulătoare pentru a o îndruma.

„Da, într-adevăr, își spuse Caroline ca încheiere, condiția mentală a lui Robert e deosebită de a mea : eu nu mă gîndesc decît la el ; el n-are cum, n-are răgaz să se gîndească la mine. Simțămîntul numit dragoste este, și a fost vreme de doi ani, emoția predominantă în sufletul meu ; permanent acolo, veșnic trează, veșnic zbuciumată : cu totul alte simțăminte îi acaparează lui gîndurile și îi călăuzesc facultățile. Uite-l că se ridică, se pregătește să iasă din biserică, fiindcă slujba s-a sfîrșit. Oare o să-și întoarcă privirile înspre strana de aici ? Nu — nici măcar o dată — pentru mine nu are nici măcar o privire. Tare-i greu : o privire duioasă m-ar fi făcut fericită pînă mîine ; dar n-am căpătat-o — n-are să mi-o mai dăruiască : a plecat. Mi se pare straniu că durerea asta e aproape în stare să mă sufoce, și numai din pricină că o altă făptură umană nu s-a uitat în ochii mei."

În duminica aceea, domnul Malone veni ce de-obicei să-și petreacă seara împreună cu parohul său, iar după ceai Caroline se retrase la ea în cameră. Cunoscîndu-i obiceiurile, Fanny îi aprinsese în cămin un foc mic și vesel, fiindcă vremea era vîntoasă și rece. Închisă acolo, tăcută și singuratică, ce alta ar fi putut face decît să se gîndească ? Fără zgomot păși în sus și în jos pe covorul de pe podele ; capul îi căzu în piept, mîinile i se încrucișară ; era enervant să stea jos. Șuvoiul gîndurilor îi trecea cu repeziciune prin minte. În noaptea aceasta se afla sub puterea unei frămîntări mute.

Mută era camera — mută casa. Ușa dublă a biroului înăbușea glasurile celor doi domni, slujnicele stăteau liniștite la bucătărie, ocupate cu niște cărți pe care li le împrumutase tînăra lor stăpînă ; cărți „potrivite pentru citit duminica", după cum le spusese. Și ea avea deschisă pe masă o altă carte de același fel, dar nu putea să citească : teologia de acolo i se părea de neînțeles, iar propria-i minte era prea ocupată, prea înțesată de gînduri, prea rătăcitoare ca să asculte vorbele unei alte minți. Pe urmă, la fel, imaginația îi era tixită de vedenii — imagini ale lui Moore — scene în care el și ea stătuseră împreună ; discuții lîngă foc, pe vreme de iarnă ; peisajul strălucitor al unei fierbinți după-amiezi de vară petrecută cu el în sînul pădurii de la Nunnely ; dumnezeiești schițe de primăvară blîndă sau toamnă tîrzie, pe cînd stătea alături de el în Hollow's Copse[1] ascultînd chemarea cucului în zile de mai, sau împărțind comori de nuci și mure coapte în zile de septembrie — un desert rustic care fusese ținta desfătărilor ei din acea dimineață, adunat într-un coșuleț și acoperit cu frunze verzi și flori proaspete, iar după-amiaza o culme a fericirii, cînd i se dăduse lui Moore nucă după nucă și mură după mură, așa cum o pasăre își hrănește în cuib puiul neștiutor.

Trăsăturile și silueta lui Robert o întovărășeau ; sunetul glasului său îi răsuna limpede în ureche ; puținele-i mîngîieri păreau să renască. Dar aceste bucurii fiind fantasme, s-au văzut în curînd strivite : imaginile s-au șters, glasul s-a stins, strîngerea imaginară a mîinii a dispărut lăsînd o urmă rece, iar acolo unde buzele lui îi puseseră pecete caldă pe frunte părea să fi căzut acum un strop de lapoviță. De pe un tărîm de vrajă se întoarse la lumea adevărată : în locul pădurii din Nunnely pe vreme de iunie, văzu odaia cea strîmtă ; în locul ciripitului păsărilor pe alei, auzi ploaia răpăind în fereastră ; în locul suspinelor vîntului dinspre miazăzi, veniră gemetele celui dinspre răsărit ; iar în locul tovărășiei bărbătești a lui Moore, n-avea decît firava iluzie a propriei umbre proiectate pe perete. Întorcînd spatele fantomei aceleia șterse, care reflecta nu numai conturul

[1] În traducere : Dumbrava de pe vîlcea.

exterior, ci întreaga-i ființă, starea de visare, imaginea estompată a capului plecat și a pletelor fără culoare, se așeză pe un scaun — nemișcarea se potrivea stării sufletești în care se cufunda în acea clipă — și își spuse în gînd :

„Voi avea să trăiesc, probabil, pînă la șaptezeci de ani. După cîte știu, sînt sănătoasă. Jumătate de secol de existență poate să se aștearnă dinaintea mea. Ce-am să fac în toată vremea asta ? Ce trebuie să fac pentru a umple intervalul de timp ce se întinde între mine și mormînt ?"

Stătu pe gînduri.

„N-am să mă mărit, după cît se pare, continuă Caroline. Cum lui Robert nu-i pasă de mine, cred că n-o să am niciodată un bărbat pe care să-l iubesc, și nici copii cărora să le port de grijă. Pînă nu demult m-am bizuit liniștită pe îndatoririle și sentimentele de soție și mamă pentru a-mi umple existența. Într-un fel, consideram ca lucru firesc să înaintez în viață către un destin obișnuit, și niciodată nu mi-am dat osteneala să găsesc vreun altul : acum însă, încep să întrevăd limpede că probabil am greșit. Pesemne că am să fiu fată bătrînă. Voi trăi să-l văd pe Robert însurat cu altcineva, cu vreo doamnă bogată. Eu n-am să mă mărit niciodată. Stau și mă întreb : de ce oare oi fi fost creată ? Unde e locul meu pe lumea asta ?"

Și iar se cufundă în gînduri.

„O, da ! Înțeleg, își zise acum, asta e întrebarea la care mai toate fetele bătrîne se chinuie să găsească răspuns ; dar răspunsul li-l dau alții, spunîndu-le : «Rostul tău e să faci bine altora și să dai o mînă de ajutor oriunde s-ar ivi nevoia». Într-o oarecare măsură e adevărat, și-i o teorie foarte folositoare pentru promotorii ei ; dar îmi dau seama că unele făpturi omenești sînt foarte dispuse să susțină că alte făpturi omenești ar trebui să-și închine viața lor și slujirii lor, iar după aceea

să le răsplătească prin laude, spunîndu-le că sînt devotate și virtuoase. Să fie asta de ajuns ? Oare asta să însemne a trăi ? Nu cumva există un gol cumplit, o maimuțăreală, o neîmplinire, o lîncezeală în asemenea existențe irosite în folosul altora din pricină că nu pot găsi ceva propriu căruia să i-o închine ? Mi-e teamă că da. Virtutea să constea oare în lepădarea de sine ! Treaba asta n-o cred. Umilința exagerată naște tiranie ; renunțările provenite din slăbiciune creează egoism. Religia catolică mai cu seamă propovăduiește lepădarea de sine, supunerea față de alții, și nicăieri nu pot fi găsiți atît de mulți tirani hrăpăreți ca în rîndurile clerului catolic. Fiecare făptură umană are parte de anumite drepturi. Am impresia că s-ar ajunge la fericire și bunăstare dacă fiece om și-ar cunoaște partea ce i se cuvine și s-ar ține încleștat de ea așa cum s-au ținut martirii de credința lor. Ciudate gînduri îmi mai trec prin minte : să fie oare întemeiate ? Nu sînt sigură.

Ei, lucrul cel mai bun e că viața-i scurtă ; se spune că șaptezeci de ani trec asemenea unui abur, ca un vis în clipa deșteptării ; și orice cărare bătută de picioare omenești se sfîrșește la un singur capăt — mormîntul, o groapă micuță pe sprafața acestui glob uriaș — brazda în care atotputernicul gospodar înzestrat cu coasă azvîrle sămînța scuturată de pe tulpina ajunsă la coacere ; iar sămînța asta cade acolo, putrezește, și pe urmă iarăși răsare după ce lumea s-a mai învîrtit de cîteva ori în jurul ei însăși. Asta e tot despre trup ; în acest răstimp sufletul își urmează lungul zbor către înalt, își adună aripile la marginea mării celei de foc și sticlă, și privind în jos prin limpezimea arzătoare află oglindită acolo imaginea sfintei treimi creștine ; Tatăl atotputernic, Fiul mîntuitor al oamenilor și Duhul sfînt. Cel puțin acestea erau cuvintele alese pentru a da glas celor ce nu pot fi rostite, pentru a descrie cele ce nu pot fi descrise. Calea sufletului după moarte — cine o poate bănui ?"

Focul se împuţinase pînă la cei din urmă tăciuni ; Malone plecase ; şi acum clopoţelul din birou sună pentru rugăciune.

Ziua următoare Caroline a trebuit s-o petreacă singură, fiindcă unchiul ei era plecat să ia masa împreună cu prietenul său doctorul Boultby, vicarul de la Whinbury. Toată vremea vorbise în sine însăşi cam despre aceleaşi lucruri : scrutînd viitorul, întrebîndu-se ce avea să facă în viaţă. Intrînd şi ieşind de mai multe ori prin cameră, mînată de treburile ei casnice, Fanny observă că tînăra stăpînă rămînea neclintită. Şedea mereu în acelaşi loc, mereu aplecată cu hărnicie asupra lucrului ; nu înălţa capul să stea de vorbă cu Fanny, cum se întîmpla de obicei, iar cînd aceasta din urmă îi atrase atenţia că era o zi minunată şi că ar face bine să iasă puţin la plimbare, nu-i răspunse decît :

— E frig.

— Vă daţi multă osteneală cu lucrul ăla, domnişoară Caroline, continuă fata apropiindu-se de măsuţă.

— M-am plictisit de el, Fanny.

— Atuncea de ce mai lucraţi ? lăsaţi-l naibii ; citiţi, sau faceţi altceva care să vă distreze.

— Tare mai e singuratică şi casa asta, Fanny ; tu nu crezi ?

— Mie nu mi se pare, domnişoară. Eu şi cu Eliza ne ţinem de urît una alteia ; dar dumneavoastră prea staţi aşa nemişcată — ar trebui să faceţi mai multe vizite. Uite, ascultaţi-mă pe mine : duceţi-vă sus, îmbrăcaţi-vă frumos şi plecaţi să luaţi ceaiul, ca între prieteni, cu domnişoara Mann sau domnişoara Ainley. Sînt încredinţată că oricare dintre cucoanele astea s-ar bucura să vă vadă.

— Dar casele astea sînt deprimante ; amîndouă domnişoarele sînt fete bătrîne. Eu cred că fetele bătrîne trebuie să fie nişte fiinţe tare nefericite.

— Dînsele nu, domnişoară ; dînsele n-au cum să fie nefericite ; au atîta grijă de ele însele. Sînt grozav de egoiste.

— Domnişoara Ainley nu e egoistă, Fanny ; mereu găseşte prilej de binefaceri. Cît de devotată s-a arătat faţă de mama ei vitregă, tot timpul cînd bătrîna a fost în viaţă ; iar acuma, dacă a rămas cu totul singură pe lume, fără fraţi şi fără surori sau altcineva care să-i poarte de grijă, cît de miloasă e cu săracii atîta cît îi îngăduie şi ei puterile ! Totuşi nimeni nu se gîndeşte la ea şi nimănui nu-i face plăcere să se ducă s-o vadă ; şi cu cît dispreţ se uită totdeauna domnii la ea !

— Nu s-ar cădea, domnişoară ; eu cred că e o femeie tare de treabă ; numai că pe domni nu-i interesează decît înfăţişarea femeilor.

— Mă duc s-o văd, spuse Caroline ridicîndu-se brusc în picioare ; iar dacă mă invită să rămîn la ceai, am să rămîn. Ce urît e să nu iei în seamă oamenii fiindcă nu sînt drăguţi, şi tineri, şi veseli ! Şi vreau neapărat să mă duc s-o văd şi pe domnişoara Mann : s-ar putea să nu fie prietenoasă, dar ce a făcut-o să fie neprietenoasă ? Ce i-a oferit ei viaţa ?

Fanny o ajută pe domnişoara Helstone să-şi strîngă lucrul şi pe urmă să se îmbrace.

— *Dumneavoastră* n-o să fiţi fată bătrînă, domnişoară Caroline, îi spuse în vreme ce-i lega eşarfa rochiei de mătase cafenie, după ce îi netezise buclele moi, bogate şi strălucitoare, nu daţi nici un semn de fată bătrînă.

Caroline se uită în mica oglindă din faţa ei şi îşi spuse că se vădeau unele semne. Vedea limpede că în ultima lună se schimbase în rău ; culorile din obraji se mai stinseseră ; ochii arătau altfel — o umbră palidă părea să-i încercuiască şi întreaga-i înfăţişare era mohorîtă ; pe scurt, nu mai era atît de drăguţă şi proaspătă ca de obicei. Numaidecît mărturisi lucrurile astea şi faţă de Fanny, dar de la ea nu primi un răspuns direct, ci

doar observaţia că oamenii nu au întotdeauna aceeaşi înfăţişare ; însă la vîrsta ei o zi mai proastă nu înseamnă nimic — în curînd are să se împlinească din nou şi-are să arate mai voioasă şi mai îmbujorată decît oricînd. După astfel de încurajări, Fanny manifestă un zel deosebit în a o îmbrăca pe Caroline în tot felul de şaluri călduroase şi baticuri, pînă ce, aproape înăbuşită, stăpîna trebui să refuze de a mai accepta vreunul.

Şi se duse în vizită : mai întîi la domnişoara Mann, unde era treaba cea mai anevoioasă, căci fără îndoială gazda nu se dovedise niciodată o persoană chiar plăcută. Pînă atunci Caroline mărturisise fără şovăire că nu poate s-o sufere, şi nu o singură dată se alăturase vărului ei Robert în persiflarea unor anumite manii. De obicei Moore nu era înclinat spre sarcasm, mai cu seamă cînd venea vorba de cineva de condiţie mai joasă ori mai slab decît el ; dar se întîmplase ca o dată sau de două ori să se afle de faţă cînd domnişoara Mann venise în vizită la soră-sa, iar după ce îi ascultase conversaţia şi îi cercetase înfăţişarea cîtva timp, ieşise în grădină, unde micuţa-i verişoară se îngrijea de cîteva dintre florile lui favorite, stătuse lîngă ea şi îi urmărise mişcările, amuzîndu-se între timp cu comparaţii între tinereţea înfloritoare — gingaşă şi captivantă — şi vîrstnicia zbîrcită, lividă şi antipatică, ba mai şi relatîndu-i în glumă fetei zîmbitoare cuvintele veninoase ale înăcritei fete bătrîne. Într-o astfel de ocazie, Caroline îi spusese, ridicîndu-şi privirile de la luxurianta plantă agăţătoare pe care se trudea s-o lege de proptele.

— Aha ! Robert, va să zică nu-ţi plac fetele bătrîne. Şi eu aş ajunge victimă a glumelor dumitale, dacă aş fi fată bătrînă.

— Tu şi fată bătrînă ! sunase răspunsul. Nostimă idee sugerată de buze cu forma şi coloritul ăsta. Pot să mi te închipui totuşi, la patruzeci de ani, îmbrăcată îngrijit, palidă şi trasă la faţă, dar păstrînd încă nasul acesta

drept, fruntea albă, şi aceiaşi ochi duioşi. Ba aş zice că o să-ţi păstrezi şi glasul, care pare-se c-ar avea alt „timbru“ decît cel aspru şi gutural al domnişoarei Mann. Curaj, Cary ! — şi la cincizeci de ani tot plăcută o să fii.

— Robert, domnişoara Mann nu s-a clădit singură, şi nici glasul ori tonul nu şi l-a făcut cu mîna ei.

— Natura a alcătuit-o, dar în felul cum îşi alcătuieşte mărăcinii şi ghimpii ; deşi pentru alcătuirea unor anumite femei păstrează deoparte ceasurile dimineţilor de mai, aceleaşi ceasuri în care din lumină şi rouă împleteşte prmulele de pe pajişti şi lăcrimioarele presărate în muşchiul pădurilor.

Poftită în micul salon al domnişoarei Mann, Caroline o găsi aşa cum o găsise întotdeauna, înconjurată de rînduială perfectă, de curăţenie şi confort (la urma urmei nu este oare un merit al fetelor bătrîne faptul că singurătatea le face rareori să ajungă neglijente şi dezordonate ?) ; nici un fir de praf pe mobila lustruită, nici unul pe covor, flori proaspete în vaza de pe masă, un foc luminos în cămin. Ea însăşi stătea afectată şi dichisită, însă cam prea sever, într-un balansoar încărcat de perne, preocupată de o împletitură ; asta era munca ei preferată, fiindcă cerea cele mai puţine eforturi. Nici nu se ridică de-a binelea cînd Caroline intră pe uşă ; evitarea emoţiilor era una dintre primele reguli de viaţă ale domnişoarei Mann : făcuse toate eforturile, încă de dimineaţă, pentru a-şi asigura o pace sufletească netulburată, şi tocmai se apropia de un fel de stare letargică, în clipa cînd bătaia în uşă a musafirului o făcu să tresară şi îi întrerupse şirul preocupărilor zilnice. De aceea, nu prea se bucură de sosirea domnişoarei Helstone ; o întîmpină cu rezervă, o pofti în chip auster să ia loc, iar după ce se aşeză şi ea pe un scaun în faţă, o cercetă cu ochii.

Nu era o soartă obişnuită — să fii cercetat de ochii domnişoarei Mann. Lui Robert Moore îi fusese rezer-

vată într-un rînd, şi de atunci nu mai uitase niciodată întîmplarea.

Robert socotea privirile acelea egale cu orice ispravă a Meduzei ; mărturisea că se îndoieşte dacă, după înfruntarea acelei căutături, carnea de pe el mai rămăsese la fel ca înainte — dacă în ţesuturile ei nu se ivise şi ceva împietrit. Un astfel de efect avusese asupra lui, încît îl izgonise imediat, şi din încăpere şi din casă ; îl trimisese de-a dreptul la casa parohială, unde se înfăţişase dinaintea Carolinei cu o figură foarte stranie şi o uluise cerîndu-i un prompt sărut de verişoară, pentru a îndepărta ravagiile suferite mai înainte.

Şi fără îndoială că domnişoara Mann dispunea de nişte ochi fantastici, mai ales dacă ţinem seamă că dînsa aparţinea sexului slab ; erau bulbucaţi, dădeau la iveală o imensă întindere a albului, şi priveau atît de pătrunzător, clipeau atît de rar, încît aveai impresia că sînt bile de oţel lipite de orbitele ei ; iar după ce mai pornea şi să vorbească pe un ton inimaginabil de uscat şi de monoton — lipsit de orice vibraţie şi de modulaţii — ţi se părea că imaginea dăltuită a vreunul spirit rău este cea care ţi se adresează. Dar totul nu era decît un joc al fanteziei, o chestiune de aspect exterior. Încruntarea ca de chip cioplit a domnişoarei Mann nu mergea deloc mai în adînc decît dulceaţa îngerească a sute de femei răsfăţate. Era o femeie de o onestitate desăvîrşită, conştiincioasă, care în zilele ei îndeplinise fapte a căror dificultate şi oroare le-ar fi făcut pe multe zîne pămîntene, cu ochi de gazelă, înzorzonate cu panglici de mătase şi înzestrate cu gură de aur, să se dea îndărăt îngrozite ; trecuse de una singură prin nesfîrşite scene de suferinţă, dovedise o lepădare de sine ce nu cunoştea şovăiala, făcuse mari sacrificii de timp, bani şi sănătate pentru oameni care îi răspunseseră doar cu nerecunoştinţă, iar acum principalul ei cusur — singurul aproape — era asprimea necruţătoare arătată atunci cînd îi judeca pe alţii.

Fără îndoială că era necruţătoare. Nu trecuseră nici cinci minute de la sosirea Carolinei, şi, în vreme ce o ţinea tot sub stăpînirea acelei teribile priviri de gorgonă, începu să critice cu asprime cîteva familii din vecinătate. Porni la treaba asta într-un chip cu totul calm, bine cumpănit, ca un chirurg care umblă cu bisturiul într-un trup neînsufleţit. Nu făcea decît deosebiri neînsemnate ; nu era dispusă să scutească aproape pe nimeni ; îşi diseca fără milă aproape toate cunoştinţele. Iar dacă ascultătoarea îndrăznea din cînd în cînd să plaseze cîte o vorbă mai îndulcită, o dădea deoparte cu un anume dispreţ. Totuşi, oricît de neînduratoare se arăta în anatomia morală, nu era o aţîţătoare de scandaluri ; niciodată nu făcea comentarii într-adevăr răutăcioase ori care să ascundă primejdii ; greşeala ei nu pornea atît din inimă cît din temperament.

Astăzi, pentru prima dată, descoperea Caroline acest lucru ; şi, silită astfel să regrete anumite păreri nedrepte rostite nu o singură dată despre acrita fată bătrînă, începu să-i vorbească mai cald, nu în cuvinte mai blînde, ci cu glas mai îndulcit. Viaţa ei singuratică i se arătă deodată musafirei într-o nouă lumină ; şi la fel natura acelei urîţenii — paloarea fără urmă de sînge a chipului, liniile adînc săpate ale trăsăturilor. I se făcu milă de solitara şi chinuita femeie ; privirile arătau ce simte : o înfăţişare agreabilă nu e niciodată mai plăcută decît atunci cînd e însufleţită şi de o căldură duioasă venită din inimă. La rîndul său, văzînd o astfel de expresie îndreptată spre ea, domnişoara Mann se simţi emoţionată ; şi întîmpină neaşteptatul interes pe care îl trezise în sufletul tinerei fete — ea, cea tratată de obicei cu răceală şi ironie — prin răspunsuri de totală sinceritate. De obicei nu era comunicativă cînd venea vorba despre propriile ei treburi, fiindcă nimeni nu-şi dădea osteneala să asculte ; dar astăzi deveni vorbăreaţă, şi confidenta ei vărsă lacrimi în timp ce-i asculta spusele : căci îi vorbi despre

suferințe crunte, îndelungi, îndărătnice. Era firesc să aibă aspect cadaveric ; era firesc să arate morocănoasă și să nu zîmbească niciodată ; era firesc să ocolească emoțiile, ca să-și cîștige și să-și păstreze stăpînirea de sine ! După ce află totul, Caroline o socoti pe domnișoara Mann demnă mai curînd să fie admirată pentru tăria ei sufletească decît condamnată pentru că era veșnic morocănoasă. Cititorule ! Atunci cînd întîlnești un chip de om a cărui veșnică încruntare și acreală nu ți-o poți explica, a cărui permanentă înnourare te scoate din sărite fiindcă o socotești fără pricină, fii convins că undeva există o rană, și încă o rană întru nimic mai puțin dureroasă fiindcă rămîne ascunsă.

Domnișoara Mann își dădu seama că e în parte înțeleasă și dori să se facă înțeleasă și mai deplin ; fiindcă oricît am fi de bătrîni, de urîți, de umili, de disperați și de chinuiți, atîta vreme cît inimile noastre mai păstrează încă fie și cea mai slabă licărire de viață, ele continuă să păstreze totodată, tremurînd lîngă acel tăciune pal, o jinduire fantomatică deznădăjduită, după respect și afecțiune. Este probabil că acestei năluci istovite nu i se aruncă nici măcar o dată pe an o coajă de pîine ; dar atunci cînd este înfometat și însetat pînă aproape de pragul morții — cînd omenirea întreagă a dat uitării pe muribundul adăpostit într-o casă ruinată — Grația divină își aduce aminte de cel care jelește și o bură de mană se abate peste buzele dincolo de care nu va mai fi să treacă nici un fel de hrană pămîntească. Făgăduielile biblice, auzite mai întîi în stare de sănătate, dar mai apoi neluate în seamă, vin să susure în șoaptă la căpătîiul suferințelor de pe urmă ; și-atunci se simte că un dumnezeu milos se uită la ceea ce omenirea întreagă a trecut cu vederea ; duioasa îndurare a lui Isus este atunci rechemată și folosită ca sprijin ; privind dincolo de Timp, ochiul pe jumătate stins zărește un Cămin, un Prieten, un Refugiu, în Eternitate.

Mișcată cu atenția neclintită a ascultătoarei, domnișoara Mann începu să pomenească despre întîmplări din viața ei trecută. Vorbea așa cum vorbesc oamenii cînd spun adevărul — simplu și cu o anumită rezervă : nici nu se lăuda, nici nu exagera. Caroline află că fata asta bătrînă fusese o fiică și o soră cum nu se poate mai devotată, o neobosită strajă la căpătîiul unor îndelungi agonii ; că boala care astăzi îi otrăvea viața își avea rădăcinile în prelunga și necurmata îngrijire a unui suferind ; că fusese sprijinul și ajutorul unei rude nenorocite ajunse din propria-i vină în străfundurile decăderii și că tot mîna ei era aceea care nu o lăsă să se prăpădească definitiv. Domnișoara Helstone rămase acolo toată seara, uitînd de cealaltă vizită plănuită ; iar cînd se despărți de domnișoara Mann, plecă de la ea cu hotărîrea de a încerca pe viitor să-i ierte cusururile, să nu-i mai disprețuiască maniile, sau să rîdă pe seama înfățișării ei ; și, înainte de toate, să n-o mai dea uitări ci să vină o dată pe săptămînă și să-i ofere, cel puțin din partea unui singur suflet de om, prinos de dragoste și respect ; simțea că de acum încolo poate să-i dea un mic tribut din fiecare dintre aceste două simțăminte.

La întoarcere, Caroline îi puse slujnicei Fanny cît de mult se bucură că plecase și că vizita o făcuse să se simtă mult mai bine. A doua zi nu scăpă prilejul de a o căuta pe domnișoara Ainley. Dînsa trăia mai strîmtorată decît domnișoara Mann și locuința ei era mai modestă ; totuși arăta, dacă ar fi fost cu putință, parcă și mai desăvîrșit de curată, cu toate că sărmana domnișoară nu-și putea îngădui să angajeze o femeie ci își vedea singură de toate treburile, avînd doar din cînd în cînd ajutorul unei fetițe care locuia într-o casă din apropiere.

Domnișoara Ainley nu era doar mai săracă, ci și mai puțin arătoasă decît cealaltă fată bătrînă. În tinerețea

dintîi trebuie să fi fost urîtă ; acum, la vîrsta de cincizeci de ani, era *foarte* urîtă. La prima vedere, numai spiritele foarte riguros disciplinate izbuteau să nu întoarcă repede capul cu neplăcere și să nu-și formeze în privința ei un fel de prejudecată, pe simplul temei că nu era de loc atrăgătoare. Pe urmă avea ceva formal în îmbrăcăminte și gesturi ; arăta, vorbea, se mișca ca o desăvîrșită fată bătrînă.

Felul în care a întîmpinat-o pe Caroline a fost formalist pînă și în căldura lui — căci a fost călduros ; dar domnișoara Helstone trecu peste asta. Știa cîte ceva despre bunătatea inimii ce bătea sub basmaua scrobită toată lumea de prin vecini — sau cel puțin toate vecinele — știau cîte ceva în privința asta ; nimeni nu rostea vreo vorbă împotriva domnișoarei Ainley, cu excepția unor năstrușnici gentlemeni tineri sau a unora nesocotiți mai în vîrstă, care spuneau că-i hidoasă.

Caroline se simți numaidecît la largul ei în salonul acela micuț ; o mînă îndatoritoare îi luă șalul și boneta și o instală în cel mai confortabil scaun de lîngă foc. Și tînăra și bătrîna se văzură repede prinse într-o discuție plăcută și curînd Caroline își dădu seama de puterea pe care o minte senină, lipsită de egoism și plină de bunătate, o poate avea asupra celor în fața cărora se desfășoară. Nu vorbea niciodată despre sine — veșnic despre alții. Defectele erau trecute cu vederea ; tema principală era nevoiele lor și dorința ei de a le sări într-ajutor ; suferințele lor pe care din tot sufletul ar fi vrut să le poată alina. Era o femeie religioasă — expertă în materie de religie — ceva ce unii numeau „o sfîntă", și vorbea despre religie folosind adesea fraze consacrate — fraze unde cei înzestrați cu simțul umorului, dar lipsiți de posibilitatea de a verifica exact și de a judeca drept un caracter, ar fi găsit fără îndoială multe subiecte foarte propice pentru ironie — demne de maimuțărit și luat în batjocură. Dar asemenea strădanii ar fi fost uriașe greșeli. Sinceritatea nu poate fi niciodată caraghioasă ; este întotdeauna demnă de respect. Iar adevărul — fie el adevăr religios ori moral — indiferent dacă este sau nu exprimat cu elocvență și cuvinte alese, trebuie ascultat cu evlavie. Fie ca aceia care nu au putința de a recunoaște, cu precizie și siguranță, deosebirea dintre glasul ipocriziei și cel al sincerității, să nu îndrăznească a rîde vreodată, ca să nu aibă trista soartă de a rîde în locul nepotrivit și de a comite blasfemie atunci cînd sînt încredințați că dau dovadă de înțelepciune.

Nu de pe buzele domnișoarei Ainley a aflat Caroline despre faptele ei de omenie ; cu toate astea cunoștea multe dintre ele ; bunătatea ei era subiectul de discuție obișnuit al săracilor din Briarfield. Nu erau fapte de dărnicie ; fata cea bătrînă era prea săracă ea însăși ca să poată dărui mult, deși se supunea la tot soiul de privațiuni ca să-și aducă obolul atunci cînd se ivea nevoia ; erau fapte de soră de caritate, mult mai greu de îndeplinit decît acelea ale unei distinse doamne mărinimoase. Stătea de strajă la căpătîiul oricărui bolnav ; părea să nu se teamă de nici o molimă ; îngrijea pe cel mai sărac dintre săraci, pe care nimeni altul nu l-ar fi îngrijit ; era senină, modestă, îndatoritoare și cumpătată în toate împrejurările.

Pentru atîta bunătate primise doar puțină răsplată în viața asta. Mulți dintre săraci se obișnuiseră într-o asemenea măsură cu serviciile aduse de ea, încît aproape nici nu-i mai mulțumeau ; bogații auzeau despre ele cu mirare, dar nu scoteau o vorbă, copleșiți de rușine față de deosebirea dintre sacrificiile ei și ale lor. Multe doamne, totuși, îi purtau adînc respect ; nici n-ar fi putut fi altfel ; un gentleman — unul singur — îi oferise prietenia și deplina încredere : acesta era domnul Hall, vicarul din Nunnely. Spunea, și pe bună dreptate, că dintre toate făpturile omenești pe care le întîlnise vreodată, viața dom-

nişoarei Ainley se apropia cel mai mult de viaţa lui Christos. Nu trebuie să-ţi închipui, cititorule, că înfăţişînd caracterul domnişoarei Ainley, prezint o nălucire a închipuirii mele ; nu, nu caut originalele unor astfel de portrete decît în viaţa reală.

Domnişoara Helstone cercetă amănunţit inima şi mintea ce i se dezvăluiau acum. Nu găsi vreo forţă intelectuală demnă de admiraţie : fata cea bătrînă nu era decît un om cu judecată ; însă descoperi atît de multă bunătate, atît de aprinsă dorinţă de a fi folositoare, atît de multă blîndeţe, răbdare, dragoste de adevăr, încît îşi plecă plină de evlavie mintea în faţa celei a domnişoarei Ainley. Ce însemna dragostea ei de natură, ce însemna simţul ei pentru frumos, ce însemnau emoţiile ei cu atît mai variate şi mai aprinse, ce însemna mai ascuţita putere de pătrundere a inteligenţei ei, ce însemna mai larga ei putinţă de înţelegere, faţă de măiestria practică a acestei minunate femei ? Atunci, pe dată, păreau doar forme alese ale unei desfătări egoiste ; dar le stăpîni cu raţiunea şi le călcă în picioare.

E adevărat, încă simţea cu strîngere de inimă că viaţa ce-o făcea pe domnişoara Ainley fericită ei nu i-ar fi putut aduce fericire ; oricît de curată şi activă era, în fundul sufletului ei o socotea cumplit de tristă, fiindcă prea era lipsită de dragoste — prea oropsită după felul ei de a judeca. Totuşi, se gîndi Caroline, fără îndoială că nu era nevoie decît de obişnuinţă pentru a o face oricui acceptabilă şi plăcută ; era demn de dispreţ, simţea tînăra fată, să laşi simţămintele să ţi se ofilească, să încălzeşti la sîn dureri tainice, amintiri deşarte ; să rămîi inactiv, să-ţi iroseşti tinereţea în jinduiri chinuitoare, să îmbătrîneşti fără să faci nimic.

„Am să-mi încordez toate puterile, luă Caroline hotărîrea, şi am să încerc să fiu înţeleaptă, dacă nu pot să fiu bună."

Începu s-o întrebe pe domnişoara Ainley dacă o poate ajuta în vreun fel. Bucuroasă să aibă un ajutor, domnişoara Ainley îi răspunse că într-adevăr poate şi îi numi cîteva familii sărace din Briarfield pe care ar fi foarte bine dacă le-ar vizita ; în acelaşi fel, la noi insistenţe ale Carolinei, îi mai dădu ceva de lucru pentru nişte femei sărace şi cu mulţi copii şi care nu prea se pricepeau să mînuiască acul pentru împlinirea propriilor nevoi.

Caroline se duse acasă, îşi întocmi planurile, şi hotărî să nu se abată de la ele. O anumită parte din timp avea s-o consacre studiind diferite lucruri şi o anumită parte pentru a îndeplini ce i-ar cere domnişoara Ainley să facă ; restul urma să fie ocupat de treburile curente ; nici o clipă n-avea să mai fie risipită pentru a rămîne pradă unor gînduri atît de febrile cum fuseseră acelea care îi otrăviseră seara de duminică.

Ca să fim drepţi cu ea trebuie să recunoaştem că şi-a executat planurile în mod conştiincios şi cu perseverenţă. A muncit foarte din greu la început — şi nici către sfîrşit nu i-a fost uşor, dar i-a ajutat să-şi zăgăzuiască şi să-şi ţină în frîu suferinţa, a silit-o să-şi umple timpul ; a oprit-o să se mai lase în voia gîndurilor ; şi sclipiri de mulţumire îi străbăteau din vreme în vreme viaţa cenuşie, cînd vedea că făcuse treabă bună, că pricinuise bucurii sau alinase suferinţe.

Totuşi, trebuie să spun adevărul, aceste eforturi nu i-au adus nici sănătate trupului şi nici linişte netulburată sufletului ; în ciuda lor slăbea, devenea din ce în ce mai tristă şi mai palidă ; în ciuda lor, amintirile continuau să se agaţe de numele lui Robert Moore ; o elegie a trecutului tot mai continua să-i răsune în urechi ; un funebru strigăt interior încă o mai bîntuia şi o hărţuia : povara unui avînt zdrobit, a unor talente ofilite şi paralizate se aşeza încet peste tinereţea ei zburdalnică. Iarna părea să-i subjuge primăvara ; temeliile cugetului şi toate însuşirile ei îngheţau treptat către o stagnare stearpă.

CAPITOLUL XI

FIELDHEAD

Totuşi Caroline refuza să se plece fără împotrivire ; în inima ei de fată avea o putere înnăscută şi se folosi de ea. Nici bărbaţii şi nici femeile nu luptă vreodată cu mai multă îndîrjire decît atunci cînd luptă singuri, fără martor, fără sfătuitor sau confident, fără încurajare, fără îndemnuri, fără compătimire.

Domnişoara Helstone se afla în această situaţie. Suferinţele îi erau unicul imbold, şi fiind foarte reale şi adînci, îi întăreau nespus voinţa. Hotărîtă să cîştige victoria asupra unei dureri de moarte, se străduia din răsputeri s-o aline. Nimeni n-o mai văzuse vreodată atît de ocupată, atît de studioasă şi, înainte de toate, atît de activă. Se plimba pe orice fel de vreme — făcea plimbări lungi prin locuri cît mai solitare. Zi de zi se întorcea acasă către seară, palidă, cu înfăţişare plictisită, dar fără să arate oboseală ; fiindcă, de îndată ce îşi arunca de pe ea boneta şi şalul, în loc să se odihnească, începea să-şi măsoare camera mergînd de la un perete la celălalt ; uneori nu se aşeza decît după ce era cu totul doborîtă. Spunea că procedează astfel ca să se obosească aşa cum trebuie şi să poată dormi bine în timpul nopţii. Dar dacă ăsta îi era ţelul, nu izbutea să şi-l atingă, fiindcă noaptea, pe cînd ceilalţi dormeau, ea se zvîrcolea pe pernă, ori şedea pe întuneric la capătul divanului, uitînd cu totul, se părea, nevoia de a-şi găsi odihnă. Cîteodată — biata fată ! — plîngea, plîngea cu un soi de disperare de neîndurat şi care, dacă o cuprindea cu totul, o sleia de puteri şi o lăsa neputincioasă ca un copil.

Cînd ajungea în asemenea stare, o asediau ispitele ; îndemnuri şovăielnice îi şopteau în inima obosită să-i scrie lui Robert şi să-i spună că e nefericită din pricină

că nu i se mai îngăduie să-i vadă pe el şi pe Hortense şi se teme ca să nu-i retragă prietenia (nu dragostea) şi s-o uite cu totul, să-l roage fierbinte să-şi aducă aminte de ea şi din cînd în cînd să-i mai scrie. De fapt chiar alcătuise una sau două asemenea scrisori, dar de trimis niciodată nu le trimisese : ruşinea şi bunul-simţ îi interziseseră.

Pînă la urmă viaţa pe care o ducea ajunse la un punct unde i se păru că nu mai poate s-o îndure, că trebuie să caute şi să găsească vreo schimbare, altminteri inima şi capul aveau să cedeze sub apăsarea ce le tortura. Dorea arzător să plece de la Briarfield şi să se ducă undeva foarte departe. La fel de arzător mai dorea şi altceva ; nevoia profundă, tainică, chinuitoare de a o descoperi şi de a o cunoaşte pe maică-sa creştea din zi în zi ; dar cu această nevoie se îngemăna o îndoială, o teamă — dacă ar cunoaşte-o oare ar putea-o iubi ? În privinţa asta existau pricini de ezitare şi de temeri ; niciodată în viaţa ei nu auzise pe cineva rostind vorbe de laudă despre această mamă ; oricine pomenea de ea, o pomenea cu răceală. Unchiul ei părea să-şi trateze cumnata cu un soi de antipatie tacită ; o bătrînă servitoare, care trăise împreună cu doamna James Helstone un interval scurt de timp după căsătorie, de cîte ori se referea la fosta ei stăpînă, vorbea cu o reţinere distantă : uneori îi spunea „ciudată“, alteori zicea că nu izbutise s-o înţeleagă. Aceste expresii erau reci ca gheaţa pentru inima fiicei ; îi sugerau concluzia că poate ar fi fost mai bine să n-o cunoască niciodată, decît s-o cunoască şi să nu-i fie pe plac.

Ar fi avut însă posibilitatea să-şi întocmească un plan a cărui punere în practică părea să-i poată oferi o speranţă de alinare : să-şi caute o slujbă, să se angajeze ca guvernantă — altceva nu-i rămînea de făcut. O mică întîmplare o puse în situaţia de a găsi curaj să-i destăinuiască unchiului planul acesta.

Lungile şi tîrziile ei plimbări aveau loc întotdeauna, după cum s-a spus, pe drumuri singuratice ; dar în orice direcţie ar fi apucat, fie pe lîngă jalnicele margini de la Stilbro' Moor, fie prin părţile însorite de la Nunnely Common, poteca de întoarcere mergea aşa fel că trebuia să treacă neapărat pe aproape de Hollow. Rareori cobora valea îngustă, dar trecea pe marginea ei către asfinţitul soarelui cu aceeaşi regularitate cu care stelele se ridicau peste creasta colinelor. Locul de odihnă al Carolinei se afla la un pîrleaz de lîngă un anume mărăciniş bătrîn ; de acolo putea privi în vale la vilă, la clădirea fabricii, la grădina acoperită de rouă şi la iazul cel liniştit şi adînc ; de acolo se vedea binecunoscuta fereastră din clădirea birourilor pe geamurile căreia răsărea, la oră fixă, lumina trimisă de razele lămpii binecunoscute. Scopul urmărit de ea era să aştepte acele raze ; răsplata era vederea lor, şi cîteodată licăreau luminoase în aerul limpede, alteori se strecurau împuţinate prin ceaţă, iar în alte rînduri luceau frînte printre dîrele piezişe ale picăturilor de ploaie — fiindcă venea pe orice fel de vreme.

Erau şi unele seri cînd nu se arătau : atunci ştia că Robert nu e acasă şi părăsea locul de două ori mai întristată ; pe cîtă vreme strălucirea lor îi uşura sufletul, ca şi cum în ea ar fi văzut făgăduiala unei nelămurite speranţe. Iar dacă, în vreme ce se uita într-acolo, o umbră se apleca între lumină şi geamurile ferestrei, inima îi tresărea — eclipsa aceea era Robert : îl văzuse. Şi-atunci se întorcea acasă cu dorul alinat, purtînd în minte o mai limpede imagine a înfăţişării lui, o mai clară amintire a glasului, a zîmbetului şi a gesturilor sale ; şi, împletită cu aceste impresii, se ivea adesea o dulce credinţă că, de-ar avea îngăduinţa să se apropie de el, poate că inima l-ar îndemna să-i întîmpine cu bucurie prezenţa, ba încă : în acea clipă ar fi putut simţi dorinţa de a întinde mîna şi de a o trage aproape de sine şi a o adăposti la pieptul său, aşa cum obişnuia să facă. Iar în astfel de

nopţi, deşi se putea să plîngă la fel ca de obicei, i se părea că lacrimile sînt mai puţin fierbinţi ; perna pe care o udau i se părea mai moale ; tîmplele apăsate pe acea pernă o dureau mai puţin.

Cărarea cea mai scurtă dintre Hollow şi casa parohială şerpuia pe lîngă un conac, acelaşi pe lîngă ale cărui ziduri singuratice trecuse Malone în acel drum de noapte pomenit într-un capitol anterior al cărţii de faţă — clădirea veche şi nelocuită, cu numele de Fieldhead. Proprietarul nu mai stătuse în ea vreme de zece ani, dar nu căzuse în ruină : domnul Yorke se îngrijise să fie reparată la timp, şi un bătrîn grădinar împreună cu nevasta-sa stătuseră acolo, lucraseră pămînturile din jur şi păstraseră casa în bună stare, ca să poată fi locuită.

Privită doar ca o simplă clădire în sine, Fieldhead avea puţine alte merite, dar în orice caz s-ar fi putut spune despre ea cel puţin că era pitorească ; forma arhitectonică neregulată, ca şi înfăţişarea cenuşie şi năpădită de muşchi adusă de scurgerea timpului justificau pe bună dreptate acest epitet. Vechile ferestre cu zăbrele, veranda de piatră, zidurile, acoperişul, coşurile căminelor arătau bogate în culori pastelate, în umbre şi lumini ca de sepia. Copacii din spate erau falnici, mari şi rămuroşi ; cedrul de pe pajiştea din faţa casei se înălţa uriaş, iar urnele de granit de pe zidul grădinii, arcul ros de vreme de deasupra porţii de intrare erau, pentru un artist, tot ce i-ar fi putut fermeca mai deplin ochiul.

Într-o încîntătoare seară de mai, trecînd pe acolo cam pe la vremea cînd luna stătea să răsară şi simţind, în ciuda oboselii, că n-ar fi vrut să ajungă repede acasă, unde nu o aşteptau decît patul de spini şi noaptea de suferinţă, Caroline se aşeză aproape de poartă, pe pămîntul acoperit cu muşchi, şi îşi îndreptă privirile către cedru şi către clădire. Era o noapte molcomă, liniştită, proaspătă, fără nori ; frontoanele, îndreptate către apus, reflectau chihlimbarul curat al zării ce le stătea în faţă ;

stejarii din spate erau negri ; cedrul încă şi mai negru ; pe sub rămurişul des şi ca de cărbune se deschidea o geană de cer de un albastru întunecat : se ivise luna plină şi se uita în jos la Caroline, solemnă şi blîndă, pe sub umbrarul acela întunecat.

Noaptea şi priveliştea i se păreau încîntătoare dar copleşite de tristeţe. Ar fi dorit să fie fericită ; ar fi dorit ca în sufletul ei să domnească pacea : se mira că pronia cerească nu găseşte milă pentru ea şi nu vine s-o ajute ori s-o aline. Amintiri ale unor preafericite întîlniri de dragoste, proslăvite în cîntece de demult, îi reveniră în minte ; şi se gîndi cît de dezmierdătoare ar fi astfel de întîlniri într-un loc asemeni celui unde se afla. Unde era Robert acum ? se întrebă. La Hollow, nu ; aşteptase îndelung să zărească lampa prin fereastră, şi ea nu se arătase. Se întreba dacă Moore şi ea fuseseră sortiţi să se mai întîlnească şi să-şi mai vorbească vreodată. Deodată uşa de la veranda de piatră se deschise şi doi bărbaţi ieşiră ; unul bătrîn şi cu părul alb, celălalt tînăr, înalt, şi cu păr negricios. Străbătură pajiştea şi ieşiră pe poarta din zidul grădinii. Caroline îi văzu cum trec drumul, sar peste pîrleaz, coboară peste cîmp şi se pierd în noapte. Robert Moore trecuse prin faţa ei dimpreună cu prietenul său, domnul Yorke ; nici unul dintre ei n-o zărise.

Apariţia aceea fusese ca o arătare — abia ivită şi numaidecît destrămată ; însă curentul acela electric făcuse să i se zbată vinele şi să i se răzvrătească sufletul. O găsise dezolată, o lăsase deznădăjduită — două stări deosebite.

„Vai ! Măcar de-ar fi fost singur ! Măcar de m-ar fi văzut ! striga un glas înlăuntrul ei. Atunci mi-ar fi spus ceva ; mi-ar fi întins mîna. *Mă iubeşte, trebuie* să mă iubească puţin ; mi-ar fi arătat vreun semn de dragoste : în ochi, sau pe buze. În semnul acela mi-aş fi găsit alinarea ; însă prilejul e pierdut. Vîntul — umbra norilor nu

trec în mai adîncă tăcere, mai ireal decît trece el. Soarta şi-a rîs de mine, iar Dumnezeu este crud !"

Aşa se duse acasă : cuprinsă de această cumplită boală a dorului şi a dezamăgirii.

A doua zi dimineaţa, la gustare, unde se înfăţişă albă la faţă şi rătăcită, ca un om care ar fi văzut un strigoi, îl întrebă pe domnul Helstone :

— Ai avea ceva împotrivă, unchiule, dacă aş încerca să-mi găsesc o slujbă, într-o familie ?

Unchiul, la fel de neştiutor de chinurile prin care trecuse şi trecea nepoata sa, ca şi masa ce-i susţinea ceaşca de cafea, nu putu să-şi creadă urechilor.

— Asta ce toană mai e ? întrebă nedumerit. Ce, ţi-ai pierdut minţile ? Ce vrei să spui ?

— Nu mă simt bine şi am nevoie de o schimbare, răspunse fata.

O cercetă atent. Observă că o schimbare *suferise*, fără îndoială. Nu-şi dăduse defel seama, dar trandafirul se ofilise şi se trecuse ajungînd un biet ghiocel : culorile dispăruseră, carnea se topise ; stătea în faţa lui copleşită, palidă, vlăguită. De n-ar mai fi existat expresia duioasă a ochilor căprui, liniile delicate ale trăsăturilor şi revărsarea bogată a părului, n-ar fi mai avut nici un fel de drept la epitetul „drăguţă".

— Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat cu tine ? Ce nu merge cum trebuie ? De ce boală suferi ?

Nici un răspuns, doar ochii se înrourară iar buzele pe care abia se vedea o urmă de culoare începură să tremure.

— Să cauţi şi să-ţi găseşti o slujbă, nu-i aşa ? Dar de ce fel de slujbă eşti în stare ? Ce s-a petrecut cu tine ? Nu mai eşti cum erai, te-ai schimbat cu desăvîrşire.

— O să-mi revin, dacă o să pot pleca de acasă.

„Femeile astea sînt cu totul de neînţeles. Dispun de cea mai stranie îndemînare cînd e vorba să-ţi facă surprize neplăcute. Astăzi le vezi clocotind de viaţă, viguroase, roşii

ca cireşile şi rotunde ca merele : mîine ţi se arată blegi ca buruienile pălite, gălbejite şi prăpădite. Şi din ce pricină toate astea ? Aici stă misterul. A avut masă la vreme, a avut toată libertatea, o casă aranjată unde să stea şi haine frumoase cu care să se îmbrace — toate ca de obicei. Pînă nu de multă vreme a fost de ajuns ca să arate frumoasă şi veselă — şi uite-o acum, în faţa mea cum şade ca o biată făptură necăjită, micuţă, palidă, încît ai zice că e o fetiţă care scînceşte. E de neînţeles ! Dar nici nu se poate să nu te întrebi ce e de făcut. Cred că trebuie să cer ajutorul cuiva".

— Vrei să chemăm un doctor, fată dragă ?

— Nu, unchiule ; nu vreau, n-are ce să-mi facă doctorul. Nu-mi trebuie decît să schimb aerul şi decorul.

— Bine ; dacă asta ţi-e pofta, are să-ţi fie împlinită. Ai să te duci undeva la băi. Nu mă interesează cît o să coste ; şi are să meargă Fanny cu tine.

— Unchiule, într-o bună zi tot are să trebuiască să fac ceva ca să mă întreţin ; eu n-am avere. Mai bine să încep de pe acum.

— Atîta vreme cît sînt eu în viaţă n-ai să fii guvernantă, Caroline. Nu vreau să aud cum vorbeşte lumea că nepoata mea e guvernantă.

— Dar, unchiule, o schimbare ca asta e cu atît mai greu de făcut şi mai dureroasă, cu cît se-ntîmplă mai tîrziu în viaţă. Aş vrea să mă deprind cu jugul înainte de a căpăta cine ştie ce obiceiuri legate de traiul uşor şi de independenţă.

— Te rog mult de tot să nu mă mai necăjeşti, Caroline. Am de gînd să mă îngrijesc de tine. Totdeauna am avut intenţia asta ; o să-ţi asigur o rentă. Vai de capul meu ! N-am decît cincizeci şi cinci de ani ; sănătatea şi constituţia mi-s excelente ; avem tot timpul să economisim bani şi să luăm măsuri. Nu te frămînta în ce priveşte viitorul. Asta te chinuieşte pe tine ?

— Nu, unchiule ; dar doresc neapărat o schimbare.

Domnul Helstone izbucni în rîs. Pe urmă strigă :

— Auzi cum ţipă femeia într-însa ! Femeia şi numai femeia ! Schimbare ! Schimbare ! Totdeauna pline de capricii şi numai cu gînduri fantasmagorice ! Da, aşa-i alcătuită tagma muierească.

— Dar nu e fantasmagorie şi nici capriciu, unchiule.

— Atunci ce e ?

— Necesitate, cred. Mă simt mai slabă decît înainte ; cred că ar trebui să am mai multe de făcut.

— Admirabil ! Se simte mai slabă, şi *de aceea* trebuie să se apuce de muncă grea — *clair comme le jour* [1] — cum ar zice Moore — dă-l dracului pe Moore ! Ai să te duci la Cliff Bridge ; uite ici două *guineas* [2] să-ţi cumperi o rochie nouă. Hai, Cary, nu-ţi mai fie teamă ; o să ne găsim balsam în pămîntul Canaanului.

— Unchiule, aş prefera să fii mai puţin generos şi mai...

— Mai cum ?

Înţelegător era cuvîntul ce stătea pe buzele Carolinei, dar el nu fu rostit ; se oprise la timp. Unchiul ei ar fi rîs cu poftă dacă ar fi auzit scălîmbăiala asta de cuvînt ieşindu-i din gură. Văzînd-o că tace, îi spuse :

— Adevărul e că nici tu nu prea ştii ce vrei.

— Nimic altceva decît să fiu guvernantă.

— Ei aşi ! Prostie curată ! Să nu mai aud de ideea asta cu guvernanta. Nici să nu mai pomeneşti. E, oricum, o fantezie mult prea feminină. Am terminat cu masa, sună din clopoţel. Scoateţi toate aiurerile astea din cap, dă fuga şi distrează-te.

„Cu ce ? Cu păpuşa ?" se întrebă Caroline pe cînd ieşea din cameră.

---

[1] Clar ca bună ziua (fr.).

[2] *Guinea*, monedă de aur, emisă între 1663 şi 1813, în valoare de douăzeci şi unu şilingi (lira avea douăzeci).

Trecură o săptămînă sau două ; starea trupească și cea sufletească nici nu i se înrăutățiră, nici nu se îmbunătățiră ; se afla exact în acea situație în care, dacă ar fi avut în trup sămînța ofticii sau ar fi măcinat-o cine știe ce alt rău, bolile acestea repede ar fi înaintat și curînd ar fi strămutat-o în liniște de pe lumea asta. Oamenii nu mor niciodată numai din dragoste ori suferință ; dar unii mor de boli ereditare pe care chinurile acestor pasiuni le împing la o mai grabnică acțiune distrugătoare. Cei sănătoși din fire suportă chinurile și sînt torturați, zguduiți, zdrobiți ; frumusețea și înflorirea le pier, dar viața rămîne nevătămată. Sînt aduși pînă la o anumită stare de decădere fizică : devin palizi, slăbănogi și împuținați. Văzîndu-i cum se strecoară jalnic prin lume, oamenii cred că foarte curînd se vor retrage pe patul de suferință, vor pieri acolo și vor dispărea din rîndurile celor sănătoși și fericiți. Dar asta nu se întîmplă : continuă să trăiască ; și cu toate că tinerețea și voioșia nu și-o mai pot recîștiga, pot să-și recapete puterea și seninătatea. Floarea pe care vîntul de martie o săgetează dar nu izbutește s-o ia cu el poate supraviețui și în tîrziul toamnei poate atîrna pe ramură un măr gălbejit ; după ce a izbutit să țină piept ultimelor înghețuri ale primăverii, poate de asemenea ține piept și celor dintîi înghețuri ale iernii.

Toată lumea observase schimbările petrecute în înfățișarea domnișoarei Helstone, și mulți spuneau că are să moară. Ea însă niciodată nu crezuse așa ; nu se simțea într-o stare ce i-ar fi putut aduce moartea ; nu avea nici un beteșug și nici o boală. Pofta de mîncare ii scăzuse : știa de ce : fiindcă plîngea atît de mult în timpul nopții. Puterea i se împuținase ; nu mai era în stare să răspundă de ea ; somnul îi era firav și greu de cucerit — visurile apăsătoare și triste. Parcă tot i se părea că în viitorul îndepărtat ar putea întrezări o vreme cînd această perioadă de suferință va fi rămas în urmă, și cînd din nou îi va fi

dat să fie liniștită, deși poate că fericirea n-avea s-o mai cunoască niciodată.

În acest timp unchiul o tot îndemna să meargă în vizite ; să răspundă deselor invitații primite de la cunoscuți, ceea ce se ferea să facă ; îi era peste putință să fie veselă în societate ; simțea că în asemenea prilejuri e cercetată mai mult din curiozitate decît din simpatie. Cucoanele bătrîne erau totdeauna gata să-i dea sfaturi, să-i recomande cutare ori cutare leac băbesc ; cele tinere o priveau într-un fel pe care îl înțelegea dar care o făcea să se retragă în propria-i carapace. În ochii lor se vedea limpede ; știau că avusese o „dezamăgire“, cum se spune de obicei ; din pricina cui anume, asta n-o știau sigur.

Femeile tinere insipide pot fi la fel de neîndurătoare ca și bărbații tineri insipizi — pot arăta aceeași amabilitate și același egoism. Oamenii chinuiți ar trebui întotdeauna să le ocolească ; durerea și nenorocirea nu le stîrnesc decît dispreț : le consideră drept pedepse ale lui Dumnezeu împotriva celor umili. Pentru ele, „a iubi“ înseamnă doar a alcătui un plan menit să-ți asigure o partidă bună : „a fi dezamăgit“ înseamnă că acele planuri au fost date în vileag și zădărnicite. Sînt convinse că simțămintele și proiectele legate de dragoste ale altora sînt asemănătoare cu ale lor, și atunci le cîntăresc cu aceeași măsură.

Caroline știa toate acestea, parte din instinct iar parte din observațiile proprii ; prin urmare își călăuzea purtarea după cele știute și își ținea obrajii palizi și chipul tras cît putea mai departe de ochii altora. Trăind astfel, cu totul retrasă, nu mai avea deloc știri despre micile întîmplări petrecute prin vecini.

Într-o dimineață unchiul intră în salon, unde Caroline se străduia să găsească oarecare satisfacție în pictarea unor flori de cîmp culese pe lîngă un gard, pe dealurile de la Hollow, și îi spuse în felul lui repezit :

— Hai, fetițo, toată vremea stai aplecată peste paletă, peste vreo carte sau peste vreun model ; hai, lasă mîzgă-

leala aia. A ! ia stai ! Cînd pictezi nu cumva duci pensula la gură ?

— Doar cîteodată, unchiule, cînd nu sînt atentă.

— Ei, atuncea asta te otrăvește pe tine. Vopselele sînt vătămătoare, fetițo : au în ele plumb alb, și plumb roșu, și coclealā, și uleiuri, și o sută de alte otrăvuri stau ascunse în cutiile astea. Ia strînge-le, strînge-le ! Și puneți boneta, vreau să mergi cu mine să facem o vizită.

— Cu *dumneata,* unchiule ?

Întrebarea era pusă pe un ton mirat. Nu era obișnuită să facă vizite împreună cu unchiul ; nu mergea nicăieri cu el, în trăsură sau pe jos.

— Hai repede ! Repede ! Doar știi cît sînt de ocupat ; n-am vreme de pierdut.

Caroline își strînse în grabă lucrurile, dar, între timp, întrebă unde aveau să se ducă.

— La Fieldhead.

— Fieldhead ! Cum așa, ca să-l vizităm pe James Booth, grădinarul ? S-a îmbolnăvit ?

— Mergem să-i facem o vizită domnișoarei Shirley Keeldar.

— Domnișoara Keeldar ! Cum, a venit în Yorkshire ? E la Fieldhead ?

— Da. A venit de o săptămînă. Am întîlnit-o aseară, la o reuniune — acolo unde n-ai vrut să mergi. Mi-a plăcut foarte mult : am hotărît s-o cunoști și tu — are să-ți prindă bine.

— Cred că a ajuns la vîrsta majoratului.

— Da, e majoră, și are să stea o vreme aici, la proprietatea ei. I-am ținut o lecție despre treaba asta ; i-am arătat care îi e datoria ; nu e încăpățînată ; și e o fată foarte drăguță ; are să te învețe ce înseamnă să ai un spirit vioi : la *ea* n-ai să poți găsi nici urmă de moleșeală.

— Dar eu nu cred că vrea să mă vadă și nici să-i fiu prezentată. Ce i-aș putea eu oferi ei ? În ce fel aș putea s-o interesez ?

— Lasă prostiile ! Pune-ți boneta.

— E mîndră, unchiule ?

— Habar n-am. Ar fi greu să-ți închipui că tocmai față de mine și-ar arăta mîndria, nu ? Nu prea e de presupus că o copilă ca ea, oricît ar fi de bogată, are să-și dea aere tocmai față de mai-marele parohiei din care face parte.

— Nu, dar cu lumea cealaltă cum s-a purtat ?

— N-am băgat de seamă. E trufașă și probabil că știe cum să se arate și destul de înțepată, acolo unde are curajul — c-altminteri n-ar fi femeie. Gata — du-te fuga și pune-ți numaidecît boneta.

Dar firea ei nu prea încrezătoare, scăderea puterii fizice și deprimarea sufletească nu avuseseră darul de a spori prezența de spirit și degajarea în gesturi ale Carolinei, sau curajul de a da ochii cu străinii, așa că, în ciuda reproșurilor pe care și le făcea, o cam cuprinsese teama în vreme ce pășea alături de unchiu-său pe aleea largă și pavată ce se întindea între poarta și veranda de la Fieldhead. Il urmă șovăitoare pe domnul Helstone pe verandă și apoi în vestibulul vechi și posomorît.

Era tare posomorît ; lung, vast și întunecat ; o fereastră cu zăbrele lăsa să pătrundă înăuntru o lumină săracă ; în vechiul cămin încăpător nu ardea acum nici un fel de foc, fiindcă vremea călduroasă nu-l făcea trebuincios ; în schimb, era plin cu ramuri de salcie. Galeria de sus, de pe peretele opus intrării, se vedea doar ca un contur vag, atît de întunecos era holul acesta în partea dinspre tavan ; capete de cerb sculptate, cu coarne naturale, priveau de pe pereți în chip grotesc. Era o casă nici somptuoasă și nici confortabilă ; și pe dinăuntru și pe dinafară arăta veche, întortocheată și incomodă. O proprietate cu un venit de o mie de lire pe an aparținea de această casă, iar amintita proprietate, din lipsă de urmași bărbați, revenise unei femei. În ținut existau familii de negustori care se lăudau cu un venit de două ori ma imare, însă familia Keeldar, în vir-

tutea vechimii ei și a importanței date de faptul că era proprietara reședinței, trecea înaintea tuturor celorlalte.

Domnul și domnișoara Helstone fură conduși într-o cameră de primire. Bineînțeles, așa cum era și de așteptat într-o astfel de hardughie gotică, salonul era lambrisat în stejar ; frumoase paneluri întunecate și lucioase acopereau pereții dîndu-le un aer solemn și impresonant. Foarte arătoase sînt, cititorule, panelurile astea brune și strălucitoare ; coloritul încîntă ochiul în întregime și lasă o impresie de mult bun-gust, dar — dar, dacă știi cumva ce înseamnă acea „curățenie de primăvară", le socoți cu totul nesuferite și inumane. Oricine e înzestrat cu simțul omeniei și a văzut vreodată servitorii frecînd pereții ăștia de lemn lustruit cu cîrpe îmbibate cu ceară de albine, într-o zi călduroasă de mai, trebuie să fie de acord că sînt „inadmisibille și de nesuferit" ; și nu pot decît să aplaud în taină pe acel barbar cu suflet milos care a zugrăvit la Fieldhead o altă încăpere, mai mare — adică un salon, fostă tot o încăpere cu pereți de stejar — într-un foarte delicat alb-roșietic ; în felul acesta și-a asigurat pentru sine calificativul de vandal, dar a sporit imens voioșia acelei părți a locuinței sale și a scutit viitoare fete de serviciu de un noian de trudă.

Camera aceea de primire cu pereți din lambriuri brune era în întregime mobilată în stil vechi și cu mobile vechi veritabile. De fiecare parte a consolei înalte din jurul căminului se afla cîte un străvechi fotoliu de stejar, masiv ca tronul unei zeități silvestre, iar în unul dintre ele stătea o cucoană. Dar nu era domnișoara Keeldar, căci arăta să fi trecut de vîrsta majoratului cu vreo douăzeci de ani în urmă ; avea aspect de matroană și cu toate că nu purta nimic pe cap iar părul de o culoare roșcată ce nu cunoscuse niciodată vopseaua umbrea un chip micuț și cu expresie natural-tinerească, nu avea înfățișarea de femeie tînără și nici nu părea că ar dori s-o aibă. S-ar fi putut să dorești ca îmbrăcămintea să-i fie puțin mai la modă : într-o rochie îngrijit cusută și bine croită, înfățișarea ei n-ar fi fost deloc neplăcută. Ar fi fost greu să ghicești din ce pricină asemenea articole de îmbrăcăminte din materiale frumoase fuseseră aranjate în forme atît de puțin bogate și după o modă atît de străveche ; ai fi fost înclinat să o categorisești imediat pe cea care le purta în rîndul persoanelor excentrice.

Doamna aceasta își întîmpină musafirii cu un amestec de ceremonie și rezervă întru totul englezesc ; nici o matroană de vîrstă mijlocie care n-ar fi englezoaică *n-ar putea* să desfășoare un stil întru totul identic — un stil ce lasă impresia că omul e tare nesigur de sine, de propriile-i calități, de puterea de a se face plăcut, și cu toate acestea nespus de grijuliu de a se arăta dornic să fie corect și, dacă este posibil, mai curînd agreabil decît altfel. Totuși, în cazul de față fu manifestată mai multă stînjeneală decît obișnuiesc chiar și englezoaicele foarte rezervate. Domnișoara Helstone simți treaba asta, străina îi deveni pe dată simpatică și, știind din experiență ce putea fi plăcut unei firi timide, se așeză foarte aproape de dînsa și începu să-i vorbească degajat, efortul fiindu-i mult înlesnit și de prezența unei ființe chiar mai puțin sigure pe sine decît era ea însăși.

Dacă aceste două făpturi ar fi fost singure, numaidecît s-ar fi înțeles de minune. Gazda avea un glas neînchipuit de limpede — infinit mai cald și mai nuanțat decît te-ai fi putut aștepta de obicei de la o femeie de patruzeci de ani, cu evidentă înclinare spre corpolență. Carolinei îi plăcea glasul acesta ; te făcea să treci cu vederea aspectul formalist, deși corect, al pronunției și formulărilor. Doamna ar fi descoperit foarte curînd că musafirei îi sînt pe plac și persoana și purtările ei, și-atunci în zece minute s-ar fi împrietenit ; numai că domnul Helstone rămînea în picioare pe covor și se uita la amîndouă, mai cu seamă la doamna străină, în felul lui ironic, scrutător, care lăsa să se vadă limpede nerăbdare față de ceremonialul destul de

rezervat și nemulțumire pentru lipsa de siguranță de sine a gazdei. Privirile lui tăioase și glasul aspru o puneau pe gazdă într-o încurcătură din ce în ce mai adîncă ; încercă, totuși, să încropească scurte discuții despre starea vremii, despre aspectul împrejurimilor etc., însă inabordabilul domn Helstone se trezi dintr-o dată căzut în surzenie ; la orice vorbă a gazdei se prefăcea că nu aude bine, așa că biata făptură se vedea nevoită să revină pe îndelete asupra fiecărui nimic exprimat cu deosebită grijă. Efortul deveni curînd mult prea obositor ; tocmai se ridica din fotoliu, cuprinsă de un tremur de îngrijorare și murmurînd nervoasă că nu înțelege ce-o fi putînd-o reține pe domnișoara Keeldar și că are să se ducă să vadă ce se întîmplă, cînd fu scutită de osteneală prin apariția domnișoarei Keeldar — sau cel puțin asta se putea presupune despre numele persoanei care tocmai venea din grădină intrînd printr-o ușă de sticlă.

Există grație autentică în gesturile degajate ale persoanei amintite, iar de lucrul acesta își dădu seama pînă și domnul Helstone cînd o fată subțirică se îndreptă spre dînsul, ținîndu-și cu stînga micul sorț de mătase plin de flori și întinzîndu-i dreapta, în vreme ce spunea cu drăgălășenie :

— Știam c-o să veniți să mă vedeți, deși sînteți convins că domnul Yorke a făcut din mine o iacobină. Bună dimineața.

— Dar n-o să rămîneți iacobină, răspunse parohul. Nu, domnișoară Shirley, nu vor izbuti să-mi răpească floarea parohiei ; acum, dacă vă aflați în mijlocul nostru, o să fiți eleva mea în ce privește religia și politica — eu am să vă predau o doctrină sănătoasă și despre una și despre cealaltă.

— Doamna Pryor a apucat să v-o ia înainte, răspunse gazda întorcîndu-se către persoana mai în vîrstă. Doamna Pryor, să știți mi-a fost guvernantă și este prietena mea ;

tuturor adepților mîndri și neînduplecați ai partidului tory dînsa le este regină ; tuturor femeilor neclintit credincioase bisericii dînsa le este mai-marele. Am fost strașnic instruită atît în teologie cît și în istorie, vă asigur, domnule Helstone.

Numaidecît parohul se înclină adînc dinaintea doamnei Pryor și își exprimă adînca sa gratitudine.

Fosta guvernantă își declină orice pricepere în chestiunile adînci atît ale politicii cît și ale religiei, declară că socotește astfel de subiecte puțin potrivite cu mintea unei femei, însă recunoscu în termeni destul de vagi că este apărătoare a ordinii și loialității și, bineînțeles, sincer devotată Bisericii anglicane. Adăuga pe urmă că e totdeauna potrivnică oricăror schimbări, indiferent de condiții ; ceva care abia putea fi auzit, privitor la grava primejdie ce îi pîndește pe cei prea dispuși să adopte ideile noi, îi încheie spusele.

— Sper că domnișoara Keeldar gîndește întocmai ca și dumneavoastră, doamnă.

— Deosebirile de vîrstă și deosebirile de temperament prilejuiesc și deosebiri de păreri, fu răspunsul. Ar fi greu să te aștepți ca tineretul neastîmpărat să împărtășească ideile potolitei vîrste de mijloc.

— Ohoho ! sîntem independentă — gîndim cu propriul nostru cap ! exclamă domnul Helstone. Și puțin cam iacobină, după cîte am putut afla — puțin cam liber-cugetătoare, și destul de convinsă. Haideți să ascultăm chiar aici, pe loc, o Mărturisire de credință.

Luă amîndouă mîinile domnișoarei Keeldar — ceea ce o sili să răstoarne întreaga încărcătură de flori — și o așeză lîngă dînsul pe sofa.

— Spuneți Crezul, porunci domnul Helstone.

— Al apostolilor ?

— Da.

Îl depănă ca un copil.

— Acum pe cel al sfîntului Atanasie — aici să vedem !

— Lăsați-mă să-mi adun florile. Uitați-vă, vine Tartar și-are să calce pe ele.

Tartar era un cîine mare, voinic și cu înfățișare fioroasă, foarte urît, fiind un fel de corcitură între mops și buldog, și care tocmai atunci intră pe ușa de sticlă, se așeză numaidecît pe covor și începu să miroase florile proaspete împrăștiate pe jos. Ca hrană, părea să le disprețuiască ; dar gîndindu-se probabil că petalele catifelate ar fi o minune de așternut, le dădu roată pregătindu-se să-și așeze deasupra lor trupul maroniu, cînd domnișoarele Helstone și Keeldar interveniră în același timp amîndouă.

— Mulțumesc, spuse tînăra stăpînă a casei întinzînd totodată șorțul și oferindu-l Carolinei ca să aibă unde pune florile adunate. Apoi întrebă : E fiica dumneavoastră, domnule Helstone ?

— E nepoata mea, Caroline.

Domnișoara Keeldar îi strînse mîna și pe urmă se uită la musafiră. Caroline își privi și ea gazda.

Shirley Keeldar (n-avea alt nume mic în afară de Shirley ; părinții ei, care își doriseră un băiat, văzînd că după opt ani de căsnicie providența le-a dăruit doar o fiică, îi sortiră același prenume masculin obișnuit în familie pentru băieți și pe care și ei îl păstraseră în același scop) — Shirley Keeldar nu era o moștenitoare urîtă. Dimpotrivă, foarte plăcută ochiului. Înălțimea și silueta nu erau deosebite de ale domnișoarei Helstone — poate că la statură o întrecea cu un deget sau două ; armonios alcătuită, avea un chip care, și el, fusese înzestrat cu un farmec la fel de bine definit de cuvîntul grație ca și de oricare altul asemănător. Era palid de la natură, dar inteligent și cu o expresie vioaie. Domnișoara Keeldar n-avea tenul bălai ca al Carolinei — lumina și umbra îi dominau coloritul ; obrajii și fruntea îi erau luminoase, ochii de cenușiul cel mai profund : fără lumini verzui — transparenți, limpezi — un cenușiu neutru ; iar părul avea cea mai întunecată nuanță de castaniu. Trăsăturile erau deosebit de

distinse ; prin asta nu vreau să spun că ar fi avut trăsături romane, pronunțate, proeminente, fiindcă erau mai degrabă micuțe și delicat conturate, fără nimic care să sară neapărat în ochi ; pe scurt s-ar putea spune, ca să folosim cîteva cuvinte franțuzești : *fins, gracieux, spirituels* ; erau mobile și grăitoare, dar schimbările prin care treceau nu se făceau înțelese dintr-o dată și nici limbajul lor nu putea fi interpretat pe loc. O cercetă pe Caroline cu atenție, înclinîndu-și puțin capul într-o parte, cu un aer gînditor.

— După cum vedeți, nu-i decît o puștancă neîmplinită, observă domnul Helstone.

— Pare tînără — mai tînără decît mine. Cîți ani ai ? întrebă într-un fel care ar fi putut părea condescendent, dacă n-ar fi fost deosebit de ponderat și de simplu.

— Optsprezece ani și șase luni.

— Și eu am douăzeci și unu.

Altceva nu mai spuse ; pusese florile pe o măsuță și acum era ocupată să le aranjeze.

— Și crezul sfîntului Atanasie ? stărui domnul Helstone. Îl știți de la un capăt la altul, nu-i așa ?

— Nu mi-l amintesc chiar pe tot. Domnule Helstone, am să vă ofer un buchețel, după ce o să-i dau unul nepoatei dumneavoastră.

Alesese un mic buchet alcătuit dintr-o floare ce-ți lua ochii și alte două-trei mai gingașe, înconjurate de cîteva foi de verdeață închisă la culoare ; îl legă cu un fir de mătase tras din coșul de lucru și îl puse în poala Carolinei ; pe urmă își duse mîinile la spate și se aplecă ușor înspre musafiră, privind-o tot timpul, cu atitudinea și ceva din aspectul unui micuț cavaler grav și curtenitor. Această expresie fugară a chipului era ajutată de felul cum își pieptăna părul, cu cărare către o tîmplă și adunat într-un smoc lucios deasupra frunții, de unde se lăsa în bucle ce păreau naturale, atît de liber cădeau zulufii ondulați.

— Te-a obosit mersul pe jos pînă aici ? întrebă gazda.

— Nu — deloc ; e foarte aproape — doar o milă.

— Eşti palidă la faţă. — Aşa palidă e de felul ei ? întrebă întorcîndu-se spre paroh.

— Pînă nu demult era roză la faţă cum sînt cele mai roşii dintre florile dumneavoastră.

— Dar de ce s-a schimbat ? Cum de-i aşa de palidă astăzi ? A fost bolnavă ?

— Mie îmi spune că simte nevoia de o schimbare.

— Atunci trebuie să-şi poată împlini această dorinţă, dumneavoastră trebuie să-i oferiţi prilejul ; ar fi bine s-o trimiteţi undeva pe malul mării.

— Aşa am să şi fac, înainte de sfîrşitul verii. Pînă atunci aş fi bucuros dacă s-ar împrieteni cu dumneavoastră, în cazul cînd nu aveţi nimic împotrivă.

— Sînt sigură că domnişoara Keeldar n-o să aibă nimic împotrivă, interveni doamna Pryor. Îmi pot chiar îngădui să afirm că prezenţa cît mai des repetată a domnişoarei Helstone la Fieldhead va fi considerată o favoare.

— Aţi exprimat foarte exact propriile mele gînduri, doamnă, şi vă mulţumesc pentru că mi-aţi luat-o înainte, spuse Shirley. Pe urmă continuă, întorcîndu-se iarăşi spre Caroline : Dă-mi voie să-ţi mărturisesc că şi dumneata ar trebui să-i mulţumeşti guvernantei mele ; nu pe oricine ar fi întîmpinat cu bunăvoinţa cu care te-a întîmpinat pe dumneata ; eşti mult mai distinsă decît îţi închipui. În dimineaţa aceasta chiar, de îndată ce-o să fiu singură cu doamna Pryor, am s-o întreb ce părere are despre dumneata. Mă pot bizui liniştită pe felul cum apreciază dînsa firile oamenilor, fiindcă pînă astăzi întotdeauna s-a dovedit uimitor de perspicace. Dar încă de pe acum pot prevedea un răspuns favorabil la întrebările mele : am dreptate, doamnă Pryor ?

— Draga mea — chiar adineauri ai zis că o să-mi ceri părerea cînd o să fim numai între patru ochi ; nu prea cred c-am să ţi-o spun de faţă cu domnişoara Helstone.

— Nu — şi chiar bănuiesc eu c-are să treacă destulă vreme pînă ce o s-o aflu. Uneori sînt pusă la încercare în mod chinuitor, domnule Helstone, de prudenţa exagerată a doamnei Pryor ; părerile dînsei nici n-au cum să nu fie corecte, atunci cînd sînt rostite, fiindcă vin cu tot atîta întîrziere ca şi hotărîrile Lordului Cancelar [1] : cu privire la caracterul anumitor persoane nu pot obţine sentinţa, oricît aş insista.

La vorbele astea doamna Pryor zîmbi.

— Da, urmă atunci domnişoara, ştiu ce vrea să spună zîmbetul ăsta ; vă gîndiţi la domnul care e arendaşul nostru. Îl cunoaşteţi pe domnul Moore de la Hollow ? îl întrebă pe domnul Helstone.

— Hehei ! Va să zică e arendaşul dumneavoastră ; nu mă îndoiesc că l-aţi văzut de multe ori de cînd aţi venit.

— Am fost obligată să-l văd ; aveam treburi de aranjat. Afaceri ! Cuvîntul ăsta mă face să-mi dau într-adevăr seama că nu mai sînt o fetiţă, ci femeie în toată firea şi chiar mai mult. Sînt proprietară : Shirley Keeldar, Esquire [2], ăsta ar trebui să-mi fie titlul şi după cum îmi cere el ar trebui să mă port. Mi-au dat nume de bărbat ; acum am şi situaţie de bărbat ; este de ajuns pentru a-mi insufla unele trăsături bărbăteşti, iar dacă mă întîlnesc cu oameni cum este acest pompos anglo-belgian — acest Gérard Moore care discută solemn cu mine despre afaceri, atunci chiar că mă simt un gentleman. Trebuie să mă puneţi şi pe mine epitrop al dumneavoastră, domnule Helstone, de îndată ce-o să faceţi noi alegeri ; ar trebui să mă mai facă magistrat şi căpitan de călăraşi. Mama lui

[1] Preşedintele Camerei lorzilor, instanţa judecătorească supremă în Anglia, şi ministru al Justiţiei.

[2] Rang în ierarhia socială britanică, imediat inferior nobilimii. Astăzi apelativ de reverenţă. Squire însemna îndeobşte proprietar rural.

Tony Lumpkin a fost colonel, iar mătuşa lui judecător de pace — de ce n-aş fi şi eu ?

— Cu dragă inimă. Dacă hotărîţi să faceţi cerere în privinţa asta, vă promit să deschid lista semnăturilor cu propriul meu nume. Dar vorbeaţi adineauri despre Moore ?

— A, da. Îmi vine destul de greu să-l înţeleg pe domnul Moore — să ştiu ce să cred despre el — dacă să-mi fie simpatic sau nu. Pare a fi un arendaş cu care orice proprietar s-ar putea mîndri — iar în sensul acesta chiar sînt mîndră de dînsul — însă aşa, ca vecin — ce fel de om este ? De nenumărate ori am insistat pe lîngă doamna Pryor să-şi spună părerea, dar încă se fereşte să-mi dea un răspuns limpede. Sper că dumneavoastră n-o să-mi daţi tot un răspuns ca de oracol, domunle Helstone, şi-o să mă lămuriţi pe loc : vă place ?

— În clipa de faţă absolut deloc. Numele lui l-am şters cu totul de pe lista oamenilor de bine.

— Din ce pricină ? Ce-a făcut ?

— Unchiul meu şi el au păreri deosebite în politică, interveni glasul slab al Carolinei.

Mai bine n-ar fi vorbit tocmai atunci ; cum mai înainte aproape nu luase parte la conversaţie, nu era potrivit s-o facă în chiar momentul acela. De îndată ce rostise cuvintele îşi dăduse seama limpede şi devenise nervoasă, aşa că se înroşi pînă în albul ochilor.

— Ce fel de politică face Moore ? întrebă Shirley.

— Politică de om de afaceri ! răspunse parohul. Îngustă, egoistă şi lipsită de patriotism. Toată vremea scrie şi vorbeşte împotriva continuării războiului ; nici nu mai pot să-l sufăr.

— Războiul îi stînjeneşte afacerile. Mi-aduc aminte cum chiar ieri a spus treaba asta. Altceva ce mai aveţi împotriva lui ?

— E prea de-ajuns şi atîta.

— Pare un adevărat gentleman, după sensul dat de mine cuvîntului, urmă Shirley, şi-mi face plăcere să cred că nu mă înşel.

Caroline rupse petalele roşii ale unei flori strălucitoare din buchetul ei şi spuse cît se poate de răspicat :

— Fără îndoială că este.

Auzind o afirmaţie atît de îndrăzneaţă, Shirley aruncă celei care vorbea o privire vicleană, scrutătoare din ochii ei adînci şi expresivi.

— În orice caz dumneata îi eşti prietenă : îi iei apărarea cînd nu se află de faţă.

— Îi sînt şi prietenă şi rudă veni fără întîrziere răspunsul. Robert Moore e văr cu mine.

— Ei, atunci poţi să-mi spui totul despre el. Fii bună şi fă-mi o schiţă a firii lui.

Cererea aceasta îi pricinui Carolinei o stînjeneală de neîndurat ; nu putea şi nici nu încercă să răspundă. Tăcerea ei fu numaidecît acoperită de doamna Pryor, care începu să-l hărţuiască pe domnul Helstone cu fel de fel de întrebări cu privire la cîteva familii din vecinătate, pe ale căror rude din sud spunea că le cunoaşte. Shirley îşi luă curînd privirile de pe chipul domnişoarei Helstone. Nu mai repetă întrebările, ci se întoarse la flori şi se apucă să aleagă un buchet pentru paroh. I-l înmînă tocmai cînd îşi lua rămas bun şi primi în schimb omagiul unei strîngeri de mînă.

— Neapărat să-l purtaţi, de dragul meu, îi spuse Shirley.

— Chiar lîngă inimă, bineînţeles, o asigură Helstone. Doamnă Pryor, vă rog să aveţi grijă de acest viitor magistrat, acest epitrop în perspectivă, acest căpitan de călăraşi, acest tînăr squire de la Briarfield ; într-un cuvînt, nu-l lăsaţi să se obosească prea mult ; nu-l lăsaţi să-şi frîngă gîtul la vînătoare, şi mai cu seamă aveţi grijă să fie

atent cum coboară colina aceea primejdioasă de lîngă Hollow.

— Îmi place să cobor călare, spuse Shirley, și îmi place s-o fac în goană ; și mai cu seamă îmi place acest romantic Hollow, din toată inima.

— Romantic — cînd chiar în mijlocul vîlcelei e o fabrică ?

— Romantic așa cum e fabrica. Vechea fabrică și casa cea albă sînt fiecare admirabile în felul lor.

— Și clădirea birourilor, domnule Keeldar ?

— Clădirea birourilor e mai plăcută decît salonul meu zugrăvit în nuanțe pastelate. Ador clădirea birourilor.

— Și treburile de acolo ? Postavul — lîna îmbîcsită — murdarele căzi de vopsit ?

— Trebuie să acordăm afacerilor un respect deplin.

— Și omul de afaceri e un erou ? Bine !

— Mă bucur să vă aud vorbind așa. Mi s-a părut că omul de afaceri chiar arată ca un erou.

Zburdălnicie, spirit, voioșie se revărsaseră pe întregul ei chip în vreme ce purta acest rapid schimb de cuvinte cu bătrînul soldățoi, care pînă și el părea amuzat de asemenea încercare a puterilor.

— Căpitane Keeldar, nu aveți sînge negustoresc în vine ; atunci pentru ce vă plac atît de mult afacerile ?

— Pentru că sînt proprietar de fabrică, bineînțeles. Jumătate din venitul meu izvorăște din ce se lucrează acolo pe vîlcea.

— Numai să nu intrați în tovărășie, asta-i tot.

— Uite că mi-ați dat o idee ! Dumneavoastră mi-ați dat ideea ! exclamă fata rîzînd cu veselie. Și n-are să-mi mai iasă din cap ; mulțumesc.

Apoi fluturînd din mîna albă ca un crin și gingașă ca de zînă dispăru pe verandă, în vreme ce parohul și nepoata sa treceau pe sub poarta boltită.

SHIRLEY ȘI CAROLINE

Shirley fusese sinceră atunci cînd spusese că s-ar bucura de tovărășia Carolinei, dovedind aceasta prin desele încercări de a obține ; și într-adevăr, dacă n-ar fi stăruit, nici n-ar fi oținut-o, fiindcă domnișoara Helstone lega tare greu noi prietenii. Ideea că oamenii n-aveau nevoie de prezența ei, că ea n-avea cum să-i intereseze, o făcea să fie întotdeauna reținută ; iar o făptură strălucitoare, fericită și tînără, așa cum se arăta moștenirea de la Fieldhead, i se părea mult prea neinteresată de o tovărășie atît de banală ca a ei, pentru a o putea socoti în vreun fel binevenită.

Shirley putea să fie strălucitoare și, de asemenea, probabil fericită, dar nimeni nu e indiferent în ce privește o tovărășie plăcută ; deși în răstimp cam de o lună cunoscuse cele mai multe familii din împrejurimi și se afla în relații bune și amabile cu toate domnișoarele Sykes, cu toate domnișoarele Peason și cu cele două neasemuite domnișoare Wynne de la Walden Hall, s-ar fi părut totuși că pe nici una dintre ele nu o găsea foarte plăcută ; nu fraterniza cu nici una dintre ele, ca să folosim propriile ei cuvinte. Dacă ar fi avut norocul să fie într-adevăr Shirley Keeldar, Esq., stăpîn al conacului de la Briarfield, nu s-ar fi putut găsi nici o singură frumusețe în această parohie și în cele două învecinate pe care să se simtă îndemnat a-i propune să devină doamna Keeldar, stăpînă a conacului. Mărturisirea asta o făcu doamnei Pryor, care o primi cu liniște deplină, așa cum proceda îndeobște cu declarațiile întîmplătoare ale fostei sale eleve, spunîndu-i :

— Draga mea, nu îngădui ca obiceiul acesta de a te referi mereu la tine ca la un gentleman să prindă rădăcini ; e un obicei straniu. Dacă te aude vorbind așa, ci-

neva care nu te cunoaște ar putea crede că vrei neapărat să-ți impui purtări de bărbat.

Shirley nu lua niciodată în derîdere vorbele fostei sale guvernante ; pentru ea pînă și măruntele formalisme și ciudățenii nevinovate ale doamnei rămîneau demne de respect. Dacă ar fi făcut astfel, s-ar fi dovedit numaidecît o fire slabă, fiindcă numai cei slabi de fire se răzvrătesc înțelepciunii așezate ; așa că primii dojana în tăcere. Ședea cuminte lîngă fereastră și se uita la cedrul de pe pajiște, urmărind o păsărică cuibărită pe o ramură de la poalele lui. Începu imediat să ciripească înspre păsărică și ciripitul devenea din ce în ce mai sonor ; nu trecu mult și se transformă în fluierat ; fluieratul se rotunji în melodie executată cu farmec și îndemînare.

— Dragă ! izbucni doamna Pryor.

— Fluieram cumva ? întrebă Shirley. Nu mi-am dat seama. Vă rog să mă scuzați, doamnă, de multă vreme m-am hotărît să fiu atentă și să nu mai fluier de față cu dumneavoastră.

— Bine, domnișoară Keeldar, unde Dumnezeu ai învățat să fluieri ? Obiceiul ăsta probabil că l-ai căpătat după ce ai venit în Yorkshire. Înainte de asta nu țin minte să fi avut astfel de păcate.

— Oh ! Să fluier am învățat mult mai înainte.

— De la cine ?

— De la nimeni ; a fost de ajuns să ascult și pe urmă am făcut și eu la fel ; numai că de curînd, adică ieri-seară, cînd mă întorceam acasă de pe cîmpurile noastre, am auzit un gentleman fluierînd de cealaltă parte a gardului exact această melodie, și uite că mi-am adus-o aminte.

— Despre care gentleman e vorba ?

— În ținutul ăsta nu se află decît un singur gentleman, doamnă, și acela este domnul Moore ; sau cel puțin este singurul gentleman fără păr cărunt ; ce-i drept, venerabilii mei favoriți, domnii Helstone și Yorke, sînt niște încîntători cavaleri în vîrstă, mult mai demni de luat în seamă decît oricare dintre tinerii prostănaci de pe-aici.

Doamna Pryor rămînea mută.

— Nu vă place domnul Helstone, doamnă ?

— Draga mea, slujba domnului Helstone îl pune la adăpost de orice critică.

— De obicei faceți ce faceți și dispăreți din cameră cînd e anunțat dînsul.

— Astăzi te duci să te plimbi, draga mea ?

— Da, mă duc pînă la casa parohială să văd dacă n-o pot găsi pe Caroline Helstone și s-o scot puțin la plimbare ; are să-și umple plămînii cu aer pe la Nunnely Common.

— Dacă vă duceți într-acolo, draga mea, fii bună și ai grijă ca domnișoara Helstone să se îmbrace călduros. fiindcă bate un vînt cam rece, și mi se pare că fata asta are nevoie de îngrijire.

— Vorbele dumneavoastră au să fie respectate întocmai, doamnă Pryor ; dar, fiindcă veni vorba, n-ați vrea să mergeți și dumneavoastră cu noi ?

— Nu, iubito ; v-aș fi un fel de piatră legată de picioare ; eu sînt corpolentă și nu pot merge atît de repede cum ați vrea voi.

Shirley o convinse ușor pe Caroline s-o însoțească, iar după ce se depărtaseră binișor, pe drumul liniștit, trecînd peste întinderea cam mare și singuratică de la Nunnely Common, tot atît de ușor îi fu s-o antreneze într-o discuție. Înfrîngînd primele simțăminte de reținere, Caroline se simți repede bucuroasă să stea de vorbă cu domnișoara Keeldar. Chiar primele schimburi de observații întîmplătoare au fost de ajuns pentru a face pe fiecare dintre ele s-o înțeleagă pe cealaltă. Shirley spuse că îi place mult covorul verde al ierbii lăsate în sălbăticie și, mai mult încă, buruienile de pe margini, fiindcă buruienile îi aduceau aminte de mlaștini ; văzuse mlaștini cînd trecuse pe lîngă hotarele dinspre Scoția. Ținea minte mai cu seamă regiunea pe unde trecuseră într-o după-amiază tare lungă

a unei zăpușitoare, dar înnorate zile de vară ; călătoriseră de la amiază și pînă la apusul soarelui peste ceva ce părea a fi o nesfîrșită întindere de buruieni înalte și nu văzuseră nimic altceva în afară de oi sălbăticite, nici nu auziseră nimic, doar țipete de păsări necunoscute.

— Știu cum trebuie să arate întinderile cuprinse de bălării într-o vreme cum era aceea, spuse Caroline. De un roșu-întunecat, cu o nuanță mai închisă decît coloritul cerului, și puțin mai plumburie.

— Da — plumburie de tot, norii tiviți cu nuanțe arămii, și din loc în loc o strălucire albicioasă, mai fantomatică decît coloritul negurațic de la care te așteptai ca din clipă în clipă, chiar pe cînd te uitai la el, să izbucnească în fulgerări orbitoare.

— De tunat, tuna ?

— Bubuia din cînd în cînd, așa, în depărtare, însă furtuna nu s-a dezlănțuit decît seara, după ce ajunseserăm noi la han, hanul ăsta fiind o casă rătăcită la poalele unui șir de munți.

— V-ați uitat să vedeți cum se învălătucesc norii în jos, pe deasupra munților ?

— Eu, da ; un ceas am stat la fereastră și m-am uitat la ei. Colinele păreau înfășurate într-o mîzgă întunecoasă, iar cînd ploaia a început să se abată în pînze albicioase, dintr-o dată le-a ascuns vederii, de parcă le-ar fi spălat de pe fața pămîntului.

— Am văzut și eu astfel de furtuni în părțile muntoase din Yorkshire ; și cînd aerul se prefăcuse într-o cataractă iar pămîntul fusese acoperit de pînza apelor, mi-am adus aminte de Potop.

— Dar e deosebit de înviorător să simți cum se reinstăpînește liniștea după o asemenea dezlănțuire și să zărești lumina consolatoare după ce pînza norilor a fost sfîșiată, lumina aceea care îți aduce parcă mărturie că soarele nu a fost înecat.

— Domnișoară Keeldar, stai numai puțin și uită-te la valea și pădurea de la Nunnely.

Amîndouă se opriră pe creasta cea verde care domina pășunile ; priviră în jos peste valea adîncă și gătită în veșminte de mai ; peste felurite poiene, unele presărate cu margarete, altele smălțuite cu pintenul cocoșului ; în ziua aceea toată verdeața cea mai proaspătă zîmbea fericită sub lumina soarelui ; luciri transpartente de smarald și chihlimbar alunecau pe deasupra lor. Peste pădurea Nunnwood — ultimă rămășiță a unui străvechi codru britan dintr-un ținut ale cărui șesuri fuseseră cîndva doar sălbatice întinderi împădurite, după cum colinele fuseseră stăpînite numai de bălării înalte pînă la pieptul omului — dormea adînc umbra unui nor ; înălțimile din depărtare păreau acoperite de pete și zarea își trăsese peste chip zăbranic sidefiu ; albăstrimi argintii, roșeți gingașe, nestatornice întinderi de verde schimbător, umbrele de frăgezimea petalelor, toate se topeau înspre smocurile de nori albi, curați ca zăpada căzută pe zare, și ispiteau ochiul cu fugare sclipiri ca atunci cînd luase ființă raiul. Adierea ce se prelingea peste frunte era proaspătă, și dulce, și învăluitoare.

— Anglia noastră este o insulă ca de vrajă, șopti Shirley, iar Yorkshire-ul unul dintre colțurile ei cele mai fermecate.

— Și dumneata ești fiică a Yorkshire-ului ?

— Da, din Yorkshire și prin sînge și prin naștere. Cinci generații din neamul meu dorm sub lespezile bisericii din Briarfield : am deschis ochii în conacul acela întunecat rămas în urma noastră.

În clipa aceea Caroline întinse mîna care îi fu strînsă. Apoi rosti :

— Prin urmare sîntem din același ținut.

— Da, încuviință Shirley clătinînd din cap cu gravitate. Și ce se vede acolo, întrebă mai departe domnișoara Keeldar arătînd înspre pădure, este Nunnwood ?

— Da, aşa îi spune.
— Ai fost vreodată pe-acolo ?
— De multe ori.
— Chiar pînă în adîncul pădurii ?
— Da.
— Şi cum e ?
— E ca un fel de tabără a feciorilor pădureni ai lui Anak.[1] Arborii sînt bătrîni şi uriaşi. Cînd stai la poalele lor, vîrfurile parcă-s pe alte tărîmuri ; trunchiurile rămîn tari şi neclintite, în vreme ce ramurile se leagănă la fiece adiere. În liniştea cea mai netulburată a văzduhului frunzele totuşi nu amuţesc, dar dacă se înteţeşte vîntul încep să freamăte cu putere — marea dezlănţuită se zbuciumă deasupra capului tău.

— N-a fost acolo una dintre ascunzătorile lui Robin Hood ?

— Ba da ; şi încă mai sînt semne care îi păstrează amintirea. Dacă pătrunzi în Nunnwood, domnişoară Keeldar, e ca şi cum ai păşi peste vremuri ce s-au pierdut în adîncul veacurilor. Vezi o scobitură în trupul pădurii, cam pe la mijloc ?

— Da, o văd foarte bine.

— Scobitura aceea e o vale ; o tăietură adîncă şi largă, învelită în iarbă la fel de măruntă şi deasă ca şi asta de pe izlaz. Copacii cei mai bătrîni, stejari uriaşi împodobiţi de coroane maiestuoase, stau de strajă pe marginile ei ; în adîncul văii se află ruinele unei mînăstiri de maici.

— O să mergem amîndouă — numai dumneata şi cu mine, Caroline — în pădurea aceea, devreme, într-o frumoasă dimineaţă de vară, şi să ne petrecem acolo ziua întreagă. Putem lua cu noi creioane, albume de schiţe, sau orice carte de citit ne-ar place ; şi, bineînţeles, nu vom uita să luăm la noi şi ceva de mîncare. Am eu două coşuleţe în care doamna Gill, îngrijitoarea mea, ne poate

[1] Personaj biblic, strămoş al unei seminţii de uriaşi din ţinutul Hebronului.

pune cîteva provizii, şi fiecare o să ne ducem coşuleţul. N-ai să oboseşti prea tare dacă o să faci pe jos un drum atît de lung ?

— Vai, nici vorbă ! mai cu seamă dacă o să rămînem toată ziua în pădure, şi pe urmă eu cunosc locurile cele mai frumoase ; ştiu chiar unde putem găsi alune, dacă e vremea alunelor ; ştiu unde putem găsi cîtă smeură vrem ; ştiu şi anumite poieniţe pe unde niciodată nu calcă picior de om, căptuşite cu un muşchi tare ciudat, în unele părţi galben ca şi cum ar fi suflat cu aur, în altele de un cenuşiu-închis, în altele verde ca smaraldul. Ştiu pîlcuri de copaci care încîntă ochiul cu înfăţişarea lor fără seamăn, ca luată din tablouri ; stejari butucănoşi, mesteceni gingaşi, fagi falnici strînşi laolaltă de dragul contrastelor ; şi frasini măreţi ca Saul şi stînd singuratici, uriaşi de poveste ai pădurii înveşmîntaţi în strălucitoare voaluri de iederă. Domnişoară Keeldar, am pe unde să te duc.

— Te-ai plictisi numai cu mine singură ?

— Nici pe departe. Cred că o să ne simţim bine ; căci cine ar putea fi a treia persoană a cărei prezenţă să nu ne strice plăcerea ?

— Într-adevăr, nu ştiu pe nimeni de vîrsta noastră — cel puţin nici o femeie ; cît despre bărbaţi...

— O excursie devine cu totul alt lucru dacă din grup fac parte şi bărbaţi, o întrerupse Caroline.

— Ai dreptate — cu totul altceva decît ne propuneam noi.

— Mergem doar ca să vedem copaci bătrîni şi ruinele cele vechi ; să petrecem o zi în vremuri de demult, înconjurate de tăcere străveche şi înainte de orice de linişte deplină.

— Aşa este ; şi după cîte cred prezenţa bărbaţilor ar spulbera cu totul farmecul pe care l-ai pomenit la urmă. Dacă sînt din soiul acela nepotrivit, cum ar fi Malone al dumitale, Sykes ori Wynne, enervarea ar lua locul seninătăţii. Dacă ar fi din genul celor potriviţi, s-ar întîmpla

totuşi altfel — n-aş putea să spun precis ce anume, dar ceva uşor de simţit, însă greu de descris.

— Înainte de orice, am uita natura.

— Şi natura ne-ar uita pe noi ; îşi acoperă uriaşa-i frunte senină cu un văl întunecat, îşi ascunde faţa şi îşi retrage bucuria liniştită cu care, dacă ne mulţumim doar cu adorarea ei, ne-ar umple inimile.

— Şi ce ne-ar da în schimbul adorării ?

— Mai multă bună dispoziţie şi mai multă nelinişte ; o frămîntare care alungă la iuţeală ceasurile şi o grijă care le tulbură cursul.

— Cred că posibilitatea de a fi fericiţi stă în bună măsură în puterea noastră, spuse Caroline cu înţelepciune. M-am dus o dată la Nunnwood cu un grup mai mare, toţi diaconii şi încă alţi domni de prin părţile astea precum şi diferite doamne ; şi am găsit toată povestea nesuferit de plicticoasă şi absurdă ; altă dată am fost singură sau însoţită numai de Fanny, care a rămas să coasă în coliba pădurarului sau să stea de vorbă cu nevasta lui, în vreme ce eu am rătăcit prin împrejurimi, am făcut schiţe sau am citit ; atunci, cît a fost ziua de lungă, m-am bucurat de multă fericire de-un fel foarte alinător. Dar asta s-a întîmplat cînd eram tînără — acum doi ani.

— Cu vărul dumitale, Robert Moore, ai vost vreodată ?

— Da ; o singură dată.

— Ce fel de tovarăş e în asemenea ocazii ?

— Un văr, ştii, e cu totul altceva decît o persoană străină.

— De asta îmi dau seama ; atîta doar că verii, dacă sînt prostănaci, devin încă şi mai insuportabili decît străinii, fiindcă ţi-e mult mai greu să-i ţii la distanţă. Vărul dumitale nu e prostănac ?

— Nu ; însă...

— Spune.

— Dacă, aşa cum ai zis, tovărăşia proştilor enervează, cea a bărbaţilor inteligenţi îşi provoacă şi ea un anumit

rău al ei special. Atunci cînd bunătatea sau talentul însoţitorului este mai presus de orice îndoială, propriile tale calităţi care te-ar îndreptăţi să te asociezi cu el devin o întrebare deschisă.

— Ooo ! Auzi ! Aici nu mai pot să te-nţeleg ; mie năzdrăvănii dintr-astea nici nu mi-ar trece prin minte. Mă socotesc în stare să stau alături de oricare dintre ei ; de cei mai deştepţi bărbaţi, vreau să zic, deşi asta înseamnă foarte mult. După cîte văd eu, cînd sînt deştepţi, atunci sînt foarte deştepţi. Unchiul dumitale, fiindcă veni vorba, nu e deloc un exemplar nereuşit de gentleman mai în vîrstă ; întotdeauna mă bucur să-i văd chipul smead, inteligent şi sensibil, fie în casă la mine, fie oriunde altundeva. Ţii la el ? E bun cu dumneata ? Spune drept.

— M-a crescut încă de mic copil şi la fel cum şi-ar fi crescut propria lui fiică, dacă ar fi avut vreuna — de asta sînt sigură ; înseamnă deci că a fost bun ; dar nu ţin la el ; cînd nu este de faţă mă simt mai bine decît atunci cînd e.

— Ciudat ! Fiindcă are darul de a se face deosebit de plăcut.

— Da, în societate ; însă acasă e încruntat şi tăcut. De îndată ce-şi pune bastonul şi pălăria cu boruri răsfrînte în holul casei parohiale, îşi şi încuie voioşia în bibliotecă şi în birou ; lîngă foc, în intimitate, numai sprîncene încruntate şi cuvinte monosilabice ; zîmbetul, gluma şi remarcile spirituale sînt păstrate pentru momentele cînd se află şi lume străină de faţă.

— E despotic ?

— Cîtuşi de puţin ; nu e nici despotic şi nici ipocrit ; un om mai degrabă înţelegător decît bun la suflet, mai degrabă sclipitor decît duios, mai curînd scrupulos decît nepărtinitor decît drept — dacă poţi sesiza nişte deosebiri atît de nuanţate.

— Ei, bineînţeles, bunătatea sufletească presupune şi îngăduinţă, ceea ce lui îi lipseşte ; duioşia, adică o inimă

caldă, nu face parte dintre darurile sale ; iar dreptatea veritabilă este rodul compasiunii și respectului, slăbiciuni de care, îmi dau foarte bine seama, prietenul meu smead la chip nu se face nici pe departe vinovat.

— Deseori stau și mă întreb, Shirley, dacă majoritatea bărbaților au în relațiile de acasă aceeași atitudine ca și unchiul meu ; dacă pentru a le deveni plăcută și demnă de stimă trebuie să fii veșnic alta și neobișnuită ; și dacă este cu neputință, pentru firea lor, să păstreze un interes și o afecțiune constantă față de cei pe care îi văd zi de zi.

— Nu știu ; n-am cum să dau un răspuns care să-ți risipească îndoielile. Uneori mă gîndesc și eu cam la aceleași lucruri. Dar, ca să-ți destăinui un secret, dacă aș fi convinsă că sînt întru totul și neapărat deosebiți de noi — nestatornici, repede împietriți și lipsiți de duioșie — nu m-aș mărita niciodată. Nu mi-ar face plăcere să descopăr că acela pe care l-am iubit nu m-a iubit pe mine, că s-a plictisit de mine, și că orice efort aș face ca să-i fiu pe plac ar fi pe urmă mai rău decît nefolositor, devreme ce ar sta în firea lui să se schimbe și să ajungă nepăsător. Dacă aș descoperi asemenea lucruri, la ce mi-ar mai rămîne să năzuiesc ? Să plec — să dispar din preajma unui om căruia prezența mea nu-i mai este plăcută.

— Dar dacă ai fi măritată, n-ai putea s-o faci.

— Nu, n-aș putea — asta-i. Niciodată n-aș mai putea fi stăpînă pe mine însămi. E un gînd îngrozitor — îmi taie respirația ! Nimic nu mă înspăimîntă mai rău decît ideea de a deveni povară și năpastă — o povară inevitabilă — o năpastă necontenită ! Acum, dacă simt că tovărășia mea e de prisos, pot foarte ușor să mă învălui în propria-mi independență ca într-o mantie, să mă acopăr cu propria-mi mîndrie ca și cum m-aș acoperi cu un văl și să mă retrag în singurătate. Dacă aș fi măritată, n-ar mai fi cu putință.

— Mă întreb de ce nu ne hotărîm toate să rămînem singure, spuse Caroline. Am face-o dacă am avea înțelepciunea să învățăm din ce ne arată experiența. Unchiul meu întotdeauna vorbește despre căsnicie ca despre o năpastă ; și cred că de cîte ori aude că un bărbat se însoară, întotdeauna consideră că e un prost sau, în orice caz, că face o prostie.

— Să știi însă, Caroline, nu toți bărbații sînt ca unchiul dumitale — sigur nu ; sper că nu.

Tăcu și rămase pe gînduri.

— După cîte bănuiesc, fiecare găsim cîte o excepție în bărbatul iubit, și asta pînă cînd ne măritam, rosti Caroline.

— Și eu bănuiesc ; iar excepția asta credem că e alcătuită din materialul cel mai prețios ; ne închipuim că e la fel cu noi ; visăm la un fel de armonie. Credem că glasul lui șoptește cea mai dulce și cea mai sinceră făgăduială a unei inimi care n-are să se împietrească niciodată față de noi ; în ochii lui citim acel simțămînt plin de credință — dragostea. Socotesc că n-ar trebui să ne încredem nici o clipă, Caroline, în ceea ce ei numesc pasiune. Văd în asta numai un foc de paie, care arde cu vîlvătăi și se stinge repede ; dar noi ne uităm la bărbatul acela și vedem că e bun cu animalele, cu copiii, cu săracii. Tot atît de bun e și față de noi — milos — delicat ; nu le lingușește pe femei, dar este îngăduitor cu ele, pare să se simtă bine în prezența lor și să le socotească tovărășia ca un lucru agreabil. Îl plac nu numai din motive ușuratice și egoiste, ci așa cum *noi* îl plăcem pe el — fiindcă îl plăcem. Pe urmă băgăm de seamă că e un om drept — totdeauna spune numai adevărul — și are conștiința curată. Trăim clipe de bucurie și pace atunci cînd el intră într-o cameră ; tristețe și stinghereală atunci cînd o părăsește. Știm că omul acesta a fost un fiu iubitor și este un frate devotat — cine ar avea curajul să-mi spună că n-are să fie un bărbat drăgăstos ?

— Fără să stea o secundă pe gînduri unchiul meu ți-ar spune-o. „Peste o lună de zile are să-i fie silă de tine“, așa ți-ar zice.

— Doamna Pryor ar afirma cu toată seriozitatea același lucru.

— Doamna Yorke și domnișoara Mann te-ar lăsa cu acreală să înțelegi tot ce-ai spus adineauri.

— Dacă nu sînt proroci mincinoși, atunci e bine să nu te îndrăgostești niciodată.

— Bine ar fi, dacă ai putea să te ferești.

— Eu prefer să mă îndoiesc de adevărul prorocirilor ăstora.

— Tare mi-e teamă ca asta să nu însemne că ești gata îndrăgostită.

— Eu, nu ; dar dacă aș fi, știi cumva pe care ghicitori i-aș asculta ?

— S-aud.

— Nici bărbat și nici femeie, fie ei tineri sau bătrîni ; pe micul cerșetor irlandez care vine desculț la ușa mea ; pe șoricelul care se strecoară prin crăpătura din lambriu ; pasărea care pe îngheț și zăpadă vine și bate la fereastra mea după o coajă de pîine ; cîinele care îmi linge mîna și se așează la picioarele mele.

— Și ai văzut vreodată pe cineva care să se arate drăgostos față de făpturile astea ?

— Ai văzut vreodată pe cineva față de care făpturile astea să se arate din instinct iubitoare, încrezătoare, gata oricînd să-l urmeze ?

— Acasă avem o pisică neagră și un cîine bătrîn. Știu pe cineva pe al cărui genunchi pisicii îi place să se cațere ; pe umărul și pe lîngă obrajii căruia îi place să toarcă. Cîinele cel bătrîn totdeauna iese din cușcă, dă din coadă și scheaună drăgăstos cînd trece acel cineva.

— Și acel cineva ce face ?

— Mîngîie duios pisica și-o lasă să se urce unde-i place și să stea acolo cît de mult poate, iar dacă e silit s-o deranjeze ca să se scoale o dă jos cu blîndețe și niciodată n-o alungă cu brutalitate ; totdeauna fluieră la cîine și găsește o clipă să-l mîngîie.

— Da ? Nu e Robert ?

— Chiar Robert.

— Drăguț băiat ! spuse Shirley cu înflăcărare și ochii îi aruncară scîntei.

— Nu-i așa că-i drăguț ? Nu-i așa că are ochi frumoși și trăsături alese, frunte limpede, princiară ?

— Le are pe toate astea, Caroline. Drăguț băiat ! E și frumos și bun.

— Eram sigură că ai să observi ; de cum te-am văzut la față mi-am dat seama că ai să observi.

— Îmi era simpatic încă înainte de a-l fi văzut. Cînd l-am văzut, mi-a plăcut ; acum îl admir. Frumusețea e prin ea însăși fermecătoare, Caroline ; iar atunci cînd este îmbinată și cu bunătate, capătă un farmec cu totul deosebit.

— Și dacă se mai adaugă și inteligență, Shirley ?

— Cine mai poate rezista ?

— Adu-ți aminte de unchiul meu, de doamnele Pryor, Yorke și Mann.

— Adu-ți aminte de toaca din cer ! E o ființă nobilă. Îți spun eu că atunci cînd *sînt* buni, sînt într-adevăr cununa creațiunii — sînt fiii lui Dumnezeu. Alcătuiți după chipul și asemănarea ziditorului, cea mai slabă sclipire a spiritului divin îi înalță aproape la nemurire. Nu încape îndoială că un bărbat nobil, bun și frumos este cel mai de seamă lucru creat vreodată pe lume.

— Mai de seamă decît noi ?

— Mi-ar fi silă să mă lupt cu el pentru întîietate — mi-ar fi silă de asta. Oare mîna mea stîngă are să se lupte ca s-o ia înaintea dreptei ? O să se ia vreodată inima la ceartă cu pulsul ? Au să fie vinele geloase pe sîngele de care sînt pline ?

— Bărbații și femeile, soții între ei se ceartă înfiorător, Shirley.

— Vai de capul lor ! — biete obiecte putrede, decăzute, degenerte ! Dumnezeu i-a zidit pentru alte scopuri — pentru alte simţăminte.

— Dar sîntem ori nu sîntem egale cu bărbaţii ?

— Nimic nu mă încîntă mai mult decît clipa în care îmi pot întîlni superiorul — pe cineva care mă poate face să am credinţa sinceră că îmi este superior.

— L-ai întîlnit vreodată ?

— Aş fi bucuroasă să-l întîlnesc în orice zi ; cu cît l-aş vedea mai presus de mine, cu atît m-aş bucura mai adînc : e degradant să te pleci — e minunat să te uiţi în sus. Ceea ce mă roade este că atunci cînd încerc să stimez, văd că m-am înşelat ; dacă eşti credincios din fire, nu găseşti să te închini decît în faţa unor idoli falşi. Dispreţuiesc starea de păgîn.

— Domnişoară Keeldar, vrei să pofteşti înăuntru ? Uite că am ajuns la poarta casei parohiale.

— Astăzi nu ; dar mîine vin să te iau ca să petreci seara cu mine. Caroline Helstone — dacă într-adevăr eşti aşa cum mi se pare mie în clipa de faţă — dumneata şi cu mine o să ne înţelegem de minune. De cînd sînt eu pe lume n-am putut să stau de vorbă cu o fată aşa cum am stat cu dumneata astăzi. Sărută-mă — şi la revedere.

Doamna Pryor părea la fel de dispusă ca şi Shirley să păstreze prietenia Carolinei. Dînsa, care nu mergea niciodată nicăieri, apăru într-o bună zi, nu peste mult timp, la casa parohială. Veni după-amiaza, cînd se întîmplă ca parohul să fie plecat. Era o zi cam înăbuşitoare ; căldura de afară o făcuse să se aprindă la faţă şi părea foarte agitată şi de faptul că intra într-o casă străină ; căci după cîte se vedea, modul ei de viaţă era foarte retras şi singuratic. Cînd domnişoara Helstone se duse să o întîmpine în salon, o găsi aşezată pe sofa, tremurînd, făcîndu-şi vînt cu batista şi părînd să se lupte cu o tensiune nervoasă ce ameninţa să se transforme în criză de isterie.

Pe Caroline o cam miră această neobişnuită lipsă de stăpînire la o persoană de vîrsta ei, de asemeni lipsa de forţă adevărată într-o făptură destul de robustă ; căci doamna Pryor se grăbi să pună oboseala pe seama mersului pe jos, a arşiţei soarelui, etc. şi să explice astfel trecătoarea sa indispoziţie ; şi cum stăruia, cu mai multă grabă decît coerenţă, să pomenească mereu şi mereu aceste pricini de epuizare. Caroline încercă blînd s-o ajute desfăcîndu-i şalul şi luîndu-i boneta. Doamna Pryor n-ar fi acceptat astfel de atenţii din partea oricui ; de obicei evita cu silă atingerea şi apropierea de altcineva, lăsînd să se vadă un amestec de stînjenire şi răceală departe de a fi măgulitoare pentru cel ce-şi oferea serviciile. Totuşi, faţă de mîna micuţă şi uşoară a domnişoarei Helstone se arătă primitoare şi păru alinată de atingerea ei. Peste cîteva minute încetă să mai tremure şi deveni calmă şi potolită.

După ce ajunse la starea obişnuită, începu să vorbească despre subiecte banale. Dacă se afla într-un anturaj oarecum pestriţ, doamna Pryor rareori deschidea gura ; sau, dacă n-avea încotro şi trebuia să spună ceva, vorbea cu reţinere, şi deci prost ; într-un dialog însă, se dovedea bun partener şi folosea un limbaj ales, deşi totdeauna cam formalist; opiniile îi erau fără greş întemeiate ; informaţia corectă şi variată. Caroline constată că îi face plăcere s-o asculte ; mult mai multă plăcere decît ar fi bănuit.

Pe peretele din faţa sofalei pe care stăteau se aflau trei tablouri : cel din mijloc, de deasupra consolei, era portretul unei doamne ; celelalte două, portrete de bărbaţi.

— Ce chip frumos, spuse doamna Pryor întrerupînd astfel o scurtă pauză ce urmase unei jumătăţi de ceas de convorbire însufleţită. Trăsăturile ar putea fi socotite fără cusur ; nici măcar dalta unui sculptor nu le-ar putea îmbunătăţi ; e un portret după natură, nu-i aşa ?

— E un portret al doamnei Helstone.

— Al doamnei Matthewson Helstone ? Al nevestei unchiului dumitale ?

— Da, şi se spune că e foarte fidel. Înainte de a se mărita era socotită frumuseţea comitatului.

— Aş zice că într-adevăr merita un asemenea calificativ. Cîtă distincţie în fiece trăsătură ! Totuşi, e un chip de om resemnat ; s-ar fi putut ca originalul să nu fi fost ceea ce se numeşte în general „o femeie de spirit".

— Cred că a fost o femeie deosebit de liniştită, de tăcută.

— Ar fi greu de crezut, draga mea, ca alegerea unchiului dumitale să se fi oprit asupra unei astfel de persoane ca tovarăş de viaţă. Nu-i aşa că-i place să fie amuzat de-o vorbire spumoasă ?

— Cînd e în societate, da ; însă totdeauna spune că n-ar fi putut suporta o nevastă vorbăreaţă ; acasă vrea să aibă linişte. După cîte afirmă el, cînd îţi arde de flecăreală te duci undeva. Acasă ştiai să citeşti şi să reflectezi.

— După cîte am auzit, doamna Matthewson a trăit puţin după ce s-a măritat, aşa mi se pare.

— Vreo cinci ani.

— Ei, draga mea, rosti doamna Pryor ridicîndu-se ca să plece, ne-am înţeles, sper, că eşti aşteptată să vii cît mai des pe la Fieldhead, eu aşa trag nădejde. Trebuie că te simţi singură aici, fără nici o rubedenie de sex feminin. Eşti obligată să-ţi petreci cea mai mare parte din vreme fără să ai pe nimeni.

— Cu asta sînt obişnuită ; tot singură am crescut. Îmi daţi voie să vă aranjez şalul ?

Doamna Pryor îngădui să fie ajutată.

— Dacă în studiile dumitale simţi nevoie de vreun ajutor, spuse doamna, te rog să apelezi la mine fără nici o ezitare.

Caroline mulţumi pentru îndatoritoarea propunere.

— Sper să pot sta deseori de vorbă cu dumneata. Mi-ar face plăcere să-ţi pot fi de vreun ajutor.

Din nou se făcură auzite mulţumirile domnişoarei Helestone. Caroline se gîndi ce inimă caldă stătea ascunsă sub înşelătoarea înfăţişare de om rece a musafirei. Băgînd de seamă că, în vreme ce străbătea camera, doamna Pryor aruncă din nou către portrete priviri pline de interes, tînăra fată explică în treacăt :

— După asemănare puteţi vedea că portretul de lîngă fereastră este al unchiului meu, făcut acum douăzeci de ani ; celălalt, din partea stîngă a consolei, este fratele lui, James Helstone, tata.

— Seamănă unul cu altul în oarecare măsură, observă doamna Pryor. O deosebire de caracter poate totuşi fi recunoscută în trăsăturile diferite ale frunţii şi gurii.

— Ce deosebire ? întrebă Caroline în vreme ce o conducea spre uşă. James Helstone — tatăl meu, adică — e în general socotit a fi fost cel mai chipeş dintre ei. Am observat că străinii totdeauna exclamă : „Ce bărbat frumos !" Găsiţi că portretul e frumos, doamnă Pryor ?

— Are trăsături mult mai delicate, sau mai frumoase decît ale unchiului dumitale.

— Dar unde sau în ce stă deosebirea de caracter la care aţi făcut aluzie ? Fiţi bună şi spuneţi-mi ; aş vrea să văd dacă ghiciţi exact.

— Draga mea, unchiul dumitale este un om cu principii. Fruntea şi buzele îi sînt puternice, iar privirea fermă.

— Da, şi celălalt ? Nu vă fie teamă că mă jigniţi ; totdeauna îmi place adevărul.

— Îţi place adevărul ? Foarte frumos din partea dumitale ; să rămîi la preferinţa asta — niciodată să nu te abaţi de la ea. Celălalt, draga mea, dacă s-ar mai afla acum în viaţă, probabil că i-ar oferi destul de puţin sprijin fiicei sale. Orice s-ar spune, e un cap graţios — prins

în tinerețe, aș zice. Draga mea (și aici se întoarse brusc spre fată), acorzi principiilor o valoare nepreţuită ?

— Sînt convinsă că fără ele nici un caracter nu poate fi cu adevărat valoros.

— Și simţi într-adevăr ceea ce spui ? Te-ai gîndit vreodată la treaba asta ?

— Deseori. Împrejurările vieţii m-au silit foarte devreme să-i acord atenţie.

— Atunci înseamnă că lecţia a fost bine învăţată, deși a trebuit s-o asculţi prea devreme. Înseamnă că terenul nu a fost nici arid și nici piatră seacă, altminteri sămînța aruncată la vremea asta n-ar fi dat roade. Nu sta în ușă, draga mea, e curent și ai să răcești! La revedere !

Noile cunoștinţe ale domnișoarei Helstone îi deveniră curînd preţioase, tovărășia lor ajunse să fie socotită o favoare. Își dădea seama că într-adevăr ar fi greșit, dacă ar fi lăsat să-i scape prilejul acesta de consolare — dacă ar fi neglijat să se folosească de această schimbare fericită. Căci astfel gîndurile ei făcuseră o cotitură : o nouă cale se deschidea în faţa lor, care, abătînd cel puţin pe cîteva dintre ele de pe făgașul pe unde toate se îmbulziseră mai înainte, le domolea forţa năvalei și împuţina puterea de apăsare într-un unic punct devenit dureros.

Curînd fu încîntată să petreacă zile întregi la Fieldhead, și să facă pe rînd orice îi spuneau Shirley sau doamna Pryor ; și i se adresau mereu, cînd una, cînd cealaltă. Nimic nu putea fi mai puţin exuberant decît prietenia doamnei mai în vîrstă ; dar, de asemenea, nimic nu putea fi mai grijuliu, mai perseverent și mai neobosit. Am lăsat să se înţeleagă despre doamna Pryor că era un personaj cam ciudat ; dar ciudăţenia ei nu se arăta nicăieri mai limpede decît în natura interesului manifestat faţă de Caroline. Îi urmărea toate mișcările ; ai fi putut spune că îi supraveghea fiecare pas ; îi făcea plăcere să fie solicitată de domnișoara Helstone dacă era vorba de sfat ori asistenţă ; cînd i se cerea, își oferea

ajutorul cu atîta bucurie liniștită însă evidentă, încît Caroline ajunse curînd să simtă adevărată desfătare dacă trebuia să apeleze la ea.

La început, supunerea neclintită arătată de Shirley Keeldar faţă de doamna Pryor o mirase pe domnișoara Helstone, după cum nu mai puţin o mirase faptul că fosta guvernantă se simte atît de bine și la largul ei în reședinţa elevei de odinioară, unde îndeplinea cu atîta netulburată independenţă o slujbă foarte modestă ; pricepu însă repede că era de ajuns să le cunoști pe cele două femei pentru a afla cheia misterului. I se părea că toată lumea trebuie s-o simpatizeze, s-o iubească și s-o laude pe doamna Pryor de îndată ce o cunoștea. N-avea importanţă că persevera neabătut în a se îmbrăca numai cu rochii de modă veche ; că vorbirea îi era formalistă și manierele reci ; că avea zeci de mărunte ciudăţenii cum nu mai întîlneai la alţi oameni — continua să rămînă un asemenea sprijin, un asemenea sfătuitor, era atît de îndrăgostită de adevăr, atît de duioasă în felul ei, încît, după cîte credea Caroline, de îndată ce s-ar fi obișnuit cu prezenţa ei, nimeni nu s-ar mai fi putut lipsi cu ușurinţă de dînsa.

Cît despre dependenţă sau umilire, Caroline nu simţea niciodată astfel de lucruri în relaţiile cu Shirley, și-atunci de ce le-ar fi simţit doamna Pryor ? Moștenitoarea era bogată — foarte bogată — în comparaţie cu noua ei prietenă : una dispunea de o mie întreagă de lire pe an, cealaltă de nici un bănuţ ; și totuși în prezenţa ei trăiai un liniștitor simţămînt de egalitate, niciodată posibil alături de ceilalţi oameni de neam de prin Briarfield și Whinbury.

Explicaţia consta în aceea că lui Shirley nu-i stătea mintea la bani și la situaţie. În ceea ce privește proprietatea, era bucuroasă că e independentă ; uneori se simţea de-a dreptul fericită la gîndul că este stăpîna conacului, are arendași și pămînt ; era în mod special măgulită și

simțea o plăcută mulțumire de sine dacă i se amintea despre „tot avutul acela“ de pe vîlcea, „cuprinzînd o foarte bună postăvărie, vopsitorie, magazii, dimpreună cu locuința, grădinile și acareturile numite Hollow's Cottage ; dar bucuria fiindu-i întru nimic ascunsă, devenea cu totul nesupărătoare ; gîndurile serioase i se îndreptau într-altă parte. A admira lucrurile mărețe, a respecta binele, a se bucura alături de cei voioși reprezentau pentru Shirley principalele înclinații ; de aceea, se preocupa de mijloacele necesare satisfacerii acestor înclinații neasemuit mai mult decît de gînduri privitoare la superioritatea ei socială.

La început, Caroline o interesase pe domnișoara Keeldar fiindcă era liniștită, retrasă, avea o înfățișare delicată și lăsa impresia că ar avea nevoie de cineva care să-i poarte de grijă. Preferința îi crescu în uriașă măsură cînd își dădu seama că propriul ei fel de a gîndi și de a vorbi era înțeles și acceptat întru totul de noua cunoștință. La asta nu prea se așteptase. Își închipuise că domnișoara Helstone are chip prea frumos, maniere și glas prea delicate pentru a fi altceva decît o ființă comună și la minte și în fapte ; și fu chiar foarte uimită cînd văzu că trăsăturile acelea gingașe se luminează cu complicitate la surpriza vreunei glume mai îndrăznețe aruncate la întîmplare ; încă și mai uluită fu să descopere comoara de cunoștințe căpătate prin eforturi proprii și speculațiile nedeprinse de la nimeni, care îmbogățeau căpșorul acela de fetiță cu bucle răsucite. Gusturile instinctive ale Carolinei erau și ele aceleași cu ale ei ; anumite cărți pe care domnișoara Keeldar le citise cu cea mai mare plăcere se dovedeau a constitui și desfătarea domnișoarei Helstone. La fel, existau și multe lucruri pe care amîndouă nu le puteau suferi și împărtășeau mulțumirea de a rîde împreună pe socoteala unor scrieri de un sentimentalism găunos și cu pretenții bombastice.

Shirley considera că puțini oameni, și bărbați și femei, aveau într-adevăr gust în privința poeziei, simțul sigur de a deosebi valorile reale de cele false. De nenumărate ori i se întîmplase să audă persoane foarte inteligente pronunțîndu-se că un fragment sau altul din opera cutărui sau cutărui poet sînt întru totul desăvîrșite, dar în care, atunci cînd îl citea, sufletul ei nu izbutea să găsească nimic altceva decît falsitate, înflorituri și zorzoane sau, în cazul cel mai fericit, vorbărie muncită minuțios ; erau poate versuri stranii, inteligente, savante ; întîmplător chiar garnisite cu lucirile fascinante ale imaginației, dar numai unul Dumnezeu știe cît de îndepărtate de poezia adevărată, la fel ca vasul de mozaic mare și greoi față de cupa micuță din metal pur ; sau, pentru a da cititorului posibilitatea să aleagă între comparații, la fel ca florile artificiale ale modistei față de crinii proaspăt culeși de pe cîmp.

Văzu cu cîtă siguranță simte Caroline valoarea minereului autentic și cum se întristează în fața lucirilor de zgură. Cugetele celor două fete fiind acordate în armonie, adesea cîntau fermecător la unison.

Într-o seară se întîmplă să fie singure în salonul lambrisat cu stejar. Petrecuseră fără clipă de plictiseală o întreagă zi ploioasă ; acum era aproape de căderea serii ; lumînările nu fuseseră încă aduse ; pe măsură ce se întuneca, amîndouă deveniră gînditoare și tăcute. Un vînt de apus huia în înălțimi prin apropierea casei, aducînd cu sine dinspre îndepărtatul ocean nori amenințători și ploaie cu furtună : totul era vijelie dincolo de vechile zăbrele, totul pace adîncă dincoace de ele. Shirley stătea la fereastră și cerceta cu ochii norii de pe cer, pîcla de deasupra pămîntului, prindea în auz anumite note ale rafalelor de vînt ce se jeluiau ca niște spirite torturate — note care, de n-ar fi fost atît de tînără, veselă și sănătoasă, i-ar fi scuturat nervii cutremurați ca un fel de semn, ca un bocet prevestitor ; dar pe această culme a

vieții și în deplina înflorire a frumuseții, notele acestea nu făceau decît să-i îmboldească gîndurile. Fragmente de dulci balade îi răsunau în auz ; din vreme în vreme cînta cîte o strofă : accentele se supuneau neliniștitelor îndemnuri ale vîntului ; se întețeau odată cu năvala răbufnirilor și se stingeau după trecerea lor. Retrasă în cel mai îndepărtat și întunecos capăt al încăperii, abia zărindu-i-se silueta în lumina roșietică a focului fără flăcări, Caroline pășea de colo-colo murmurînd numai pentru sine fragmente de poezii bine memorate. Vorbea foarte încet, dar Shirley o auzea ; și în timp ce fredona domol, stătea și asculta. Suna astfel :

Obscurest night involved the sky,
The Atlantic billows roar'd
Whem such a destined wretch as I,
Washed headlong from on board,
Of friends, of hope, of all bereft,
His floating home for ever left.[1].

Aici fragmentul se încheie ; fiindcă duiosul cîntec fredonat de Shirley, pînă atunci plin și cuceritor, devenise doar un susur stins.

— Spune mai departe, o îndemnă.

— Atunci cîntă și dumneata mai departe. Nu făceam decît să repet *The Castaway*[2].

— Știu ; dacă îți amintești toată poezia, spune-o pe toată.

Și cum se făcuse aproape întuneric, iar la urma urmei domnișoara Keeldar nu era un auditoriu chiar așa de temut, Caroline începu s-o recite. O rostea ca și cum ar fi trăit-o. Marea dezlănțuită, marinarul care se îneca, vasul nesigur scuturat de furtună — pe toate auzeai cum le trăiește ; și încă mai vii decît toate se dezvăluia inima poetului, care nu plîngea de mila „naufragiatului" ci, într-un ceas de chin fără lacrimi, părăsit de Dumnezeu, crea o similitudine cu propria-i nefericire, prin soarta acelui marinar uitat de oameni, și striga din adîncurile unde se zbătea :

No voice divine the storm allayed,
No light propitious shone,
When, snatch'd from all effectual aid,
We perish'd — each alone !
But I — beneath a rougher sea,
And whelm'd in deeper gulfs than he.[1]

— Sper că William Cowper[2] se află acuma liniștit și senin în ceruri, spuse Caroline.

— Ți-e milă de cîte a avut de suferit pe pămînt ? întrebă domnișoara Keeldar.

— Mi-e milă de el, Shirley ! Altceva ce aș putea să fac ? Era cu inima aproape zdrobită cînd a scris poezia, și mai că-ți frînge inima atunci cînd o citești. Dar a găsit alinare scriind-o — sînt încredințată că a găsit ; iar darul acesta al poeziei — cel mai divin dintre cîte i-au fost hărăzite omului — a fost menit, cred eu, să aline suferințele atunci cînd sînt gata să rănească de moarte. Părerea mea, Shirley, este că nimeni n-ar trebui să scrie poezie pentru a arăta în văzul tuturor cît de deștept e și cît de multe știe. Pe cine poate interesa o astfel de poezie ? Cine caută știință multă — cui îi pasă de cuvinte umflate în poezie ? Și cine nu se înduioșează de sim-

[1] Noaptea cea mai întunecată învăluie cerul, / Talazurile Atlanticului vuiesc, / Cînd un nefericit cu destin ca al meu, / Smuls năprasnic de pe punte, / Lipsit de prieteni, de nădejde și de toate, / Își părăsește pentru totdeauna căminul plutitor.

[2] Naufragiatul.

[1] Nici un glas divin n-a potolit furtuna, / Nici o lumină prietenoasă nu s-a arătat, / Cînd, jefuiți de orice ajutor adevărat, / Am pierit — fiecare stingher ! / Ci eu — mă aflu sub o mare și mai furioasă, / Și înghițit de prăpăstii și mai adînci decît el.

[2] Poet englez (1731—1800).

ţire — simţire autentică — oricît de simplu, chiar mai stîngaci exprimată ?

— În orice caz, pe dumneata se pare că te înduioşează ; şi nu încape îndoială că ascultînd poezia asta a lui Cowper, descoperi nişte imbolduri care îl stăpîneau pe poet cu puterea vîntului ce zguduia corabia — iar aceste imbolduri nu numai că nu-i dădeau răgaz să stea şi să înflorească fie şi o singură strofă, dar îi puneau la îndemînă şi forţa trebuitoare pentru a duce întregul la deplină desăvîrşire. Ai izbutit să o reciţi cu voce sigură, Caroline ; asta mă miră.

— Mîna lui Cowper n-a tremurat cînd a scris versurile : de ce mi-ar şovăi mie glasul atunci cînd le repet ? Poţi să fii convinsă Shirley : nici o lacrimă n-a pătat manuscrisul *Naufragiatului*. Eu nu aud în el nici un hohot de durere, numai strigătul deznădejdii ; dar cred că de îndată ce strigătul a fost slobozit, a dispărut din inimă şi durerea aceea de moarte ; că a plîns potop de lacrimi amare şi apoi s-a liniştit.

Shirley îşi încheie balada trubadurescă. Se opri scurt, şi aproape imediat spuse :

— Pe Cowper l-ai fi putut iubi fie şi numai pentru a avea privilegiul de a-i aduce alinare.

— Nu l-ai fi iubit niciodată pe Cowper, răspunse numaidecît Caroline. Nu era făcut să fie iubit de femei.

— Ce vrei să spui ?

— Exact ce ai auzit. Ştiu că există pe lume anumite firi — şi firi foarte nobile, foarte alese totodată — de care dragostea nu se apropie niciodată. S-ar fi putut să-l cauţi pe Cowper cu gîndul de a-l iubi ; dar te-ai fi uitat la el, l-ai fi compătimit, şi ai fi trecut mai departe ; ai fi fost alungată de un simţămînt al imposibilului, al nepotrivirii, la fel cum restul echipajului a fost smuls de lîngă tovarăşul lor care se îneca de către puterea irezistibilă „a talazurilor dezlănţuite".

— Poate că ai dreptate. Dar cine ţi-a spus dumitale lucrurile astea ?

— Şi ce am afirmat despre Cowper aş putea afirma despre Rousseau. A fost Rousseau vreodată iubit ? A iubit cu pasiune ; dar pasiunea lui a găsit vreodată răspuns ? Sînt convinsă că nu. Şi dacă ar exista vreun Cowper sau Rousseau femeie, aş susţine acelaşi lucru şi despre ele.

— Dar te-am întrebat cine ţi-a spus lucrurile astea ? Moore cumva ?

— De ce trebuie să-mi fi spus cineva ? Eu nu am instinct ? Nu pot să ghicesc făcînd comparaţii ? Moore n-a vorbit niciodată cu mine despre Cowper, despre Rousseau ori despre dragoste. Glasul pe care îl auzim atunci cînd sîntem singure mi-a vorbit despre tot ce ştiu în privinţa asta.

— Şi-ţi plac firile de felul lui Rousseau, Caroline ?

— Deloc, luate ca întreg. Îmi plac însă nespus anumite însuşiri ale lor : anumite sclipiri divine din firea lor îmi iau ochii şi-mi fac sufletul să strălucească. Pe urmă, din nou îi dispreţuiesc. Sînt alcătuiţi din lut şi aur. Gunoiul şi mineralul brut alcătuiesc o grămadă de slăbiciuni ; luaţi ca întreg, îmi stîrnesc sentimentul că sînt nefireşti, nesănătoşi, respingători.

— Aş îndrăzni să spun că faţă de un Rousseau aş fi mai îngăduitoare decît dumneata, Cary ; deşi dumneata însăţi eşti supusă şi contemplativă, îţi plac lucrurile grave şi practice. Apropo, probabil că resimţi foarte adînc lipsa vărului dumitale Robert, acum cînd nu vă mai vedeţi deloc.

— Aşa este.

— Şi el trebuie să-ţi simtă lipsa.

— Asta nu se întîmplă.

— Nu-mi pot închipui, urmă Shirley, care de o vreme luase obiceiul de a amesteca în conversaţie numele lui Moore, chiar şi dacă s-ar fi părut că n-are ce căuta acolo, nu pot să-mi închipui decît că ţine la dumneata, de

vreme ce te lua atît de mult în seamă, stătea de vorbă cu dumneata şi te-a învăţat atîtea lucruri.

— Niciodată n-a ţinut la mine ; niciodată n-a mărturisit că ar ţine la mine. Făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a dovedi că doar mă suportă.

Hotărîtă să nu alunece pe panta îmbietoare a exagerării atenţiilor lui Robert faţă de ea, Caroline se obişnuise ca totdeauna să se gîndească şi să vorbească despre lucrurile astea cît mai rar cu putinţă. Avea motivele ei proprii să aibă mai puţin decît oricînd speranţe fericite pentru viitor. să aibă mai puţină îngăduinţă faţă de amintirile plăcute ale trecutului.

— Atunci e de la sine înţeles, remarcă domnişoara Keeldar. că în schimb nici dumneata nu făceai decît să-l suporţi.

— Shirley, bărbaţii şi femeile sînt atît de deosebiţi unii de alţii. se află pe poziţii atît de diferite ! Femeile au atît de puţine lucruri la care să se gîndească — bărbaţii atît de multe : poţi purta prietenie unui bărbat, şi el să fie aproape indiferent faţă de tine. Multe dintre cele care îţi înveselesc viaţa pot să depindă de el, şi în acelaşi timp nici una dintre sclipirile de interes ce îi luminează o clipă ochii să n-aibă vreo legătură cu tine. Robert obişnuia într-o vreme să se ducă la Londra şi rămînea acolo uneori cîte o săptămînă, alteori două ; ei, uite. cîtă vreme era plecat îi simţeam absenţa ca pe un imens gol : îmi lipsea ceva : Briarfieldul era mult mai plicticos. Bineînţeles că îmi rămîneau ocupaţiile mele obişnuite : şi totuşi îmi lipsea. Stînd singură serile, mi se întîmpla deseori să simt o convingere ciudat de nestrămutată şi pe care n-o pot descrie : mi se părea că în cazul cînd un vrăjitor sau vreun spirit mi-ar fi oferit, în clipa aceea. ocheanul prinţului Ali (îţi mai aduci aminte de *O mie şi una de nopţi ?)* şi dacă, folosindu-mă de el. aş fi putut să mă uit la Robert — să-l văd unde este. ce face — mi-aş fi dat seama, într-un chip

izbitor, cît de necuprinsă este prăpastia ce se cască între unul ca el şi una ca mine. Înţelegeam limpede că oricît de strîns legată de el ar fi gîndurile mele, ale lui rămîn totuşi cu desăvîrşire străine de mine.

— Caroline, întrebă deodată, repede, domnişoara Keeldar, nu ţi-ai dori să ai o ocupaţie — o meserie ?

— Mi-o doresc în fiece clipă. În situaţia de astăzi, mă întreb deseori pentru ce oi fi venit pe lume. Tînjesc după ceva care să-mi ocupe şi să-mi pună la treabă capul şi mîinile, să-mi absoarbă gîndurile.

— Poate munca singură face fericită o fiinţă omenească ?

— Nu ; dar poate oferi mai multe soiuri de cazne şi ne împiedică astfel să ne lăsăm inimile frînte de un singur chin atotstăpînitor. Pe lîngă asta, munca încununată de succes îţi oferă şi unele recompense ; o viaţă goală, obosită, singuratică şi lipsită de speranţă nu-ţi dă nici una.

— Se spune însă că munca grea şi profesiile savante le masculinizează pe femei, le fac aspre, lipsite de feminitate.

— Şi ce importanţă are dacă femeile nemăritate şi care niciodată n-au să se mărite sînt sau nu sînt neatractive şi neelegante ? — dacă sînt cu bun-simţ, prezentabile şi îngrijite e prea de ajuns. Tot ce se poate cere mai mult unor fete bătrîne, în ce priveşte înfăţişarea, este să nu jignească prea adînc ochii bărbaţilor atunci cînd le întîlnesc pe stradă ; în afară de asta ar trebui să li se îngăduie, fără prea mult dispreţ, să fie cît le place lor de preocupate, de grave, de anoste la chip şi îmbrăcăminte.

— Parcă ai fi şi dumneata fată bătrînă, Caroline, cu atîta înfocare vorbeşti.

— Am să fiu fată bătrînă : ăsta mi-e destinul. Niciodată n-am să mă mărit cu un Malone ori un Sykes —

și nimeni de alt soi n-are să vrea vreodată să se însoare cu mine.

După asta urmă o lungă tăcere. Shirley o rupse. Și încă o dată numele de care părea să fie vrăjită îi apăru aproape cel dintîi pe buze.

— Lina — nu-i așa că Moore îți spunea cîteodată Lina ?

— Da, în țara lui de baștină e uneori folosit ca diminutiv pentru Caroline.

— Ei, Lina, îți aduci aminte că într-o zi am observat ceva nepotrivit la părul dumitale — o buclă lipsă în partea dreaptă — și cum mi-ai spus că Robert e de vină fiindcă ți-a tăiat odată o șuviță groasă de acolo ?

— Da.

— Dacă este, și a fost întotdeauna atît de indiferent față de dumneata cum spui, de ce ți-a luat o șuviță de păr ?

— Nu știu — ba da, știu : a mea e isprava, nu a lui. Toate lucrurile de felul ăsta numai eu le-am făcut. Trebuia să plece la Londra, ca de obicei ; și în noaptea dinaintea plecării lui, am găsit în coșul de lucru al sora-si o șuviță de păr negru — o buclă scurtă, rotundă. Hortense mi-a spus că e a fratelui ei și-i o amintire. El stătea lîngă masă ; m-am uitat la capul lui — are un păr bogat ; pe la tîmple îi atîrnau o mulțime de asemenea bucle. M-am gîndit că îmi poate da și mie una. Știam că mi-ar face plăcere s-o am și i-am cerut-o. A răspuns că primește, dar cu condiția să-și poată și el alege o șuviță din capul meu. Așa se face că el a luat o șuviță lungă de la mine și eu una scurtă de la el. Eu o mai am pe-a lui, dar e foarte probabil că el a pierdut-o pe a mea. A mea a fost isprava, una dintre prostiile acelea mărunte care îți întristează inima și îți aduc flăcări în obraji cînd te gîndești la ele — una dintre amintirile acelea mărunte dar tăioase care mereu revin și îți crestează ca niște fine lame de cuțit respectul față de tine însăți, fac

să-ți scape de pe buze, cînd ești singură, exclamații brusțe, ca de om ieșit din minți.

— Caroline !

— Da, Shirley, în anumite privințe *mă cred* o proastă ; și *într-adevăr* mă disprețuiesc. Dar am promis să nu te transform în duhovnicul meu ; fiindcă nu-mi poți răspunde cu slăbiciune la slăbiciune : dumneata nu ești o făptură slabă. Cît de pătrunzător te uiți la mine acum ! Întoarce-ți privirile limpezi, puternice, ca de vulturiță : e o jignire să le ațintești așa asupra mea.

— Ce fire interesantă ești ! Slabă, fără îndoială ; dar nu în sensul în care îți închipui. — Intră !

Ultimul cuvînt fusese rostit ca răspuns la o bătaie în ușă. Din întîmplare domnișoara Keeldar era chiar acolo, iar Caroline în partea cealaltă a camerei. Văzu cum Shirley primește în mînă o hîrtie și auzi cuvintele :

— Din partea domnului Moore, domnișoară.

— Aduceți lumînări, spuse domnișoara Keeldar.

Caroline rămase în așteptare.

— O chestiune de afaceri, anunță gazda.

Dar cînd veniră lumînările, nu desfăcu hîrtia și n-o citi. Chiar atunci se anunță că sosise Fanny de la casa parohială, și nepoata preotului plecă.

CAPITOLUL XIII

ALTE CHESTIUNI DE AFACERI

Pe Shirley o cuprindea uneori o stare de tihnită moleșeală ; existau perioade cînd își afla desfătarea într-o deplină inactivitate a mîinii și ochiului — momente în care gîndurile ei, simpla existență, faptul că lumea se afla împrejur și cerul deasupra păreau să-i poată aduce

o atît de desăvîrşită fericire, încît nu mai era nevoie să mişte nici măcar un deget ca să-şi sporească bucuria. Deseori, după o dimineaţă plină de treburi, petrecea o întreagă după-amiază însorită stînd întinsă şi nemişcată pe iarbă, la poalele vreunui copac cu umbră primitoare. Nu avea nevoie de nici o altă tovărăşie în afară de aceea a Carolinei şi îi era de ajuns s-o ştie că se află prin preajmă ; nu pretindea nici un alt spectacol în afară de cerul adînc şi albastru şi norişorii ce alunecau departe şi în înalt pe întinderea lui ; nici un alt sunet în afară de zumzetul albinelor şi foşnetul frunzelor. În astfel de ceasuri, singura carte de care avea nevoie era cronica vagă a amintirilor, sau enigmatica pagină a presupunerilor privind viitorul ; pe fiecare dintre ele se revărsa din ochii ei tineri o lumină minunată care îi îngăduia să citească ; veneau clipe cînd în jurul buzelor înflorea un zîmbet ce lăsa să se vadă sclipiri din poveste ori din prorocire — nu era un zîmbet trist, şi nici întunecat. Soarta fusese mărinimoasă cu fericita visătoare şi făgăduia s-o mai răsfeţe şi de acum încolo. În trecut existau fragmente de vrajă ; în viitor nădejdi îmbietoare.

Şi totuşi într-o zi, cînd Caroline se apropie ca să o scoale, gîndindu-se că stătuse de-ajuns culcată, se uită în jos şi văzu cu mirare că Shirley avea pe obraz broboane ca de rouă ; ochii ei cei frumoşi erau umezi şi învăluiţi de lacrimi.

— Shirley, *tu* de ce plîngi ? întrebă Caroline apăsînd fără să vrea pe cuvîntul „tu".

Domnişoara Keeldar zîmbi şi îşi întoarse capul plin de vioiciune înspre cea care pusese întrebarea.

— Fiindcă îmi face teribil de mare plăcere să plîng ; inima mi-e veselă şi totodată tristă ; dar tu, copilaş bun şi răbdător — de ce nu-mi ţii tovărăşie ? Eu nu plîng decît cu lacrimi minunate, pe care numaidecît le şterg : tu ai putea să plîngi cu lacrimi amare, dacă ai vrea.

— De ce să plîng cu lacrimi amare ?

— Pasăre singuratică şi stingheră ! fu singurul răspuns.

— Şi tu nu eşti tot atît de singuratică, Shirley ?

— În inimă — nu.

— Ehei ! Şi ce s-a cuibărit acolo, Shirley ?

Dar la întrebarea de acum Shirley se mulţumi să rîdă voios şi să se ridice sprintenă. Peste o clipă spuse :

— Am visat — un simplu vis din toiul zilei ; fără nici o îndoială luminos, dar probabil deşert.

La vremea aceea domnişoara Helstone se lepădase îndeajuns de iluzii ; arunca în viitor priviri suficient de grave şi îşi închipuia că ştie foarte bine cum aveau să se desfăşoară destinul ei şi al altor cîţiva. Dar vechile asociaţii de idei încă mai aveau înrîurire asupră-i, şi tocmai acestea, dimpreună cu puterea obişnuinţei, o mai aduceau destul de des seara la pîrleazul de pe cîmp şi lîngă bătrînul mărăciniş de unde avea privire deschisă peste Hollow.

Într-o noapte, în noaptea de după întîmplarea cu acea hîrtie nedesfăcută, se găsea la locul ei obişnuit aşteptînd semnalul — aşteptînd zadarnic ; în seara aceea nu se aprinse nici o lampă. Zăbovi pînă ce înălţarea unor anume constelaţii îi atrase atenţia că e tîrziu şi îi dădu semnal de plecare. La întoarcere, trecînd pe lîngă Fieldhead, frumuseţea locurilor scăldate de lună îi atrase privirile şi îi opri pasul pentru o clipă. Copacii şi clădirea se înălţau tăcuţi sub cerul noptatic şi bolta senină a cerului ; o paloare sidefie tivea clădirea ; o plăcută aură cafenie o îmbrăţişa de jur împrejur ; umbre de un verde-închis alunecau peste acoperişul cu cunună de stejar. Pavajul lat din faţă era şi el inundat de o lucire palidă ; licărea ca şi cum o vrajă i-ar fi transformat granitul în marmură de Paros : pe spaţiul argintat odihneau limpede conturate două umbre negre ale unor siluete omeneşti. Siluetele acestea rămaseră mai întîi nemişcate şi mute ;

pe urmă porniră în pas armonios și vorbiră încet ca într-o murmurare de cîntec. O privire încordată le cerceta cînd ieșiră din spatele trunchiului de cedru.

„Să fie doamna Pryor și Shirley ?"

Shirley e cu siguranță. Cine altcineva poate să aibă o linie atît de mlădioasă, de mîndră și plină de grație ? Pe urmă, i se vede chiar și fața : e destinsă și gînditoare, voioasă și meditativă, ironică și tandră. Nefiindu-i teamă de umezeală, nu și-a pus nimic pe cap ; buclele îi joacă slobode ; îi învăluie gîtul și îi mîngîie umerii cu inelele lor mișcătoare. O podoabă de aur lucește între faldurile pe jumătate strînse ale eșarfei ce și-a pus-o în jurul bustului și o piatră prețioasă mare licărește pe mîna ce o ține adunată. Da, Shirley este.

Prin urmare alături de ea e, bineînțeles, doamna Pryor !

Da, în cazul cînd doamna Pryor și-a înălțat statura pînă la șase picioare și și-a lepădat austerele veșminte de văduvă deghizîndu-se în bărbat. Silueta care pășește alături de domnișoara Keeldar e un bărbat — un bărbat înalt, tînăr, voinic — este arendașul ei, Robert Moore.

Perechea vorbește încet, vorbele pe care le schimbă nu pot fi înțelese. Să stai o clipă și să privești nu înseamnă să tragi cu urechea ; iar de vreme ce luna revarsă lumina atît de limpede și chipurile li se disting așa de bine, cine poate rezista unei atracții atît de interesante ? După cîte s-ar părea, Caroline nu e în stare, fiindcă rămîne locului.

Fusese o vreme cînd, în nopți de vară, Moore obișnuise să se plimbe cu ruda lui așa cum se plimba acum cu moștenitoarea domeniului. Deseori Caroline se dusese cu el în sus pe vîlcea, după apusul soarelui, ca să adulmece prospețimea pămîntului, într-un loc unde o întindere de ierburi înmiresmate așternea covor peste o terasă, la buza unei rîpe adînci, iar de pe întunecatul fund al acesteia se înălța un murmur ce te făcea să te gîndești

la cîntecul duhurilor acelui singuratic fir de apă care gemea printre pietrele ude și între malurile acoperite de bălării, pe sub bolta ramurilor de anin.

„Eu eram mai apropiată de el, se gîndi Caroline, și nu era obligat să se poarte cu mine ceremonios ; și n-aveam nevoie decît de prietenie. Obișnuia să mă țină de mînă ; pe a ei nici n-o atinge. Și totuși Shirley nu e mîndră de iubirea ei. În înfățișare nu mai arată aceeași fală, nu i-a mai rămas decît puțin în gesturi ; dar asta îi stă în fire și altfel nu se poate purta ; e ceea ce păstrează neschimbat și în clipele de totală indiferență și în cele de supremă încordare. Robert trebuie să gîndească așa cum gîndesc și eu — că în clipa aceasta se uită la un chip foarte frumos ; dar el trebuie să gîndească asta cu minte de bărbat, nu cu mintea mea. Shirley are în ochi o flacără atît de generoasă și atît de gingașă ! Acum zîmbește — ce-o fi făcînd-o să zîmbească atît de drăgălaș ? Văd că Robert i-a remarcat frumusețea, și trebuie să i-o fi observat cu inima lui de bărbat, nu prin nebuloasele mele percepții de femeie. Am impresia că sînt două duhuri puternice și fericite ; pavajul argintat de acolo îmi aduce aminte de țărmurile albe ce ne închipuim că se întind dincolo de apele morții. Au ajuns la țărmurile acelea și pășesc pe ele împreună. Dar eu ce sînt — așa cum stau aici în umbră, ghemuită în ascunzătoare și cu mintea mai întunecată decît însăși ascunzătoarea ? Eu sînt făptură de pe lumea asta, nu duh — o biată făptură muritoare, osîndită, care, cufundată în neștiință și deznădejde, se întreabă pentru ce s-a mai născut și ce rost are în lume viața ei ; ce minte mai stă veșnic torturată de întrebarea către care liman o va duce viața în cele din urmă și cine o va sprijini pînă cînd va trebui să pășească în moarte ?

Asta e cea mai grea încercare dintre toate cele ce le-am avut de înfruntat pînă astăzi ; totuși am fost pe

deplin pregătită pentru ea. Am renunţat la Robert şi am renunţat pentru Shirley, încă din prima zi cînd am auzit că a sosit ; din prima clipă cînd am văzut-o — bogată, tînără, şi frumoasă. Acum îl are ; este iubitul ei ; e dragostea lui. Iar atunci cînd au să fie căsătoriţi are să-i devină şi mai dragă. Pe măsură ce are s-o cunoască mai bine pe Shirley, Robert are să-şi aştearnă sufletul la picioarele ei. Or să fie fericiţi împreună, şi eu nu le pizmuiesc fericirea ; dar gem sub apăsarea suferinţei ; unele dintre durerile mele sînt cumplit de chinuitoare. Într-adevăr n-ar fi trebuit să mă nasc ; s-ar fi cuvenit să mă sufoce încă de la primul ţipăt."

Shirley făcu un pas în lături ca să culeagă o floare înrourată şi împreună cu însoţitorul ei porni pe o cărare ce trecea pe aproape de poartă ; cuvintele începură să li se audă desluşit. Caroline nu se gîndea să stea şi s-asculte ; plecă de acolo neauzită, iar razele lunii sărutară zidul pe care umbra ei îl întunecase. Cititorului îi este acordat privilegiul de a rămîne şi de a încerca să priceapă ce se poate din vorbele schimbate între cei doi.

— Nu pot înţelege pentru ce nu ţi-a hărăzit natura un cap de buldog, fiindcă ai o îndărătnicie de buldog, spunea Shirley.

— Nu-i o părere chiar măgulitoare ; sînt oare atît de josnic ?

— Şi mai ai încă ceva din felul cum acelaşi animal îşi vede pe tăcute de treburile sale. Nu dai nici un semn de prevenire ; vii tiptil pe la spate, înhaţi, şi nu-ţi mai scapă.

— Astea sînt presupuneri ; nu m-ai văzut niciodată procedînd aşa ; faţă de dumneata n-am fost buldog.

— Simpla dumitale tăcere arată din ce rasă faci parte. Cît de puţin vorbeşti, dar cu cîtă grijă îţi pui la punct planurile ! Vezi departe ; calculezi.

— Cunosc purtările oamenilor ăstora. Am strîns informaţii cu privire la intenţiile lor. Scrisoarea mea de

aseară ţi-a adus la cunoştinţă că procesul lui Barraclough s-a terminat şi a fost condamnat la deportare ; confraţii săi au să caute răzbunare. O să-mi alcătuiesc planurile aşa fel ca să le zădărnicesc pe ale lor, sau, cel puţin, să fiu pregătit să le fac faţă ; asta-i tot. Acum, după ce ţi-am explicat totul cît de limpede am putut, ar urma să înţeleg că am aprobarea dumitale pentru ce ţi-am propus ?

— Am să fiu alături de dumneata atîta vreme cît rămîi în apărare. Da.

— Perfect ! Fără nici un alt ajutor — chiar şi dacă te-ai fi opus ori nu ai fi fost de acord — cred că aş fi procedat exact aşa cum am de gînd să procedez acum ; dar într-un alt spirit. De data asta sînt mulţumit. Luată în mare, situaţia îmi place.

— Cred că într-adevăr îţi place ; este evident, te încîntă treaba pe care o ai de făcut chiar mai mult decît te-ar încînta o comandă de postav pentru armată venită din partea guvernului.

— Fără îndoială că o socotesc corespunzătoare.

— Aşa ar spune şi bătrînul Helstone. E însă adevărat că în ce priveşte motivele există o nuanţă care le deosebeşte : poate chiar multe şi puternice. Să vorbesc eu cu domnul Helstone ? Dacă vrei, vorbesc.

— Procedează aşa cum crezi de cuviinţă ; propria dumitale judecată, domnişoară Keeldar, te va duce pe calea cea bună. Eu însumi sînt sigur că m-aş putea bizui pe ea într-o încurcătură mai gravă ; dar trebuie să te informez că domnul Helstone este în momentul de faţă cam pornit împotriva mea.

— Ştiu, am aflat totul despre neînţelegerile voastre. Fii sigur că au să se risipească ; în împrejurările de faţă, n-are să poată rezista la tentaţia unei alianţe.

— M-aş bucura să-l avem de partea noastră : e un om dintr-o bucată.

— Şi eu cred la fel.

— E o lamă de cuțit cam veche și puțin ruginită; dar tăișul și oțelul au rămas de cea mai bună calitate.

— Bine, o să-l ai de partea dumitale, domnule Moore; adică în cazul cînd am să-l pot cuceri.

— Pe cine n-ai putea cuceri dumneata ?

— Poate că pe paroh, nu ; dar am să depun toate eforturile.

— Eforturi ! Are să se încline la primul cuvînt — la un zîmbet.

— În nici un caz. Are să mă coste mai multe ceşti de ceai, niscaiva pîine prăjită şi prăjituri şi o vastă desfăşurare de reproşuri, mustrări şi argumente. S-a făcut cam răcoare.

— Cam tremuri, văd. Eu sînt de vină, fiindcă te țin aici ? Totuşi e atît de plăcut ; mie mi-e chiar cald ; şi o societate ca a dumitale e pentru mine o plăcere atît de rară. Dacă ai avea un şal mai gros...

— Aş putea să stau mai mult, să uit cît e de tîrziu, lucru care ar amărî-o pe doamna Pryor. La Fieldhead avem un program matinal şi riguros, domnule Moore ; sînt sigură că şi sora dumitale tot aşa procedează la vilă.

— Da ; numai că Hortense şi cu mine am stabilit între noi cea mai fericită înțelegere din lume — fiecare să facă după cum îi place.

— Şi dumitale cum îți place să procedezi ?

— Trei nopți pe săptămînă dorm la fabrică. Dar eu am nevoie de puțină odihnă ; iar cînd e lună şi frumos, deseori hoinăresc prin Hollow pînă în zori.

— Pe vremea cînd eram copil, domnule Moore, dădaca îmi spunea poveşti despre zînele care ar fi fost văzute prin Hollow. Asta se întîmpla înainte ca tata să construiască fabrica, şi cînd aici era un colț foarte retras. Eşti în primejdie să cazi sub vreo vrajă.

— Mi-e teamă c-am şi căzut, spuse Moore cu glas mai slab.

— Dar sînt lucruri şi mai primejdioase decît zînele şi de care trebuie să te fereşti, urmă domnişoara Keeldar.

— Mai primejdioase, încuviință Moore.

— Mult mai primejdioase. De pildă, cum ți-ar plăcea să te întîlneşti cu Michael Hartley, nebunul acela de țesător calvinist şi iacobin ? Se spune despre el că ar fi un braconier înrăit, şi că deseori pleacă noaptea cu puşca la el.

— Am avut mai demult norocul să mă întîlnesc cu omul acesta. Într-o noapte ne-am ciorovăit multă vreme amîndoi. A fost o întîmplare destul de ciudată ; mi-a plăcut.

— Ți-a plăcut ? Îți admir gusturile. Michael nu-i întreg la minte. Unde l-ai întîlnit ?

— În cea mai adîncă, mai întunecoasă parte a văii, unde e apa mică şi tufărişul des. Am stat amîndoi jos, lîngă podul de bîrne. Era noapte cu lună, dar cu cerul acoperit şi bătea un vînt grozav. Am stat de vorbă.

— Despre politică ?

— Şi despre religie. Cred că luna era chiar plină şi Michael cît se poate mai ieşit din minți ; rostea într-una tot felul de blasfemii ciudate, după obiceiul antinomienilor.

— Te rog iartă-mă, dar cred că trebuie să fi fost aproape la fel de nebun ca şi el, dacă ai stat să-l asculți.

— Aiurelile lui sînt teribil de interesante. Omul ăsta ar fi pe jumătate poet, dacă n-ar fi ajuns cu totul maniac ; şi probabil un proroc, dacă n-ar fi un depravat. Mi-a adus la cunoştință cu toată seriozitatea că iadul mi-a pregătit încă de pe acuma locşorul care mi se cuvine ; că pe fruntea mea citeşte pecetea diavolului ; că de la bun început am fost un proscris. Îmi spunea că împotriva mea se pregăteşte pedeapsă dumnezeească şi că într-o noapte a avut o vedenie în care i s-au arătat şi unealta şi felul osîndei mele. Am încercat să aflu mai

multe, dar n-a mai stat şi a plecat zicînd : „Sfîrşitul nu s-a arătat încă".

— De-atunci l-ai mai văzut vreodată ?

— Cam vreo lună mai tîrziu, pe cînd mă întorceam de la tîrg, m-am întîlnit cu el şi cu Moses Barraclough, amîndoi într-o avansată stare de beţie ; stăteau pe marginea drumului şi făceau nişte rugăciuni demente. S-au legat de mine şi mi-au spus că sînt Satana, mi-au strigat să pier şi au început să zbiere rugîndu-se să fie apăraţi de ispită. Şi din nou, acum vreo cîteva zile, Michael s-a ostenit să vină pînă la birou la mine, cu capul gol, numai în cămaşă — fiindcă haina şi căciula şi le-a lăsat amanet la cîrciumă ; a venit să-mi aducă plăcutul mesaj că, după cîte ştie, domnul Moore ar trebui să-şi pună în ordine treburile, fiindcă, aşa crede el, în curînd îngerul Domnului se va arăta să-i ceară sufletul.

— Şi lucrurile astea le iei chiar aşa în glumă ?

— Vai de sufletul lui, băuse săptămîni în şir şi se găsea la un pas de delirium tremens.

— Ce importanţă are asta ? Cu atît mai mult e în stare să încerce a-şi duce la îndeplinire propriile profeţii.

— N-ar avea nici un rost să las ca asemenea prostii să mă calce pe nervi.

— Domnule Moore, acasă !

— De pe acum ?

— Ia-o direct peste cîmp, nu ocoli pe drumul de la plantaţii.

— E încă devreme.

— E tîrziu ; în ce mă priveşte, eu intru în casă. Îmi promiţi că în noaptea asta n-ai să hoinăreşti prin vîlcea ?

— Dacă doreşti dumneata.

— Da, doresc. Te-aş putea întreba dacă nu cumva consideri că viaţa n-are nici o valoare ?

— Nici pe departe ; dimpotrivă, de o bucată de vreme consider viaţa mea ca nepreţuită.

— De o bucată de vreme ?

— În momentul de faţă existenţa nu mai este pentru mine nici lipsită de ţel şi nici lipsită de speranţă ; acum trei luni era. Atunci simţeam că sînt pe punctul de a mă îneca şi chiar aş fi vrut să închei socotelile. Şi deodată mi s-a întins o mînă — o mînă atît de gingaşă încît mai că nu îndrăzneam să mă încred în ea : şi totuşi, forţa ei m-a salvat de la ruină.

— Şi eşti într-adevăr salvat ?

— Deocamdată ! Sprijinul dumitale mi-a mai dat o şansă.

— Păstrează-ţi viaţa şi foloseşte-o cît mai rodnic. Nu te mai oferi drept ţintă lui Michael Hartley, şi noapte bună !

Domnişoara Helstone promisese că are să petreacă seara următoare la Fieldhead ; îşi ţinu făgăduiala. Între timp petrecuse cîteva ceasuri foarte întunecate. Cea mai mare parte din vreme stătuse închisă în camera ei ; într-adevăr, nu ieşise de acolo decît pentru a lua împreună cu unchiul ei masa şi, pentru a-i preveni întrebările, o anunţase pe Fanny că are treabă să-şi transforme o rochie şi preferă să lucreze sus, ca să nu fie mereu întreruptă.

Şi lucră cu înverşunare ; mînui acul fără întrerupere, fără încetineală ; dar mintea îi mergea mai repede decît degetele. Din nou, şi cu mai multă convingere ca oricînd, dorea să aibă o ocupaţie precisă — indiferent cît de grea, indiferent cît de plictisitoare. Trebuia să stăruiască încă o dată pe lîngă unchiul ei, însă voia ca mai întîi să ceară sfatul doamnei Pryor. Capul se trudea cu alcătuirea planurilor de viitor la fel de harnic ca şi degetele cu întocmirea faldurilor şi cusutul muselinei subţiri a rochiei de vară întinse pe canapeaua albă la picioarele căreia stătea. Din vreme în vreme, în toiul acestei duble îndeletniciri, o lacrimă îi umplea ochii şi cădea peste mîinile-i harnice ; dar acest semn de zbucium se arăta rar

și dispărea cu grabă ; durerea ascuțită trecea, păienjenișul din fața ochilor pierea ; iarăși punea ața în ac, aranja iar cutele și faldurile, lucra mai departe.

Tîrziu după-amiază se îmbrăcă ; ajunse la Fieldhead și intră în salonul de stejar tocmai cînd se servea ceaiul. Shirley o întrebă de ce venise atît de tîrziu.

— Fiindcă a trebuit să-mi termin rochia, răspunse Caroline. În zilele astea frumoase și însorite încep să mă rușinez cu rochia de lînă ; așa că mi-am pus la punct o rochie mai ușoară.

— În care arăți așa cum îmi place mie să te văd, zise Shirley. Ești o fată care arăți într-adevăr ca o doamnă, Caroline. Nu credeți, doamnă Pryor ?

Doamna Pryor nu făcea niciodată complimente și rareori arunca vreo observație, favorabilă sau altfel, cu privire la înfățișarea cuiva. De astă dată se mulțumi să-i dea buclele deoparte de pe obraz, în vreme ce Caroline se așeza lîngă dînsa, să-i mîngîie linia ovală a feței și să remarce :

— Te-ai cam subțiat, draga mea, și ești cam palidă. De dormit dormi bine ? Ai în ochi o privire pierdută.

Și se uita la ea cu îngrijorare.

— Am uneori visuri deprimante, răspunse Caroline. Iar dacă se întîmplă ca noaptea să stau trează un ceas sau două, toată vremea îmi trece prin minte că pentru mine casa parohială a devenit doar o locuință veche și apăsătoare. Știți că e foarte aproape de cimitir ; aripa din spate a clădirii e grozav de veche și se spune că bucătăriile de vară aflate în partea aceasta ar fi fost ridicate pe pămîntul cimitirului și sub ele s-ar afla morminte. Tare aș mai vrea să plec de acolo.

— Draga mea ! Doar n-oi fi superstițioasă ?

— Nu, doamnă Pryor ; dar am impresia că încep să fiu tot mai nervoasă. Văd lucrurile în culori mai întunecate decît obișnuiam pînă acum. Mă cuprind temeri pe care nu le-am avut niciodată — nu de strigoi, dar de

semne prevestitoare de rău și de întîmplări nenorocite ; simt pe suflet un fel de greutate inexplicabilă pe care aș da orice pe lume s-o pot scutura, dar nu izbutesc.

— Ciudat ! exclamă Shirley. Eu n-am niciodată stări dintr-astea.

Doamna Pryor nu spuse nimic.

— Vremea frumoasă, zilele senine, decorul plăcut nu mai sînt în stare să-mi procure vreo plăcere, continuă Caroline. Serile liniștite pentru mine nu mai sînt liniștite ; lumina lunii, pe care pînă acum o simțeam mîngîietoare, mi se pare doar întunecată. Să fie slăbiciune a minții, doamnă Pryor, sau ce să fie ? Nu mai am nici o putere ; deseori mă lupt împotriva ei. Stau și raționez ; dar prin rațiune și eforturi nu pot aduce nici o schimbare.

— Ar trebui să te plimbi mai mult, spuse doamna Pryor.

— Să mă plimb ! Dar mă plimb destul : umblu pînă cînd sînt gata să cad din picioare.

— Draga mea, ar trebui să pleci pentru o vreme din casa asta.

— Aș pleca bucuroasă de aici, doamnă Pryor, dar nu într-o excursie sau vizită fără rost. Aș vrea să fiu guvernantă, cum ați fost și dumneavoastră. V-aș fi foarte recunoscătoare dacă ați fi bună să stați de vorbă cu unchiul meu despre treaba asta.

— Ce prostie ! interveni Shirley. Ce idee ! Să fii guvernantă ! Mai bine să fii sclavă încă din capul locului. De ce ar fi nevoie de una ca asta ? De ce să visezi la un pas atît de dureros ?

— Draga mea, vorbi doamna Pryor, ești prea tînără ca să fii guvernantă și prea puțin rezistentă ; îndatoririle ce revin unei guvernante sînt adesea foarte grele.

— Eu cred că tocmai de niște îndatoriri grele am nevoie ca să fiu ocupată.

— Să fii ocupată ! strigă Shirley. Cînd stai degeaba ? În viața mea nu mi-a fost dat să văd o fată mai harnică decît tine ; toată vremea muncești. Vino încoace, continuă ea, vino să stai lîngă mine, să iei o ceașcă de ceai și să te mai întremezi. Prin urmare nu prea îți pasă de prietenia mea, dacă vrei să mă părăsești ?

— Ba zău că țin foarte mult la ea, Shirley ; și nu vreau să te părăsesc. Niciodată n-o să mai găsesc o prietenă atît de dragă.

La aceste cuvinte, domnișoară Keeldar puse mîna ei într-a Carolinei, cu un gest brusc și plin de dragoste, susținut din plin de expresia feței.

— Dacă crezi așa, ar fi preferabil să mă folosești mai din plin și nu să fugi de mine. Nu pot suferi să mă despart de oamenii de care m-am legat sufletește. Uite, și doamna Pryor spune cîteodată că ar vrea să mă părăsească și că aș putea să am lîngă mine pe cineva care mi s-ar potrivi mai mult decît dînsa. Aș fi dispusă la treaba asta la fel cum aș fi gata să schimb o mamă de modă veche cu o ființă mai la curent cu moda și mai stilată. Cît despre tine — de, începusem să mă măgulesc cu gîndul că sîntem foarte bune prietene ; că tu ții la Shirley aproape tot atît de mult cît ține și Shirley la tine : și ea nu-și precupețește dragostea.

— Dar o *iubesc* pe Shirley — din zi în zi o iubesc mai mult ; însă asta nu-mi dă putere, nici nu mă face fericită.

— Și ai fi mai puternică și mai fericită dacă te-ai duce să trăiești ca o ființă supusă printre oameni cu totul străini ? Nici pomeneală ; experiența asta nu trebuie nici măcar încercată. Îți spun eu că ar da greș. Nu stă în firea ta să suporți viața tristă pe care o duc de obicei guvernantele ; te-ai îmbolnăvi ; nici nu vreau să mai aud.

După ce rosti foarte hotărît această interdicție, domnișoara Keeldar făcu o pauză. Dar curînd reîncepu, arătînd tot oarecum *courroucée* [1] :

— Fiindcă este bucuria mea zilnică să mă uit după bonetica de casă și baticul de mătase ce se ivesc printre copacii de pe pajiște și să aflu că liniștita, deșteapta și înțeleapta mea tovarășă și îndrumătoare se întoarce lîngă mine ; că are să fie aici în cameră și o să mă pot uita la ea, o să pot sta de vorbă cu ea ori am s-o las în pace, după cum ne-o plăcea la amîndouă. Poate că e un fel cam egoist de a vorbi — știu că este ; dar sînt vorbele care cu de la sine putere îmi vin pe buze ; așa că le dau glas.

— Ți-aș scrie, Shirley.

— Și ce înseamnă scrisorile ? Doar un fel de *pis-aller* [2]. Bea puțin ceai, Caroline ; mănîncă ceva — nu mănînci nimic. Rîzi, fii veselă, și rămîi acasă.

Domnișoara Helstone clătină din cap și oftă. Își dădea seama cît de greu îi va veni să convingă pe cineva s-o ajute ori să încuviințeze îndeplinirea acelei schimbări în viață pe care ea o credea a fi de dorit. De-ar fi să se conducă numai după propria ei judecată, gîndea că tot va fi în stare să găsească un leac, poate dureros, dar eficient, pentru suferințele care o torturau. Numai că asemenea gînduri — întemeiate pe împrejurări cu neputință de explicat vreunui om, și cu atît mai puțin domnișoarei Keeldar — apăreau în ochii oricui, în afară de ai ei, fantastice și de neînțeles, și prin urmare stîrneau împotrivire.

Era adevărat că nu exista deocamdată vreun motiv de ordin bănesc pentru a părăsi un cămin confortabil și a-și „lua o slujbă“, după cum existau toate probabilitățile ca unchiul să găsească o cale pentru a-i asigura traiul pe toată viața. Așa gîndeau prietenele ei și, după cîte aveau putința să vadă, judecau foarte corect ; însă acestora nu le trecea prin minte nimic despre ciudatele suferințe ale

---

[1] Mînioasă (fr.).
[2] Tot ce poate fi mai rău (fr.).

Carolinei, de care cu atîta ardoare dorea să se elibereze ori să se lecuiască — nu bănuiau nimic despre nopțile de chinuri și zilele de jale. Era cu neputință să le explice sau să spere că va afla vreun mod de a le explica ; singurul ei plan era acela de a aștepta și a îndura. Mulți dintre cei lipsiți de hrană și îmbrăcăminte duceau o viață mai luminoasă și nutreau speranțe mai promițătoare decît ale ei ; mulți, deși hărțuiți de sărăcie, îndurau suferințe mai puțin dureroase.

— Ei, acum te-ai mai liniștit ? întrebă Shirley. Accepți să rămîi acasă ?

— N-am să plec fără să am încuviințarea prietenelor mele, fu răspunsul ; dar cred că odată cu trecerea vremii vor fi siliți să gîndească la fel ca mine.

În acest timp, doamna Pryor nu părea deloc să se simtă la largul său. Extrema ei rezervă obișnuită îi îngăduia rareori să vorbească deschis sau să-i iscodească pe ceilalți. Îi treceau prin minte un noian de întrebări pe care niciodată nu se aventura să le formuleze ; dădea în sinea sa sfaturi pe care limba nu le rostea. Dacă ar fi fost singură alături de Caroline, poate că ar fi spus ceva cu privire la cele discutate ; însă prezența domnișoarei Keeldar, oricît de obișnuită ar fi fost cu ea, îi pecetluia buzele. Acum, ca și într-o mie de alte împrejurări, scrupule inexplicabil de puternice o împiedicau să intervină. Își arăta grija față de domnișoara Helstone doar într-un mod ocolit, întrebînd-o dacă nu o dogorăște prea tare focul, punînd un paravan între cămin și fotoliul ei, închizînd o fereastră pe unde își închipuia că s-ar strecura vreun curent rece, aruncîndu-i deseori priviri încărcate de neliniște. Shirley făcu un fel de rezumat :

— După ce am nimicit planul tău, și sper că am izbutit să te conving, am să clădesc numai eu singură unul nou. În fiece vară fac o excursie. În vara asta am de gînd să petrec două luni fie la lacurile scoțiene, fie la lacurile din Lake District ; prin urmare acolo am să mă duc, dar numai dacă primești să mergi și tu cu mine : dacă refuzi, nu fac nici un pas de aici.

— Ești foarte drăguță, Shirley.

— Am să fiu foarte drăguță, dacă o să mă lași ; doresc din tot sufletul să fiu drăguță. Asta-i obiceiul și nenorocirea mea, știu, să-mi închipui că toată lumea trebuie să asculte de mine ; dar în privința asta cine-i altfel ? Oricum ar fi însă, atunci cînd căpitanul Keeldar se simte bine, are la dispoziție tot ce-i trebuie, printre altele și un camarad înțelept și cumsecade, îi face nemărginita plăcere să-și închine strădaniile ce-i stau în putință pentru fericirea acelui camarad. Și crezi că n-o să fim fericite, Caroline, acolo în munți ? O să mergem în Highlands [1]. Dacă suporți călătoria pe mare o să ne ducem în insule : Hebridele, Shetland, insulele Orkney. Ți-ar face plăcere ? Văd eu bine că da ; doamnă Pryor, vă rog să fiți martoră ; fața ei strălucește ca soarele de îndată ce pomenesc de lucrurile astea.

— Mi-ar plăcea foarte mult, răspunse Caroline pentru care, într-adevăr, gîndul de a face o astfel de călătorie era nu numai agreabil, ci și grozav de înviorător.

Shirley își frecă mîinile de bucurie.

— Ia te uită, pot și eu să trag un folos ! exclamă cu însuflețire. Pot să-mi folosesc banii pentru o faptă bună. Mia mea de lire pe an nu rămîne doar un teanc de bancnote murdare și guinei gălbejite (dar să vorbesc respectuos despre amîndouă, fiindcă pe amîndouă le ador), ci, s-ar putea să însemne sănătate pentru cei bolnavi, putere pentru cei slabi, mîngîiere pentru necăjiți. Eram hotărîtă să scot din ei ceva mai de seamă decît o casă veche și frumoasă unde să trăiesc, și rochii de satin pe care să le îmbrac ; mai mult decît atenție din partea cunoștințelor și laude din partea celor săraci. A venit vremea începutului. În vara asta — Caroline, doamna Pryor și cu mine mer-

[1] Regiune muntoasă în extremitatea nordică a Scoției.

gem pe Atlanticul de Nord, dincolo de Shetland — poate pînă la insulele Faroe. O să vedem foci la Suderoe și, fără îndoială, sirene la Stromoe. Caroline rîde, uită-te, doamnă Pryor : *eu* am făcut-o să rîdă ; *eu* am înveselit-o.

— Mi-ar plăcea grozav să merg, repetă domnișoara Helstone. Tînjesc să ascult zgomotul valurilor — al valurilor Oceanului, și să le văd așa cum mi le-am închipuit în visurile mele, ca niște maluri de lumină verde ce se leagănă, încoronate cu ghirlande înspumate, care mereu dispar și mereu reînvie, mai albe decît crinii. M-ar încînta să trec pe lîngă țărmurile acelor insulițe de stîncă unde păsările mării trăiesc și se înmulțesc nedecimate de oameni. O să umblăm pe urmele scandinavilor din vechime — ale normanzilor ; aproape c-o să putem zări țărmurile Norvegiei. Simt o foarte vagă desfătare trezită de planurile tale, dar *este* o desfătare.

— Și-acum, în ceasurile tale de veghe din timpul nopții ai să te gîndești la Fitful Head, la pescărușii care zboară țipînd ascuțit în jur, la talazurile care se sparg de malurile lui, mai curînd decît la mormintele de sub bucătăriile de vară de la casa parohială ?

— Am să încerc ; și în loc să mă gîndesc la zdrențe de giulgiu, la resturi de sicrie, la oase și țărînă omenească, o să-mi închipui foci tolănindu-se la soare pe țărmuri singuratice, pe-acolo pe unde n-a călcat picior de pescar sau de vînător ; la crăpături de stîncă pline cu ouă ca perlele, cuibărite în iarbă de mare ; la stoluri de păsări fericite împrăștiate peste nisipuri albe.

— Și ce-are să se întîmple cu greutatea aceea inexplicabilă despre care spuneai că te apasă pe cuget.

— Am să încerc s-o dau uitării gîndindu-mă la stăpînirea Crăiului Adîncurilor asupra unei turme de balene ce se năpustesc dinspre ghețurile veșnice detunînd prin noianul vinețiu și lichid ; o sută poate dintre ele bălăcindu-se, străfulgerînd, rostogolindu-se sub privegherea

unui patriarh mascul indeajuns de uriaș ca să fi fost zămislit înainte de Potop, o făptură asemeni aceleia pe care bietul Smart[1] o avea în minte cînd a spus :

Strong against tides, the enormous whale
Emerges as he goes.[2]

— Sper că frumoasa noastră corabie n-are să întîlnească o asemenea mulțime, sau turmă cum îi spui tu. Caroline (după cîte bănuiesc, visezi că mamuții mărilor ies la păscut pe la poalele „colinelor veșnic înverzite" și înghit ciudate nutrețuri pe văile printre și deasupra cărora se rostogolesc valurile mării). N-aș avea deloc chef ca patriarhul balenelor să ne răstoarne corabia.

— Tu te-aștepți să vezi sirene, nu-i așa, Shirley ?

— Una în orice caz ; pentru mai puțin nici nu stau de vorbă. Și ar trebui să se arate cam în felul acesta : Eu am să mă plimb singură pe punte, cam tîrziu, către faptul unei seri de august, privind și fiind privită de o lună plînă ; deasupra valurilor are să se înalțe ceva alb peste care luna se revarsă tăcută și fermecătoare, acel ceva alb licărește și se dă la fund. Apoi iar se ridică. Mi se pare că îl aud strigînd cu glas ca de om ; te chem și pe tine din cabină, îți arăt cum o imagine strălucitoare ca alabastrul se înalță din valul întunecat. Amîndouă vedem părul lung, brațul ridicat și mai alb decît spuma, oglinda ovală și lucitoare ca o stea. Alunecă mai aproape ; acum vedem limpede un chip de om ; un chip asemănător cu al tău, ale cărui trăsături armonioase și puse (iartă-mi cuvîntul, dar e cel mai potrivit) — ale cărui trăsături armonioase și pure nu sînt dezavantajate de paloare. Se uită la noi, dar nu cu ochii tăi. În privirea lor voluntară citesc o ispită supranaturală ; face semn de chemare. Dacă am fi bărbați, am și țîșni la semnul acela, valul în-

[1] *Christopher Smart* (1722—1771), poet englez.
[2] Fără să-i pese de puterea valurilor, balena uriașă / Se înalță din mers.

ghețat ar fi luat pieptiș de dragul și mai înghețatei ființe făcătoare de vrăji ; dar cum sîntem femei, rămînem ferite de primejdie, deși nu apărate de spaimă. Ființa aceea înțelege din privirile noastre netulburate ; simte că e neputincioasă ; mînia îi umbrește fruntea ; nu ne poate vrăji, dar ne va înspăimînta ; se înalță mult și alunecă apoi cu întreg trupul pe creasta întunecată a talazului. Ispită și spaimă ! Monstru asemănător cu noi înșine ! Nu te bucuri, Caroline, cînd în cele din urmă, scoțînd un strigăt sălbatic, coboară spre adîncuri ?

— Bine, Shirley, dar nu e ca noi ; noi nu sîntem nici făcătoare de vrăji, nici spaime, nici monștri.

— Se spune că unele din tagma noastră sînt toate trei deodată. Există bărbați care atribuie „femeii", în general, astfel de însușiri.

— Dragele mele, interveni aici doamna Pryor, nu observați că în ultimele zece minute discuția voastră s-a referit numai la lucruri fanteziste ?

— Dar nu e nimic rău în fanteziile noastre — găsiți ceva rău, doamnă ?

— E limpede că nu există sirene — de ce să vorbiți despre ele ca și cum ar exista ? Cum vă poate interesa o discuție despre ceva ce nu există ?

— Nu știu, răspunse Shirley.

— Draga mea, cred că ne vine un musafir. Cîtă vreme vorbeați voi am auzit pași pe pajiște ; ia ascultați : nu scîrțîie acum portița de la grădină ?

Shirley se duse la fereastră.

— Da, vine cineva, anunță ea și se retrase de acolo în tăcere ; apoi, pe cînd se așeza în loc, un val de emoție îi însufleți chipul, o rază tremurătoare i se aprinse în ochi și-i îmblînzi privirile. Își duse mîna la bărbie, cătă în jos și păru că se gîndește în timp ce rămînea în așteptare.

Slujnica anunță pe domnul Moore, iar Shirley se răsuci în loc atunci cînd domnul Moore apăru în ușă. Părea

foarte înalt cînd intră în salon și contrasta puternic cu cele trei doamne dintre care nici una nu se putea lăuda cu o statură deasupra celei obișnuite. Arăta bine, mai bine decît se știuse că arată în ultimele douăsprezece luni ; un fel de tinerețe reînnoită îi strălucea în ochi și în coloritul feței, o nădejde înviorată și o țintă precisă îi susțineau ținuta ; în înfățișarea lui încă se mai vedea tăria, dar austeritatea nu ; părea să fie la fel de vesel pe cît era de preocupat.

— Tocmai m-am întors de la Stilbro', îi spuse domnișoarei Keeldar în vreme ce o saluta, și m-am gîndit să vin și să-ți comunic rezultatele misiunii.

— Ai făcut bine că nu m-ai lăsat în nesiguranță și ai sosit la timp potrivit. Ia loc ; încă n-am terminat ceaiul. Ești destul de englez ca să apreciezi un ceai, sau rămîi totuși credincios cafelei ?

Moore preferă ceaiul.

— Mă obișnuiesc să devin un englez naturalizat ; obiceiurile străine mă părăsesc unul după altul.

Apoi prezentă doamnei Pryor omagiile sale și o făcu în chip foarte potrivit, cu o modestie gravă ce stătea bine vîrstei lui în comparație cu a doamnei. Pe urmă se uită la Caroline — nu, totuși, pentru prima oară — privirile îi mai căzuseră asupra ei ; se înclină înspre ea, așa cum ședea pe scaun, îi întinse mîna și o întrebă ce mai face. Lumina dinspre fereastră nu cădea asupra domnișoarei Helstone, fiindcă stătea cu spatele într-acolo ; un răspuns liniștit, deși rostit cam încet, gesturi cumpănite, dimpreună cu ocrotirea prietenească a începutului de amurg, ascunseră vederii toate simptomele trădătoare. Nimeni n-ar fi putut spune că tremura sau roșise, că inima i se zbătuse ori nervii i se înfioraseră, nimic nu vădea emoție : niciodată n-au fost schimbate saluturi mai lipsite de efuziune. Moore se așeză în scaunul liber de lîngă ea și în fața domnișoarei Keeldar. Își alesese bine locul ; apărată de cercetări atente prin însăși apropierea

dintre ei, acoperită încă şi mai mult de întunericul ce creştea cu fiecare clipă, vecina lui îşi recăpătă nu numai *aparenţa* ci *adevărata* stăpînire a simţămintelor care săriseră să se răzvrătească încă din clipa cînd îi fusese rostit numele.

Moore discuta cu domnişoara Keeldar.

— Am fost la cantonament, spunea acum, şi am avut o întrevedere cu colonelul Ryde. A fost de acord cu planurile şi mi-a promis sprijinul solicitat ; ba chiar mi-a oferit un număr de oameni mai mare decît cel de care am nevoie — şase soldaţi îmi ajung. Nu am de gînd să mă las copleşit de tunici roşii ; astea-s bune mai mult pentru paradă decît pentru altceva ; principala nădejde tot în civilii mei o pun.

— Şi în căpitanul lor, interveni Shirley.

— Cum, căpitanul Keeldar ? întrebă Moore zîmbind vag şi fără să-şi înalţe privirile.

Tonul de ironie cu care rostise cuvintele acestea era foarte respectuos şi reţinut.

— Nu, replică Shirley, răspunzînd zîmbetului ; căpitanul Gérard Moore, care după cîte cred are multă încredere în vitejia braţului său drept.

— Înarmat cu rigla din birou, completă Moore. Reluîndu-şi seriozitatea obişnuită, continuă : Cu poşta din seara asta am primit o notă de la ministrul de Interne ca răspuns la nota mea. S-ar zice că cei de la Londra sînt cam îngrijoraţi de starea lucrurilor de-aici, din nord ; condamnă mai cu seamă indolenţa şi lipsa de bărbăţie a proprietarilor de fabrici ; spun, aşa cum am spus eu întotdeauna, că în împrejurările de faţă a rămîne cu mîinile în sîn e un act criminal, că laşitatea înseamnă cruzime, de vreme ce amîndouă pot doar să încurajeze dezordinile şi să ducă în cele din urmă la izbucniri sîngeroase. Iată nota, am adus-o ca s-o citeşti şi dumneata ; poţi vedea şi teancul acesta de ziare cu relatări despre

noi măsuri luate la Nottingham, la Manchester şi prin alte locuri.

Scoase scrisori şi ziare şi le puse în faţa domnişoarei Keeldar. În vreme ce gazda citea, el îşi bău ceaiul în linişte ; dar, deşi păstra tăcerea, posibilităţile sale de observaţie nu păreau deloc absente de la datorie. Fiind aşezată puţin mai în spate, doamna Pryor nu intra în raza vederii lui, însă cele două doamne mai tinere erau foarte avantajos plasate.

Pe domnişoara Keeldar, care şedea chiar în faţa lui, o vedea fără nici un efort ; de îndată ce ridica ochii, privirile în chip firesc o întîlneau mai întîi pe ea ; şi cum ceea ce mai rămăsese din lumina zilei — licărirea dinspre apus — cădea asupra ei, chipul îi apărea în relief pe fundalul lambriurilor întunecate. Shirley păstra încă pe obrazu-i luminos coloritul căpătat cu cîteva minute mai înainte ; genele negre ale ochilor lăsaţi în jos pentru citit, linia închisă la culoare dar delicată a sprîncenelor, valul aproape negru al buclelor dădeau prin contrast chipului ei îmbujorat aspectul fermecător al petalelor unei flori roşii de cîmp. Atitudinea ei avea graţie naturală şi efecte artistice izvorau din faldurile bogate şi lucitoare ale rochiei de mătase — o rochie simplă dar splendidă — datorită apelor luminoase ale coloritului, bătaia şi urzeala avînd sclipiri adînci şi schimbătoare asemeni nuanţelor de pe gîtul fazanului. Sticlirile micii brăţări de la mînă înfăţişau contrastul dintre aur şi fildeş ; întreaga imagine avea ceva strălucitor. Trebuie presupus că aşa gîndea Moore, de vreme ce ochii îi zăboveau îndelung asupra-i, dar rareori îngăduia simţămintelor sau părerilor să i se dezvăluie pe chip. Temperamentul lui era înzestrat cu o anume doză de sînge rece şi întotdeauna prefera să arboreze o înfăţişare temperată nu lipsită de amabilitate, dar serioasă.

Privind drept în faţa lui nu putea s-o vadă pe Caroline, fiindcă stătea chiar alături de el ; trebuia, prin

urmare, să facă nişte mici manevre pentru a o cuprinde bine în cîmpul său de observaţie ; se lăsă pe speteaza scaunului şi cătă în jos către ea. Nici el şi nici altcineva n-ar fi putut descoperi strălucire la domnişoara Helstone. Aşezată în umbră, fără flori sau podoabe, îmbrăcată în rochia modestă de muselină fără vreo culoare în afara unei dungi înguste de albastru pal, cu obrajii neîmpurpuraţi şi neînvioraţi de emoţie, însuşi castaniul părului şi al ochilor fiindu-i ascuns în lumina săracă, arăta, prin comparaţie cu Shirley Keeldar, ca o schiţă graţioasă în creion alături de un tablou cu colorit orbitor. De cînd o văzuse Robert ultima oară, adînci schimbări se petrecuseră în fiinţa ei ; nu s-ar putea afirma sigur dacă celălalt îşi dădea seama ; nu spuse nimic în privinţa asta.

— Ce face Hortense ? întrebă încet Caroline.

— Foarte bine ; dar se plînge că n-are nici o ocupaţie ; îţi duce lipsa.

— Spune-i că şi eu îi simt foarte mult lipsa, şi că în fiecare zi scriu şi citesc cîte ceva în franţuzeşte.

— Are să mă întrebe dacă mi-ai spus să-i transmit salutări ; ţine foarte mult la treaba asta. Ştii că îi place să i se acorde atenţie.

— Cele mai calde salutări ; şi spune-i, te rog, că oricînd are vreme să-mi scrie un bileţel, m-ar bucura nespus dacă mi-ar trimite veşti despre dînsa.

— Numai să nu uit ; nu sînt chiar cel mai sigur mesager cînd e vorba de complimente.

— Nu, nu uita, Robert ; nu e vorba de nici un compliment — e din adîncul inimii.

— Şi prin urmare ar trebui transmis fără întîrziere ?

— Dacă eşti bun.

— Hortense are să fie gata să verse lacrimi. E foarte slabă de fire în privinţa elevei ei ; totuşi uneori îţi reproşează că prea te supui fără abatere presiunilor unchiului tău. Afecţiunea, ca şi dragostea, e nedreaptă din cînd în cînd.

Caroline nu dădu nici un răspuns la această observaţie ; fiindcă inima îi era într-adevăr tulburată, iar dacă ar fi îndrăznit şi-ar fi dus batista la ochi. Tot dacă ar fi îndrăznit i-ar fi spus că pînă şi florile din grădina de la Hollow's Cottage îi erau dragi ; că micul salon din casa aceea reprezenta pentru ea raiul pe pămînt ; cît tînjea să se poată întoarce acolo, aproape tot atît de mult cît tînjise şi prima femeie, după alungare, să mai poată vedea o dată Edenul. Dar neîndrăznind să rostească asemenea fraze, rămase liniştită ; şedea blîndă alături de Robert şi aştepta ca el să mai spună ceva. Atîta amar de vreme trecuse de cînd această apropiere îi era familiară — atît amar de vreme de cînd glasul lui îi vorbea ! Dacă fie şi numai cu o umbră de probabilitate, sau doar de posibilitate, şi-ar fi putut închipui că întîlnirea de atunci îi face plăcere lui Robert, ar fi trăit o adîncă bucurie. Totuşi, chiar îndoindu-se că-i face plăcere — cu groaza că ar putea să-l plictisească — primea harul întîlnirii aşa cum o pasăre captivă ar primi o rază de soare strecurată printre gratiile coliviei ; n-avea rost să mai stea în cumpănă — să se opună simţămîntului de fericire pe care îl trăia ; a fi lîngă Robert înseamnă a fi readusă la viaţă.

Domnişoara Keeldar puse jos hîrtiile.

— Şi toate aceste valuri ameninţătoare te bucură sau te întristează ? îşi întrebă arendaşul.

— Nici una, nici alta, pe de-a-ntregul ; dar e sigur că mi s-au dat indicaţii. Înţeleg că planul nostru trebuie menţinut cu tărie. Îmi dau seama că pregătirea minuţioasă şi atitudinea hotărîtă sînt cele mai nimerite mijloace pentru a evita vărsarea de sînge.

Pe urmă o întrebă dacă i-a atras atenţia un pasaj anume şi primind răspuns negativ, se sculă şi se duse să

i-l arate ; continuă conversaţia stînd în picioare în faţa ei. Din ceea ce vorbeau reieşea clar că amîndoi se temeau de izbucnirea unor tulburări prin vecinătatea Briarfieldului, dar fără să arate sub ce formă. Nici Caroline şi nici doamna Pryor nu puseră întrebări ; subiectul nu părea să fie copt pentru o discuţie deschisă ; aşa că li se îngădui proprietarei şi arendaşului să păstreze amănuntele numai pentru ei, fără a fi stînjeniţi de curiozitatea ascultătoarelor.

Vorbind cu domnul Moore, domnişoara Keeldar adoptase un ton însufleţit şi totodată reţinut, confidenţial şi în acelaşi timp demn. Totuşi, atunci cînd se aduseră luminările şi se aţîţă focul, iar lumina îndestulătoare astfel produsă dădu posibilitatea să i se vadă limpede chipul, puteai să observi că era plină de interes, însufleţită, preocupată, nu exista urmă de cochetărie în gesturile ei ; indiferent ce ar fi simţit pentru Moore, îşi domina simţămintele cu toată seriozitatea. Cu aceeaşi seriozitate îşi stăpînea şi el simţămintele şi îşi respecta hotărîrile — era evident ; căci nu făcea nici un efort ca să atragă, să ia ochii, ori să impresioneze. Cu toate acestea, izbutea să aibă un vag aer de comandant ; fiindcă vocea mai profundă, deşi modulată cu blîndeţe, şi, din cînd în cînd, hotărîrea mai nezdruncinată reuşeau, în chip neintenţionat şi involuntar, printr-o frază sau un ton ce nu admiteau replică, să înfrîngă accentele molatice şi firea excesiv de sensibilă, deşi mîndră, ce o caracteriza pe Shirley. Domnişoara Keeldar lăsa să se vadă că discuţia cu el o făcea fericită, iar bucuria părea să-i fie dublă — bucurie pentru trecut şi pentru prezent, a amintirilor şi a speranţei.

Ce am spus acum sînt părerile Carolinei despre cei doi ; trăia deplin simţămintele descrise mai sus. Şi simţind astfel, încerca să nu sufere ; şi totuşi suferea cumplit. Suferea, într-adevăr, sfîşietor : cu cîteva minute mai înainte, inima ei hămesită gustase o picătură şi o firimitură din acea hrană care, de i-ar fi fost oferită în abundenţă, ar fi adus bogăţie de viaţă acolo unde viaţa începea să se stingă ; însă ospăţul cel generos îi era smuls din faţă şi întins dinaintea altcuiva, iar ei nu-i rămînea decît să privească de pe margini la desfăşurarea banchetului.

Ceasul bătu de nouă ; venise vremea ca musafira să plece acasă ; îşi strînse lucrul şi puse în săculeţ broderia, foarfecele şi degetarul, ură doamnei Pryor noapte bună şi liniştită şi primi din partea ei o strîngere de mînă mai călduroasă decît de obicei ; pe urmă se apropie de domnişoara Keeldar.

— Noapte bună, Shirley !

Shirley tresări.

— Cum ? Atît de devreme ? Vrei să pleci acum ?

— E nouă şi ceva.

— Nici n-am auzit ceasul. Mîine ai să vii din nou şi în noaptea asta o să fii fericită, nu-i aşa ? Adu-ţi aminte de planurile noastre.

— Da, răspunse Caroline. N-am uitat.

Mintea o prevenea că nici planurile acelea şi nici orice fel de alte planuri n-ar fi fost în stare să-i redea o linişte sufletească neîntreruptă. Se întoarse spre Robert, care stătea foarte aproape, în spatele ei ; cînd privi în sus, strălucirea luminărilor de pe consolă i se revărsă din plin peste faţă ; întreaga-i paloare, toate schimbările, toate tristele lor semnificaţii ieşiră limpede la iveală. Robert avea ochi ageri şi, dacă ar fi vrut, ar fi putut să le vadă ; dar nimic nu arătă dacă le observase ori nu.

— Noapte bună ! spuse tremurînd ca varga și întinse cu grabă mîna micuță, nerăbdătoare să se despartă de el cît mai repede.

— Te duci acasă ? o întrebă fără să-i atingă mîna.

— Da.

— A venit Fanny să te ia ?

— Da.

— Oricum, pot să te conduc și eu cîțiva pași ; nu chiar pînă la casa parohială, totuși, pentru ca nu cumva vechiul meu prieten Helstone să mă împuște pe fereastră.

Începu să rîdă și își luă pălăria. Caroline pomeni ceva despre osteneală inutilă ; el îi spuse să-și ia boneta și șalul. Ea fu repede gata și curînd se găsiră amîndoi în aer liber. Moore îi puse brațul sub al său, la fel cum făcea odinioară — cu gestul acela pe care ea totdeauna îl simțea plin de duioșie.

— Poți s-o iei înainte, Fanny, îi spuse Robert fetei. Te ajungem din urmă.

Și de îndată ce Fanny o luă puțin înainte, Robert prinse mîna Carolinei într-a sa și îi spuse cît de mult se bucură să vadă că e o musafiră obișnuită la Fieldhead : spera că legătura strînsă cu domnișoara Keeldar avèa să continue ; o asemenea relație nu putea fi decît plăcută și folositoare.

Caroline îi răspunse că ținea foarte mult la Shirley.

— Și nu încape îndoială că simpatia e reciprocă, declară Moore. Dacă îți spune că ți-e prietenă, poți fi sigură că așa este ; nu e capabilă de prefăcătorie ; disprețuiește ipocrizia. Dar ia spune, Caroline, n-o să te mai vedem niciodată la Hollow's Cottage ?

— Cred că nu, dacă unchiu-meu nu se răzgîndește.

— Și te simți acum foarte singură ?

— Da, destul de singură. În afară de tovărășia domnișoarei Keeldar nu prea mai am nici o bucurie.

— N-ai fost cumva bolnavă în ultima vreme ?

— Nu, deloc.

— Ar trebui să te îngrijești. Ai grijă mai ales să nu renunți la plimbări. Nu știu dacă îți dai seama, dar mi s-a părut că ești cam schimbată — puțin cam abătută și cam palidă. Unchiul tău se poartă frumos cu tine ?

— Da, e la fel cum a fost întotdeauna.

— Asta înseamnă că nu-i prea afectuos ; nici prea multă ocrotire, nici prea multă grijă. Atunci ce te roade ? Spune-mi, Lina.

— Nimic, Robert !

Dar glasul îi tremura.

— Cu alte cuvinte nimic din ce ai fi dispusă să-mi spui ; nu eu sînt omul căruia să te destăinui. Despărțirea e deci pe cale să ne înstrăineze, nu-i așa ?

— Nu știu ; uneori aproape mă tem că da.

— N-ar trebui să se întîmple așa. „Uita-vom ce a fost cîndva, și prieteni dragi vor dispărea ?"

— Robert, eu nu uit.

— Cred că au trecut două luni, Caroline, de cînd n-ai mai fost pe la vilă.

— De cînd n-am mai fost la vilă, da.

— Ai trecut vreodată pe-acolo cînd te duceai la plimbare ?

— Am fost sus, pe deal, cîteodată, seara, și m-am uitat în jos, peste vîlcea. Într-un rînd am văzut-o pe Hortense în grădină udînd florile, și știu la ce oră aprinzi lampa din birou ; din vreme în vreme am așteptat să-i

văd strălucirea ; și te-am zărit aplecîndu-te între lampă și fereastră ; știam că ești dumneata — aproape că aș fi în stare să-ți desenez silueta.

— Mă mir că nu te-am întîlnit niciodată ; uneori mă urc și eu pe dealuri, după ce apune soarele.

— Știu că ieși ; era gata să stau de vorbă cu dumneata într-o noapte, atît de pe-aproape ai trecut.

— Zău ? Am trecut pe aproape de tine și nu te-am văzut ! Eram singur ?

— De două ori te-am văzut și niciodată nu erai singur.

— Cu cine eram ? Probabil cu nimeni altcineva decît Joe Scott sau propria-mi umbră aruncată de razele lunii.

— Nu ; nici Joe Scott și nici umbra dumitale, Robert. Prima oară erai cu domnul Yorke ; iar a doua oară ce numești umbra dumitale era o siluetă cu frunte albă și plete întunecate, cu un colier sclipitor în jurul gîtului ; însă doar v-am zărit, și pe dumneata și silueta aceea ca de zînă ; n-am așteptat să aud ce vorbiți.

— S-ar zice că umbli nevăzută. În seara asta am observat că ai un inel la mînă ; n-o fi inelul lui Gyges[1] ? De-acum încolo, cînd o să fiu singur în birou, chiar și în puterea nopții, îmi voi îngădui să mi-o închipui pe Caroline plecată peste umărul meu și citind împreună cu mine aceeași carte, sau șezînd alături ocupată cu treburile ei, dar ridicîndu-și din cînd în cînd ochii nevăzuți ca să-mi citească pe față gîndurile.

— Poți să nu te sperii de asemenea indiscreții ; nu mă apropii de dumneata, rămîn doar în depărtare și urmăresc ce ți se mai întîmplă.

[1] Rege al Lydiei (686—656 î.e.n.), despre care Platon spunea că ar fi găsit un inel ce avea darul să-l facă nevăzut.

— Seara, după ce se închide fabrica, iar eu hoinăresc de-a lungul gardurilor — sau noaptea, în vreme ce țin locul paznicului — o să-mi închipui că fiecare ciripit de pasăre adormită în cuibul ei și fiece foșnet de frunză sînt o mișcare făcută de tine ; umbrele copacilor îți vor împrumuta silueta ; în fiece ramură cu flori albe de măceș am să-mi închipui că te zăresc pe tine. Lina, ai să mă urmărești pretutindeni.

— Niciodată n-o să mă aflu acolo unde nu dorești să fiu, nici n-am să văd ori să aud ce dorești să rămînă nevăzut și neauzit.

— Te voi vedea chiar și în fabrică, în plină lumină a zilei ; și chiar te-am văzut o dată. Abia acum o săptămînă, ședeam la capătul unei hale din fabrică și fetele lucrau la capătul celălalt, iar într-un grup de lucrătoare care alergau de colo-colo mi s-a părut că zăresc o siluetă asemănătoare cu a ta. Era vreun efect înșelător de lumină și umbră sau vreo amăgitoare rază a soarelui. M-am dus pînă la grupul de acolo ; ce văzusem eu pierise ; m-am trezit între două fetișcane zdravene purtînd șorțuri.

— N-am să vin niciodată în fabrică după dumneata, Robert, dacă nu mă chemi.

— Și nu e singurul prilej în care imaginația mi-a jucat feste. Într-o noapte, pe cînd mă întorceam tîrziu de la tîrg, am intrat în salonul vilei cu gîndul s-o găsesc pe Hortense acolo ; dar în locul ei mi s-a părut că te găsesc pe tine. În cameră nu se afla nici o lumînare ; o luase soră-mea sus cu ea ; obloanele nu fuseseră trase și bogate raze de lună se revărsau prin ochiurile ferestrei ; și acolo te aflai tu, Lina, lîngă tocul ferestrei, puțin plecată într-o parte, așa cum nu rareori ți se întîmplă să

stai. Erai îmbrăcată în alb, la fel cum te-am văzut la o reuniune, într-o seară. O jumătate de secundă mi s-a părut că fața ta proaspătă, plină de viață, e întoarsă către mine și mă privește ; o jumătate de secundă m-am gîndit să vin și să te iau de mînă, să te cert pentru îndelunga absență și să-ți urez bun venit pentru seara de atunci. Dar după ce am făcut doi pași, vraja s-a risipit ; conturul rochiei și-a schimbat forma ; trăsăturile chipului s-au topit și n-a mai rămas nimic din ele ; îndată ce am ajuns acolo am văzut că în realitate nu rămăsese decît faldul unei perdele de muselină albă și un ghiveci cu o plantă de casă plină de boboci — *„sic transit", et caetera*[1].

— Prin urmare n-a fost fantoma mea ? Eră gata să cred că da.

— Nu ; nimic altceva decît muselina, ghiveciul și bobocii roșii ; o pildă de iluzie pămîntească.

— Mă mir că mai ai timp pentru asemenea iluzii, cînd gîndurile trebuie să-ți fie așa de prinse.

— Și eu mă mir. Dar în mine, Lina, aflu două firi deosebite ; una față de lume și față de treburi, și alta acasă și în timpul liber. Gérard Moore e un cîine nemilos dacă îl duci la fabrică sau la tîrg ; omul căruia îi spui vărul tău Robert e uneori un visător și trăiește în alte sfere decit aceea a postăvăriei și biroului.

— Dar cele două firi se împacă bine cu dumneata ; am impresia că arăți sănătos și liniștit ; ai pierdut cu totul aerul acela hărțuit pe care te durea sufletul cînd îl vedeai zugrăvit pe chipul dumitale acum cîteva luni.

[1] Așa trece, etc. Începutul dictonului latin *Sic transit gloria mundi* (Așa trece slava lumească).

— Bagi tu de seamă asta ? Sigur, am scăpat de unele greutăți ; am trecut de locurile cu stînci primejdioase și am ieșit în largul mării.

— Și, dacă ai vînt prielnic, poți nădăjdui să faci o călătorie bogată în roade ?

— Aș putea să *sper*, da ; dar speranțele sînt înșelătoare ; peste vînturi și valuri, nu poți să fii stăpîn ; vînturile și furtunile veșnic ridică piedici în calea marinarului ; el nu poate să-și scoată din minte că-l pîndește furtuna.

— Dar dumneata ești pregătit pentru asta — ești marinar destoinic și căpitan iscusit, un pilot plin de îndemînare, da, Robert, știi să domolești furtunile.

— Ruda mea are întotdeauna despre mine cea mai bună părere, dar am să-i iau vorbele drept prevestitoare de bine ; voi socoti că întîlnindu-mă cu ea în noaptea asta am văzut cum îmi iese în întîmpinare una dintre păsările acelea care pentru marinari sînt vestitoare de noroc.

— Sărmană vestitoare de noroc mai este aceea care nu-i în stare de nimic — nu are nici o putere. Îmi dau seama de neputința mea ; n-are nici un rost să-ți spun că vreau să-ți fiu de folos, atîta vreme cît n-o pot dovedi. Îți doresc mult succes ; îți doresc destin măreț și fericire adevărată.

— Dar cînd mi-ai dorit altceva ? Ce așteaptă Fanny acolo ? I-am spus s-o ia înainte. Aha ! Va să zică am și ajuns lîngă cimitir ; aici trebuie să ne despărțim, așa bănuiesc ; dacă n-ar fi fost fata asta cu noi am fi mai putut sta cîteva minute pe treptele bisericii. E o noapte atît de frumoasă, o atît de pașnică noapte de vară, încît

deocamdată nu prea mă trage inima să mă întorc la Hollow.

— Acum nu putem sta pe treptele din fața bisericii, Robert.

Caroline rosti vorbele acestea fiindcă Moore o conducea înspre intrarea bisericii.

— Poate că nu, dar trimite-o pe Fanny acasă ; spune-i că venim și noi ; cîteva minute nu mai au importanță.

Orologiul bisericii sună ceasurile zece.

— Acum are să iasă unchiu-meu ca să-și facă rondul de gardă, și totdeauna trece prin fața bisericii și prin cimitir.

— Și ce dacă ? Dacă n-ar ști Fanny că sîntem aici, mi-ar face plăcere să-l păcălim și să treacă pe lîngă noi fără să ne vadă. Cînd ar fi el în față, noi am putea fi sub fereastra dinspre apus ; cînd ar lua-o pe partea dinspre nord, ne-am putea strecura pe lîngă cea din sud ; și într-o clipă am putea să ne ascundem după orice piatră ; monumentul acela înalt ridicat de familia Wynne ar fi de-ajuns să ne ascundă cu totul.

— Robert, ce bine dispus ești în seara asta ! Hai pleacă — pleacă, adăugă Caroline în nerăbdare. Uite, se-aude ușa din față...

— Nu vreau să plec ; ba, dimpotrivă, am să mai rămîn.

— Știi bine că unchiu-meu s-ar supăra îngrozitor ; mi-a interzis să te mai văd fiindcă ești iacobin.

— Bizar iacobin !

— Pleacă, Robert, uite-l că vine — îi aud tusea.

— *Diable !* [1] Ciudat lucru — tare aș vrea să mai stau !

— Îți aduci aminte ce a făcut atunci cînd a dat peste Fanny și... începu Caroline, dar se opri dintr-o dată. Cuvîntul următor ar fi trebuit să fie „iubitul", dar nu era în stare să-l rostească ; putea să pară dinadins folosit ca să sugereze idei pe care nu avea intenția să le sugereze — idei aducătoare de amăgiri și tulburări.

Moore avea mai puține scrupule.

— Și iubitul ei ? întrebă fără să ezite o clipă. Domnul Helstone l-a băgat sub pompă și i-a făcut o baie zdravănă — așa-i ? Aș zice că și mie mi-ar face hatîrul ăsta cu destulă mulțumire. Mi-ar plăcea să-l ațîț puțin pe bătrîn tiran — nu, orice ar fi, nu *împotriva* ta. Dar să facă deosebirea între un iubit și un văr cred că ar fi în stare, nu ?

— Oho ! La dumneata nu s-ar gîndi nici pe departe în felul ăsta, sînt sigură că nu ; cearta cu dumneata ține doar de politică și atît ; dar n-aș vrea deloc să întindem coarda prea mult, îl știi doar cît e de arțăgos. Uite-l c-a ajuns la portița grădinii — hai, pentru binele dumitale și al meu, hai, Robert, pleacă !.

Vorbele atît de stăruitoare erau sprijinite prin gesturi de același fel și priviri încă mai stăruitoare. Moore îi strînse o clipă între palmele lui palmele împreunate, răspunse privirii ridicate cu o privire îndreptată în jos, rosti „Noapte bună !" și plecă.

Peste o clipă Caroline se afla lîngă ușa dinspre bucătărie, alături de Fanny. Chiar atunci umbra pălăriei cu boruri întoarse se abătu peste un mormînt luminat de

[1] Drace ! (Fr.)

lună ; țeapăn de parcă ar fi înghițit un baston, parohul ieși din grădină și porni cu pas domol, cu mîinile la spate, să străbată cimitirul. Puțin a lipsit ca Moore să nu fie prins ; pînă la urmă tot a trebuit să se „pitească“, s-o ia pe după biserică și să se ascundă în spatele fălosului monument al familiei Wynne. A fost silit să rămînă acolo zece minute întregi, cu un genunchi proptit în iarbă, cu pălăria în mînă și pletele în voia stropilor de rouă, cu ochii negri scăpărători și cu buzele întredeschise datorită rîsului mut provocat de propria-i stare ; căci la trei pași de el se oprise parohul să admire în voie stelele și să prizeze tabac.

Se întîmpla, însă, ca în mintea domnului Helstone să nu existe nici măcar o umbră de bănuială ; căci fiind de obicei foarte vag informat cu privire la deplasările nepoatei, deoarece considera că nici nu merită osteneala să le urmărească îndeaproape, habar nu avea că toată ziua fusese plecată și și-o închipuia stînd în camera ei, ocupată cu lucrul sau cu vreo carte ; acolo se și afla în momentul acela ; dar nu cufundată în liniștitele îndeletniciri presupuse de el, ci stînd la fereastră cu inima zbătîndu-i-se în piept și privind cu neliniște prin crăpăturile oblonului ca să-și vadă unchiul reîntors în casă și vărul scăpat ; pînă la urmă dorințele i se împliniră ; îl auzi pe domnul Helstone intrînd și îl văzu pe Robert pășind printre morminte, apoi sărind gardul ; abia atunci coborî pentru rugăciune. Cînd se reîntoarse în cameră, se întîlni din nou cu amintirea lui Robert. Vedeniile din timpul somnului fură multă vreme evitate ; multă vreme stătu lîngă zăbrele, multă vreme privi înspre vechea grădină și biserica încă și mai veche, peste mormintele înșirate unul după altul, cenușii și solemne, desenate

limpede sub lumina lunii. Urmări pașii nopții pe cărările-i de stele, pînă departe în „măruntele minute de dincolo de toate“ ; în gînd, toată vremea se afla împreună cu Moore. Stătea lîngă el ; îi auzea glasul ; își ținea mîna într-a lui și mîna rămînea mereu caldă între degetele sale. Cînd bătea orologiul bisericii, sau de cîte ori se isca orice alt zgomot, cînd apărea în cameră șoricelul deprins să umble în voie pe acolo — un intrus împotriva căruia pentru nimic în lume n-ar fi lăsat-o pe Fanny să pună vreo capcană — cînd venea și făcea să zdrăngăne lanțul de chei, singurul ei inel, apoi mai stîrnea cîteva foșnete pe masa de toaletă unde întotdeauna îl aștepta un biscuit — Caroline înălța privirile, readusă pentru o clipă în lumea reală. Atunci rostea cu jumătate de glas, ca și cînd s-ar fi împotrivit dojenilor unui îndrumător nevăzut și neauzit :

— Nu mă amăgesc cu visuri de dragoste ; dacă mă gîndesc e doar fiindcă nu pot să dorm ; bineînțeles știu că o să se însoare cu Shirley.

Și în vreme ce tăcerea se reinstăpînea, sunetele orologiului se stingeau, protejatul cel nedomesticit și necunoscut se retrăgea, Caroline își relua visul, cuibărindu-se la pieptul vedeniilor — ascultîndu-le, stînd de vorbă cu ele. Într-un tîrziu vedeniile păliră ; pe măsură ce se apropiau zorile, stelele apuneau și primele licăriri ale zilei risipeau alcătuirile Închipuirii ; ciripitul păsărelelor atunci trezite din somn le acoperea șoaptele. Povestea plină de înflăcărare, înviorată de pasiune, luată pe aripi de adierile dimineții deveni murmur stins. Acea vedenie care, ivită sub razele lunii, trăia, avea puls, avea mișcare, purta strălucirea sănătății și prospețimea tinereții,

îngheță și se făcu cenușie ca o fantomă cînd dădu piept cu roșeața răsăritului. Se risipi. Și la sfîrșit visătoarea rămase stingheră ; se strecură în pat, înfrigurată și abătută.

CAPITOLUL XIV

SHIRLEY ÎȘI CAUTĂ MÎNTUIREA ÎN OPERE DE BINEFACERE

„Bineînțeles, știu sigur că o să se însoare cu Shirley, fu primul gînd care îi trecu prin minte a doua zi dimineața. Și trebuie să se însoare cu ea, căci îi poate fi de mare ajutor", urmă apoi cu toată convingerea. Și imediat veni gîndul dureros : „Dar cînd ei *vor fi* soț și soție eu am să fiu dată uitării. Vai ! Am să fiu cu totul dată uitării ! Și ce... *ce* o să mă fac eu atunci cînd Robert va fi definitiv și pe de-a-ntregul despărțit de mine ? Încotro am să apuc ? Robert *al meu*. Ce mult aș dori să pot spune pe bună dreptate că e al meu ! Dar eu nu sînt decît sărăcie și neputință. Shirley este bogăție și putere ; și frumusețe totodată și dragoste — asta nu pot s-o neg. Aici nu e vorba de o poveste dubioasă ; îl iubește, și nu cu simțăminte de duzină ; îl iubește, sau îl *va* iubi în așa chip încît el să fie dator să se simtă mîndru că e iubit. Nimeni nu poate ridica nici o obiecție întemeiată. Prin urmare să se căsătorească ; dar pe urmă eu n-am să mai însemn nimic pentru Robert. Ca să-i fiu soră, sau alte treburi dintr-astea — mi-e silă. Pentru un bărbat ca Robert am să fiu totul sau

nimic ; nici o ezitare și nici o vorbă goală nu poate fi suportată. De îndată ce perechea va fi unită, fără îndoială că am să mă despart de ei. Cît despre zăbovitul prin preajma lor, făcînd pe ipocrita și lăsînd să se vadă senine simțăminte de prietenie, cînd sufletul îmi va fi răvășit de cu totul alte emoții — în asemenea hal de decădere n-am să ajung niciodată. A juca rolul prietenului devotat nu mi-ar fi deloc mai ușor decît a-l juca pe acela al dușmanului de moarte ; la fel de puțin sînt în stare să le stau în cale pe cît aș putea să-i calc în picioare. Robert e un om de mîna întîi — pentru mine ; *l-am* iubit, *îl* iubesc, *trebuie* să-l iubesc. Aș vrea să fiu nevasta lui, dacă aș putea ; și cum nu pot, nu-mi rămîne decît să plec undeva unde să nu-l mai văd. Există doar o singură alternativă — ori să mă lipesc de el atît de strîns încît să devin o parte din ființa lui, ori să fiu despărțită de el așa cum sînt despărțiți cei doi poli ai unei sfere. Dumnezeule, atunci desparte-mă ! Desparte-ne cît mai grabnic !"

Tot cam astfel de gînduri îi umblau iarăși prin minte și tîrziu după-amiaza, cînd unul dintre personajele ce-o obsedau trecu pe dinaintea ferestrei salonului. Domnișoara Keeldar păși alene pe acolo ; umbletul și înfățișarea lăsau să se vadă acel amestec de melancolie și nepăsare ce alcătuia, în momentele de liniște, aspectul obișnuit al persoanei și atitudinilor sale. În momentele de însuflețire însă, nepăsarea dispărea fără urmă, melancolia căpăta o nuanță de voioșie sinceră minunat îmbinată cu rîsul, cu zîmbetul, cu privirile și alcătuiau laolaltă un simțămînt pe deplin închegat, astfel că voioșia ei nu părea niciodată „trosnet de spini striviți sub talpă".

— Ce înseamnă asta, de ce n-ai venit să mă vezi astăzi după-amiază, așa cum mi-ai promis ? i se adresă Carolinei îndată după ce intră în cameră.

— N-am avut chef, răspunse foarte sincer domnişoara Helstone.

Domnişoara Keeldar o şi cercetase cu priviri scrutătoare.

— Nu ! exclamă Shirley. Văd că nu ai chef să mă iubeşti ; iar ai căzut într-una din stările acelea ale tale înnegurate şi neîndurătoare, cînd omul simte că prezenţa lui lîngă tine nu este binevenită. Ai asemenea stări. Îţi dai seama ?

— Ai de gînd să stai mult, Shirley ?

— Da. Am venit să beau ceaiul şi nu pot pleca înainte de a-l bea. Prin urmare o să-mi iau libertatea de a-mi scoate boneta chiar şi fără să fiu invitată.

Făcu întocmai, pe urmă rămase în picioare pe covor, cu mîinile la spate.

— Arăţi de mai mare dragul, continuă să vorbească tot cercetînd-o atent cu privirile, dar nu fără prietenie, ci mai degrabă cu milă. Grozav de liniştită te mai arăţi, aidoma cu o căprioară rănită şi care îşi caută singurătatea. Ţi-e frică, oare, că Shirley are să-ţi scoată sufletul dacă are să descopere că eşti rănită şi sîngerezi ?

— De Shirley nu mi-e niciodată frică.

— Dar cîteodată nu poţi s-o suferi ; şi nu rareori o ocoleşti. Shirley este în stare să-şi dea seama cînd e ocolită şi dată deoparte. Dacă aseară n-ai fi plecat spre casă cu cine ai plecat, astăzi ai fi alt om. La cît ai ajuns acasă ?

— Pe la zece.

— Ehei ! Ţi-au trebuit trei sferturi de ceas ca să străbaţi o milă ? Tu, sau Moore, aţi zăbovit în halul ăsta ?

— Shirley, vorbeşti prostii.

— *El* a vorbit prostii — în privinţa asta nu am nici o îndoială ; ori s-a înfăţişat într-un fel anume, ceea ce e de o mie de ori mai rău ; chiar în clipa asta îţi văd pe frunte lumina ochilor lui. Aş fi în stare să-l provoc la duel, numai că n-am unde găsi un martor de nădejde. Sînt cumplit de nervoasă, şi în aceeaşi stare am fost toată noaptea şi toată ziua de astăzi. Nu mă întrebi din ce pricină, făptură mică, tăcută şi peste măsură de sfioasă ce eşti, continuă ea după o pauză. N-ai merita să-ţi torn în poală toate secretele mele fără să mă rogi. Pe cuvîntul meu că ieri seară aş fi fost în stare să mă iau pe urmele lui Moore cu intenţii ucigaşe. Am pistoale şi ştiu să mă folosesc de ele.

— Lasă fleacurile, Shirley ! Pe cine l-ai fi împuşcat — pe mine sau pe Robert ?

— Pe nici unul, probabil — sau poate că pe mine — ori mai degrabă vreun liliac sau vreo ramură de copac. E un înfumurat — vărul ăsta al tău — un înfumurat calm, serios, rezonabil, cumpănit şi plin de ambiţie. Parcă îl văd stînd, în picioare în faţa mea şi debitîndu-şi vorbirea aceea pe jumătate aspră, pe jumătate duioasă şi pînă la urmă venindu-mi de hac (îmi dau foarte bine seama că aşa se întîmplă) cu ţelurile neclintite şi altele asemenea. Iar atunci — mă scoate complet din sărite !

Doamnişoara Keeldar începu să se plimbe cu paşi iuţi prin încăpere în vreme ce repeta cu tărie că nu mai are nici un fel de răbdare faţă de bărbaţi în general, dar mai cu seamă faţă de arendaşul pomenit.

— N-ai dreptate, sări Caroline oarecum îngrijorată. Robert nu este înfumurat şi nici un bărbat uşuratic. Asta pot să ţi-o garantez.

— *Tu* să garantezi pentru el ? Crezi cumva că în privința asta aș putea să țin seamă de vreun cuvînt de-al tău ? Nu poate exista nici o altă mărturie căreia să nu-i dau mai multă crezare decît uneia făcute de tine. Pentru binele lui Moore ai fi în stare să-ți tai și mîna dreaptă.

— Dar nu și să mint ; și fiindcă spun adevărul, trebuie să te asigur că aseară s-a purtat cu mine doar politicos — atît și nimic mai mult.

— N-am întrebat cum s-a purtat, pot ghici și singură. Am văzut pe fereastră cum ți-a luat mîna între degetele lui lungi, de cum ați ieșit pe poartă.

— Asta nu înseamnă nimic. Nu sîntem străini, doar știi bine. Mă cunoaște de foarte multă vreme și sîntem veri.

— Sînt indignată ; și cu asta am încheiat întreaga poveste, răspunse domnișoara Keeldar. Apoi adăugă : toată liniștea și mulțumirea îmi sînt spulberate de manevrele lui. Mereu intervine între mine și tine ; fără el, noi am fi prietene bune ; dar acest înfumurat lung de șase picioare aruncă mereu și mereu umbre asupra prieteniei noastre. Mereu și mereu trece pe unde nu trebuie și acoperă lumina pe care eu doresc s-o văd totdeauna cît mai limpede ; nu se mai satură să facă tot ce-i stă în putință ca să-ți arate că sînt o ființă plicticoasă și primejdioasă.

— Nu, Shirley ; nici vorbă.

— Ba da. N-ai vrut tovărășia mea astăzi după-amiază și asta m-a durut adînc ; tu ești din fire o ființă mai rezervată, dar eu sînt o fire sociabilă, nu pot trăi singură. Dacă am fi lăsate de capul nostru, doar atît, să știi că eu te prețuiesc așa de mult, încît m-aș putea împăca să te am lîngă mine toată vremtea și n-aș dori să mă despart de

tine nici măcar pentru o frîntură de secundă. Tu n-ai putea să spui același lucru în ce mă privește pe mine.

— Shirley, pot să spun orice dorești. Shirley, țin la tine.

— Mîine ai să dorești să mă ia naiba, Lina.

— Nu, n-are să fie așa. Pe zi ce trece mă obișnuiesc tot mai mult... te îndrăgesc tot mai tare. Știi bine că sînt prea englezoaică pentru a mă arunca dintr-o dată într-o prietenie frenetică. Dar ești într-atîtea privințe mult mai înzestrată decît oamenii obișnuiți — ești atît de deosebită de tinerele noastre pe care le poți întîlni la fiecare pas ! Te stimez, te apreciez nespus ; nu ești niciodată o povară pentru mine, niciodată. Crezi ce-ți spun ?

— În parte, răspunse domnișoara Keeldar zîmbind cam neîncrezătoare. Dar ești o ființă extraordinară ; oricît de cumpănită pari, există undeva în făptura ta o forță și o profunzime nu ușor de identificat și de apreciat ; și pe urmă, fără îndoială că ești nefericită.

— Și oamenii nefericiți sînt doar rareori buni la suflet — asta vrei să spui ?

— Cîtuși de puțin ; vreau mai degrabă să spun că oamenii nefericiți sînt adesea preocupați și nu prea au chef să pălăvrăgească la nesfîrșit cu interlocutori de felul meu. Ba mai mult decît atît, există un soi de nefericire care nu numai că deprimă, dar și macină — și mă tem că la tine despre asta e vorba. Compasiunea ar putea să-ți fie de vreun ajutor, Lina ? Dacă da, primește-o din partea mea : Shirley o oferă cu larghețe și-i garantează puritatea.

— Shirley, eu n-am avut nici o soră — nici tu n-ai avut ; dar în clipa asta înțeleg ca într-o străfulgerare ce fel de sentimente nutresc surorile una față de alta. O afecțiune îngemănată cu însăși viața lor și pe care nici o lovi-

tură de ordin sentimental n-o poate dezrădăcina, pe care micile certuri nu fac decît s-o întunece pentru o clipă ca să se aprindă cu și mai multă strălucire atunci cînd încordarea dispare ; o afecțiune ce nu poate fi pînă la urmă depășită de nici o altă pasiune și față de care dragostea însăși nu-i în stare decît să se ia la întrecere pe tărîmul forței și al adevărului. Dragostea ne chinuie crunt, Shirley, este atît de sfîșietoare, ne aduce atîta suferință, și cu flăcările ei ne mistuie puterile ; în afecțiune nu se află nici durere și nici flăcări, ci doar încurajare și balsam. Mă simt încurajată și alinată atunci cînd tu — ia aminte : *tu, și numai tu* — te afli în preajma mea, Shirley. Acum mă crezi ?

— Totdeauna cred cu ușurință în lucrurile care îmi fac plăcere. Prin urmare sîntem într-adevăr prietene, Lina, în ciuda acelor umbre ?

— Sîntem într-adevăr prietene, orice ar fi să se întîmple, răspunse Caroline trăgînd-o pe Shirley lîngă ea și așezînd-o pe un scaun.

— Bine, atunci hai să vorbim despre altceva și nu despre Tulburător.

Dar tocmai atunci în încăpere intră preotul, iar acel „altceva" la care se referise domnișoara Keeldar n-a mai putut fi pomenit decît la plecare ; atunci ea a zăbovit puțin în coridor și a vorbit :

— Caroline, aș vrea să-ți spun că am o mare greutate pe suflet ; mă mustră conștiința amarnic, de parcă aș fi săvîrșit ori m-aș pregăti să săvîrșesc o crimă. Trebuie să înțelegi că nu e vorba despre conștiința mea *intimă*, ci de aceea de proprietar al pămîntului și al conacului. Am căzut în stăpînirea unui vultur cu gheare de oțel. Mă aflu sub o influență sumbră, cu care nu prea sînt de acord, dar nici nu sînt în stare să-i rezist. Mi-e teamă că nu va trece mult și se va întîmpla ceva la care nici nu vreau să mă gîndesc. Pentru a-mi ușura sufletul și a face tot ce-mi stă în putință ca să împiedic nenorocirea, vreau să mă angajez într-o serie de opere de binefacere. De aceea, nu trebuie să te surprindă dacă vezi că am trecut pe neașteptate la o dispoziție sufletească extrem de generoasă. Nu-mi dau deloc seama cum ar urma să încep, dar trebuie să mă sfătuiești și tu ; mîine o să vorbim mai pe larg despre treburile astea ; ce te rog acum e doar s-o inviți pe ființa aceea minunată, domnișoara Ainley, să vină pînă la Fieldhead. Mă gîndesc să mă pun sub tutela ei — nu-i așa c-o să aibă o pupilă grozavă ? Și spune-i așa, pe departe, că deși am numai intenții bune, sînt cam neglijentă din fire, și atunci are să fie mai puțin scandalizată de ignoranța mea în ce privește societățile de binefacere care oferă nevoiașilor haine și altele.

A doua zi, Caroline o găsi pe Shirley stînd la birou cu o înfățișare foarte gravă și avînd dinainte un registru, un teanc de bancnote și o pungă doldora de monede. Arăta cum nu se poate mai serioasă, dar puțin nedumerită. Îi spuse că își „aruncase privirea" peste cheltuielile săptămînale ale casei, cu gîndul de a vedea unde ar putea să facă unele reduceri ; că tocmai stătuse de vorbă cu doamna Gil, bucătăreasa, și femeia plecase de acolo cu bănuiala că în mintea ei (a stăpînei) ceva nu era fără îndoială la locul lui.

— I-am ținut o predică, spuse Shirley, despre datoria de a cheltui cu grijă, într-un fel cu totul nou pentru ea. Cu atîta convingere i-am vorbit despre economii, încît eu singură m-am mirat ; fiindcă, vezi tu, pentru mine este o idee cu totul nouă ; niciodată nu m-am gîndit, și încă mai

puţin am vorbit, pînă în zilele din urmă, despre asemenea treburi. Asta însă numai în teorie, căci atunci cînd am ajuns la partea practică n-am putut să reduc nimic. N-am tăria să renunţ nici măcar la un singur funt de unt, sau să urmăresc a obţine o socoteală limpede asupra modului cum sînt folosite untura, slănina, pîinea, carnea sau orice alt aliment folosit la bucătărie. Ştiu bine că niciodată n-am făcut la Fieldhead iluminaţie mare, dar n-am avut tăria să cer lămuriri cu privire la rostul nenumăraţilor funzi de lumînări de toate soiurile ; nu spălam pentru parohie, totuşi am văzut în tăcere numeroase înregistrări de diverse cantităţi de săpun şi praf de înălbit rufele, calculate aşa fel încît să satisfacă pe deplin pînă şi pe cel mai pretenţios om interesat de atitudinea noastră faţă de aceste articole ; carnivoră nu sînt şi nu-i nici doamna Pryor, nici măcar doamna Gil însăşi, totuşi n-am făcut decît să îngaim ceva şi să holbez ochii cînd am văzut notele măcelarului şi cifrele ce par să dovedească faptul — falsul vreau să spun. Caroline, poţi să rîzi de mine, dar de schimbat nu poţi să mă schimbi. În unele privinţe sînt o laşă — îmi dau seama. În alcătuirea fiinţei mele un element de bază este laşitatea morală. Am roşit şi am lăsat capul în jos în faţa doamnei Gil atunci cînd ea ar fi trebuit să bîiguie nişte mărturisiri. Mi-a fost cu neputinţă să adun suficient curaj pentru a face fie şi o simplă aluzie, cu atît mai puţin să-i dovedesc că e o escroacă. Nu sînt înzestrată cu demnitate calmă, nu am curaj adevărat.

— Shirley, ce înseamnă accesul ăsta de nedreptate împotriva ta însăţi ? Ştii bine că nu e înclinat să vorbească frumos despre femei, dar unchiul meu spune că nu există în Anglia zece mii de bărbaţi care să se poată compara cu tine şi care într-adevăr să nu ştie ce e teama.

— Da, nu ştiu ce e teama fizică ; primejdia niciodată nu mă tulbură. Nu mi-am pierdut deloc firea cînd taurul cel mare şi roşu al domnului Wynne s-a ridicat deodată mugind în faţa mea, în vreme ce străbăteam singură păşunea, şi-a plecat capul fioros şi mînjit de noroi şi s-a repezit înspre mine ; dar mi-a fost teamă cînd am văzut-o pe doamna Gil ruşinată şi descompusă la faţă. În anumite privinţe ai de două ori — de zece ori mai multă putere decît mine, Caroline ; tu, pe care nimeni nu te-ar putea convinge să treci pe lîngă un taur cu înfăţişare oricît de paşnică, i-ai fi arătat cu tărie menajerei mele că a făcut un lucru rău ; pe urmă ai fi certat-o, cu blîndeţe şi înţelepciune ; iar la sfîrşit, cred eu, dacă ar fi lăsat să se vadă că se căieşte, ai fi iertat-o cu duioşie. Eu nu sînt în stare să mă port aşa. Găsesc că, oricum, în ciuda unor înşelăciuni cam exagerate, trăim totuşi în cadrul posibilităţilor noastre ; dispun de bani şi neapărat trebuie să fac cu ei o treabă bună. Săracii de la Briarfield o duc tare greu : trebuie ajutaţi. Tu ce crezi că s-ar cuveni să fac, Lina ? N-ar fi oare mai bine să împart banii imediat ?

— Nu, zău că nu, Shirley ; n-ai proceda cu socotinţă. Deseori mi-am dat seama că tu nu înţelegi prin binefacere decît să împarţi şilingi şi jumătăţi de coroană în mod nepăsător şi la întîmplare, ceea ce poate duce la înşelătorii fără număr. Trebuie să ai un prim-ministru, fiindcă altminteri ai să te trezeşti amestecată într-o mulţime de necazuri. Tu singură ai pomenit de domnişoara Ainley : domnişoarei Ainley am să mă adresez. Dar, între timp, promite-mi că ai să stai cuminte şi n-ai să-ncepi să-ţi arunci banii în stînga şi-n dreapta. Ce de bani mai ai, Shirley ! Trebuie să te simţi tare bogată cu atîta bănet.

— Da ; am impresia că sînt cineva. Nu e o sumă uriașă, dar mă simt răspunzătoare de chipul cum va fi folosită ; și să știi că răspunderea asta mă apasă pe suflet mult mai greu decît mi-aș fi închipuit. Se spune că la Briarfield ar fi unele familii care aproape că mor de foame ; cîțiva dintre țăranii mei au ajuns într-o stare de plîns ; trebuie să-i ajut și am să-i ajut.

— Sînt unii care spun că nu facem bine cînd dăm pomeni săracilor, Shirley.

— Nu vor să-și bată capul cu nimic. Pentru cine nu știe ce-i foamea e ușor să trăncănească despre degradarea adusă de milostenie și așa mai departe ; numai că ei uită cît de scurtă e viața și cît de amară poate să fie. Nici unuia dintre noi nu ne e dat să trăim multă vreme ; atunci să ne ajutăm unii pe alții în vremuri de lipsă și nenorocire, măcar atît cît ne stă în putință, fără să ținem nici o clipă seama de scrupulele filozofiei găunoase.

— Dar tu îi ajuți pe oameni, Shirley ; și pînă acuma ți-ai dovedit din plin dărnicia.

— N-am făcut destul ; trebuie să dau mai mult fiindcă altminteri, ascultă-mă pe mine, într-o bună zi sîngele fratelui meu va începe să strige cu glas tare împotriva mea, acolo sus, în ceruri. Căci la urma urmei, dacă incendiatorii politici vor ajunge pînă la noi ca să ațîțe vîlvătăile luptei și prin împrejurimi și vor încerca să-mi vatăme avutul, ca o tigroaică am să lupt pentru ce-i al meu — știu că așa voi face. Trebuie să ascult glasul Milosteniei atîta vreme cît îmi mai stă în preajmă : de îndată ce glasul acesta va fi înecat de urletele provocatoare ale tîlharilor, întreaga mea făptură se va ridica pentru a se împotrivi și a nu lăsa nimic din mînă. Dacă vreodată săracii se vor aduna și se vor ridica alcătuind o

gloată, le voi sta împotrivă ca un aristocrat : dacă încearcă să mă intimideze, trebuie să-i desfid ; dacă mă atacă, trebuie să rezist — și am s-o fac.

— Vorbești la fel ca Robert.

— Și simt la fel ca Robert, dar cu mai multă înflăcărare. Numai să se amestece în afacerile lui Robert, sau la fabrica lui, sau să se ridice împotriva lui, și am să-i urăsc. În clipa de față nu sînt o patriciană și nici nu-i socotesc pe săracii din jurul meu drept plebei ; dar de înadtă ce mi-ar face un rău prin violență, mie sau avutului meu, iar pe urmă ar încerca să ne dicteze condițiile lor, aș da cu totul uitării mila față de nenorocirile și respectul față de sărăcia lor, și în ceea ce-i privește n-aș mai nutri nimic alceva decît dispreț pentru ignoranță și ură pentru nerușinare.

— Shirley — cum îți mai strălucesc ochii !

— Fiindcă sufletul mi-e în flăcări. Oare tu ai fi mai dispusă decît mine să-l lași pe Robert doborît de numărul adversarilor ?

— Dacă aș avea puterea ta de a-l ajuta pe Robert, aș folosi-o așa cum ai și tu de gînd s-o folosești. Dacă i-aș putea fi tot atît de prieten cum îi ești tu, i-aș sta alături așa cum ai și tu de gînd să-i stai — pînă la moarte.

— În clipa de față, Lina, deși ochii nu-ți strălucesc, au un licăr viu. Ai coborît pleoapele, dar am zărit în ei o scînteie. Oricum, n-am ajuns încă la luptă. Ceea ce vreau eu să fac e să *previn* pagubele. Nu sînt în stare să uit, nici ziua, nici noaptea, că simțămintele acestea înveninate pe care săracii le poartă împotriva bogaților au luat naștere din suferință : nici nu ne-ar urî și nici nu ne-ar invidia, dacă n-ar socoti că sîntem de atîtea ori mai fericiți decît ei. Pentru a le alina suferințele și a le împuțina

astfel ura, trebuie să ofer cu generozitate din îndestularea mea ; iar pentru ca darurile acestea să aducă roade cît mai bogate, hai să le facem cu chibzuință. Pentru asta trebuie să introducem în sfaturile noastre un spirit diriguitor limpede, calm și practic ; deci du-te și ad-o încoace pe domnișoara Ainley.

Fără nici un alt cuvînt, Caroline își puse boneta și plecă. Poate părea ciudat că nici ea și nici Shirley nu se gîndiseră s-o consulte pe doamna Pryor în legătură cu planurile lor ; dar procedaseră cu înțelepciune. Știau din instinct că în cazul cînd s-ar fi sfătuit cu ea, n-ar fi făcut decît s-o amestece în niște încurcături neplăcute. Era o femeie mult mai informată, mult mai cultă și cu judecată mult mai temeinică decît domnișoara Ainley, însă energia administrativă și priceperea în conducere îi lipseau cu desăvîrșire. Bucuroasă ar fi contribuit cu bănișorii ei puțini la o operă caritabilă, căci dărnicia tainică i se potrivea de minune ; dar la niște proiecte publice, organizate pe scară largă, n-avea cum să ia parte ; cît despre inițierea unor asemenea planuri, asta rămînea în afara oricărei posibilități. Shirley știa foarte bine și de aceea n-o tulburase pe doamna Pryor cu participarea la discuții fără rost, punînd-o astfel într-o situație ce i-ar fi amintit propriile sale slăbiciuni, fără să-i poată aduce vreun folos.

Ziua cînd a fost chemată la Fieldhead ca să discute niște proiecte atît de plăcute inimii ei, a fost pentru domnișoara Ainley o zi minunată. Atunci s-a văzut așezată cu tot onorul și politețea la o masă pe care se aflau hîrtie, pene, cerneală și — ceea ce le întrecea pe toate — bani peșin, și a fost rugată să întocmească un proiect amănunțit pentru ajutorarea săracilor nenorociți din Briarfield. Iar

cum îi cunoștea pe toți, le cercetase nevoile, încercase în fel și chip să afle cum ar putea fi ajutați mai cu folos, în cazul cînd s-ar fi găsit mijloacele, era pe deplin competentă să facă față unei astfel de îndeletniciri, și o bucurie sfioasă îi năpădi inima cea bună cînd își dădu seama că poate răspunde prompt și limpede la întrebările nerăbdătoare ale celor două fete ; odată cu răspunsurile la întrebări le ajuta și să-și dea seama cît de multe și cît de folositoare cunoștințe avea despre condițiile în care trăiau semenii din jurul ei.

Shirley puse la dispoziția domnișoarei Ainley trei sute de lire și la vederea banilor ochii bătrînicii se umplură de lacrimi de fericire, căci și vedea cum din banii aceia flămînzii au să-și potolească foamea, cei goi aveau să se îmbrace, iar cei bolnavi avea să afle alinare. Numaidecît alcătui un plan simplu și bine judecat pentru trimiterea ajutoarelor ; și le asigură că vremuri mai luminoase aveau să vină pentru oamenii de prin locurile acelea. fiindcă, fără nici o îndoială, exemplul stăpînei de la Fieldhead nu putea să nu fie urmat și de alții ; ea se va strădui să adune și alte subscripții și să alcătuiască un fond, însă mai întîi trebuia să se sfătuiască și cu slujitorii bisericii ; da, în privința asta era neînduplecată : domnul Helstone, doctorul Boultby, domnul Hall *trebuiau* consultați — (fiindcă nu numai cei din Briarfield urmau să fie ajutați, ci și cei din Whinbury și Nunnely) — pentru că, le atrase atenția, ar fi fost o dovadă de îngîmfare din parte-i dacă ar fi făcut un singur pas fără încuviințarea preoților.

Pentru domnișoara Ainley clericii erau ființe sfinte : oricît de neînsemnați ar fi fost ei ca oameni, slujba ce-o îndeplineau le aducea harul sfințeniei. Pînă și diaconii —

care, din pricina aroganței lor nesăbuite, n-ar fi fost vrednici nici măcar să-i încheie șireturile, să-i poarte umbrela, ori să-i așeze șalul pe umeri — erau transformați de entuziasmul ei sincer și curat în ucenici de sfinți. Oricît s-au trudit să-i arate cît mai limpede micile lor păcate și uriașele absurdități și prostii comise, ea n-a fost în stare să le vadă ; n-avea ochi pentru păcatele clericilor : stiharul alb acoperea un noian de păcate.

Cunoscînd această nevinovată orbire de care suferea proaspătul ei prim-ministru, Shirley afirmă în mod răspicat că diaconii nu puteau să aibă nici un cuvînt de spus în distribuirea banilor ; că n-aveau de ce să se amestece unde nu le fierbe oala. Bineînțeles, preoții urmează să joace rolul cel mai de frunte, și în ei se poate avea încredere : au experiență, înțelepciune, iar domnul Hall, cel puțin, a dovedit totdeauna dragoste și simpatie pentru semenii săi ; cît însă despre tinerii care îi ajută, ei trebuie dați la o parte, ținuți la locul lor și învățați că ascultarea și tăcerea se potrivesc cel mai bine cu vîrsta și pricepèrea lor.

Nu fără groază a ascultat domnișoara Ainley asemenea vorbe ; a intervenit însă Caroline și plasînd cîteva blînde cuvinte de laudă la adresa domnului Sweeting, a făcut-o să-și recîștige calmul. Sweeting era, într-adevăr, preferatul domnișoarei Ainley. Se silea să le poarte respect și domnilor Malone și Donne ; feliile de pandișpan, paharele de felurite băuturi preparate din plante pe care cu diferite prilejuri i le servise lui Sweeting, cînd venise s-o vadă în căsuța ei, fuseseră totdeauna oferite din sentimente de autentică grijă maternă. Aceleași bunătăți inofensive le înfățișase într-un rînd și lui Malone ; dar personajul manifestase un atît de deschis dispreț față de cele

oferite, încît niciodată nu mai avusese curaj să repete gestul. Pe Donne totdeauna îl servea cu plăcere și era fericită să vadă dovada indiscutabilă a aprecierii celor oferite în faptul că tînărul mînca de obicei două felii și lua și o a treia în buzunar.

Niciodată obosită în eforturile depuse pentru a face un bine, domnișoara Ainley ar fi fost gata să plece de îndată într-o plimbare de zece mile care s-o ducă pe la toate cele trei case parohiale ca să le arate preoților planul ei și cu umilință să le ceră încuviințarea ; dar domnișoara Keeldar nu o lăsă și propuse, în schimb să-i adune pe toți preoții la o mică reuniune care să aibă loc în seara aceea, la Fieldhead. Domnișoara Ainley urma să binevoiască a reveni, iar planul să fie discutat de consiliul privat în plenul său.

Shirley luă toate măsurile pentru ca preoții să fie adunați conform înțelegerii ; mai mult, pînă la sosirea bunei fete bătrîne, îi întreținuse în așa fel pe musafiri, încît îi adusese în cea mai perfectă stare de voioșie. Personal se ocupase îndeaproape de doctorul Boultby și domnul Helstone. Cel dintîi era un bătrîn velș recalcitrant, pedant și vehement, dar altminteri un om care făcea mult mai bine în jurul său, deși nu fără a avea grijă să se ducă și vestea despre ce face ; pe-al doilea îl cunoaștem. Nutrea simțăminte întrucîtva prietenești față de amîndoi, dar mai ales pentru bătrînul Helstone, și n-a fost nevoie de nici un efort din partea ei ca să fie o adevărată încîntare și pentru unul și pentru celălalt. I-a plimbat de jur împrejurul grădinii ; le-a cules flori ; s-a purtat ca o fiică iubitoare. Pe domnul Hall îl lăsase Caro-

linei — sau, mai bine zis, domnul Hall însuşi preferase compania Carolinei.

De obicei îi căuta compania, la toate petrecerile unde se întîmpla să ia parte amîndoi. Nu era un om care să caute tovărăşia femeilor, deşi toate femeile îl simpatizau ; era un fel de şoarece de bibliotecă, miop, cu ochelari, şi din cînd în cînd cam distrat. Faţă de doamnele bătrîne era binevoitor şi atent ca un veritabil fiu. Pentru bărbaţii cu orice ocupaţie şi de orice stare era acceptabil ; sinceritatea, simplicitatea, franchețea purtărilor sale, cinstea de înaltă nobleţe, autenticitatea şi puritatea pietăţii îi cîştigau prieteni în toate cercurile : bietul lui secretar şi paracliser îl adora ; nobilul arhiereu în subordinea căruia se afla îi purta cea mai adîncă stimă. Doar cu doamnele tinere, frumoase, elegante şi stilate era cam neajutorat şi timid ; fiind el însuşi un om obişnuit — obişnuit ca înfăţişare, obişnuit ca maniere şi obişnuit în vorbire — lăsa impresia că se teme de înfăţişarea falnică, eleganţa şi aerele lor. Domnişoara Helstone însă nu avea nici înfăţişare falnică şi nici nu-şi dădea aere, iar eleganţa ei înnăscută era de o natură foarte paşnică — paşnică la fel ca frumuseţea unei flori de cîmp. Era un partener de discuţii antrenant, vesel şi agreabil. Caroline se pricepea şi ea destul de bine să discute în *tête-à-tête* ; la cîte o petrecere îi făcea plăcere ca domnul Hall să vină şi să se aşeze în scaunul de lîngă ea, apărînd-o astfel împotriva lui Peter Augustus Malone, Joseph Donne sau John Sykes ; şi domnul Hall niciodată nu ezita să se bucure de acest privilegiu, dacă îi stătea în putinţă. Asemenea preferinţă arătată de un bărbat neînsurat pentru o femeie nemăritată ar fi pus imediat în mişcare limbile clevetitorilor — în împrejurări obişnuite ; dar Cyril Hall avea

patruzeci şi cinci de ani, începuse să chelească, începuse să încărunţească, şi nimeni n-a spus sau n-a gîndit vreodată că ar putea să se însoare cu domnişoara Helstone. Nici el însuşi nu gîndea altfel ; se însurase de multă vreme cu cărţile şi cu parohia lui ; blînda lui soră Margaret, cu ochelari şi cu aceeaşi ştiinţă de carte ca şi el, îl făcea fericit în starea aceea de burlăcie ; socotea că ar fi fost prea tîrziu ca s-o schimbe. În afară de toate astea, o cunoscuse pe Caroline pe vremea cînd era un copil drăgălaş şi de multe ori o ţinuse pe genunchi ; îi cumpărase jucării şi îi dăduse cărţi ; simţea că prietenia ce i-o arăta fata cuprindea şi un fel de respect filial ; n-ar fi fost în stare să se decidă a încerca să dea o altă coloratură acestor sentimente, iar cugetul lui senin putea să contemple o imagine minunată fără a-şi simţi adîncimile tulburate de reflecţia ei.

La sosire, domnişoara Ainley fu întîmpinată de toată lumea cu multă bunăvoinţă : doamna Pryor şi Margaret Hall îi făcură loc pe sofa, între ele ; iar cînd toate trei s-au aşezat, au alcătuit un trio pe care flușturaticii şi superficialii l-ar fi dispreţuit fără îndoială, ca lipsit de orice însuşiri şi de orice farmec — o femeie de vîrstă mijlocie şi două fete bătrîne şi cu ochelari — dar el îşi avea valoarea lui neostentativă, după cum ştiau multe făpturi omeneşti chinuite de suferinţă sau de singurătate.

Shirley deschise discuţiile şi prezentă planul.

— Ştiu ce mînă a alcătuit proiectul acesta, spuse domnul Hall uitîndu-se la domnişoara Ainley şi zîmbind binevoitor ; aprobarea lui fu obţinută de îndată.

Boultby ascultă şi discută cu sprinceana încruntată şi buza de jos scoasă în afară ; considera că adeziunea lui

era un lucru prea important ca să poată fi dată în grabă. Helstone se uită agitat în jurul lui, cu o expresie alarmată şi bănuitoare, ca şi cum s-ar fi temut că viclenia femeiască a intrat în joc, şi ceva purtător de rochie încerca pe căi ocolite să capete prea multă influenţă şi să devină astfel o persoană mult prea importantă. Shirley îi văzu şi îi descifră corect expresia.

— Să ştiţi că planul ăsta nu înseamnă nimic, spuse atunci, cu glasul cel mai obişnuit. E doar ceva foarte general — o simplă propunere ; dumneavoastră, domnilor, sînteţi chemaţi să vă stabiliţi singuri regulile.

Şi numaidecît se duse să-şi ia mapa cu cele pentru scris, zîmbind şiret pe ascuns în vreme ce se apleca s-o ridice de pe masă ; scoase o foaie de hîrtie, o pană nouă, trase un fotoliu lîngă masă, şi întinzînd mîna către bătrînul Helstone îi ceru îngăduinţa să-l aşeze acolo. Cîteva clipe invitatul rămase puţin ţeapăn şi se sculă încreţindu-şi în chip ciudat fruntea de culoare arămie. În cele din urmă mormăi :

— Daaa... nu eşti nici nevastă-mea şi nici fiică-mea, aşa că de data asta mă las condus... ştiu bine că *sînt* condus : măruntele voastre urzeli femeieşti nu-mi iau vederile.

— Ei ! exclamă Shirley, muind pana în cerneală şi vîrîndu-i-o în mînă, astăzi trebuie să mă socotiţi căpitanul Keeldar. Ce facem acum este o treabă pur bărbătească — numai între mine şi dumneavoastră, doctore (aşa îl botezase pe paroh.) Femeile se află aici numai pentru a fi aghiotanţii dumneavoastră, şi pînă vom pune bine la cale lucrurile vorbesc doar pe pielea lor.

Domnul Helstone zîmbi puţin cam acru şi se porni să scrie. Peste puţină vreme se întrerupse ca să pună întrebări şi să se consulte cu colegii săi, ridicîndu-şi cu dispreţ privirea peste capetele cîrlionţate ale celor două fete şi peste bonetele modeste ale doamnelor mai în vîrstă, pentru a vedea ochelarii sclipitori şi capetele cărunte ale fraţilor lui. În discuţiile care au urmat, cele trei feţe bisericeşti — spre infinita lor cinste — s-au dovedit întru totul cunoscători ai necazurilor sărăcimii din parohia fiecăruia, mergînd pînă la nevoile cele mai mărunte şi mai urgente. Fiecare paroh ştia unde este nevoie de îmbrăcăminte, unde hrana ar fi trebuitoare înainte de toate, în ce loc ar fi putut fi daţi bani gheaţă cu credinţa că nu s-ar face o greşeală. Oricînd s-ar fi întîmplat ca pe unul dintre cei trei să nu-l slujească prea cu credinţă memoria, domnişoara Ainley ori domnişoara Hall — în cazul cînd apelau la ele — erau gata să dea o mînă de ajutor ; însă amîndouă aveau grijă să nu vorbească dacă nu erau întrebate. Nici una dintre ele nu dorea să iasă în frunte, dar amîndouă năzuiau sincer să poată fi utile, iar preoţii consimţiră să primească : hatîr cu care ele se declarară mulţumite.

Shirley stătea în spatele preoţilor şi din cînd în cînd se apleca peste umerii lor să cerceteze regulile stabilite, lista cazurilor mai urgente, asculta cu luare-aminte tot ce spuneau, şi cu toate acestea arbora din vreme în vreme zîmbetul ei ciudat — un zîmbet nu răutăcios, dar semnificativ ; prea semnificativ pentru a putea fi socotit de toată lumea drept prietenos. Rareori se întîmplă ca bărbaţilor să le placă aceia dintre semenii lor care le pot citi firea prea limpede şi prea temeinic. Mai ales pentru femei e foarte bine să fie înzestrate cu o orbire duioasă ; să aibă

ochi blînzi, nebuloşi, care niciodată nu pătrund dincolo de suprafaţa lucrurilor — care iau totul drept ce pare a fi ; ştiind asta, mii dintre ele ţin pleoapele plecate, şi o fac din calcul ; însă cele mai lăsate dintre pleoape au vizoarele lor, pe unde ochii pot să arunce atunci cînd se cuvine, o privire scrutătoare asupra vieţii. Mi-aduc aminte că am văzut odată doi ochi albaştri socotiţi de obicei drept somnoroşi, şi în care brusc am citit încordarea tainică, iar atunci am înţeles după expresia lor — o expresie în stare să-ţi îngheţe sîngele în vine, atît de neaşteptată era în acele împrejurări — că de ani şi ani se obişnuiseră să citească în tăcere adîncurile sufletelor. Lumea îi spunea posesoarei acestor ochi *bonne petite femme*[1] (nu era englezoaică) ; i-am înţeles firea mai tîrziu — i-am învăţat-o pe de rost — i-am cercetat-o pînă în cele mai din adînc şi tainice ascunzişuri — era cea mai abilă, cea mai vicleană, cea mai subtilă intrigantă din Europa.

Cînd, în cele din urmă, totul s-a liniştit în cugetul dominşoarei Keeldar, iar clericii s-au acomodat atît de bine cu spiritul propunerii ei încît au admis ca fiecare să-şi pună semnătura în fruntea listei de subscripţie pentru suma de cincizeci de lire, a dat poruncă să se servească cina ; desigur, o prevenise pe doamna Gil să-şi folosească întreaga pricepere în pregătirea mesei. Domnul Hall nu era un epicurean ; cumpătat din fire, rămînea indiferent faţă de orice abundenţă ; însă Boultby şi Helstone îndrăgeau amîndoi bucătăria bună ; este deci de înţeles că o cină atît de rafinată i-a adus într-o excelentă dispoziţie : prin urmare au cinstit-o aşa cum se cuvine, deşi

[1] Femeie blajină (fr.).

în modul cel mai cuviincios — nu după cum ar fi făcut domnul Donne, de s-ar fi aflat de faţă. S-a băut de asemenea şi un pahar de vin ales, fiind savurat cu mult rafinament şi cu tot fastul. S-au adus laude gustului dovedit de căpitanul Keeldar ; laude care l-au încîntat ; ţinta lui fusese aceea de a-şi mulţumi şi-delecta cucernicii oaspeţi. Izbutise, şi radia de bucurie.

CAPITOLUL XV

EXODUL DOMNULUI DONNE

A doua zi Shirley îi spuse Carolinei cît de fericită e că mica petrecere se desfăşurase cu atîta succes.

— Îmi place mult mai mult într-un cerc de domni, zise ea. E agreabil să observi cum ştiu să aprecieze o masă alcătuită cu pricepere. Ştii, în ce ne priveşte, pentru noi alegerea asta a vinurilor şi bucatele preparate cu ştiinţă n-au nici o importanţă ; însă cu privire la mîncare bărbaţii par să fi păstrat ceva din naivitatea copilăriei, şi atunci îţi face plăcere să-i vezi cum se bucură — vreau să zic în cazurile cînd arată acea cuviinţă şi stăpînire de sine a încîntătorilor noştri preoţi. Cîteodată îl urmăresc pe Moore ca să văd ce anume îl poate încînta, dar el n-are simplicitatea asta copilărească. L-ai găsit vreodată punctul sensibil, Caroline ? Îl cunoşti mai bine decît mine.

— În nici un caz nu e acela al unchiului meu şi al doctorului Boultby, răspunse Caroline zîmbind. Totdeauna simţea un soi de plăcere sfioasă urmărind felul cum

domnişoara Keeldar aducea vorba despre caracterul vărului ei : lăsată în pace, nu s-ar fi atins niciodată de asemenea subiect ; dar cînd era provocată, ispita de a vorbi despre cel la care se gîndea în permanenţă devenea irezistibilă. Aşa că urmă : Uite, îţi spun cinstit că nu ştiu ; fiindcă niciodată în viaţa mea nu l-am urmărit pe Robert, iar atunci cînd mă uitam la el, privirile îmi erau tulburate fiindcă vedeam că mă urmăreşte cu ochii.

— Asta este ! exclamă Shirley. Nu poţi să-ţi îndrepţi privirile către el, că se şi uită în ochii tăi. Nu-i scapă niciodată nimic : nu-i dispus să-ţi acorde vreun avantaj ; chiar şi atunci cînd nu se uită la tine, gîndurile lui par să iscodească prin propriile tale gînduri urmărindu-ţi faptele şi vorbele chiar la sursă şi contemplîndu-ţi în voie mobilurile. Ehei ! Am mai cunoscut eu o fire de asta, sau ceva foarte asemănător : e una dintre cele care mă irită în mod deosebit — dar asupra ta ce efect are ?

Întrebarea era o pildă a acelor sarcastice şi neaşteptate turnuri de conversaţie caracteristice pentru Shirley : la început, Caroline era de obicei neliniştită, acum însă ajunsese să pareze asemenea lovituri neaşteptate cu destulă dibăcie.

— Te irită ? Cum adică te irită ! o întrebă.

— Uite-l că vine ! exclamă deodată Shirley întrerupînd discuţia, sărind de pe scaun şi alergînd la fereastră. Uite că ne vine o distracţie. Nu ţi-am vorbit niciodată despre o strălucită cucerire făcută de mine în vremea din urmă — făcută la reuniunile acelea la care niciodată nu te pot convinge să mă însoţeşti ; şi am izbutit fără cel mai mic efort şi fără cea mai slabă intenţie, asta trebuie s-o recunosc. Auzi clopoţelul — dar şi mai încîntător ! Sînt doi, nu unul. Prin urmare nu ies la vînătoare decît dacă-s doi ? Unul ţi-l las ţie, Lina, ba chiar eşti şi liberă să alegi : mai generoasă nu-mi poţi cere să fiu. I-auzi-l pe Tartar !

Cîinele cafeniu şi cu botul negru, zărit mai întîi de cititor în capitolul în care i-am prezentat-o pe stăpîna de la Fieldhead, lătra acum în hol, şi în spaţiul acela imens glasul lui gros răsuna înfricoşător. Urmă apoi un mîrîit mai teribil decît lătratul — ameninţător ca huruitul tunetului.

— Ascultă ! strigă din nou Shirley printre hohote de rîs. Ai zice că e începutul unui măcel sîngeros. Ce-au să se mai sperie ! Ei nu-l cunosc pe bătrînul Tartar aşa cum îl cunosc eu ; n-au de unde şti că tot vacarmul ăsta nu-i decît sunet şi furie fără nici un fel de semnificaţie.

Se auzi deodată zarvă mare.

— Marş ! Marş ! striga un glas puternic şi poruncitor, apoi se auzi o pocnitură de baston sau de cravaşă. Îndată după aceea izbucni un urlet — tropot de picioare grăbite — goană — un adevărat tumult.

— Aoleu ! Malone ! Malone !

— Marş ! Marş ! Marş ! ţipa glasul cel puternic.

— Chiar c-a băgat groaza în ei ! exclamă Shirley. Au dat în el. Tartar nu e învăţat cu bătaia şi n-are s-o accepte cu nici un chip.

Ieşi repede afară. Un domn gonea în sus pe scările de stejar căutînd cu mare grabă scăpare către camerele de dormit ; altul se retrăgea cu grăbire către picioarele scării, flutura cu înverşunare prin aer un ciomag noduros şi striga întruna „marş ! marş ! marş !“, în vreme ce cîinele cafeniu hămăia, urla şi mîrîia la el, iar o ceată de sluji-

tori dădeau buzna dinspre bucătărie. Cîinele făcu o săritură ; atunci cel de al doilea domn îi întoarse spatele și o luă la goană după însoțitorul său, care se și pusese la adăpost într-o cameră de dormit ; dar acesta din urmă se proptise în ușă — nimic nu-i mai nemilos decît spaima — și celălalt fugar începu să o zgîlțîie din toate puterile, așa fel că ușa era gata să cedeze.

Atunci se auzi vocea argintie dar sonoră a domnișoarei Keeldar :

— Domnilor, fiți buni și cruțați-mi broaștele ușilor. Liniștiți-vă ! Poftiți jos ! Uitați-vă la Tartar : n-ar fi în stare să muște nici măcar o pisică.

Se uita la noii-veniți și îl mîngîia pe numitul Tartar, care se tolănise la picioarele ei, cu labele din față întinse înainte, coada încă în agitație amenințătoare, nările fornăind și ochi lui de buldog luminați de-o flacără aproape stinsă. Era un exemplar canin credincios, flegmatic, prost, dar încăpățînat : își iubea stăpîna și îl iubea pe John — omul care îi dădea de mîncare — dar de restul lumii aproape că nici nu-i păsa ; rămînea foarte liniștit pînă ce nu-l loveai sau nu îl amenințai cu un băț, fiindcă asta numaidecît îl băga pe diavol în el.

— Bună ziua, domnule Malone ! continuă Shirley înălțîndu-și către etaj chipul luminat de voioșie. Nu pe acolo se află salonul lambrisat ; acolo e apartamentul doamnei Pryor. Rugați-l pe prietenul dumneavoastră, domnul Donne, să-l părăsească ; cea mai mare plăcere a mea va fi să-l primesc într-o încăpere situată ceva mai jos.

— Ha ! Ha ! strigă Malone, rîzînd spart, depărtîndu-se de ușă și aplecîndu-se peste balustrada masivă. Animalul acela într-adevăr l-a băgat în sperieți pe Donne. E

puțintel cam fricos. Și porni către capul scării, îmbățoșîndu-se și pășind cu grijă. Am crezut că e mai bine să mă reped după el, ca să-i dau curaj și să-l liniștesc.

— Se pare că așa e. Da, coborîți, dacă sînteți bun. John (întorcîndu-se către slujitor), du-te sus și eliberează-l pe domnul Donne. Fiți atent, domnule Malone, scara e cam alunecoasă.

Și într-adevăr era alunecoasă, fiind clădită din stejar lustruit. Avertismentul veni cam prea tîrziu pentru Malone ; apucase să alunece din mersul lui maiestuos și se putu salva de la cădere doar apucîndu-se zdravăn de balustradă, gest care făcu toată lemnăria scării să trosnească.

Tartar păru să considere coborîrea vizitatorului ca însoțită de o pompă nelalocul ei și găsi cu cale să mai mîrîie o dată. Totuși, Malone nu era laș ; săritura cîinelui îl luase pe neașteptate ; acum trecu pe lîngă cîine într-o stare sufletească mai curînd de furie stăpînită decît de teamă ; dacă Tartar ar fi putut fi sugrumat cu o privire, din clipa aceea n-ar mai fi răsuflat. Din pricina mîniei cu greu reținute uită îndatoririle de politețe și pătrunse în salon înaintea domnișoarei Keeldar. Se uită la domnișoara Helstone și abia cu greu putu să se încline. Privi apoi la amîndouă fetele. Arăta ca și cum, dacă vreuna dintre ele ar fi fost nevasta lui, în clipa aceea ar fi avut prilejul să ajungă un bărbat cu mare faimă ; parcă i-ar fi făcut plăcere s-o ia pe fiecare în cîte o mînă și să le dea morții.

Shirley simți totuși că i se face milă și conteni cu rîsul ; iar Caroline era prea doamnă pînă în măduva oaselor pentru a putea măcar să zîmbească în fața unei ființe chinuite. Tartar fu alungat ; Peter Augustus se

liniști : fiindcă Shirley dispunea de priviri și inflexiuni de glas în stare să liniștească și un taur ; iar el avu destulă înțelepciune ca să-și dea seama că de vreme ce nu se putea măsura cu proprietarul cîinelui, cel mai bun lucru era să se poarte cuviincios ; și așa încercă să facă ; iar încercările fiindu-i întîmpinate cu bunăvoință, deveni curînd *foarte* cuviincios și reveni cu totul la starea lui firească. Și într-adevăr, venise cu intenția precisă de a fi fermecător și fascinant ; semne rău prevestitoare însoțiseră prima sa vizită la Fieldhead, dar după ce episodul acela trecuse, luase hotărîrea de a se arăta fermecător și fascinant. Asemenea lunii martie, după ce venise ca un leu, avea de gînd să plece ca un mielușel.

Ca să aibă mai mult aer, s-ar fi zis, sau poate pentru a-și înlesni plecarea în cazul cînd o altă întîmplare nefericită ar fi avut loc, se așeză — nu pe sofa, unde domnișoara Keeldar îl invitase să se întroneze, nici măcar lîngă foc, unde Caroline îl poftise cu un gest prietenos — ci pe un scaun de lîngă ușă. Nemaifiind morocănos ori înfuriat, deveni, după obiceiul său, stînjenit și nenatural. Le vorbi celor două domnișoare în izbucniri repezi și fraze grăbite, alegîndu-și drept subiecte tot ce putea fi mai înfiorător de banal ; ofta adînc și cu înțeles la încheierea fiecărei fraze ; ofta ori de cîte ori se oprea ; ofta înainte de a deschide gura. În sfîrșit, găsind că ar fi cu cale să adauge un aer degajat la celelalte farmece personale, își luă drept ajutor o batistă mare de mătase, atribuindu-i rolul de a fi jucăria grațioasă cu care mîinile sale neocupate urmau să se joace. Și se porni la lucru nu fără oarecare energie : mai întîi împături în triunghi pătratul acela galben și roșu ; îl desfăcu printr-o scuturare ; din nou îl împături, de data asta în benzi mai

înguste, pînă ajunse să alcătuiască o foarte frumoasă fîșie. Și-acum oare în ce fel avea să folosească el fîșia asta de mătase ? S-o înfășoare pe după gît — împrejurul capului ? S-o facă fular, sau turban ? Nici una, nici alta. Peter Augustus se dovedi inventiv, avu o sclipire de geniu : avea să le arate domnișoarelor o acțiune plină de grații înzestrată cel puțin cu farmecul noutății. Se îndesă în scaun și își încrucișă picioarele atletice de irlandez, și-aceste picioare, astfel așezate, le înfășură cu batista și le legă strîns laolaltă. Se vedea limpede că socotea figura asta demnă de a fi bisată ; și o repetă de mai multe ori. A doua reprezentație avu darul de a o trimite pe Shirley la fereastră, unde să poată da drumul nevăzută rîsului tăcut dar de nestăpînit ; pe Caroline o făcu să-și întoarcă într-o parte capul, așa fel ca buclele lungi să poată ascunde zîmbetul ce îi învăluia chipul. Într-adevăr, domnișoara Helstone era înveselită nu numai de un singur lucru din purtarea lui Peter ; se convingea de completa deși brusca mutare a omagiilor lui de la ea către stăpîna casei ; cele cinci mii de lire pe care presupunea că le-ar moșteni ea cîndva nu puteau sta în balanță cu moșia și conacul domnișoarei Keeldar. Nici măcar nu se silea să-și ascundă calculele și tactica ; nu se prefăcea că dispoziția sufletească i s-ar fi schimbat încetul cu încetul — cotea dintr-o dată ; lăsa baltă vînătoarea după zestrea mai mică și pornea în urmărirea celei mai mari. Pe ce anume temeiuri nădăjduia să doboare vînatul, numai el ar fi putut spune ; în orice caz, nu printr-o dibăcie înțeleaptă.

După timpul care se scursese, s-ar fi zis că John întîmpină oarecare greutăți în a-l convinge pe domnul Donne să coboare. Totuși, pînă la urmă se arătă și dumnealui ; și-așa cum se înfățișă în pragul salonului cu lambriuri

de stejar nu părea deloc rușinat sau stingherit — nici pe departe. Într-adevăr, Donne aparținea acelei categorii de oameni absolut imperturbabili, totdeauna senini, adînc mulțumiți de ei înșiși, total imuni la rușine. Niciodată în viața lui nu roșise ; nici o umilință nu-l putea stingheri ; nervii nu-i erau îndeajuns de sensibili pentru a-i zgîlții viața și a face sîngele să i se urce în obraji ; n-avea foc în vine și n-avea modestie în suflet ; era un nerușinat, arogant, caracteristic eșantion al josniciei : înfumurat, nătărău, insipid ; și acestui domn îi intrase în cap să obțină mîna domnișoarei Keeldar ! Dar cum să înceapă treaba asta nu se pricepea mai mult decît s-ar fi priceput o imagine dăltuită în lemn ; n-avea nici un fel de idee despre felul cum poți izbuti să satisfaci gusturile și să ajungi la inima cuiva făcîndu-i curte ; gîndul lui era ca după ce va veni în cîteva vizite protocolare la Fieldhead, să trimită o scrisoare în care să-și formuleze cererea în căsătorie ; după socotelile lui cererea avea să fie acceptată din dragoste pentru slujba ce-o deținea, pe urmă aveau să se cunune, pe urmă avea să ajungă stăpîn la Fieldhead, să trăiască foarte confortabil, să aibă servitori la dispoziție, să mănînce și să bea tot ce-i mai bun, și să fie om mare. N-ai fi putut să-ți dai seama de aceste intenții dacă l-ai fi auzit cum se adresează presupusei lui mirese pe un ton impertinent și jignit :

— E foarte primejdios cîinele ăsta, domnișoară Keeldar. Mă mir că aveți în casa dumneavoastră o astfel de lighioaie.

— Vă mirați, domnule Donne ? Poate o să vă mirați și mai tare dacă o să vă spun că țin foarte mult la el.

— Cred că nu vorbiți serios cînd spuneți una ca asta. Nu-mi pot închipui ca o doamnă să țină la o asemenea bestie — e-așa de urît — adevărat cîine de căruțaș — vă rog să-l spînzurați.

— Să spînzur un animal la care țin ?

— Și să cumpărați în locul lui un pechinez drăguț sau un pudel, ceva potrivit cu sexul frumos. Toate doamnele iubesc cățelușii.

— Probabil că eu sînt o excepție.

— O ! Doar știți bine că nu puteți fi. În treburi dintr-astea toate doamnele sînt aidoma, asta-i recunoscut de toată lumea.

— Tartar v-a speriat îngrozitor, domnule Donne. Sper că n-are să vi se întîmple nimic rău.

— Ba destul de rău are să fie, sînt sigur. Mi-a făcut o bucată pe care n-am s-o uit multă vreme. Cînd l-am *văzd* (cam asta era pronunția domnului Donne) că-i gata să sară, era cît pe-aci să leșin.

— Poate c-ați leșinat în cameră — ați zăbovit mult acolo.

— Nu ; am hotărît că e de datoria mea să țin ușa încuiată ; eram decis să nu las pe nimeni să intre ; am socotit că trebuie să păstrez o barieră între mine și dușman.

— Și dacă prietenului dumneavoastră Malone i s-ar fi întîmplat ceva ?

— Malone trebuie să-și poarte singur de grijă. Servitorul dumneavoastră m-a convins în cele din urmă să ies din cameră spunîndu-mi că a legat cîinele la el în cușcă ; dacă n-aș fi fost convins de treaba asta, aș fi rămas acolo în cameră toată ziua. Dar ce-i asta ? Vă declar cu tărie că omul acela mi-a spus un neadevăr ! Uite cîinele colo !

Și într-adevăr Tartar pășea prin ușa de sticlă ce dădea spre grădină țeapăn, cafeniu și cu botul la fel de

negru ca totdeauna. Părea să fie tot furios ; iar începuse să mîrîie şi să răsufle zgomotos, cu un fel de şuier pe jumătate sugrumat, asta fiind o moştenire dinspre ramura buldog a strămoşilor săi.

— Ne sosesc alţi musafiri, anunţă Shirley cu acea răceală sfidătoare proprie posesorilor de cîini cu înfăţişare fioroasă, mai cu seamă atunci cînd odoarele lor se zbîrlesc şi sînt gata să sfîşie. Lătrînd cu înfocare Tartar se năpusti înspre poartă, pe aleea pietruită. Stăpîna lui deschise liniştită uşa de sticlă, apoi ieşi afară şi-şi strigă cîinele. Dar lătratul se şi potolise, iar dulăul îşi înălţa capul mare, mops şi prostănac ca să fie mîngîiat de noul-venit.

— Hei — Tartar, Tartar ! rosti un glas vesel şi ca de adolescent. Nu mă mai cunoşti ? Bună dimineaţa, bătrîne !

Apoi mărunţelul domn Sweeting, a cărui senină bunătate sufletească îl făcea să fie aproape netemător de bărbaţi, femei, copii ori animale, pătrunse pe poartă şi mîngîie paznicul. După el veni şi parohul, domnul Hall ; nici acestuia nu-i era teamă de Tartar şi nici Tartar n-avea nimic cu preotul ; le dădu roată şi îi mirosi pe amîndoi, iar pe urmă, ca şi cum ar fi ajuns la încheierea că nu aduc nici o primejdie şi li se poate îngădui să treacă, se retrase înspre partea însorită a clădirii şi lăsă calea liberă. Domnul Sweeting se duse după el şi ar fi vrut să continue mîngîierile şi joaca, însă Tartar nici nu-l luă în seamă ; numai atingerea mîinii catifelate a stăpînei îi făcea plăcere, faţă de toate celelalte se arăta cu încăpăţînare nesimţitor.

Shirley ieşi în întîmpinarea domnilor Hall şi Sweeting şi le strînse mîinile cu multă cordialitate. Veniseră să-i aducă la cunoştinţă unele succese obţinute în dimineaţa

aceea cu privire la înscrierile pe lista de subscripţie pentru fond. Ochii domnului Hall străluceau binevoitori prin lentilele ochelarilor ; chipul lui deschis părea într-adevăr înfrumuseţat de bunătate, iar atunci cînd Caroline văzu cine venise şi alergă să-l întîmpine lăsîndu-şi amîndouă mîinile cuprinse într-a lui, preotul îşi aplecă privirile asupra ei cu o expresie duioasă, senină şi afectuoasă care îi dădu înfăţişarea unui Melanchton [1] zîmbitor.

În loc să intre îndărăt în casă, porniră prin grădină, cele două domnişoare păşind de o parte şi de cealaltă a domnului Hall. Era o zi însorită şi cu molcomă adiere de vînt ; aerul răcoarea obrajii fetelor şi le destrăma graţios inelele părului : amîndouă arătau încîntător — una, voioasă ; domnul Hall discuta mai mult cu însoţitoarea cea volubilă, o privea mai deseori pe cea tăcută. Domnişoara Keeldar adună braţe întregi din profunzimea florilor de tot felul care îmbălsămau de miresme împrejurimile ; dădu cîteva Carolinei şi o rugă să aleagă un buchețel pentru domnul Hall ; atunci Caroline se aşeză pe treptele unui chioşc, cu poala plină de mulţimea florilor delicate şi fermecătoare ; parohul rămase în preajma ei, sprijinit în baston.

Shirlej, care nu putea fi inospitalieră, chemă perechea părăsită în salonul lambrisat ; îl însoţi pe Donne prin preajma inamicului său mult temut, Tartar, care acum stătea cu botul pe labe şi sforăia sub soarele amiezii. Donne nu era recunoscător ; niciodată nu *era* recunoscător pentru bunăvoinţă şi amabilitate ; era însă foarte fericit de paza asigurată. Dornică să fie nepărtinitoare,

[1] *Philipp. Schwarzerd Melanchthon* (1497—1560), colaborator al lui Luther şi susţinător al Reformei.

domnişoara Keeldar le oferi flori şi diaconilor, care le primiră cu o stîngăcie ţărănească. Cel mai încurcat dintre toţi păru Malone, în clipa cînd îşi văzu o mînă ocupată de buchet şi cealaltă de ciomag. „Mulţumesc"-ul lui Donne răsuna puternic: era sunetul cel mai infatuat şi arogant şi lăsa să se înţeleagă deschis că el consideră darul ca un omagiu adus meritelor sale şi drept o încercare din partea gazdei de a se strecura sub pulpana nepreţuitelor sale simţăminte afectuoase. Numai Sweeting primi buchetul ca un om mărunţel, inteligent şi cu bun-simţ, aşa cum şi era: punîndu-şi-l cu eleganţă şi bun gust la butonieră.

Drept răsplată pentru felul său de a se purta, domnişoara Keeldar îi făcu semn să vină deoparte şi îi dădu o însărcinare ce avu darul să-i stîrnească în ochi scînteieri de bucurie. Zbură imediat şi dădu ocol prin curte pînă la bucătărie; nu era nevoie să i se explice; oriunde se descurca la fel ca la el acasă. Nu trecu mult şi reapăru cu o masă rotundă pe care o aşeză sub cedru; pe urmă adună şase fotolii de grădină din diferite unghere şi chioşcuri şi le aşeză în cerc. Cameristă — căci domnişoara Keeldar nu ţinea valet — ieşi din casă aducînd o tavă acoperită cu un şervet. Degetele îndemînatice ale lui Sweeting ajutară la aşezarea paharelor, farfuriilor, cuţitelor şi furculiţelor; ajută de asemenea la rînduirea unui prînz ales alcătuit din pui rece, şuncă şi tarte.

Pentru Shirley era o desfătare să ofere oricărui musafir neaşteptat asemenea regale nepregătite; şi nimic nu-i făcea mai multă plăcere decît să aibă în preajmă un prieten îndemînatic şi îndatoritor, cum era Sweeting, gata oricînd să alerge a da o mînă de ajutor, să primească bucuros şi să îndeplinească fără greş dorinţele ei de gazdă

ospitalieră. David şi Shirley întreţineau cele mai bune relaţii din lume; iar ataşamentul lui faţă de stăpîna de la Fieldhead era cu totul dezinteresat, de vreme ce nu atingea întru nimic supunerea credincioasă faţă de încîntătoarea Dora Sykes.

A fost o masă plină de voioşie. Ce-i drept, Donne şi Malone au contribuit puţin la crearea acelei atmosfere, rolul principal jucat de ei fiind cel în legătură cu furculiţa, cuţitul şi paharul; dar acolo unde se aflau patru asemenea făpturi ca domnul Hall, David Sweeting, Shirley şi Caroline, adunaţi laolaltă sănătoşi şi plini de prietenie, pe o pajişte verde, sub un cer însorit, în mijlocul unei revărsări de flori, ar fi fost cu neputinţă să domnească nesuferita plictiseală.

În cursul conversaţiei, domnul Hall le reaminti domnişoarelor că se apropie sărbătoarea Rusaliilor, cînd urmau să aibă loc procesiunea şi ceaiul marii uniuni a şcolilor duminicale din cele trei parohii: Briarfield, Whinbury şi Nunnely. Ştia sigur despre Caroline că avea să se afle la postul ei de profesor şi nădăjduia că nici domnişoara Keeldar n-avea să lipsească: nădăjduia că atunci ar fi fost doritoare şi domnişoara Keeldar să-şi facă prima apariţie în mijlocul lor. Shirley nu era omul în stare să piardă un asemenea prilej; îi plăceau reuniunile festive, fericirea împărtăşită laolaltă, acumularea şi îmbinarea de mărunte lucruri plăcute, îmbulzeala de chipuri radioase, parada inimilor entuziaste. Îi spuse domnului Hall că pot conta pe ea în deplină siguranţă — nu ştia ce anume urma să aibă de făcut, dar în privinţa asta puteau dispune aşa cum ar fi crezut de cuviinţă.

— Şi promiteţi c-o să veniţi la masa mea şi-o să staţi lîngă mine, domnule Hall? întrebă Caroline.

— Asta fără greş, *Deo volente* [1], răspunse preotul. Apoi urmă adresîndu-se domnişoarei Keeldar : în ultimii şase ani am stat totdeauna de-a dreapta ei la ceaiurile acelea uriaşe. Au făcut-o profesoară la şcoala duminicală încă de cînd avea doisprezece ani ; din fire nu e o fată prea încrezătoare în sine, după cum cred c-aţi observat ; iar prima oară cînd a trebuit să „ia o tavă", după cum se spune, şi să servească ceai în public, a început să tremure şi să roşească de-ţi era mai mare mila. Am observat numaidecît teama care îi lua graiul, ceştile tremurînd în mîna ei mică şi ceainicul care da pe deasupra fiindcă era prea plin. I-am sărit în ajutor, m-am aşezat alături de dînsa, am potrivit samovarul şi vasul unde se varsă resturile din ceşti, adică de fapt am făcut ceaiul în locul ei ca orice bătrînică.

— V-am fost foarte recunoscătoare, îl întrerupse Caroline.

— E-adevărat : mi-ai spus-o cu o sinceritate atît de arzătoare încît m-ai răsplătit pe deplin ; mai cu seamă că te-ai purtat altfel decît majoritatea micilor domnişoare de doisprezece ani pe care ai putea să le ajuţi şi să le alini în vecii vecilor şi tot n-ar da vreun semn că au înţeles bunătatea arătată şi sensul ei, de parcă ar fi alcătuite din lemn şi ceară, nu din carne şi nervi. Tot restul serii a stat lîngă mine, domnişoară Keeldar, şi am colindat împreună pe la locurile unde copiii se ţineau de joacă ; a intrat după mine în sacristie, cînd toată lumea a fost chemată în biserică ; cred că m-ar fi urmat pînă şi în amvon, dacă n-aş fi avut prevederea s-o duc mai întîi în strana preotului.

[1] Cu voia lui Dumnezeu (lat.).

— Şi de-atunci a rămas veşnic prietenul meu, spuse Caroline.

— Şi totdeauna am stat la masa ei, lîngă tavă, şi i-am dat ceştile — pînă acolo se întind serviciile mele. Următorul lucru pe care am să-l fac pentru ea va fi s-o cunun într-o bună zi cu vreun diacon sau proprietar de fabrică de postavuri ; dar ţine seama, Caroline, am să mă interesez despre firea viitorului mire, şi dacă voi vedea că nu e un bărbat în stare s-o facă în chip sigur fericită pe fetiţa cu care am străbătut mînă în mînă izlazul de la Nunnely, atunci nu slujesc : aşa că ia aminte.

— Grija asta nu e nevoie s-o aveţi : eu n-am să mă mărit. Am să rămîn fată ca şi sora dumneavoastră Margaret, domnule Hall.

— Foarte bine — ai putea să faci şi mai rău — Margaret nu e nefericită ; îşi află plăcere în cărţile ei, găseşte ocrotire la frate-său, şi e mulţumită. Dacă vreodată ai să simţi nevoia unui cămin ; dacă va veni cîndva ziua în care casa parohială de la Briarfield nu va mai fi a ta, vino la casa parohială din Nunnely. Dacă fata bătrînă şi burlacul vor mai fi încă în viaţă, cu toată dragostea au să-ţi ureze bun venit.

— Astea sînt florile dumneavoastră. Dar, ştiţi, zise Caroline, care păstrase pînă în acel moment buchetelul făcut pentru domnul Hall, *dumneavoastră* nu ţineţi prea mult la un buchet, însă vă rog să-l daţi Margaretei ; doar atît — ca să fiu şi eu o dată sentimentală — păstraţi această micuţă floare de nu-mă-uita, o floare de cîmp culeasă de mine din iarbă ; şi — ca să fiu încă şi mai sentimentală — daţi-mi voie să iau cîţiva din bobocii ăştia albaştri ca să-i păstrez în cărticica mea cu amintiri.

Scoase o cărţulie cu coperţile satinate şi cu clame de argint, iar după ce o deschise vîrî florile între file şi scrise în jurul lor, cu creionul : „Ca să se păstreze întru cinstirea cuvioşiei-sale Cyril Hall, prietenul meu. Mai, 18 —."

La rîndul său, cuvioşi-asa Cyril Hall puse un semn între foile unui Testament scos din buzunar : pe margine scrise doar „Caroline". Apoi zise zîmbind :

— Sînt încredinţat că am fost destul de romantici. Şi continuă : Domnişoară Keeldar (în treacăt fie spus, cîtă vreme se desfăşură această conversaţie toţi diaconii erau prea ocupaţi cu propriile lor glume ca să bage de seamă ce se petrecea de cealaltă parte a mesei), sper că rîdeţi de acest moment de *„exaltare"* al bătrînului vicar cu părul cărunt ; dar adevărul este că m-am obişnuit atît de mult să mă supun în faţa oricăror dorinţe ale acestei prietene a dumneavoastră, încît nu mă mai pricep să refuz cînd îmi cere să fac ceva. Veţi spune că tot acest trafic de flori şi nu-mă-uita nu prea se potriveşte cu felul meu de a fi ; dar, vedeţi, cînd mi s-a cerut să fiu sentimental, m-am supus.

— Din fire e cam sentimental, interveni Caroline. Mi-a spus mie Margaret şi eu ştiu ce-i face plăcere.

— Ca tu să fii bună şi fericită. Da ; asta este una dintre cele mai mari bucurii ale mele. Fie ca Domnul să-ţi hărăzească îndelung binecuvîntările păcii şi nevinovăţiei ! Prin aceste cuvinte înţeleg *relativă* nevinovăţie ; pentru că dinaintea sa, îmi dau foarte bine seama, *nimeni* nu este imaculat. Ceea ce pentru simţurile noastre omeneşti pare fără de pată, aşa cum ni-i închipuim pe îngeri, nu este dinaintea sa decît slăbiciune de cuget care vădeşte trebuinţă de sîngele Fiului său ca să fie curăţată

şi de puterea Sfîntului său duh pentru a fi sprijinită. Fiecare şi cu toţi laolaltă să îndrăgim smerenia — eu, asemenea vouă, tinerii mei prieteni ; şi o putem face cu uşurinţă dacă vom privi în inimile noastre şi vedea-vom acolo ispite, slăbiciuni şi înclinări pe care înşine noi ne vom ruşina să le recunoaştem. Iar în faţa lui Dumnezeu nici tinereţea, nici frumuseţea, nici gingăşia, nici vreun alt farmec din afară nu sînt frumuseţe ori bunătate. Tinere domnişoare, cînd oglinda sau vorbele bărbaţilor vă linguşesc, aduceţi-vă aminte că, în faţa Atoatezidito-rului, Mary Ann Ainley — o femeie căreia nici oglinda şi nici buzele omeneşti nu i-au adus vreodată laude — este mai frumoasă şi mai de preţ decît oricare dintre voi. Şi este, cu adevărat — adăugă după o pauză este, cu adevărat. Voi, tinere făpturi — învăluite în voi înşivă şi în pămînteşti năzuinţe — voi nu prea trăiţi precum trăit-a Isus ; poate că nici nu sînteţi încă în stare s-o faceţi, atîta vreme cît viaţa este atît de dulce şi pămîntul atît de plin de făgăduinţe ; ar însemna să ne aşteptăm la prea mult ; aceea care arată inimă smerită şi veneraţie curată se află aproape pe urmele Mîntuitorului ei.

Atunci se înălţă glasul aspru al lui Donne deasupra tonului blajin şi duios al domnului Hall.

— Ascultaţi ! începu dregîndu-şi glasul ca semn că avea de gînd să rostească o cuvîntare importantă. Ascultaţi ! Domnişoară Keeldar, o clipă de atenţie, dacă sînteţi bună.

— Da, zise Shirley cu nepăsare. Ce s-a întîmplat ? Vă ascult : sînt numai ochi şi urechi.

— Ba sper să vă mai îndreptaţi şi mîna, răspunse Donne în felul său vulgar de prezumţios şi familiar, şi pe lîngă ea punga : fiindcă mîinii şi pungii aş vrea să mă

adresez. Am venit aici în dimineața asta cu gîndul să cerșim din partea dumneavoastră...

— Ar fi trebuit să vă duceți la doamna Gill : ea împarte pomeni din partea mea.

— Să cerșim din partea dumneavoastră subscripție pentru o școală. Eu și doctorul Boultby intenționăm să clădim una în cătunul Ecclefigg, care face parte din parohia noastră de la Whinbury. Baptiștii au pus stăpînire pe ea ; au acolo o capelă, iar noi vrem să ne luptăm cu ei și să le luăm locul.

— Dar eu n-am nici o legătură cu Ecclefigg ; n-am acolo nici un fel de proprietate.

— Și ce contează asta ? Sînteți o membră a Bisericii anglicane ! Sînteți sau nu sînteți ?

„Încîntător specimen ! murmură Shirley în șoaptă. Ce fină abilitate ; ce stil ales. Mă face să cad de-a dreptul în extaz." Apoi zise cu glas tare :

— Sînt anglicană, sigur că da.

— Atunci nu puteți refuza să vă dați contribuția în cazul de față. Poporenii de la Ecclefigg sînt o șleahtă de brute — vrem să-i civilizăm.

— Și cine e misionarul ?

— Chiar eu, probabil.

— Nu veți da greș din pricină că v-ar lipsi simpatia pentru viitorii dumneavoastră enoriași.

— Sper că nu — mă aștept să am succes ; dar ne trebuie bani. Uitați-vă, aveți hîrtia, acordați, vă rog, o sumă importantă.

Cînd i se cereau bani, Shirley rareori dădea îndărăt. Își scrise numele și trecu suma de cinci lire ; după cele trei sute date foarte de curînd și multe alte sume mai mărunte pe care le dădea permanent, asta era tot ce

putea oferi în momentul acela. Donne se uită la hîrtie, declară că subscripția e „meschină" și ceru zgomotos să subscrie mai mult. Domnișoara Keeldar se roși, mai degrabă decît de indignare, de mirare. Spuse :

— Acum nu dau mai mult.

— Să nu dați mai mult ! Cum așa, eu mă așteptam să fiți în fruntea listei cu o sută întreagă. La averea dumneavoastră n-ar trebui să vă puneți niciodată semnătura sub o sumă mai mică.

Shirley tăcu.

— În sud, urmă mai departe Donne, unei doamne cu o mie de lire venit i-ar fi rușine să dea cinci lire pentru un așezămînt public.

Shirley, cea atît de rareori arogantă, așa părea acum. Trupul gingaș începu să-i tremure ; chipul nobil i se acoperi cu o mască disprețuitoare.

— Ciudate observații ! rosti ea. Cum nu se poate mai nesocotite ! Reproșul ca răspuns la generozitate e cu totul nepotrivit.

— Generozitate ! Numiți generozitate un fleac de cinci lire ?

— Da. Și o generozitate pe care, dacă n-aș fi acordat-o proiectatei școli a doctorului Boultby, pentru a cărei clădire am toată considerația, ceea ce nu pot avea în nici un fel față de ajutorul doctorului, un om după cîte se pare imprudent în procedeele sale de a solicita — sau mai bine zis de a stoarce — subscripții, o generozitate, repet, pe care dacă n-ar fi aceste pricini, aș retrage-o imediat.

Donne era cu totul lipsit de bun-simț ; nu-și dădea seama nici pe departe de semnificația tonului, aerului

și privirilor vorbitoarei ; habar n-avea în ce situație ajunsese. Așa încît urmă :

— Păcătos ținut e Yorkshire-ul ăsta. N-aș fi putut niciodată bănui cum este, dacă nu l-aș fi văzut cu ochii mei ; și oamenii de-aici — fie bogați, fie săraci — ce adunătură ! Cît de *nicioopliți* și necivilizați. În sud, ar fi de rîsul lumii.

Shirley se aplecă și se sprijini de masă, cu nările puțin dilatate, strîngîndu-și cu putere degetele împreunate.

— Bogații, continuă înfumuratul și inconștientul Donne, sînt o șleahtă de zgîrciți neînstare să trăiască așa cum ar trebui să trăiască oameni cu venituri ca ale lor. Rarăori — (cititorule, trebuie să scuzi pronunția domnului Donne : era foarte rafinată ; se arăta mîndru de accentul lui din sud și îl considera de înaltă noblețe ; urechile din nord încercau senzații ciudate la auzul anumitor cuvinte rostite de el) — rarăori poți întîlni vreo familie cu o tresură că lume sau un vălet stelat ; cît despre sărăcime, ți-ajunge să-i vezi cînd are loc o cununie sau o înmormîntare cum dau năvală la ușile bisericilor, clăpănind din saboți ; bărbații vin în cămăși și cu șorțuri de pieptănători de lînă, femeile cu scufii și în cămăși de noapte. Altăceva n-ar merita decît să slobozești asupra lor o vacă turbată ca să pună pe goană adunăturile astea de golani — ha ! ha ! ha ! Ce distracție ar fi !

— Ajunge ! De data asta ați întrecut orice măsură, spuse Shirley liniștită. Ați întrecut orice măsură, repetă îndreptînd înspre el o privire aprinsă. Mai departe nu mai puteți merge și — adăugă apăsînd pe fiecare silabă — *n-o s-o faceți,* în casa mea.

Se ridică în picioare ; nimeni n-ar mai fi putut-o potoli, fiindcă ajunsese la capătul răbdării ; cu pas ferm se duse direct la porțile grădinii și le deschise larg. Porunci cu severitate :

— Ieșiți afară ! Cît se poate de repede, și pe-aici să nu vă mai calce niciodată piciorul.

Donne era uluit. Tot timpul fusese încredințat că își arată în chip strălucit calitățile de om cu suflet nobil și de cea mai aleasă ținută ; își închipuia că produce o impresie zdrobitoare. Oare nu-și exprimase disprețul față de tot ce exista în Yorkshire ? Ce dovadă mai convingătoare ar fi putut aduce în sprijinul faptului că el e mai presus de toți și de toate ? Și iată că acuma era pe punctul de a fi dat afară, ca un cîine, dat afară dintr-o grădină din Yorkshire ! În asemenea împrejurări, cum mai putea să găsească o înlănțuire inteligibilă a lucrurilor ?

— Lipsiți-mă de prezența dumneavoastră imediat — imediat ! insistă Shirley văzîndu-l că zăbovește.

— Doamnă... un membru al clerului ! să dați afară o față bisericească !

— Afară ! chiar și arhiepiscop de-ați fi, ați dovedit că nu sînteți gentleman și trebuie să plecați. Repede !

Hotărîrea părea de nezdruncinat ; se vedea limpede că nu e de glumă ; iar pe deasupra, Tartar părea să se fi ridicat iarăși în picioare ; simțise că e vorba de o tulburare și se pregătea să reintre în scenă ; era limpede că altă soluție decît plecarea nu mai exista, așa că Donne se resemnă cu exodul ; gazda îi oferi un semn de înaltă curtenie închizînd portița în urma lui.

— Cum îndrăznește înfumuratul ăsta de preot să-și batjocorească enoriașii ? Cum îndrăznește sîsîitul de mahalagiu să insulte Yorkshire-ul ? Acestea au fost singu-

rele observaţii privitoare la cele întîmplate, după ce s-a întors la masă.

Şi foarte curînd reuniunea a luat sfîrşit; fruntea încreţită şi înnegurată, buza răsfrîntă şi ochii cuprinşi de flăcări ai domnişoarei Keeldar nu mai îmbiau în nici un fel la vreun divertisment de societate.

CAPITOLUL XVI

RUSALIILE

Fondul sporea mereu. Datorită exemplului dat de domnişoara Keeldar, eforturilor susţinute ale celor trei preoţi şi sprijinului eficace deşi tăcut al ajutoarelor-locotenent celibatare şi cu ochelari, Mary Ann Ainley şi Margaret Hall, se strînsese o sumă frumoasă; fiind administrată cu socotinţă, izbuti deocamdată să ajute în mare măsură şi să uşureze suferinţele şomerilor săraci. Regiunea părea să se fi mai liniştit; în ultimele două săptămîni nici o postăvărie nu fusese devastată; nici o acţiune condamnabilă împotriva vreunei fabrici sau vreunui conac nu avusese loc în cele trei parohii. Shirley spera că răul pe care dorise să-l evite fusese aproape înlăturat şi că furtuna ameninţătoare trecuse; avea convingerea că o dată cu apropierea verii afacerile se vor înviora — totdeauna se întîmpla aşa; şi pe urmă, războiul acesta epuizant nu putea să dureze la nesfîrşit: trebuia să vină şi pacea într-o bună zi, iar o dată cu pacea cît de mult avea să se înviorează comerţul.

Cam acesta era sensul obişnuit al observaţiilor comunicate arendaşului său, Gérard Moore, ori de cîte ori se întîlnea cu el într-un loc unde puteau sta de vorbă, iar Moore o asculta foarte tăcut — prea tăcut ca să se poată declara mulţumită. Şi-atunci, prin privirile ei nerăbdătoare îi cerea ceva mai mult — vreo explicaţie, sau cel puţin o observaţie în plus. Zîmbind în felul lui caracteristic, cu acea expresie care dădea gurii o tentă deosebit de agreabilă, în vreme ce fruntea îi rămînea la fel de gravă, răspundea în sensul că şi el însuşi credea în natura limitată în timp a războiului; că într-adevăr pe acest fapt îşi întemeia şi el speranţele, pe asta se bazau şi speculaţiile lui.

— Fiindcă ştii bine, urma el, că astăzi lucrez la Hollow's Mill bazîndu-mă în întregime pe speculaţii: nu vînd nimic; nu există piaţă pentru mărfurile mele. Fabric pentru o zi viitoare: mă pregătesc să trag toate foloasele de pe urma primei deschideri ce se va ivi. Acum trei luni treaba asta nu mi-ar fi stat în putinţă; epuizasem atît creditul cît şi capitalul; şi ştii foarte bine cine mi-a venit într-ajutor, din mîna cui am primit împrumutul salvator. Cu puterile oferite de acest împrumut am acum posibilitatea de a continua jocul acela temerar pe care, cu cîtăva vreme în urmă, mă temeam că n-o să-l mai pot juca. Ştiu bine că în cazul cînd pierd mă aşteaptă ruina totală şi la fel de bine îmi dau seama cît de îndoielnic este succesul în jocul acesta; dar sînt foarte bucuros; atîta vreme cît pot să fiu activ, atîta vreme cît pot să mă zbat, pe scurt: atîta vreme cît nu mi-s mîinile legate, mi-este cu neputinţă să fiu deprimat. Un an, ba ce spun, numai şase luni de domnie a ramurii de măslin, şi sînt salvat; fiindcă, aşa după cum spui, pacea va da un

impuls comerţului. În privinţa asta ai dreptate ; dar dacă e vorba despre liniştea restabilită în regiunile noastre — ca şi despre permanenţa efectelor salutare ale fondului dumitale de binefacere — aici mă îndoiesc. Ajutorul dat prin filantropie n-a izbutit încă niciodată pînă acum să potolească într-adevăr clasa muncitoare — niciodată nu i-a cîştigat recunoştinţa ; nu stă în firea omenească s-o poată face. După cîte cred eu, dacă lucrurile ar fi orînduite aşa cum se cuvine, ei n-ar trebui să se afle în situaţia de a avea nevoie de acel sprijin umilitor ; şi muncitorii o simt ; şi noi am simţi-o dacă am fi în locul lor. Şi pe urmă, cui ar trebui să-i fie recunoscători ? Dumitale — clericilor, poate, dar în nici un caz nouă, proprietarilor de fabrici. Pe noi ne urăsc mai cumplit decît oricînd. Şi în afară de asta, nemulţumiţii de aici au legături cu nemulţumiţii de prin alte părţi ; Nottingham e unul dintre cartierele lor generale, Manchester altul, Birmingham un al treilea. Subalternii primesc ordine din partea superiorilor, fiindcă în privinţa disciplinei stau foarte bine. Nici o lovitură nu e dată fără matură chibzuinţă. Pe căldurile cele mari, s-a întîmplat să vezi zi de zi cerul acoperindu-se de nori ameninţători, şi totuşi noapte după noapte norii se împrăştiau şi soarele răsărea în linişte ; primejdia însă nu dispăruse, doar se amînase ; furtuna care ameninţase atîta vreme cu siguranţă că se va dezlănţui pînă la urmă. Iată o analogie între atmosfera morală şi cea fizică.

— Bine, domnule Moore (aşa se încheiau totdeauna aceste discuţii), ai măcar grijă de dumneata. Dacă socoteşti că ţi-am făcut vreodată vreun bine, te rog răsplăteşte-mă promiţîndu-mi că o să ai grijă de dumneata.

— Promit : o să fac asta cu multă atenţie şi prevedere. Aş vrea să trăiesc, nu să mor ; viitorul mi se deschide

în faţă ca porţile raiului ; şi totuşi, cînd privesc adînc în umbrele paradisului meu, zăresc alunecînd peste priveliştii îndepărtate o vedenie care mă încîntă mai mult decît serafimii şi heruvimii.

— Zău ? Te rog, spune-mi şi mie, ce vedenie ?

— Văd...

Slujnica intră grăbită în încăpere, cu serviciul de ceai.

Prima parte a acelui mai, după cum am văzut, a fost frumoasă, zilele de la mijloc ploioase ; dar în ultima săptămînă, la schimbarea lunii, iarăşi s-au limpezit. Un vînt proaspăt a măturat norii argintii şi groşi, purtători de ploaie, şi i-a împins unul după altul către zarea dinspre răsărit ; iar norii s-au prăvălit peste marginea zării şi dincolo de marginea aceea s-au pierdut, lăsînd în urma lor doar bolta curată a cerului albastru pregătită a se supune deplinei domnii a soarelui de vară. Şi soarele acela s-a ridicat măreţ în ziua de Rusalii : marea reuniune a şcolilor a fost întîmpinată de o vreme superbă.

Marţea Rusaliilor era ziua cea mare, şi în cinstea ei cele două încăpătoare săli de clasă de la Briarfield, ridicate de actualul paroh mai mult pe propria lui cheltuială, fuseseră curăţate, văruite, revopsite şi împodobite cu verdeaţă şi flori — cîteva din grădina casei parohiale, două căruţe pline de la Fieldhead şi un căruţ de la ceva mai modestul domeniu De Walden, reşedinţa domnului Wynne. În aceste săli de clasă fuseseră rînduite douăzeci de mese, fiecare măsurată aşa fel ca să poată primi douăzeci de oaspeţi ; în jurul lor se aşezaseră bănci şi pe ele se întinseseră feţe de masă albe ; deasupra lor fuseseră atîrnate cel puţin douăzeci de colivii cu tot atîţia canari, după un obicei al locului îndrăgit mai cu seamă de secretarul domnului Helstone, care se delecta cu ciri-

pitul ascuţit al acestor păsărele şi ştia că în mijlocul unei zgomotoase zarve de glasuri ele totdeauna cîntau mai cu înfocare. Mesele acestea, să fie limpede, nu stăteau întinse pentru cei o mie şi două sute de şcolari ce urmau să fie adunaţi din cele trei parohii, ci numai pentru membrii comitetelor şcolare şi profesori : ospăţul copiilor urma să aibă loc în aer liber. La ceasurile unu trebuiau să se adune trupele ; la două să-şi alcătuiască formaţiile ; pînă la patru mărşăluiau prin parohie ; pe urmă venea ospăţul ; iar după aceea adunarea, cu muzică şi cuvîntări, în biserică.

Ar trebui să explicăm pentru ce tocmai Briarfield fusese ales ca loc de întîlnire şi scenă a ospăţului. Nu fiindcă ar fi fost parohia cea mai mare şi mai populată — în privinţa asta Whinbury îl depăşea de departe ; nici fiindcă ar fi fost aşezarea cea mai veche — oricît de antice erau bătrîna biserică şi casă parohială, templul cu acoperiş scund şi căsuţa parohială acoperită de muşchi din Nunnely, amîndouă îngropate între stejari de-o vîrstă cu ele, posturi înaintate ale pădurii Nunwood, erau încă şi mai străvechi. Fusese ales pentru că aşa voise domnul Helstone, iar voinţa domnului Helstone era mai tare decît aceea a lui Boultby sau Hall ; primul nu *putea*, al doilea nu *voia* să se certe pe o chestiune de întîietate cu fratele lor cel hotărît şi bătăios : îl lăsau să fie în frunte şi să facă după voia lui.

Pentru Caroline Helstone sărbătoarea aceea însemnată fusese pînă atunci totdeauna o zi grea fiindcă o trăgea cu sila în mulţime şi o constrîngea să dea ochi cu toate persoanele bogate, respectabile şi influente de prin împrejurimi ; iar în prezenţa acestora, dacă n-ar fi avut sprijinul binevoitor al domnului Hall, ar fi părut o neajutorată ; obligată să meargă în fruntea regimentului ei, în calitate de nepoată a parohului şi primă profesoară a

primei clase ; obligată să prepare ceaiul la prima masă pentru o mulţime amestecată de doamne şi domni, şi să facă toate acestea fără ajutorul mamei, al vreunei mătuşi, ori al altui însoţitor — fiind, în acelaşi timp, o fire impresionabilă şi cu o cumplită frică de publicitate — va fi uşor de înţeles că, în asemenea împrejurări, tremura de teamă la apropierea Rusaliilor.

Anul ăsta, însă, Shirley avea să fie alături de ea şi astfel înfăţişarea chinului se schimba în mod deosebit — se schimba fundamental : nu mai era chin — devenind aproape o bucurie. Domnişoara Keeldar singură făcea mai mult decît o ceată de prieteni obişnuiţi. Deplin stăpînă pe sine şi totdeauna ageră şi degajată ; conştientă de importanţa ei socială, fără să facă niciodată caz de ea, era de ajuns s-o privească cineva ca să capete curaj. Singura teamă putea fi ca nu cumva Shirley să întîrzie la întîlnire : deseori dovedea un fel de nepăsare ce-o făcea să întîrzie peste timpul stabilit, iar Caroline ştia că unchiul ei n-ar aştepta o secundă pe nimeni de pe lumea asta ; în clipa cînd orologiul bisericii suna ceasurile două, clopotele începeau să bată şi marşul începea. Prin urmare în privinţa asta trebuia să aibă grijă de Shirley, dacă nu voia să-şi piardă prietena mult aşteptată.

În marţea Rusaliilor se sculă aproape cînd răsărea soarele. Ea, Fanny şi Eliza au fost ocupate toată dimineaţa cu aranjatul în cea mai desăvîrşită ordine a saloanelor din casa parohială şi cu pregătirea unor aperitive alcătuite din gustări răcoritoare — vin, fructe, prăjituri — rînduite apoi pe bufetul din sufragerie. Pe urmă trebui să se îmbrace în cea mai nouă şi arătoasă toaletă de muselină albă ; desăvîrşita frumuseţe a zilei şi solemnitatea prilejului îndreptăţeau, dacă nu chiar impuneau, o

asemenea ţinută. Eşarfa cea nouă — primită în dar la aniversarea zilei de naştere din partea Margaretei Hall, şi pe care avea motive să creadă că Cyril însuşi o cumpărase, iar drept răspuns ea îi dăruise un set de eşarfe preoţeşti din chembrică, într-o casetă elegantă — i-a fost legată de degetele îndemînatice ale credincioasei Fanny, a cărei bucurie de a-şi găsi tînăra şi frumoasa stăpînă pentru asemenea sărbătoare n-a fost deloc mică ; boneta cea simplă fusese aranjată ca să se asorteze cu eşarfa ; baticul drăguţ, deşi ieftin, se potrivea cu rochia. Cînd fu gata, avea o înfăţişare nu destul de strălucită ca să uluiască, dar îndeajuns de frumoasă ca să intereseze : nu izbitor de strălucitoare, însă foarte delicată şi plăcută ; o apariţie în care dulceaţa tonurilor, puritatea aerului, graţia chipului înlocuiau cu succes absenţa coloritului bogat şi a contururilor maiestuoase. Ceea ce ochii căprui şi fruntea senină lăsau să se vadă din firea ei era în armonie cu îmbrăcămintea şi chipul — modestă, gingaşă şi, în ciuda melancoliei, un suflet perfect armonios. Se părea că nici mieluşelul şi nici porumbiţa n-aveau a se teme de ea, ci mai degrabă aveau să întîmpine cu bucurie, în înfăţişarea ei de simplicitate şi blîndeţe, o asemănare cu propriile lor firi, sau cu firile pe care noi presupuneam că le au.

La urma urmei, era o făptură omenească imperfectă şi supusă greşelii ; destul de frumoasă ca formă, culoare şi îmbrăcăminte ; dar, precum spusese Cyril Hall, nici atît de bună şi nici atît de demnă de admiraţie ca veştejita domnişoară Ainley, care îşi punea acum cea mai bună rochie neagră, şalul mohorît şi boneta — acolo, în camera strîmtă a bietei sale căsuţe.

Şi Caroline plecă înspre Fieldhead, trecînd peste cîteva cîmpuri retrase şi pajişti liniştite. Se strecură iute

pe sub gardurile vii verzi şi peste păşunile încă şi mai înverzite. Nu exista praf, nu exista noroi să-i murdărească poalele rochiei imaculate sau să-i umezească sandalele uşoare : după ploile din urmă totul rămăsese curat şi sub puterea soarelui strălucitor totul se zbicise, aşa încît păşea fără de teamă peste margarete şi iarbă şi printre plantaţii bogate ; ajunse la Fieldhead şi pătrunse în odaia unde se îmbrăca stăpîna casei.

Făcuse bine că venise, fiindcă altminteri Shirley ar fi întîrziat mult. În loc să se îmbrace cu toată graba, stătea întinsă pe sofa, cufundată în lectură ; doamna Pryor se afla lîngă ea şi încerca zadarnic s-o convingă să se scoale şi să se îmbrace. Caroline nu făcu risipă de cuvinte ; îi luă imediat cartea şi cu propriile ei mîini începu acţiunea de dezbrăcare şi îmbrăcare. Moleşită de căldură, înveselită de tinereţe şi de firea-i voioasă, voia să stea de vorbă, să rîdă, să zăbovească ; Caroline însă, hotărîtă să ajungă neapărat la timp, continua s-o îmbrace pe cît de repede sînt degetele omeneşti în stare să înnoade şireturi şi să înfigă ace. La sfîrşit, pe cînd încheia un ultim şir de clame şi copci, găsi răgaz s-o certe, spunîndu-i că e foarte urît din partea ei să fie atît de nepunctuală ; că pînă şi în clipa aceea înfăţişa imaginea unei neglijenţe incorigibile : aşa şi arăta Shirley — dar era un încîntător tablou al acelei supărătoare însuşiri.

Se afla în complet contrast faţă de Caroline : în fiece cută a rochiei şi în fiecare trăsătură a chipului se vădea distincţie ; mătasea scumpă o prindea mai bine decît un costum simplu ; eşarfa bogat brodată îi venea de minune ; şi-o pusese neglijent, dar cu graţie ; coroana de pe bonetă într-adevăr o încorona : respectul pentru modă, aplicarea cu gust a ornamentelor la fiecare piesă de îmbrăcăminte, toate se vădeau în aspectul ei ; toate i se potriveau, la

fel ca lumina sinceră din priviri, zîmbetul adunat în jurul buzelor, la fel ca ţinuta dreaptă şi impunătoare şi pasul graţios. După ce terminară cu îmbrăcatul, Caroline o luă de mînă şi o trase repede pe scări, apoi ieşiră pe uşă, şi la fel se grăbiră peste cîmpuri, rîzînd într-una şi vădind multă asemănare cu o porumbiţă albă ca zăpada şi o pasăre a paradisului colorată în nestemate, pornite împreună în zbor voios.

Mulţumită strădaniilor domnişoarei Helstone, au ajuns la vreme. Pe cînd încă tot nu puteau zări biserica ascunsă după copaci, auziră clopotul bătînd o cumpănită şi totuşi grabnică chemare către tot poporul, să vină la adunare ; auzeau de asemenea mărşăluiala grupurilor, tropotul a nenumărate picioare şi murmurul glasurilor mulţimii. De pe un loc mai înalt, văzură pe drumul dinspre Whinbury cum se apropiau şcolarii de acolo ; nu mai puţin de cinci sute de suflete. Parohul şi diaconul său, Boultby şi Donne, mergeau în frunte : cel dintîi apărea impunător aşa cum era încărcat de odăjdii, păşea precum se cuvine unei preacuvioase feţe bisericeşti, sub baldachinul unei pălării cu boruri largi, cu semeţia dată de-o burtă straşnică, împodobit cu cele mai elegante şi bogate veşminte negre şi bucurîndu-se de sprijinul celui mai zdravăn baston cu măciulie de aur. Din mers, doctorul îşi flutura din cînd în cînd uşor bastonul şi cu o mişcare autoritară îşi înclina pălăria către aghiotant. Aghiotantul — Donne, adică — părea subţiratic de tot fiindcă linia siluetei sale stătea alături de masa impozantă a superiorului, se silea, cu toate acestea, să arate în cel mai mic amănunt ca un adevărat preot : totul în înfăţişarea lui vădea înfumurare şi mulţumire de sine, de la nasul în vînt şi bărbia ridicată, pînă la ghetrele preoţeşti de

culoare neagră, pantalonii cam scurţi şi fără etriere şi ghetele cu boturi pătrate.

Dă-i înainte, domnule Donne ! Are cine să te vadă. Crezi că arăţi măreţ — dacă siluetele acelea care te privesc din vîrful colinei, una albă şi alta roz, cred şi ele la fel — asta-i altă treabă.

După ce regimentul trecu în marş mai departe, cele două siluete coborîră în fugă. Curtea bisericii e plină de copii şi de profesori, toţi înveşmîntaţi în cele mai alese haine de sărbătoare ; şi — oricît de nenorocită e regiunea asta, oricît de grele ar fi vremurile — e minunat să vezi cît de cuviincios — cît de frumos chiar — s-au străduit să se îmbrace. Dragostea britanică pentru bună-cuviinţă e în stare să facă minuni ; sărăcia capabilă să îmbrace în zdrenţe o fată irlandeză n-are puterea de a răpi unei englezoaice garderoba decentă socotită trebuitoare pentru respectul de sine. În afară de asta, stăpîna conacului — acea Shirley care se uită acum cu bucurie la mulţimea fericită şi bine îmbrăcată — le-a fost într-adevăr de folos ; generozitatea ei venită la timp a încurajat multe familii sărace în întîmpinarea apropiatei sărbători şi-a oferit multor copii putinţa de a avea astăzi o rochie sau o bonetă nouă ; ea ştie, şi e în culmea fericirii cînd îşi dă seama ; e încîntată că banii, exemplul şi influenţa ei au fost într-adevăr de folos — în chip hotărîtor — celor din jur. Nu poate fi miloasă ca domnişoara Ainley — nu stă în firea ei : şi simte o uşurare la gîndul că există şi o altă cale de a-ţi dovedi bunătatea, aflată la îndemîna altor firi şi în alte împrejurări.

Caroline e şi ea încîntată ; căci cu posibilităţile ei modeste a făcut şi ea mult bine ; s-a lipsit nu numai de o singură rochie, panglică sau guler de care cu greu se putea despărţi, pentru a împlini lipsurile şcolarilor

din clasa ei ; şi, cum bani n-avea de unde da, a urmat exemplul domnişoarei Ainley, oferindu-şi timpul şi hărnicia acolo unde era ceva de cusut pentru copii.

Nu numai curtea bisericii este plină, ci şi grădina casei parohiale e înţesată de lume ; perechi şi grupuri de doamne şi domni se văd plimbîndu-se printre tufele unduioase de liliac şi bobiţel. Casa e şi ea plină ; la ferestrele larg deschise ale saloanelor stau grupuri de oameni veseli. Sînt membrii comitetelor şcolare şi profesorii care vor întregi procesiunea. În grădiniţa parohului, aflată în spatele casei, se află muzicanţii ce alcătuiesc cele trei orchestre parohiale, cu instrumentele lor. Îmbrăcate în rochiile şi bonetele lor cele mai frumoase şi cu cele mai albe şorţuri, Fanny şi Eliza umblă printre ei oferindu-le pahare cu bere ; băutura e tare şi gustoasă şi a fost pregătită cu cîteva săptămîni în urmă, din porunca parohului şi sub directa lui supraveghere. Orice treabă unde ar fi avut el amestec trebuia îndeplinită în chip desăvîrşit : „lucrul de mîntuială“, indiferent despre ce ar fi fost vorba, nu putea niciodată primi binecuvîntare din partea sa : de la ridicarea unei clădiri publice, biserică, şcoală, judecătorie, şi pînă la pregătirea unei mese — pentru toate pretindea măreţie, generozitate şi eficacitate. În privinţa asta domnişoara Keeldar i se asemăna întru totul, şi fiecare era de acord cu intenţiile celuilalt.

Caroline şi cu Shirley au ajuns curînd printre cei din casa parohială ; prima îşi întîmpina musafirii cu multă uşurinţă ; în loc să se aşeze pe un scaun, retrasă într-un colţ, ori să se furişeze în odaie la ea şi acolo să aştepte pornirea procesiunii, după vechiul obicei, acum se plimba prin cele trei saloane, stătea de vorbă şi zîmbea, în chip

neîndoielnic de vreo două sau trei ori vorbi fără să fie întrebată şi, pe scurt, părea o altă fiinţă. Transformarea era datorată faptului că Shirley se afla de faţă : vederea purtărilor şi atitudinii domnişoarei Keeldar îi făcea nespus de bine. Shirley nu se temea de semenii ei ; nu simţea nici o dorinţă de a se feri de ei, de a-i ocroti. Orice fiinţă omenească, bărbat, femeie sau copil, atunci cînd proasta creştere sau înfumurarea grosolană nu-l făcea cu totul de nesuferit, era pentru ea binevenită ; bineînţeles, unele în mai mare, altele în mai mică măsură ; dar, în general vorbind, atîta vreme cît cineva nu se dovedea categoric a fi rău şi stingheritor, Shirley era dispusă să-l considere valoros şi binevenit şi să-i arate toată consideraţia. Înclinarea asta îi asigura simpatia tuturor, fiindcă tocea tăişul ironiei şi-i înzestra cu un farmec cuceritor conversaţia serioasă ori glumeaţă ; şi nu scădea întru nimic valoarea prieteniei intime, care rămînea ceva deosebit de cordialitatea dovedită în societate şi era legată, într-adevăr, de o cu totul altă faţetă a firii sale. Preferinţa sentimentală şi intelectuală mergea către domnişoara Helstone ; doamnele Pearson, Sykes, Wynne etc., etc., nu făceau decît să tragă foloase de pe urma bunătăţii şi voioşiei sale înnăscute.

Din întîmplare, Donne intră în salon într-un moment cînd Shirley, aşezată pe sofa, devenise centrul unui cerc destul de numeros. Dăduse definitiv uitării furia împotriva lui, aşa că înclină din cap şi îi zîmbi cu bunăvoinţă. Atunci se vădi firea acelui om. Nu se pricepu nici să refuze cu demnitate avansul, ca unul a cărui mîndrie fusese de curînd rănită, nici să-l întîmpine cu franchețe, ca un om bucuros să uite şi să ierte : pedeapsa primită nu trezise în el nici un simţămînt de ruşine, şi

deci n-avea cum să trăiască această senzație în fața celui ce i-o administrase : nu era suficient de viguros în rău ca să fie cu adevărat cîinos — se mulțumi să treacă prostește mai departe, luînd o înfățișare rigidă și mînioasă. Nimic nu mai putea aduce pacea între el și dușman ; la fel după cum, chiar pentru o lovitură mult mai dureroasă și mai dezonorantă, firea lui slăbănoagă n-ar fi putut nutri o ranchiună acerbă.

— Nu merita o asemenea scenă ! îi spuse Shirley Carolinei. Ce proastă am fost ! Să-l pedepsești pe Donne pentru stupidul lui dispreț față de Yorkshire e ca și cum ai strivi un țînțar fiindcă vrea să înțepe un rinocer. Dacă aș fi fost bărbat, cred că atunci i-aș fi pus forța fizică la dispoziție, pentru a-l ajuta să plece ; în momentul de față sînt foarte bucuroasă că n-am folosit decît forța morală. Dar nu trebuie să mai apară niciodată prin preajma mea ; nu-mi place ; mă irită ; nici măcar nu te poți distra pe socoteala lui. Malone face mai mulți bani.

S-ar fi zis că Malone tocmai era dispus să justifice preferința ; căci de-abia porniseră cuvintele din gura vorbitoarei, cînd Peter Augustus se și înfățișă, pus la „mare ținută", înmănușat și parfumat, cu părul uns și pieptănat fără cusur, ducînd într-o mînă un uriaș mănunchi de trandafiri mari roșii, cinci sau șase pe deplin înfloriți : pe aceștia îi înfățișă domnișoarei Keeldar, cu o grație căreia chiar și cel mai ascuțit penel n-ar putea să-i facă decît nedreptate. Dar după o asemenea performanță cine ar mai fi îndrăznit să spună că Peter nu e un cuceritor ? Adunase și înmînase flori ; adusese ofrandă un tribut sentimental — un tribut poetic, pe altarul Dragostei sau al lui Mammon. Hercule cu furca de tors în mînă ar fi fost o imagine palidă pe lîngă Peter purtînd buchetul de flori. Probabil că așa gîndea și el, fiindcă părea uluit de ceea ce făcuse ; se retrase fără un cuvînt ; și plecă chicotind înfundat în semn de autofelicitare ; pe urmă își schimbă gîndul așa că se opri și se întoarse, ca să se asigure cu ochii lui că într-adevăr dăruise un buchet de flori : da — iată cei șase trandafiri în poala de satin purpuriu, și o mînă foarte albă, cu cîteva inele de aur pe degete, îi strînge încet, iar lungi șuvițe inelate, acoperind pe jumătate o față care rîde, se revarsă asupra lor ; dar o acoperă numai *pe jumătate*. Peter văzu rîsul — nu putea să greșească — pe seama lui făceau haz — galanteria, cavalerismul lui ajunseseră subiect de batjocură pentru o fustă — pentru două fuste — și domnișoara Helstone zîmbea. Mai mult chiar, își dădu seama că i se ghiciseră intențiile, și-atunci Peter se întunecă asemenea unui nor de furtună. Cînd ridică ochii, Shirley văzu că ochi săgetători stau ațintiți asupra ei. Malone, cel puțin, avea destulă tărie ca să urască : văzu asta în privirile lui.

— Peter *merită* o scenă, și dacă dorește neapărat o s-o și aibă într-o bună zi, șopti Shirley către prietena sa.

Și acum — solemni și înveșmîntați în culori mohorîte, dar cu chipuri destul de prietenoase — cei trei preoți apărură în ușa sufrageriei. Pînă atunci avuseseră treburi de îndeplinit înlăuntrul bisericii, iar acum, înainte de a porni marșul, veneau să ia o ușoară gustare întru întărirea trupului. Fotoliul cel larg îmbrăcat în piele fusese păstrat pentru doctorul Boultby ; într-acolo fu condus. Dînd ascultare îndemnurilor primite de la Shirley, care îi spusese că a sosit vremea să-și îndeplinească datoriile de gazdă, Caroline se grăbi să înmîneze masivului, respectatului și, în fond, vrednicului prieten al unchiului său,

un pahar de vin și o farfurie cu pricomigdale. Epitropii doctorului Boultby, amîndoi membri ai comitetului școlar, se și aflau lîngă el, așa precum li se ceruse; doamna Sykes și celelalte doamne din parohie se aflau la dreapta și la stînga sa, dînd glas nădejdilor că nu se simte obosit și temerilor că ziua are să fie prea caldă pentru dînsul. Doamna Boultby, totdeauna încredințată că atunci cînd cade toropit, după o masă îmbelșugată, chipul domnului și stăpînului său devine aidoma unui chip îngeresc, se plecase asupra lui și îi ștergea cu dragoste de pe frunte cîteva picături de transpirație reale sau imaginare. Într-un cuvînt, Boultby se afla la mare cinste și cu o rotundă și sonoră *voix de poitrine*[1] rosti mulțumiri pentru grija purtată și asigurări că se simte destul de bine. Pe Caroline parcă nici n-o observă cînd se apropie de dînsul, atîta doar că binevoi să accepte cele oferite; n-o văzuse, n-o văzuse niciodată: abia dacă știa vag că ar exista o asemenea persoană. Văzu totuși pricomigdalele, și fiind mare iubitor de dulciuri, luă din farfurie o mînă aproape plină. Cît despre vin, doamna Boultby insistă să fie amestecat cu apă fierbinte și să i se adauge zahăr și nucșoară.

Domnul Hall stătea lîngă o fereastră deschisă, respira aerul curat și mireasma florilor și discuta ca un frate cu domnișoara Ainley. Către el Caroline își îndreptă atenția plină de bucurie. „Ce să-i ofere? Nu trebuie să se servească singur — trebuie servit de mîna ei"; luă deci o tăviță de argint, ca să-i poată oferi cît mai multe lucruri. Margaret Hall veni lîngă ei; domnișoara Keeldar îi urmă pilda. Cele patru doamne se aflau acum în jurul preotului lor favorit; și ele aveau senzația că privesc

[1] Glas din piept (fr.).

chipul unui înger pămîntean: Cyril Hall era papa lor, la fel de infailibil pentru ele ca și doctorul Boultby pentru admiratoarele sale. Și în jurul parohului de la Briarfield se adunase un grup: cel puțin douăzeci de persoane se strînseseră în preajma lui; iar în mijlocul unui cerc de admiratori, nici un preot nu se putea măsura cu bătrînul Helstone. Adunați laolaltă după cunoscutul lor obicei, diaconii formau o constelație alcătuită din trei planete mai mici; mai multe domnișoare îi priveau de departe, dar nici una nu se încumeta să se apropie.

Domnul Helstone își scoase ceasul și anunță cu glas tare:

— E două fără zece. E timpul ca toată lumea să treacă în rînduri. Haideți.

Își luă pălăria cu boruri largi și porni; toți se ridicară și îi urmară buluc.

Cei o mie două sute de copii fuseseră rînduiți în trei grupuri de cîte patru sute de suflete fiecare: în urma fiecărui regiment se afla cîte o orchestră; din douăzeci în douăzeci de rînduri exista cîte un interval unde Helstone așeză cîte doi profesori. Și pentru avangarda armatelor, chemă:

— Grace Boultby și Mary Sykes stau în frunte la Whinbury.

— Margaret Hall și Mary Ann Ainley conduc Nunnely.

— Caroline Helstone și Shirley Keeldar comandă Briarfield.

Pe urmă alte comenzi:

— Domnul Donne la Whinbury; domnul Sweeting la Nunnely; domnul Malone la Briarfield.

Și acești trei domni porniră înaintea doamnelor-generali.

Preoţii trecură în frunte — secretarii parohiilor încheiau formaţiile ; Helstone îşi înălţă pălăria cu boruri largi ; peste o clipă se şi auzi dangătul celor opt clopote din clopotniţă, izbucniră melodiile intonate de orchestre, flautul vorbi şi cornul răspunse, tobele duruiră puternic, şi cu toţii porniră în marş.

Drumul alb şi larg se unduia înaintea lungii procesiuni, soarele şi cerul fără pic de nor o treceau în revistă, deasupra-i vîntul clătina crengile copacilor, iar cei o mie şi două sute de copii şi o sută patruzeci de oameni în toată firea, care o alcătuiau, mergeau înainte în cadenţă şi după muzică şi toate chipurile erau vesele şi inimile bucuroase. Era o privelişte ce te bucura, o privelişte făcătoare de bine ; era o zi de fericire pentru bogaţi şi pentru săraci : era mai întîi lucrarea lui Dumnezeu, iar apoi a clericilor. Să dăm preoţilor Angliei ce este al lor ; în anumite privinţe sînt o tagmă supusă greşelii, fiind ei tot oameni de carne şi sînge, ca şi noi toţi ; dar ţara s-ar descurca foarte cu greu fără dînşii : Britania ar simţi lipsa Bisericii ei, dacă această Biserică s-ar nărui. Dumnezeu s-o ocrotească ! Şi, totodată, Dumnezeu s-o îndrepte !

CAPITOLUL XVII

SERBAREA ŞCOLARĂ

Nici înspre bătălie şi nici în căutarea duşmanului nu pornise această trupă comandată de preoţi şi încadrată cu ofiţeri-femei ; muzicile ei intonau totuşi melodii războinice, şi — dacă ar fi să judecăm după privirile şi

ţinuta unora, cum era domnişoara Keeldar, de pildă — sunetele acelea trezeau dacă nu un spirit războinic, atunci unul care năzuia către el. Întorcîndu-se din întîmplare, bătrînul Helstone îi văzu chipul şi începu să rîdă, iar ea tot prin rîs îi răspunse.

— Nu ne aşteaptă nici o bătălie, spuse preotul ; ţara nu ne cere să luptăm pentru ea ; nici un duşman şi nici un tiran nu contestă şi nu ameninţă libertatea noastră ; n-avem nimic de făcut ; doar am ieşit să ne plimbăm puţin. Ţineţi-vă în frîu avîntul, căpitane, şi potoliţi-vă focul inimii : nu-i nevoie de ele — dacă există, cu-atît mai rău.

— Urmaţi sfaturile pe care le daţi altora, doctore, îi răspunse Shirley. Şi îi spuse cu glas scăzut Carolinei : Ce nu mi-o oferi realitatea am să împrumut de la imaginaţie. Nu sîntem soldaţi, nu vărsarea de sînge e dorinţa mea ; ori dacă sîntem, atunci sîntem soldaţi ai Crucii. Timpul s-a întors cu veacuri în urmă, şi ne aflăm într-un pelerinaj către Ierusalim. Nu, nu aşa — prea seamănă a exaltare. Am nevoie de un vis ceva mai cu picioarele pe pămînt : sîntem cîmpeni din Scoţia şi urmăm un căpitan convenant[1] ca să apungem sus în munţi să ţinem o adunare departe de stăpînirea trupelor trimise de asupritori. Ştim că după rugăciune poate să urmeze bătălia ; dar încredinţaţi fiind că şi după cel mai nefericit rezultat al bătăliei numai raiul ne poate fi răsplata, sîntem gata şi sîntem doritori să înroşim muşchiul de pe dealuri cu sîngele nostru. Muzica asta îmi răscoleşte sufletul ; îmi înviorează toată viaţa ; mă face să-mi bată inima ;

[1] Aluzie la perioada domniei lui Carol I Stuart, care, vrînd să impună Scoţiei anumite forme liturgice, a declanşat Războiul episcopilor (1639—1640).

nu cu pulsul ei obişnuit de fiecare zi, ci cu o vigoare nouă, palpitantă. Sînt aproape în stare să doresc o primejdie ; o credinţă — o ţară — sau, cel puţin, un iubit pe care să-l apăr.

— Ia uită-te acolo, Shirley ! o întrerupse Caroline. Ce e pata aceea roşie dinspre Stilbro'Brow ? Ai ochi mai buni decît mine ; întoarce-ţi într-acolo ochii tăi de vultur.

Domnişoara Keeldar se uită şi zise :

— Da. Văd. E o linie roşie. Sînt soldaţi — soldaţi din cavalerie, adăugă repede. Călăresc în goană ; şase sînt ; au să treacă pe lîngă noi ; nu — au cotit la dreapta ; au văzut procesiunea noastră şi vor s-o ocolească făcînd un cerc. Unde s-or fi ducînd ?

— Poate că nu fac decît să-şi antreneze caii.

— Probabil că da. Nu se mai văd.

Acum vorbi domnul Helstone :

— O să trecem prin Royd Lane, ca să ajungem la izlazul din Nunnely pe un drum mai scurt.

Şi într-adevăr pe drumeagurile înguste de la Royd Lane defilară. Locul era tare strîmt, atît de strîmt încît nu putea trece decît doi deodată, dacă voiau să nu cadă în şanţurile de pe margini. Ajunseseră pe la mijloc, cînd se văzu limpede că printre clericii-comandanţi s-a iscat nelinişte : şi Boultby şi Helstone erau agitaţi : îşi făceau semne cu cotul unul altuia. Domnul Hall se întoarse înspre fete şi zîmbi.

— Ce s-a întîmplat ? îl întrebară.

Domnul Hall arătă cu bastonul către capătul drumeagului, în faţa lor. Ia te uită ! O altă procesiune — una adversă, pătrundea pe acolo, condusă tot de oameni în

negru, şi la fel, după cum puteau să audă acum, urmată de muzică.

— E dublura noastră ? întrebă Shirley. Fantoma noastră cu altă înfăţişare ? Parcă am fi cele două jumătăţi ale unei cărţi de joc.

— Dacă vrei o bătălie, s-ar părea că o s-o ai — cel puţin din priviri, şopti Caroline rîzînd.

— N-au să treacă de noi ! strigară preoţii într-un glas. Nu le cedăm !

— Să cedăm ! replică Helstone cu asprime, întorcîndu-se în loc. Cine a pomenit de cedare ? Ia, băieţi, gîndiţi-vă ce-aveţi de gînd să faceţi ; doamnele, ştiu eu, vor rămîne pe poziţie ; pot avea încredere în ele. Nu se află aici nici o binecredincioasă anglicană care să nu rămînă pe poziţie împotriva ăstora, întru cinstirea bisericii Angliei. Ce spune domnişoara Keeldar ?

— Întreabă ce s-a întîmplat.

— Disidenţii şi metodiştii, cu şcolile lor, baptiştii, independenţii şi wesleyenii, uniţi într-o alianţă fără Dumnezeu, au venit intenţionat pe drumeagul ăsta ca să ne oprească marşul şi să ne întoarcă îndărăt.

— Asta e bădărănie ! spuse Shirley. Urăsc bădărănia. Bineînţeles că trebuie să primească o lecţie.

— O lecţie despre politeţe, propuse domnul Hall, totdeauna aplecat spre pace. Nu un exemplu de violenţă.

Bătrînul Helstone o luă din loc. Grăbind pasul, trecuse cu vreo cîţiva iarzi înaintea unităţii lui. Aproape ajunsese lîngă ceilalţi capi îmbrăcaţi în negru, cînd cel care părea a fi comandantul-şef al vrăjmaşilor — un om mătăhălos şi unsuros, cu păr negru pieptănat neted pe frunte — comandă oprirea. Procesiunea se opri şi el scoase o carte

de rugăciuni, cită un verset, dădu tonul şi cu toţii începură să cînte cel mai jalnic dintre imnuri.

Helstone făcu semn orchestrelor sale : şi deodată se dezlănţui întreagă puterea alămurilor. Le ceruse să intoneze *Rule Britannia* şi le poruncise copiilor să-i întovărăşească şi cu glasurile, ceea ce ei acceptaseră cu mare entuziasm. Inamicul fu luat cu asalt prin cîntec şi învins ; psalmul lui se văzu înăbuşit ; în ce priveşte zgomotul, era cu totul nimicit.

— Acum urmaţi-mă ! exclamă Helstone. Nu în fugă, dar cu pas ferm şi sprinten. Fiţi tari toţi, şi copii şi femei, strîns lipiţi unii de alţii, ţineţi-vă şi de pulpanele hainelor, dacă e nevoie.

Şi porni înainte cu pas atît de apăsat şi dîrz, iar pe deasupra atît de vajnic susţinut de elevii şi profesorii din urma lui — care făcură întocmai precum li se spusese, adică fără s-o pornească în fugă şi fără să încetinească pasul, ci mergînd cu hotărîre calmă şi neabătută, diaconii fiind siliţi să facă la fel, întrucît se aflau între două focuri — Helstone şi domnişoara Keeldar pîndeau amîndoi cu ochii de linx orice abatere şi erau gata oricînd, unul cu bastonul şi cealaltă cu umbrela, să corecteze cea mai mică abatere de la ordinele date, cel mai mic gest independent sau nepotrivit — încît grupul de disidenţi fu mai întîi uluit, pe urmă speriat, apoi înfrînt şi împins îndărăt, iar pînă la urmă silit să facă strînga-mprejur şi să lase liberă ieşirea către Royd Lane. În timpul atacului doar Boultby a avut de suferit, dar Helstone şi Malone l-au susţinut, unul de-o parte altul de cealaltă, ajutîndu-l să treacă prin încercare şi să iasă cu mădularele întregi însă cu răsuflarea pusă la grele cazne.

Disidentul cel gras care începuse cîntarea imnului rămase aşezat în şanţ. De meserie era un negustor de spir-

toase, conducător al nonconformiştilor, şi se spune că în după-amiaza de atunci a băut mai multă apă decît înghiţise în cele douăsprezece luni de mai înainte. Domnul Hall avusese grijă de Caroline şi Caroline se îngrijise de el ; după aceea domnul Hall şi domnişoara Ainley au schimbat reciproc, în felul lor molcom, impresii asupra incidentului. Dominşoara Keeldar şi domnul Helstone şi-au strîns mîinile cu înflăcărare de îndată ce întreaga procesiune a ieşit de pe drumeag. Tinerii diaconi începură să-şi manifeste zgomotos bucuria, dar domnul Helstone le potoli numaidecît înflăcărarea nevinovată ; observă că niciodată n-au dovedit destul bun-simţ ca să ştie ce să spună şi ce nu, aşa că bine ar face să închidă gura ; de asemenea le aminti că nu aveau nici o legătură cu conducerea procesiunii.

Pe la trei şi jumătate procesiunea luă calea întoarsă, iar la patru se afla din nou pe locul de plecare. Rînduri lungi de bănci fuseseră întinse pe pajiştile cu iarbă tunsă scurt din jurul şcolii ; acolo fură aşezaţi copiii, şi numaidecît sosiră coşuri uriaşe acoperite cu pînzeturi albe şi oale mari fumegînde. Înainte de a începe împărţirea bunătăţilor, o scurtă rugăciune fu rostită de domnul Hall şi cîntată de copii : în aerul liber, glasurile tinere sunau melodios şi chiar emoţionant. Pîinişoare mari cu stafide şi ceai fierbinte, bine îndulcit, au fost apoi împărţite într-un spirit de adevărată generozitate ; nici un fel de zgîrcenie nu era îngăduită, cel puţin în ziua aceea ; regula în ce priveşte raţia copiilor era ca fiecare să primească cel puţin de două ori mai mult decît ar fi putut să mănînce, spre a se lăsa astfel o rezervă ce urma să fie luată acasă pentru aceia cărora vîrsta, boala ori alte piedici nu le îngăduiseră să vină la serbare. Între timp pîinişoarele cu stafide şi berea circulau printre muzicanţi şi coriştii bisericilor ; pe urmă

băncile fură adunate ca să se facă loc pentru dezlănțuirea voioșiei în jocurile îngăduite.

Un clopot îi chemă pe profesori, pe membrii și membrele comitetelor școlare în sala de clasă ; domnișoara Keeldar, domnișoara Helstone și multe alte doamne se aflau de mai înainte acolo ca să-și mai arunce o dată ochii asupra felului cum erau rînduite tăvile și mesele fiecăreia. Cele mai multe dintre slujnicele de prin împrejurimi, dimpreună cu nevestele secretarilor, coriștilor și muzicanților fuseseră îndatorate să ia parte la treburile din ziua aceea îndeplinind slujba de chelnerițe ; toate se întreceau în frumusețea și eleganța îmbrăcămintei, iar printre cele mai tinere se puteau întîlni multe siluete încîntătoare. Vreo zece pregăteau pîinea cu unt ; altele, cam tot pe atîtea, aduceau apă fierbinte din vasele de la bucătăria casei parohiale. Mulțimea florilor și verdeței ce împodobeau pereții albi, spectacolul ceainicelor de argint și a ceștilor de porțelan strălucitor înșiruite pe mese, siluetele în continuă mișcare, chipurile luminoase, toaletele vesele ce fluturau pretutindeni alcătuiau laolaltă un spectacol animat și reconfortant. Toată lumea vorbea, nu foarte tare dar cu voioșie, iar canarii ciripeau ascuțit în coliviile atîrnate aproape de tavan.

Ca nepoată a parohului, Caroline își luă locul la una dintre primele trei mese : doamna Boultby și Margaret Hall oficiau la celelalte. La aceste mese urma să fie servită crema societății, căci la Briarfield regulile stricte ale egalității nu erau mai la modă decît prin alte părți. Domnișoara Helstone își scoase boneta și eșarfa, ca să poată suporta mai ușor căldura ; părul lung și inelat ce-i cădea pe gît aproape ținea loc de voal, iar în rest rochia de muselină era croită modest ca o rasă de călugăriță, îngăduindu-i astfel să se scape de folosirea unui șal stingheritor.

Sala începuse să se umple : domnul Hall își ocupase postul alături de Caroline, care avu acum, în vreme ce aranja din nou ceștile și lingurițele din fața ei, prilej să comenteze în șoaptă întîmplările de peste zi. Domnul Hall era puțin îngrijorat de cele petrecute la Royd Lane și ea încercă să-i smulgă un zîmbet pentru a-i alunga înnegurarea. Domnișoara Keeldar se așezase în apropiere ; ca prin minune, nici nu rîdea, nici nu vorbea ; dimpotrivă, stătea nemișcată și privea împrejur cu luare-aminte : părea că se teme ca nu cumva să vină vreun nechemat și să ocupe locul de alături, pe care s-ar fi zis că vrea să-l păstreze liber : mereu își întindea rochia de satin peste bancă mai mult decît ar fi avut nevoie, ori așeza acolo mănușile sau batista brodată. În cele din urmă Caroline observă manevrele astea și o întrebă ce prieten așteaptă. Shirley se aplecă pînă ce aproape îi atinse urechea cu buzele-i roze și îi șopti cu o moliciune muzicală ce-i caracteriza deseori tonul folosit atunci cînd cele spuse tindeau fie și de departe către izvorul unor dulci simțăminte din inima ei :

— Îl aștept pe domnul Moore : l-am văzut noaptea trecută și l-am făcut să promită că are să vină împreună cu sora lui să stea la masa noastră. Față de mine are să se țină de cuvînt, sînt sigură, dar mi-e teamă să nu apară prea tîrziu și-atunci să fie despărțit de noi. Uite că vine alt grup și-au să se ocupe toate locurile. Ce rău îmi pare !

Într-adevăr, domnul Wynne, judecătorul, nevasta, fiul și cele două fiice intrară cu mare fală. Făceau parte din lumea bună de la Briarfield ; bineînțeles că locul lor era la prima masă, și fiind conduși într-acolo ocupară tot spațiul ce mai rămăsese liber. Spre marea bucurie a domnișoarei Keeldar, domnul Sam Wynne se instală chiar pe locul liber păstrat pînă atunci pentru Moore, așezîndu-se

cu nădejde pe rochia, mănuşile şi batista ei. Pentru domnul Sam, Shirley nutrea o adevărată aversiune ; şi asta cu atît mai mult cu cît dădea serioase semne că ar năzui la mîna ei. Chiar şi bătrînul domn Wynne declarase în public că domeniul Fieldhead şi domeniul De Walden sînt în mod minunat *contagioase* — malapropism[1] ce n-a întîrziat să ajungă pe aripile zvonurilor şi la urechile stăpînei de la Fieldhead.

În urechile Carolinei încă mai răsunau acele turburătoare şoapte — „îl aştept pe domnul Moore“ — inima încă îi mai bătea şi obrazul îi strălucea, cînd un sunet de orgă se înălţă deasupra zarvei confuze din sală. Doctorul Boultby, domnul Helstone şi domnul Hall se ridicară în picioare, toţi cei de faţă le urmară pilda, şi se cîntă rugăciunea cu acompaniament de muzică ; pe urmă începu ceaiul. O vreme fu prea ocupată cu treburile pentru a mai avea răgaz să privească în jur, însă după ce servi ultima ceaşcă, aruncă asupra încăperii o privire neliniştită. Erau cîteva doamne şi mai mulţi domni care încă nu izbutiseră să-şi găsească locuri ; într-un asemenea grup o recunoscu pe prietena ei, fată bătrînă, domnişoara Mann, care fie ispitită de vremea frumoasă, fie convinsă de vreun prieten mai perseverent, acceptase să-şi părăsească trista singurătate pentru un ceas de destindere la serbare. Domnişoara Mann arăta obosită de atîta stat în picioare : o doamnă cu bonetă galbenă îi aduse un scaun. Caroline cunoştea bine acel *chapeau en satin jaune*[2] ; cunoştea părul

[1] Domnul Wynne spune *contagious* (contagios) în loc de *conterminous* (care au acelaşi hotar) ; „malapropism“ este un termen derivat de la Doamna Malapropo, personaj din piesa *Rivalii* de scriitorul englez Richard Sheridan (1751—1816) şi care excelează în folosirea aproximativă şi ridicol improprie a cuvintelor.

[2] Pălărie de satin galben (fr.).

negru şi prietenosul, deşi oarecum pedantul şi capriciosul chip pe care îl încadra ; cunoştea şi acea *robe en soie noire*[1] ; cunoştea pînă şi acel *châle gris de laine*[2], o cunoştea, într-un cuvînt, pe Hortense Moore şi ar fi vrut să sară îndată, s-alerge la ea şi s-o îmbrăţişeze — s-o îmbrăţişeze o dată de dragul ei şi de două ori de dragul fratelui. Şi într-adevăr, se ridică pe jumătate, cu o exclamaţie înăbuşită, şi probabil — fiindcă pornirea era foarte puternică — ar fi alergat de-a lungul sălii şi ar fi salutat-o, dar o mînă o aşeză la loc pe scaun şi o voce îi şopti din spate :

— Aşteaptă pînă după ceai, Lina, şi pe urmă ţi-o aduc eu încoace.

Şi cînd *putu* să ridice privirile, le ridică, şi atunci îl văzu pe Robert însuşi foarte aproape, zîmbind pe socoteala rîvnei cu care îşi îndeplinea treburile, arătînd mai bine decît îl văzuse ea arătînd vreodată — arătînd, într-adevăr, pentru ochii ei părtinitori, atît de frumos încît nu mai îndrăzni să aibă încredere în sine şi să se mai uite a doua oară, fiindcă imaginea lui îi izbea vederea cu o strălucire dureroasă, şi i-l întipărea în memorie atît de viu de parcă ar fi fost conturat la dagherotip cu un creion de fulgere.

Trecu mai departe şi vorbi cu domnişoara Keeldar. Enervată de cine ştie ce atenţii nedorite din partea lui Sam Wynne şi de faptul că domnişorul încă şedea pe mănuşile şi batista ei — probabil totodată şi de nepunctualitatea lui Moore — Shirley era departe de a fi bine dispusă. Mai întîi se mulţumi să ridice din umeri, pe urmă îi spuse cîteva vorbe tăioase privitoare la „inadmisibila întîrziere“. Moore nici nu se scuză şi nici nu răspunse ; stătu liniştit alături de ea, ca şi cum ar fi aşteptat să vadă de nu cumva

[1] Rochie de mătase neagră (fr.).

[2] Şal gri din lînă (fr.).

își poate recăpăta calmul : ceea ce se întîmplă în puțin mai mult de trei minute, semn fiind faptul că îi întinse mîna. Moore o primi cu un zîmbet, pe jumătate nemulțumi, pe jumătate de recunoștință ; abia perceptibila înclinare a capului indicau în mod delicat prima interpretare : probabil că o ușoară strîngere a mîinii a subliniat-o pe a doua.

— Acum n-ai decît să te așezi unde poți, domnule Moore, îi spuse Shirley zîmbind la rîndul ei. Vezi doar că aici nu-ți putem găsi nici o palmă de loc ; dar observ că la masa doamnei Boultby e loc destul între domnișoara Armitage și domnișoara Birtwhistle ; du-te acolo : o să stai vizavi de John Sykes și o să fii așezat cu spatele la noi.

Totuși, Moore preferă să rămînă tot acolo unde se afla : din cînd în cînd mai făcea cîte un tur prin încăperea lungă, oprindu-se în drum să schimbe saluturi cu alți domni aflați în aceeași situație neplăcută, adică fără locuri : dar de fiecare dată se întorcea îndărăt la magnet, Shirley, aducînd cu sine la fiece reîntoarcere observații ce trebuiau neapărat șoptite la ureche.

În vremea asta bietul Sam Wynne era departe de a se simți în largul său ; judecînd după felul cum se mișca mereu frumoasa lui vecină, părea să se afle într-o stare de neliniște și nemulțumire cum nu se poate mai mare ; nici două secunde nu stătea locului ; îi era cald ; își făcea vînt cu evantaiul ; se plîngea că n-are aer și n-are spațiu. Observă că, dacă ar fi după ea, terminîndu-și ceaiul, oamenii ar trebui să elibereze mesele și anunță cu glas tare că în cazul cînd starea asta de lucruri mai continuă, are să leșine. Domnul Sam se oferi s-o conducă la aer liber ; dar ea pretinse că asta n-ar însemna nimic altceva decît s-o ducă la moarte prin frig ; pe scurt, poziția lui devenise de neapărat ; așa că, după ce își bău porția de ceai, socoti că lucrul cel mai potrivit ar fi să elibereze locul.

Bine ar fi fost ca Moore să se afle la îndemînă, dar el se afla tocmai la cealaltă extremitate a încăperii, prins într-o discuție cu Christopher Sykes. Timothy Ramsden, Esq., un mare producător de cereale, se întîmplă prin apropiere, și simțindu-se cam obosit de atîta stat în picioare, porni să ocupe locul rămas liber. Shirley manifestă și de astă dată o inventivitate ce nu putea da greș : o mișcare a eșarfei îi răsturnă ceașca de ceai împărțindu-i conținutul între bancă și rochia ei de satin. Bineînțeles, nu exista altă soluție decît să fie chemată o chelneriță să repare stricăciunile : domnul Ramsden, un bărbat înalt și bucălat, la fel de masiv la trup ca și la avere, se ținu deoparte de tevatura care urmă. Shirley, de obicei aproape inadmisibil de indiferentă față de micile accidente suferite de îmbrăcăminte și de altele, făcu de data asta un tărăboi ce s-ar fi potrivit poate doar celei mai firave și nevricoase dintre reprezentantele tagmei femeiești : domnul Ramsden căscă gura, se feri domol, iar cînd domnișoara Keeldar declară din nou că „nu mai poate" și-are să leșine acolo pe loc, se răsuci pe călcîie și se retrase cu toate forțele.

În cele din urmă apăru și Moore : cercetă foarte calm zarva din jur, și scrutînd oarecum ironic înfățișarea destul de enigmatică sub care se prezenta Shirley, observă că într-adevăr acesta era capătul cel mai agitat al sălii ; că află aici un climat special calculat pentru a se potrivi doar unor temperamente reci, cum era al său ; apoi, lăsînd deoparte chelnerițele, șervetele de masă, rochia de satin, pe scurt, întreaga învălmășeala, se instală acolo unde în chip evident destinul însuși poruncise ca el să șadă. Shirley se potoli ; trăsăturile chipului își schimbară fizionomia :

sprincenele încruntate și inexplicabila curbură a buzelor reveniră la linia dreaptă ; îndărătnicia și asprimea făcură loc altui soi de expresie ; și toate mișcările bruște cu ajutorul cărora dusese la deznădejde sufletul bietului Sam Wynne se potoliră ca prin farmec. Totuși, nici o privire gingașă nu se îndreptă către Moore ; ba dimpotrivă, fu acuzat că i-a pricinuit un noian de necazuri, și învinuit pe față că din cauza lui a pierdut stima domnului Ramsden și neprețuita prietenie a domnului Samuel Wynne.

— Pentru nimic în lume n-aș fi fost în stare să jignesc pe nici unul dintre acești domni, afirmă cu tărie. Totdeauna m-am străduit să-i tratez pe amîndoi cu cea mai respectuoasă considerație, și uite acum, din pricina dumitale, ce au avut de întîmpinat ! N-o să-mi mai aflu mulțumire pînă nu repar toate astea ; niciodată nu pot fi fericită dacă nu sînt prietenă cu vecinii ; așa că mîine va trebui să pornesc în pelerinaj pînă la moara de la Royd, să-l alin pe morar și să laud grăunțele ; iar poimîine trebuie să fac o vizită la De Walden — unde mi-e groază să mă duc — și să car cu mine în coș o pîine de ovăz ca s-o împart prepelicarilor favoriți ai domnului Sam.

— Cunoști calea cea mai sigură către inima fiecărui flăcău, de asta nu mă îndoiesc, spuse Moore liniștit.

Părea foarte mulțumit că în cele din urmă izbutise să ocupe locul acela ; dar nu rosti vorbe frumoase pentru a-și exprima gratitudinea și nu formulă nici o urmă de scuză pentru încurcăturile pricinuite. Nepăsarea asta îl prindea de minune : îl făcea să pară și mai frumos, era atît de calm și stăpîn pe sine : vecinătatea lui era însă plăcută, căci se pricepea nemaipomenit să reînscăuneze liniștea. Uitîndu-te la el, n-ai fi crezut că e un bărbat sărac prins în luptă cu necazurile, așezat alături de o femeie bogată ;

calmul adus de simțămîntul egalității îi însenina înfățișarea : poate că același calm îi domnea și în suflet. După felul cum din vreme în vreme se uita în jos la domnișoara Keeldar, atunci cînd îi vorbea, ți-ai fi putut închipui că o depășește prin situație tot atît cît și prin statură. Lumini aproape sumbre îi străbăteau cîteodată fruntea și îi luceau în ochi : discuția devenise însuflețită, deși continua să se poarte cu glas scăzut ; Shirley îl asalta cu întrebări, dar era limpede că Moore refuza să acorde orice satisfacție curiozităților ei. Căuta să se uite cît mai adînc în ochii lui : în expresia ei blîndă dar nerăbdătoare puteai citi că așteaptă de la el răspunsuri mai limpezi. Moore zîmbea curtenitor, dar buzele îi rămîneau pecetluite. Pe urmă ea se înfurie și nu mai vru să discute, dar peste două minute Moore îi recîștigă din nou atenția ; părea că face promisiuni și că o înduplecă să le accepte în locul informațiilor.

Se părea că zăpușeala din sală nu-i priește domnișoarei Helstone ; pe măsură ce se apropia de sfîrșit munca de pregătire a ceaiului, devenea din ce în ce mai palidă. Atunci cînd începură să curgă mulțumirile, părăsi masa și se grăbi s-o urmeze pe verișoara Hortense, care, dimpreună cu domnișoara Mann, ieșise mai de mult la aer liber. Cînd se ridică ea, se ridică și Robert Moore, probabil cu intenția de a-i spune ceva ; dar mai avea încă de schimbat cu domnișoara Keeldar o vorbă de bun rămas, și în vremea asta Caroline dispăruse.

Hortense își întîmpină fosta elevă mai mult cu demnitate decît cu căldură ; fusese grav ofensată de procedeele domnului Helstone și toată vremea considerase că vina ar fi a Carolinei, fiindcă prea se supunea orbește unchiului.

— Ești cu totul străină, îi spuse cu severitate, în vreme ce eleva îi ținea și-i strîngea mîna. Dar Cary o cunoștea prea bine ca să protesteze sau să se plîngă de răceala primirii ; lăsă să treacă toana asta pedantă, sigură fiind că înnăscuta ei *bonté* (folosesc acest cuvînt franțuzesc pentru că el exprimă exact ceea ce vreau să spun ; nici bunătate și

nici bonomie, ci ceva între amîndouă) avea să iasă repede la iveală. Şi a ieşit : de-abia îi cercetase mai cu atenţie chipul şi observase modificările trădate de trăsăturile puţin slăbite, că îşi şi schimbă atitudinea. O sărută pe amîndoi obrajii şi o întrebă cu îngrijorare despre starea sănătăţii. Caroline răspunse cu plăcere. Totuşi, ar fi avut de îndurat un lung interogatoriu, urmat de o imensă predică pe această temă, dacă domnişoara Mann n-ar fi atras atenţia anchetatorului cu rugămintea de a fi condusă acasă. Biata neputincioasă obosise foarte rău şi oboseala o făcea să fie irascibilă — aproape prea irascibilă ca să poată sta de vorbă cu Caroline ; şi în afară de asta, rochia albă şi înfăţişarea zglobie a acestei tinere persoane apăreau neplăcute în ochii domnişoarei Mann ; ţinuta zilnică de culoare maro sau de pînză cenuşie, ca şi aerul de melancolie purtat zilnic, îi plăceau mai mult singuratecei fete bătrîne : în seara asta aproape nu-şi mai cunoştea tînăra prietenă, şi se despărţi de ea cu o foarte rece înclinare din cap. Cum Hortense îi promisese că o conduce acasă, plecară împreună.

Caroline porni deci s-o caute pe Shirley. Văzu eşarfa în culorile curcubeului şi rochia purpurie în mijlocul unui grup de doamne, toate bine cunoscute de ea, dar toate aparţinînd acelei categorii pe care totdeauna o ocolea, atunci cînd evitarea era posibilă. Uneori mai sfioasă decît în alte dăţi, în clipa aceea simţea chiar că nu are defel curaj să se alăture grupului ; totuşi nu putea nici să rămînă singură, cînd toţi ceilalţi stăteau perechi sau în cercuri mai largi, aşa că se apropie de un grup de eleve de-ale ei, fete în toată firea sau mai degrabă femei tinere, care stăteau şi priveau cum cîteva sute de copii mai mici se jucau de-a baba oarba.

Domnişoara Helstone ştia că fetele astea o iubesc, totuşi chiar faţă de ele era sfioasă în afară şcolii ; elevele nu erau mai emoţionate în prezenţa ei decît ea în prezenţa elevelor ; se apropie însă, mai degrabă pentru a găsi protecţie în tovărăşia lor, decît pentru a le fi conducătoare. Din instinct fetele îi aflaseră slăbiciunea şi dintr-o politeţe firească i-o respectau. Cînd le preda, îşi cîştiga stima datorită cunoştinţelor ; blîndeţea ei îi atrăgea respectul lor ; şi fiindcă era ceea ce ele considerau a fi înţelepciune şi bunătate la şcoală, cu multă bunăvoinţă treceau peste evidenta ei timiditate din afara şcolii. Nu încercau să-i speculeze slăbiciunea. Aşa fete de ţăran cum erau, aveau şi ele prea mult din sensibilitatea-i englezească ca să poată cădea în greşeala grosolăniei. Stăteau în juru-i cuminţi, cuviincioase, prietenoase, primindu-i zîmbetele sfioase şi vizibilele eforturi susţinute de a închega conversaţia, cu suflet bun şi bună creştere — cea de-a doua însuşire fiind rodul celei dintîi — lucruri care foarte repede o făcură să se simtă la largul ei.

Cu mare grabă se apropie însă domnul Sam Wynne şi insistă ca şi fetele mai mari să se prindă în joc împreună cu cele mai mici, aşa încît Caroline se văzu din nou singură. Se gîndea la o discretă retragere către casă, cînd Shirley, observîndu-i de departe izolarea, veni repede lîngă ea.

— Hai să mergem sus pe păşuni, îi propuse. Ştiu că nu-ţi place mulţimea, Caroline.

— Dar asta ar însemna să te lipsesc de o plăcere, Shirley, să te iau de lîngă toţi aceşti oameni distinşi, care îţi caută cu atîta insistenţă societatea, şi în faţa cărora poţi să te faci plăcută fără nici un efort.

— Nu chiar fără efort ; am şi obosit din pricina lor ; nu-i decît o treabă stearpă, insipidă, să vorbeşti şi să rîzi cu oamenii cei mai de seamă din Briarfield. De zece minute mă tot uit după rochia ta albă ; îmi place să-i privesc în mulţime pe cei ce mi-s dragi şi să-i compar cu ceilalţi : aşa am procedat şi cu tine. Nu te asemeni cu nici unul din ceilalţi, Lina ; sînt aici cîteva chipuri mai frumoase decît

al tău ; tu nu ești o frumusețe exemplară cum este Harriet Sykes, de pildă ; pe lîngă ea, făptura ta pare aproape fără importanță ; dar ai o înfățișare plăcută — pari meditativă — ești ceea ce eu numesc interesantă.

— Taci, Shirley. Mă mäguleşti.

— Nu mă mir că elevii te iubesc.

— Fugi de-aici, Shirley ; vorbește despre altceva.

— Să vorbim despre Moore atunci, și hai să-l urmărim cu privirea ; chiar acum îl văd.

— Unde ? Și în timp ce punea întrebarea, Caroline nu se uita peste cîmp, ci în ochii domnișoarei Keeldar, după cum avea obicei să facă ori de cîte ori Shirley pomenea despre un obiect zărit în depărtare. Prietena avea vedere mai ageră decît a ei ; și Caroline părea să creadă că taina agerimii aceleia de vultur ar putea fi descifrată în irisul acela cenușiu închis, sau mai curînd, poate, nu făcea decît să caute indicații după direcția cercetată de acele sfere pline de discernămînt și de strălucire.

— Uite-l pe Moore, spuse Shirley arătînd direct peste cîmpul întins, spre locul unde o mie de copii se jucau și aproape o mie de spectatori adulți umblau pe de margini. Acolo — poți să nu distingi statura înaltă și ținuta dreaptă ? În mijlocul celor din jur apare ca Eliab printre păstorii de rînd — ca Saul într-un consiliu de război ; și chiar consiliu de război este, dacă nu mă înșel.

— De ce spui așa, Shirley ? întrebă Carolinie, ai cărei ochi găsiseră în fine obiectul căutat. Robert tocmai stă de vorbă cu unchiul meu și își strîng mîinile ; înseamnă că s-au împăcat.

— S-au împăcat nu fără un motiv temeinic, de asta poți fi sigură : pentru a face cauză comună împotriva unui dușman comun. Și de ce crezi tu că domnii Wynne și Sykes și Armitage și Ramsden s-au adunat într-un cerc așa de strîns în jurul lor ? Și de ce îi face lui Malone semn să

vină la ei ? Unde e chemat *el*, fii sigură că e nevoie de un braț tare.

Pe măsură ce se uita, Shirley devenea tot mai agitată ; ochii aruncau fulgere.

— N-au încredere în mine, spuse. Așa se întîmplă totdeauna în momentele hotărîtoare.

— Despre ce e vorba ?

— Nu-ți dai seama ? E ceva misterios care plutește în aer : se așteaptă vreun eveniment ; trebuie făcute niște pregătiri, sînt convinsă. Am citit totul în felul de a se purta al domnului Moore în seara asta : era încordat, și aspru.

— Aspru cu *tine*, Shirley ?

— Da, cu *mine*. E deseori aspru cu mine. Rareori discutăm în *tête-à-tête*, dar mi se dă prilejul să înțeleg că baza caracterului său nu e alcătuită din puf.

— Și totuși pare că vorbește cu tine foarte blînd.

— Mie îmi spui ! Tonul cel mai blînd și manierele cele mai delicate ; dar e totdeauna categoric și tainic ; tainele astea mă jignesc.

— Da — Robert e tainic.

— Și nu prea are dreptul să fie față de mine ; mai ales atunci cînd a început prin a-mi arăta toată încrederea. Și-atîta vreme cît n-am făcut nimic ca să trădez această încredere, ea nu trebuie să-mi fie retrasă ; dar presupun că nu sînt socotită destul de tare de fire ca să mi se arate încredere într-un moment de criză.

— Se teme, probabil, să nu te neliniștești.

— E o precauție inutilă ; sînt alcătuită din materiale elastice care nu sînt ușor de zdrobit ; treaba asta ar trebui s-o știe ; dar e un om mîndru : are defectele lui, orice ai spune tu, Lina. Îți dai seama cît de preocupați sînt ? Nici nu știu că noi îi urmărim.

— Dacă sîntem atente, Shirley, poate că prindem vreun semn după care să le aflăm secretul.

— Nu peste multă vreme au să se petreacă lucruri neobişnuite — probabil mîine — poate chiar în noaptea asta. Dar stau cu ochii şi urechile la pîndă. Domnule Moore, ai să te afli sub supraveghere. Fii şi tu atentă, Lina.

— Am să fiu. Robert pleacă, l-am văzut întorcîndu-se în loc — cred că ne-a observat — îşi strîng mîinile.

— Da, îşi strîng mîinile în chip foarte afectat, adăugă Shirley. Ca şi cum ar ratifica o înţelegere sau un legămînt.

Îl văzură pe Robert părăsind grupul şi ieşind pe o poartă. Apoi dispăru.

— Nici nu şi-a luat rămas bun de la noi, murmură Caroline.

De-abia îi scăpaseră cuvintele de pe buze, şi printr-un zîmbet încercă să dezmintă mărturisirea de dezamăgire pe care păreau s-o exprime. O roşeaţă cu neputinţă de stăpînit îi îmblînzi privirile şi le făcu mai strălucitoare.

— Oho, asta o îndreptăm noi numaidecît ! exclamă Shirley. O să-l *silim* să-şi ia rămas bun.

— Să-l *silim* ! Dar nu mai e acelaşi lucru, fu răspunsul Carolinei.

— O *să* fie acelaşi lucru.

— Dar a plecat ; nu mai ai cum să-l ajungi.

— Ştiu eu un drum mai scurt decît acela pe care a apucat : îi ieşim în cale.

— Ştii, Shirley, eu parcă n-aş merge.

Caroline rostea vorbele astea în vreme ce Shirley o lua de braţ şi o trăgea repede peste cîmp. Zadarnic s-ar fi împotrivit ; nu exista voinţă mai tare decît aceea pe care o putea dovedi Shirley cînd îşi băga ceva în cap. Aproape înainte de a-şi putea da seama, Caroline se trezi că nu mai are cum vedea mulţimea, şi porniră pe o cărare îngustă şi umbroasă, învăluită pe deasupra de gherghini şi smălţuită dedesubt cu nenumărate margarete. Nu băgă de seamă că soarele după-amiezii tîrzii împestriţa iarba şi nici

nu prinse în nări mireasma pură răspîndită la ceasul acela de copaci şi de plante ; auzi doar o portiţă deschizîndu-se şi atunci înţelese că Robert se apropia. Crenguţele prelungi ale gherghinilor, întinse înaintea lor, le serveau de paravan ; îl văzură înainte ca el să le zărească. Dintr-o privire, Caroline îşi dădu seama că voioşia arătată în mijlocul mulţimii dispăruse ; o lăsase în urma sa, pe pajiştile răsunînd de veselie din jurul şcolii ; ceea ce rămăsese acum era doar înfăţişarea lui întunecată, calmă, din timpul lucrului. Aşa cum spusese Shirley, o anumită asprime îi caracteriza înfăţişarea, în vreme ce ochii îi rămîneau plini de însufleţire, dar duri. Cu atît mai mult deci năzdrăvănia pornită de Shirley venea la timp nepotrivit : dacă ar fi arătat dispus pentru atmosfera sărbătorească, n-ar fi fost cine ştie ce, dar aşa...

— Ţi-am spus eu să nu venim, îi şopti Caroline, cu oarecare ciudă, prietenei sale.

Părea într-adevăr turburată ; să dea aşa buzna peste Robert, împotriva propriei voinţe şi cînd el nu se aştepta, cînd era evident că ar fi fost mai bine să nu fie întîrziat de la treburi, asta o necăjea cumplit. Dar n-o necăjea defel pe domnişoara Keeldar, care păşi înainte şi se opri în faţa arendaşului ei, tăindu-i drumul.

— Ai uitat să-ţi iei rămas bun, îi spuse.

— Am uitat să-mi iau rămas bun ! De unde aţi răsărit ? Sînteţi cumva zîne ? Am lăsat două aidoma vouă, una îmbrăcată în purpuriu şi alta în alb, stînd pe culmea unui dîmb, cu vreo patru pajişti mai în urmă, abia acum un minut.

— Ne-ai lăsat acolo şi ne găseşti aici. Te-am supravegheat mereu ; şi o să te mai supraveghem ; într-o zi, curînd, va trebui să răspunzi la nişte întrebări, dar nu acum : în clipa de faţă tot ce ai de făcut e să spui noapte bună şi să-ţi vezi de drum.

Moore îşi mută privirile de la una la cealaltă, fără să-şi modifice atitudinea. Observă cu gravitate :

— Zilele de sărbătoare au privilegiile lor, şi la fel zilele primejdioase.

— Hai — lasă teoriile : spune noapte bună şi vezi-ţi de drum, insistă Shirley.

— Trebuie să-ţi spun noapte bună dumitale, domnişoară Keeldar ?

— Da, mie şi Carolinei. Sper că nu e ceva nou : la amîndouă ne-ai mai spus noapte bună.

El îi luă mîna, i-o ţinu într-a sa şi i-o acoperi cu cealaltă : se uită în jos la ea cu gravitate, cu duioşie, şi totuşi poruncitor. Nu stătea în putinţa domnişoarei Keeldar să-l supună pe omul acesta ; în privirea pogorîtă asupra chipului ei strălucitor nu se afla supunere, cel mult omagiu ; era însă şi interes şi afecţiune, sporite de un alt simţămînt : ceva din tonul vorbirii, ca şi din înţelesul cuvintelor arăta că simţămîntul acesta este recunoştinţa.

— Îndatoratul dumneavoastră vă urează noapte bună ! Odihnă plăcută şi liniştită pînă mîine dimineaţă !

— Şi dumneata, domnule Moore — dumneata ce-ai să faci ? Ce i-ai spus domnului Helstone, cu care te-am văzut dînd mîna ? De ce s-au adunat toţi acei domni împrejurul dumitale ? Măcar de data asta lasă deoparte discreţia : fii sincer cu mine.

— Cine ţi-ar putea rezista ? Am să fiu sincer ; mîine dacă e ceva de povestit, ai să auzi totul.

— Acum, stărui Shirley. Nu mai amîna.

— Acum n-aş putea să spun decît jumătate din poveste ; şi timpul mi-e foarte limitat — n-am nici o clipă de pierdut ; mai tîrziu am să-mi răscumpăr amînarea prin sinceritate.

— Dar te duci acasă ?

— Da.

— Şi nu mai pleci nicăieri în noaptea asta ?

— Sigur nu. Şi-acum, rămas bun la amîndouă.

Ar fi luat mîna Carolinei şi ar fi cuprins-o în aceeaşi strîngere ca şi pe a prietenei sale, dar asta nu i-a mai

fost cu putinţă ; Caroline se trăsese cîţiva paşi la o parte : răspunsul ei la salutul lui Moore a fost doar o uşoară înclinare a capului şi un zîmbet gingaş, serios. Şi el nu aşteptă un semn mai călduros : spuse din nou „Rămas bun" şi se despărţi de amîndouă.

— Gata ! S-a sfîrşit ! spuse Shirley după ce rămaseră singure. L-am făcut să ne spună noapte bună şi totuşi n-am pierdut nimic din stima lui, eu aşa cred, Cary.

— Sper că nu, veni răspunsul laconic.

— După cîte cred eu eşti foarte timidă şi rezervată, îi spuse dominşoara Keeldar. De ce nu i-ai dat mîna lui Moore cînd ţi-a întins-o pe a lui ? Doar e văr cu tine şi ţii la el. Ţi-e ruşine să-l laşi să remarce cît de cît afecţiunea pe care i-o porţi ?

— El îşi remarcă singur tot ce îl interesează : nu-i nevoie să faci paradă de sentimente.

— Eşti laconică : dacă ai putea, ai fi stoică. După părerea ta dragostea e o crimă, Caroline ?

— Dragostea o crimă ! Nu, Shirley ; dragostea e o virtute divină ; dar de ce aduci cuvîntul ăsta în discuţie ? N-are nici o legătură cu ce vorbim noi.

— Bine ! rosti Shirley.

Merseră amîndouă mai departe peste pajişti, în tăcere. Caroline fu prima care reluă vorba.

— Indiscreţia e o crimă ; neruşinarea e o crimă ; şi amîndouă sînt dezgustătoare. Dar dragostea ! Nici cel mai imaculat dintre îngeri nu trebuie să roşească din pricina dragostei ! Şi cînd văd sau aud vreun bărbat sau vreo femeie alăturînd dragostea de ruşine, atunci ştiu că au minţi grosolane şi gînduri josnice. Mulţi dintre cei care se socotesc rafinaţi, fie doamne fie domni, şi pe ale căror buze cuvîntul „vulgaritate" flutură permanent, nu pot pomeni de „dragoste" fără a-şi trăda depravarea înnăscută şi imbecilă ; după cîte cred ei e un simţămînt josnic, şi pentru ei nu e legată decît de idei josnice.

— Vorbeşti acum despre trei sferturi dintre oameni, Caroline.

— Sînt nesimţitori — sînt laşi — în privinţa asta sînt nişte proşti, Shirley ! N-au iubit niciodată — n-au fost iubiţi niciodată !

— Ai dreptate, Lina ! Şi în întunecata lor ignoranţă hulesc focul viu al vieţii adus de un serafim de la un preasfînt altar.

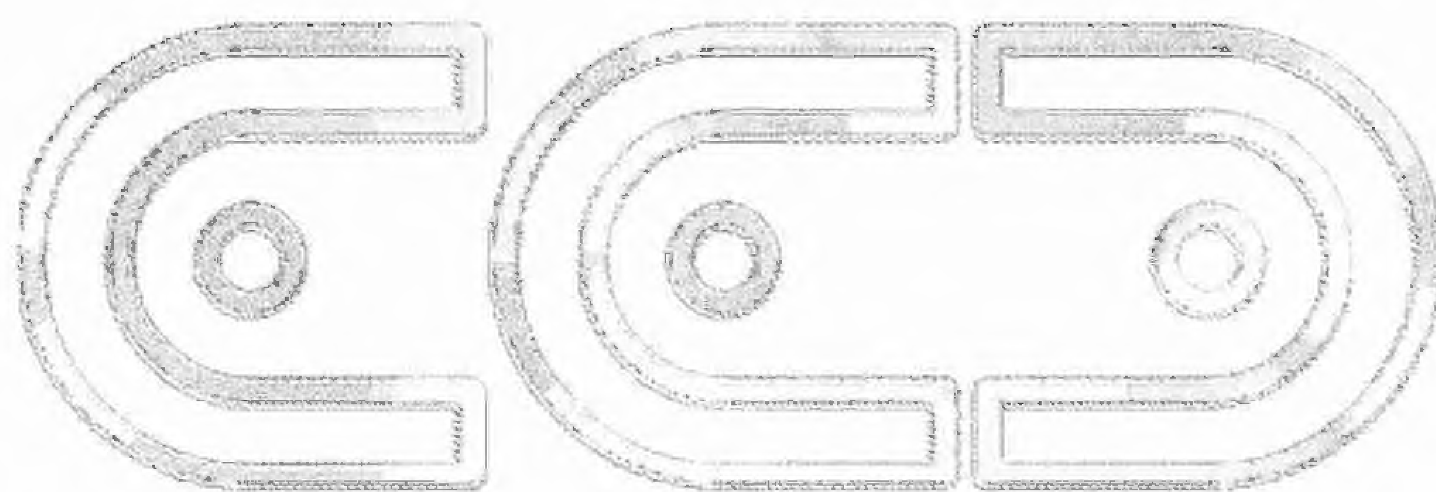
— O confundă cu scînteile ce se înalţă din valea Tofetului [1].

Aici dialogul fu întrerupt de bruscul şi voiosul dangăt al clopotelor care chemau toţi credincioşii la biserică.

[1] Valea unde, după legendă, se aduceau jertfe lui Moloh.

CUPRINS

Scanare și prelucrare digitală

de

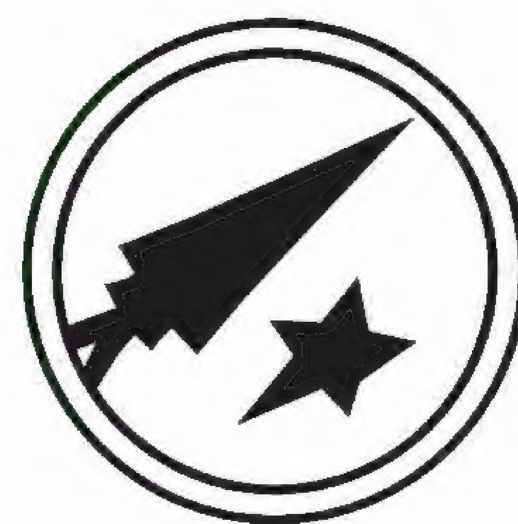

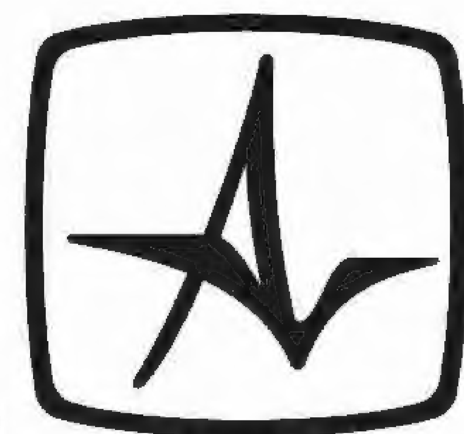
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

